

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
İLETİŞİM BİLİMİ VE İNTERNET ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI DOKTORA PROGRAMI**

**TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ GÖÇMENLERİN
DİASPORİK KİMLİKLERİNİN OLUŞUMUNDA ETNİK
MEDYANIN ROLÜ
DOKTORA TEZİ**

OYA HACER ADIGÜZEL

İSTANBUL, 2023

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
İLETİŞİM BİLİMİ VE İNTERNET ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI DOKTORA PROGRAMI**

**TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ GÖÇMENLERİN
DİASPORİK KİMLİKLERİNİN OLUŞUMUNDA
ETNİK MEDYANIN ROLÜ**

DOKTORA TEZİ

**OYA HACER ADIGÜZEL
200012060**

Danışman: Prof. Dr. Zeliha HEPKON

İSTANBUL, 2023

ETİK BEYAN SAYFASI

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup, YÖK ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamiyle uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup, İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmî görüşünü yansıtmamaktadır.

Öğrencinin Adı Soyadı:

Oya Hacer ADIGÜZEL

ÖN SÖZ

Doktora sürecinin akademik yolculuğun en zorlu güzergâhlarını içinde barındırdığını, üniversite çevreleriyle ilişkisi olan hemen herkesten duymuş olmama rağmen, yüksek lisans eğitimimi tamamlamamın üzerinden tam olarak 20 yıl geçtikten sonra her şeyi göze alarak bu programa başladım. Şüphesiz bu kararımı vermemde en büyük etkenin, sevgili eşim Prof. Dr. Yusuf ADIGÜZEL'in cesaretlendirici, teşvik edici, hatta ısrarcı yönlendiriciliği olduğunu itiraf etmeliyim. Programa kayıt için gerekli ALES ve yabancı dil sınavlarına hazırlık aşamasından, şu anda elinize aldığınız tezi teslim sürecine kadar her adımda yanımda duran, her daim desteğini hissettiğim, tüm akademik yoğunluğuna rağmen, ilgisini bir an olsun üzerimden eksiltmediği için kendisine çok teşekkür ediyorum.

Büyük bir sinerji yakalayarak, her dersi, her projeyi, her sunumu büyük bir iş birliği içinde yürüttüğümüz Medya İletişim Çalışmaları Doktora programındaki arkadaşlarım Aslı ÖZDİN TAKMALI, Bahar GİRAY, Cansu ARISOY GEDİK, E. Hilal KORUCU, Pelin TEKİN ÇELİK'e yol arkadaşlıkları ve dostlukları için teşekkür ediyorum.

Sadece bir akademik personel veya dersin hocası olmayıp, her birimizi samimiyetle kucaklayan başta Tez Danışmanım Prof. Dr. Zeliha HEPKON, Prof. Dr. Celalettin AKTAŞ, Prof. Dr. Oya ŞAKI AYDIN, Prof. Dr. Füsün ALVER ve Dr. Öğr. Üyesi Ayşem Biriz KARAÇAY olmak üzere, programdaki tüm hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Araştırmama değerli görüşleri, paylaştıkları kıymetli bilgileriyle katkı sağlayan Prof. Dr. Yusuf GENÇ, Cengizhan AYNACI, S. Nilüfer PEKŞEN ve Dr. Özden ŞAHİN ER'e şükranlarımı sunarım.

Dualarını bir an olsun üzerimden eksik etmeyen çok kıymetli annem Hafize, abilerim Mustafa, Ahmet ve Dr. Adem ELBAŞI başta olmak üzere tüm geniş aileme, kız çocuklarını okutmaya önem veren rahmetli babam, kayınpederim ve kayıinvalideme, hayatıma anlam katan evlatlarım Ali Şamil, Ayşegül, Elif ADIGÜZEL ve Tarık TUNÇ'a minnettarım.

Bu tez çalışmasının ilk saha gözlem ve görüşmelerinden, olgunlaşıp uygulanmasına ve analizlerinin yorumlanmasına varıncaya kadar adını tek tek sayamayacağım emeği geçen çok arkadaşımız oldu. Ama özellikle saha çalışmalarına destek veren Suriyeli arkadaşlarım Şadi, Ahmet, Muhammet Ali, Muhammed Nur ve Hena'ya desteklerinden ötürü minnettarım.

ÖZET

Tarihin her döneminde insanlar farklı nedenlerle anavatanlarından ayrılarak başka ülkelere göç etmek durumunda kalmıştır. Suriye’de yaşanan olaylar nedeniyle Mart 2011’den itibaren Türkiye’ye kitlesel bir zorunlu göç akını başlamış ve Mart 2023 itibariyle geçici koruma, ikamet, T.C. vatandaşlığı kazanma gibi nedenlerle Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenlerin sayısı 4 milyona yaklaşmıştır. Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de bulunma sürelerinin uzaması, artık ikinci kuşak göçmenlerin bu ülkede doğmaya ve büyümeye başlamalarını beraberinde getirmiştir. Yeni kuşaklar hayatlarının büyük bölümünü anavatanlarında değil Türkiye’de geçirirken, burada yeni bir hayat ve yeni bir kimlik kazanmışlardır. Kendi ülkelerindeki durum, Türkiye ve Türk toplumu ile ilişkileri ve kendi aralarındaki kurulan bağlar gibi farklı etkilerle diasporik bir kimlik inşa süreci başlamıştır. Bu inşa sürecinin en önemli aracı ise etnik medyadır. İlk kuşak Suriyeli göçmenleri merkezine alan bu araştırma Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin diasporik kimliklerinin oluşumunda etnik medyanın rolünü incelenmeyi amaçlamaktadır. Suriyeli göçmenlerin diasporalaşma sürecini anlamayı kolaylaştıracak önemli verilerden biri de Türk toplumu ile kültürleşme düzeyleridir.

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde yaşayan Suriyeli göçmenler, örneklemini ise 348’i nicel bölümde 18’i ise nitel bölümde olmak üzere toplamda 366 kişi oluşturmuştur. Araştırmada olasılıksız örnekleme türlerinden olan kartopu örnekleme ve uygun (elverişli) örnekleme tercih edilmiştir. Araştırmanın veri toplama araçları araştırmacı ve tez danışmanı tarafından oluşturulan sosyo-demografik bilgi (anket) formu ve yarı yapılandırılmış görüşme (mülakat formu), Berry vd. tarafından hazırlanan Kültürleşme Ölçeği’dir. Araştırma, T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Etik Kurulu’nun onayıyla gerçekleştirilmiştir.

İngiliz Kültürel Çalışmalar yaklaşımıyla kurgulanan bu araştırma sonucunda göçmenlerin medyayı neden ve ne sıklıkta kullandıkları, çeşitli değişkenlere göre kültürleşme düzeyleri, göçün göçmenler üzerindeki etkileri, etnik medyanın göçmenlerin diasporik kimliklerin inşa sürecindeki rolüne ilişkin bulgular elde edilmiştir. Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin geçici statüleri başta olmak üzere yasal, ekonomik, sosyal ve kültürel sorunları bulunmaktadır. Bununla birlikte göçmenlerin kültürleşme biçimi olarak Türk toplumu ile bütünlemeye daha eğilimli oldukları görülmektedir. Ancak yaşanan sorunların diasporik kimlik inşa sürecini etkilediği, etnik medyanın ise hem Türk toplumu ile ilişkiler hem de kendi aralarındaki bağların kurulmasında oldukça önemli bir araç olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda göçmenlere yönelik medyada kültürel yaklaşma faaliyetleri, kültürel kopmayı engellemeye yönelik ana dil teşviki, göçmen mevzuatına yönelik belirsizliğinin giderilmesi, göçmenlerin siyasi malzeme olarak kullanılmasının önlenmesi, toplumsal farkındalık oluşturulması, kültürler arası diyalogun güçlendirilmesi, sosyo-kültürel faaliyetler ve birliktelik alanlarının inşası, istihdam imkânlarının artırılması, çocuk işçiliğinin önlenmesi ve eğitimin teşvik edilmesi, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri gibi sosyal politika faaliyetlerinin hayat geçirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Suriyeli Göçmenler, Diasporik Kimlik, Etnik Medya, Kültürleşme

ABSTRACT

All throughout history, people have had to leave their homeland and migrate to other countries for different reasons. Due to the events in Syria, a mass influx of forced migration to Turkey started in March 2011 and as of March 2023, the number of Syrian migrants in Turkey for reasons such as temporary protection, residence, and acquiring Turkish citizenship has reached nearly 4 million. The prolonged stay of Syrian migrants in Turkey has led to the second generation of migrants being born and raised in this country. With the new generations having spent most of their lives in Turkey rather than in their homeland, they have started to gain a new life and a new identity here. A diasporic identity construction process has started with different influences such as the current situation in their own countries, their relations with Turkey and Turkish society, and the ties established among themselves. The most important mediator of this construction process is the ethnic media. This research, which focuses on the first generation Syrian immigrants, aims to examine the role of ethnic media in the formation of diasporic identities of Syrian immigrants in Türkiye. One of the important data that will facilitate understanding the diasporisation process of Syrian migrants is their level of acculturation with Turkish society. The population of the study consisted of Syrian immigrants living in Istanbul and the sample consisted of 366 people in total, 348 of whom were in the quantitative section and 18 in the qualitative section of the study. Snowball sampling and convenient sampling, which are among the non-probability sampling types, were preferred in the study. The data collection tools of the research are the socio-demographic questionnaire form and semi-structured interview form which were created by the researcher and thesis advisor, and the Acculturation Scale prepared by Berry et al. The research was conducted after the approval of the Ethics Committee of Istanbul Commerce University. As a result of this research, which was designed with a British cultural studies approach, findings were obtained on why and how often immigrants use the media, their level of acculturation according to various variables, the effects of migration on immigrants, and the role of ethnic media in the construction process of immigrants' diasporic identities. Syrian migrants in Turkey have legal, economic, social and cultural problems, especially with their temporary status. However, it is seen that migrants are more inclined to integrate with Turkish society as a form of acculturation. It has been determined that the problems experienced affect the diasporic identity construction process, and that ethnic media is a very important tool in establishing both relations with the Turkish society and ties among themselves. In line with the results of the research, it is recommended that social policy activities should be implemented such as cultural rapprochement activities in the media for migrants, mother tongue promotion to prevent cultural rupture, eliminating the ambiguity of immigration legislation, preventing migrants from being used as political material, raising social awareness, strengthening intercultural dialogue, building socio-cultural activities and areas of unity, increasing employment opportunities, preventing child labour and promoting education, guidance and counselling services.

Keywords: *Istanbul, Syrian Immigrants, Diasporic Identity, Ethnic Media, Acculturation*

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	1
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: GÖÇ, DİASPORA VE KİMLİK.....	8
1.1. Göç	8
1.1.1. Göç Kavramı.....	8
1.1.2. Göç Türleri.....	13
1.1.3. Göç Kuramları	16
1.1.4. Türkiye’de Göç Kurumları ve Düzenlemeleri	21
1.1.5. Göç Alan Bir Ülke Olarak Türkiye	24
1.1.6. Suriye’den Türkiye’ye Göçler	26
1.1.7. Türkiye’deki Suriye Göçmenlerin Statüleri.....	30
1.2. Diaspora	34
1.2.1. Diaspora Kavramı.....	35
1.2.2 Diaspora Türleri.....	37
1.2.3. Diaspora Yaklaşımları	40
1.2.4. Bir Siyasi Kurgu olarak Diaspora.....	45
1.2.5. Çevrimiçi Diaspora.....	47
1.2.6. Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Diasporalaşması	50
1.2.6. Kültürel Yaklaşım ve Diaspora	52
1.3. Kimlik	53
1.3.1. Kimlik Kavramı	53
1.3.2. Öteki Karşısında Biz.....	55

2. BÖLÜM: GÖÇ ve ETNİK MEDYA	62
2.1. Göç ve Medya İlişkisi	62
2.1.1. Etnik Medya	65
2.1.2. Diaspora Medyası	69
2.2.Etnik Medya Kuramları	70
2.2.1. Medyatikleşme Kuramı	70
2.2.2. Kültürleşme Kuramı	75
2.2.3. Kültürel Çalışmalar Yaklaşımı	77
2.3. Türkiye’de Etnik Medya	80
2.4. Türkiye’de Suriye Medyası	83
2.4.1 Türkiye’de Suriye Geleneksel Medyası.....	84
2.4.1.1 Suriye TV	86
2.4.1.2 Orient News TV	88
2.4.1.3 Halab Today TV	90
2.4.1.4 Misk FM.....	91
2.4.2 Suriye Yeni Medya Platformları	92
3. YÖNTEM.....	96
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	96
3.2. Araştırmanın Modeli	97
3.3. Araştırmanın Hipotezleri ve Araştırma Soruları	99
3.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	102
3.5. Veri Toplama Araçları	105
3.5.1. Saha Ön Görüşmeleri.....	105
3.5.2. Kişisel Bilgi (Anket) Formu	107
3.5.3. Kültürleşme Ölçeği.....	107
3.5.4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme (Mülakat) Formu.....	108
3.6. Araştırmanın Ana Kitleleri	109
3.7. Verilerin Toplanması ve İşlenmesi	111
3.8. Verilerin Analizi	111
3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Varsayımları	113

4. BULGULAR	114
4.1. Nicel Bulgular	114
4.1.1. Suriyeli Göçmenlere İlişkin Tanımlayıcı Bulgular	114
4.1.2. Suriye’de Aile Fertlerinin Bulunması Durumu	117
4.1.3. Suriyeli Göçmenlerin Kimlik Algıları ve Ana Dil Yeterlilikleri	117
4.1.4. Suriyeli Göçmenlerin Medya Kullanımına İlişkin Bulgular	127
4.1.4. Cinsiyete Göre Kültürleşme Düzeyleri	133
4.1.5. Eğitim Durumu Kültürleşme İlişkisi	133
4.1.6. Yaş Kültürleşme Düzeyi İlişkisi	134
4.1.7. Statü Kültürleşme Düzeyi Arasındaki İlişki	135
4.1.8. Türkiye’de Yaşama Süresine göre Kültürleşme Faaliyetleri	136
4.1.9. TV İzleme ile Kültürleşme İlişkisi	138
4.1.10. Ayrımcılık Hissetme ile Kültürleşme Düzeyi İlişkisi	139
4.1.11. Cinsiyete Göre Çocuklarını Yetiştirmek İstedikleri Yerler	140
4.1.12. Cinsiyete Göre Kimliği Sebebiyle Ayrımcılığa Uğrama Durumu	141
4.1.13. Cinsiyete Göre Televizyon İzleme Yöntemleri	141
4.1.14. Cinsiyete Göre Haber Programı izleme	142
4.1.15. Cinsiyete Göre İzlenilen TV Kanalları	143
4.1.17. Cinsiyete Göre İnternete Bağlanma Araçları	144
4.1.18. Cinsiyete Göre İnterneti Kullanım Amaçları	144
4.1.19. Cinsiyete Göre En sık ziyaret edilen web siteleri	145
4.1.20. Cinsiyete Göre Televizyon İzleme Süresi	146
4.1.21. Cinsiyete Göre Sosyal Medyada Geçirilen Süre	147
4.1.22. Cinsiyete Göre Takip Ettikleri Ülke Gündemleri	147
4.1.23. Cinsiyete Göre Dinlenen Radyo Dilleri	148
4.1.24. Cinsiyete Göre İzlenilen Televizyon Kanalı	150
4.1.25. Statüye Göre En Çok İzlenen Televizyon Kanalı	150
4.1.26. Statüyle Ülke Gündemi Takip Etme İlişkisi	151
4.1.27. Statüyle Takip Edilen Haber Program Dilleri	152
4.2. Nitel Bulgular	153
4.2.1. Suriyeli Göçmenlerin Sosyo-Demografik Bilgileri	153

4.2.2. Temalara Göre Nitel Bulgular	154
4.2.3. Suriyeli Göçmenlerin Diasporik Kimlikleri	170
4.2.4. Nitel Görüşmelerde En Sık Geçen Kelimeler.....	178
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	182
KAYNAKÇA	210
EKLER.....	237

TABLÖLER LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Türk Vatandaşları ile Suriye Vatandaşlarının Evlilik Sayıları.....	33
Tablo 2. Suriyeli göçmenlerin Suriye’den Ayrılma Nedenleri	51
Tablo 3. Nitel Çalışma Grubu Demografik Bilgileri.....	104
Tablo 4. Ön Görüşme Yapılan Uzmanlar Listesi	109
Tablo 5. Sosyo-Demografik Bilgiler	115
Tablo 6. Aileden Birinin Suriye’de yaşama durumu.....	117
Tablo 7. Göçmenlerin Anadil ve Kimlikleri.....	117
Tablo 8. Suriyeli Göçmenlerin Anadil Yeterlilikleri.....	118
Tablo 9. Cinsiyete Göre Türkçe Yeterlilikleri.....	120
Tablo 10. Eğitim Düzeylerine Göre Türkçe Yeterlilikleri	122
Tablo 11. Statülere Göre Türkçe Yeterlilikleri.....	124
Tablo 12. Yaşa Göre Türkçe Yeterlilikleri.....	126
Tablo 13. Suriyeli Göçmelerde Haberleri Takip Etme Durumu	127
Tablo 14. Suriyeli Göçmenlerde TV Kullanım Durumu.....	128
Tablo 15. Suriyeli Göçmenlerde Radyo Kullanım Durumu.....	130
Tablo 16. İnternet Kullanım Durumu	130
Tablo 17. Suriyeli Göçmenlerin Kültürleşme Biçimleri	132
Tablo 18. Kültürleşme Ölçeği Maddelerinin Ortalama Puanları.....	132
Tablo 19. Cinsiyete Göre Kültürleşme Düzeyleri	133
Tablo 20. Eğitim Durumuna Göre Kültürleşme Düzeyleri	133
Tablo 21. Yaşa Göre Kültürleşme Düzeyleri	134
Tablo 22. Yaş-Kültürleşme Düzeyi Scheffe Testi.....	134
Tablo 23. Statüye Göre Kültürleşme Düzeyleri	135
Tablo 24. Türkiye’de Yaşama Süresine Göre Kültürleşme Biçimleri	136
Tablo 25. TV İzleme Durumlarına Göre Kültürleşme Düzeyleri.....	138
Tablo 26. Ayrımcılık Hissetme Durumlarına Göre Kültürleşme Düzeyleri	140
Tablo 27. Cinsiyete Göre Çocuklarını Yetiştirmek İstedikleri Yerler	140

Tablo 28. Cinsiyete Göre Ayrımcılığa Uğrama Durumu	141
Tablo 29. Cinsiyete Göre Televizyon İzleme Yöntemleri.....	142
Tablo 30. Cinsiyete Göre Haber Programı İzleme Durumları	142
Tablo 31. Cinsiyete Göre İzlenen TV Türleri	143
Tablo 32. Cinsiyete Göre İnternete Bağlanma Araçları	144
Tablo 33. Cinsiyete Göre İnterneti Kullanım Amaçları	145
Tablo 34. Cinsiyete Göre En Sık Ziyaret Edilen Web Siteleri.....	145
Tablo 35. Cinsiyete Göre Tv İzleme Süresi	146
Tablo 36. Cinsiyete Göre Sosyal Medyada Geçirilen Süre	147
Tablo 37. Cinsiyete Göre Ülke Gündemlerini Takip Etme	148
Tablo 38. Cinsiyete Göre Dinlenen Radyo Dilleri	148
Tablo 39. Cinsiyete Göre En Çok Dinlenen Radyo kanalı.....	149
Tablo 40. Cinsiyete Göre İzlenen TV Kanalları	150
Tablo 41. Statüye Göre En Çok İzlenen TV Kanalı	151
Tablo 42. Statüye Göre Takip Edilen Ülke Gündemleri	151
Tablo 43. Statüye Göre Takip Edilen Haber Program Dilleri	152
Tablo 44. Nitel Çalışma Gurubundakilerin Sosyo-Demografik Bilgileri	153
Tablo 45. Nitel Görüşmelerde Geçen Kelimelerin Tekrarlanma Sıklığı.....	180

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler	28
Şekil 2. En Fazla Anket Yapılan İlçeler.....	103
Şekil 3. Araştırmanın Tema-Alt Tema Tasarımı	112
Şekil 4. Medya Kullanım Teması ve Kodları	159
Şekil 5. Suriyeli Göçmenlerin Medya Kullanımı	159
Şekil 6. Suriye Medyası Takip Etme Nedenleri.....	160
Şekil 7. Türk Medyası Takip Etme Nedenleri	161
Şekil 8. En Sık Kullanılan Medya Araçları	164
Şekil 9. Genel Medya Kullanım Nedenleri	167
Şekil 10. Etnik Medya Kullanım Nedenleri.....	169
Şekil 11. Göçmenlerin Diasporik Kimlikleri	170
Şekil 12. Suriyeli Göçmenlerin Diasporik Kimliklerini Etkileyen Unsurlar	170
Şekil 13. Arapça Yayın Takip Etme Nedenleri	171
Şekil 14. Türkçe Yayın Takip Etme Nedenleri.....	173
Şekil 15. Göçmenlerin Gelecek Beklentileri.....	174
Şekil 16. Etnik Medyanın Unsurları	177
Şekil 17. Kelime Bulutu.....	179

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CBS	: Columbia Broadcasting System
GEM	: Geçici Eğitim Merkezi
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GİB	: Göç İdaresi Başkanlığı
IOM	: International Organization of Migration
M.Ö.	: Milattan Önce
OECD	: Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TAM	: Türk Arap Medya Derneği
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TV	: Televizyon
TVK	: Türk Vatandaşlığı Kanunu
UN	: United Nations
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNHCR	: United Nations High Commissioner for Refugees
WMR	: Wold Migration Report
YTB	: Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

Türkiye’de 3 milyon 435 bin geçici koruma statüsü altında yaşayan Suriyeli göçmen¹ bulunmaktadır.² Bu kişilerden 453 bini İstanbul’da ikamet etmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından mülteci olarak tanımlanmakla birlikte, Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesini coğrafi kısıtlama ile imzaladığı için Suriyeli göçmenler sığınmacı tanımına daha yakın bir statüde bulunmaktadır.³ Mültecilik kalıcı, sığınmacılık geçici bir durumu ifade etmektedir. Geçici koruma statüsü adı altında Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenlerin artık büyük oranda Türkiye’de kalıcı olacakları yönündeki beklentiler artmış bulunmaktadır. Göçmenlerin göç ettikleri ülkede sığınmacılık süreleri uzadıkça, geri dönüş eğilimleri ve imkânları azalmakta, ev sahibi ülkede yerleşik olma ihtimalleri yükselmektedir. 2023 yılı itibariyle 12 yıldır anavatanlarından ayrı yaşayan Suriyeli göçmenlerin artık diasporik bir toplumsal yapı oluşturmaya başladıkları söylenebilir.

Diaspora kavramı genel olarak kültürel kimlik kavramıyla yakından ilişkilidir. Bir varolma mücadelesinin parçası olarak kültürel kimliklerin dayandığı ortak bir vatan anlayışı ve tarihi bir arkaplanı vardır. Sürekli bir değişim halinde olan kültürel kimlik hem geçmişe hem de geleceğe ait bir kimlik ve kimliğini ortaya koyma pratiği olarak tanımlanabilir (Hall, 2015, 136-137). Diasporada yaşayan insanların ulusötesi kimliklerini korumalarını sağlayan en önemli unsurlardan biri de anavatanları ile iletişim kurmalarını sağlayan kitle iletişim araçlarıdır (Georgiou, 2006; Bailey v.d., 2007). Göç ve göç sonrası deneyimler de zaman içinde gelişen medya teknolojileri ile değişmektedir. Göçmenler etnik kimlikleriyle ilişkili olarak, medya kullanımlarında da hem anavatan hem de yaşadıkları ülkenin kitle iletişim araçlarını tercih etmektedirler (Hepp, 2015).

Klasik anlamda, sürgün, klasik olarak soykırım ya da zorunlu göç gibi trajik olaylar sonucunda anayurtlarından koparılan toplulukları tanımlayan diaspora kavramı, günümüzde daha geniş bir anlam kazanarak anavatanından göç etmiş tüm insanlar ve onların çocuklarından oluşan

¹ Bu çalışmada Türkiye’de yaşayan Suriyeliler için, yasal ve hukuki statülerinden bağımsız olarak, “Suriyeli göçmen” tanımı kullanılacaktır. En basit anlamıyla göçmen, “yerleşmek üzere başka bir ülkeye giden” kişileri anlatmaktadır. Bu çalışma birinci kuşak Suriyelileri kapsamına rağmen, ilk gelişleri üzerinden 12 yıl gibi uzun bir süre geçmesi nedeniyle geri dönüş ihtimalleri oldukça zayıfladığı için, kalıcı olacakları ve bundan sonraki çalışmalarda “göçmen” kavramının kullanılması beklentisini de karşılamak üzere, Türkiye’deki geçici koruma, ikamet izinli ve T.C. vatandaşlığı kazananlar da dâhil olmak üzere, Suriye kökenlilerin tamamı için çalışma boyunca “Suriyeli göçmenler” kavramı kullanılacaktır.

² 30.03.2023 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verileri <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden 04.04.2023 tarihinde erişilmiştir.

³ 1951 Cenevre Sözleşmesine göre Türkiye sadece Avrupa’dan gelenlere mültecilik statüsü tanımaktadır.

ulusötesi bütün toplulukları kapsamak üzere yeniden tanımlanmıştır (Cohen 1997). Diasporaya ilişkin eski (ve bazı yeni) kavramsallaştırmalar, diaspora üyelerinin evlerine dönme çabası içinde olduklarını varsayarken, diaspora kavramı, günümüzde sıklıkla kullanıldığı şekliyle, göçmenlerin kendi ülkeleri ile oluşturdukları ulusötesi ağları vurgulayan bir anlam kazanmıştır (Clifford, 1994; Faist, 2010).

Genel olarak göç çalışmalarındaki bilimsel paradigmaların genel niteliklerine bakıldığında, özellikle 2000’li yıllardan itibaren hem makro hem de mikro düzeyde çeşitli kuramsal yaklaşımların geliştirildiği görülmektedir. Makro düzeydeki araştırmalar, genellikle göçün nedenleri ve göç akımlarını sorgulamaya yoğunlaşırken, mikro düzeydeki araştırmalar daha çok göç sonuçlarına, göçmenlerin deneyimlerine odaklanmaktadır (İçduygu vd., 2004).

Cederberg, göçmenlerin kendi etnik kökenden olan kişilerle kurdukları sosyal ağların işlevlerini şu şekilde sıralamaktadır: Pratik ve duygusal destekte bulunmak, gündelik hayatta ihtiyaç duydukları bilgilere erişim sağlamak, toplumsal ve güvenlik duygusu sağlamak, ana dili ve kültürel mirası yeniden inşa etmek, istihdama erişim fırsatları sunmak (2012, s. 63).

Dünyanın en fazla mülteci ve benzer statüde göçmeni barındıran ülkesi Türkiye, farklı statülerde (geçici korunan, Türk vatandaşlığına geçen, ikamet izinli veya düzensiz) 4 milyonu aşkın Suriyeli göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Göçün ilk yıllarında sadece gıda, sağlık ve barınma gibi temel ihtiyaçlara odaklanılırken, sürecin uzamasıyla istihdam, eğitim ve uyum gibi daha temel alanlara yönelik çalışmalar da başlamıştır. Türkiye’deki Suriyeli göçmen nüfusun kalıcılığa doğru evrilmesiyle, medya ve iletişim çalışmaları genellikle Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerle ilgili politika ve algıyı Türk medyası üzerinden okumaya yoğunlaşmıştır. Göç çalışmaları ise Suriyeli göçmenlerin eğitim, sağlık, ekonomi, kültürel (vb.) yapıyı nasıl etkilediği üzerine çalışmalar yapmıştır. Göçmenlerin Türk toplumu ile kültürleşme sürecine etki edecek hususlardan biri de şüphesiz takip ettikleri medya türleri olup, özellikle etnik medyadır.

Etnik medya, göçmenlerin göç ettikleri ülkede, kendi dillerinde yayın yapan geleneksel ve yeni medya organlarını ifade etmektedir. Bir göçmen grubunun kendi etnik kimliğini kültürünü koruyabilmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi sürecinde etnik medya önemli bir rol üstlenebilmektedir. Göç edilen ülkede doğup büyüyen yeni kuşakların, anavatan ve etnik kimlikleriyle var olabilmeleri, diasporik kimliğin anavatan dışında inşa edilmesi, göçmenlerin kendi dillerinde yayın yapan etnik medyaları aracılığıyla mümkün olabilmektedir.

Etnik medya konusundaki iletişim çalışmaları kullanımlar ve doyumlar modeli, medya etkileri yaklaşımı ve Kültürel Çalışmalar paradigması olmak üzere üç temel teorik perspektif ile ele alınmaktadır (Luo, 2016, s. 6). Kullanımlar ve doyumlar modeli, medya kullanım kalıplarına ve göçmen kültürüne karşı çeşitli tutumlara da odaklanmaktadır. Medya etkileri yaklaşımı, makro düzeyde sosyal entegrasyonla ilgilenmektedir. Kültürel Çalışmalar perspektifinden yapılan etnik medya çalışmaları ise, mikro düzeyde kültürel kimliğe odaklanmaktadır. Bu yaklaşım göçmenlerin aynı anda hem kendi kültürlerine hem de ev sahibi ülke kültürüne katılmaları için medyayı kullanmalarını, böylece iki kültürün norm ve değerleri arasında bir köprü kurmalarına ve nihayetinde melez bir kimlik biçimi geliştirmelerine olanak sağladığını varsayar. Sosyal ve kültürel alanda anlam arayanların buluşma noktası olarak değerlendirilen Kültürel Çalışmalar, (iktisadi ve politik) gücü elinde bulunduranların tahakküm yoluyla veya rıza yoluyla kültürler üzerinde nasıl bir egemenlik kurduğunu ve bu egemen güce karşı kültürel olarak nasıl direnilebileceğini göstermeye çalışmaktadır (Alver, 2011, s. 243-244).

Bireylerin gündelik yaşamlarını, kültürel ve toplumsal bağlamda biçimlendirme ve deneyimlemelerine yoğunlaşan Kültürel Çalışmalar, iletişim ve medya çalışmaları ile, ekonomi, siyaset bilimi, sosyoloji, edebiyat, eğitim, hukuk, antropoloji ve tarih gibi birçok disiplinin araştırma yöntemlerini kullanabilir (Bourse ve Yücel, 2017, s.7). Bourse ve Yücel'e göre, Kültürel Çalışmalar, kültürün "sıradan" ve "sıra dışı" toplumsal gruplar tarafından nasıl kullanıldığına ve nasıl dönüştürüldüğüne odaklanır. Kültürel Çalışmalar perspektifine göre, toplumsal gruplar sadece tüketici değil, aynı zamanda kültürel değerlerin üreticileri konumundadır (2017, s. 7).

Kültürel Çalışmalar, çalışıldığı dönemde "meşru olmayan" kültürel biçimlere, aslında kültürün geleneksel ve hâkim tanımından dışlanmış etnik kültürler, azınlık kültürleri ve medyatik kitle kültürü biçimlerine önem vermektedir (Bourse ve Yücel, 2017, s.8). Kültürel Çalışmalar medya içeriklerinin kültürel anlamlarını yorumlamaya çalışarak, etnik medya kullanıcılarının dünyaya bakışını ve gündelik hayatı nasıl yorumladıklarını ve aslında diasporada kimliğin nasıl oluştuğunu analiz etmeye yardımcı olur (Luo, 2016, s. 14-15). Hâkim kültür içinde yaşayan alt kültür ve farklı sosyal grupları incelemede çok yönlü bir bakış açısı sunan Kültürel Çalışmalar, eleştirel ve yaratıcı yaklaşımıyla kültürel pratiklerin maddi dünya ile bağlantısını açığa çıkarma konusunda olabildiğince fazla olanak sunan bir alandır (Hepkon, 2006, s.25). Kültürel Çalışmalar'ın öncüleri ve ilk kuramcıları Richard Hoggart ve Raymond Williams'a göre

“yaşam biçimi” (*way of living*) kültürel bir kavram olup, bireylere medyadan gelen iletileri yeniden yorumlamayarak, nesneleri ve gündelik pratikleri kültürleştirme yetisi, dolayısıyla egemen alımlama biçimine karşı, müzakere yapma gücü verir. Politik bir manifesto gibi yorumlanabilecek bu epistemolojik dönüm noktası, yeniden tanımladığı kültürü, bireylerin nasıl yaşayacaklarına karar vermelerini kolaylaştıran ve somut durumlarda biçim ve anlam kazanan bir araca dönüştürür (Bourse ve Yücel, 2017, s.8-9).

Etnik medya sadece, yaşadığı topluma uyum sağlayamamış azınlık veya göçmen gruplara hitap eden marjinal medya yapıları olarak değerlendirilmemelidir. Etnik medya aracılığıyla göçmen gruplar kendi kültür ve dilleriyle daha fazla iletişim kurmakta, kendilerini ifade etme fırsatı sunmakta, böylece göçmenlerin ev sahibi toplumda karşılaştıkları sorunların görünür olmasına da olanak sağlamaktadır (Geißler & Pöttker, 2006). Göçmenlerin kültürel kimliklerinin belirleyicisi olarak etnik medya kültürlerarası entegrasyonda önemli bir rol üstlenir. Etnik medya, anavatan ve göçmenler arasında bağlantı kurar, hâkim kültür içinde bir farklılığı temsil eder ve medya üzerinden kültürlerarası entegrasyona önemli bir katkı sağlar (Fleras, 2010, 144-145).

Etnik medya üzerinde literatürde farklı yaklaşımlar bulunmakla birlikte, bu medya kullanımının göçmen veya azınlık grupların etnik kimliklerini inşa süreci ile doğrudan bir ilişkisi olduğu söylenebilir. Etnik medya, gündelik hayatlarını nispeten kapalı yerleşim bölgelerinde yaşayan tam olarak toplumla entegre olmamış göçmenler veya etnik gruplara hitap etmektedir. Etnik medya kullananların büyük çoğunluğunu göçmen kökenli insanlar ve azınlık gruplarının üyeleri oluşturmaktadır (Weber-Menges, 2005, s. 241). Bu medya, göçmen topluluklara, yerli etnik azınlıklara, ev sahibi toplumda yaşayan göçmenlere, azınlık topluluklarına veya o ülkede geçici olarak bulunan turistlere hizmet veren medya kuruluşları şeklinde olabileceği gibi, anavatanında yaşayan kişilerin doğrudan yabancı medya ürünlerini tercihleri şeklinde de olabilmektedir. Kendi ülkelerinde veya göçmenlerin geldikleri ülkelerde belirli bir etnik grup için üretilen gazeteler, dergiler, radyo ve televizyon araçları veya içerikleri etnik medya olarak kabul edilmektedir.

Matsaganis vd. (2011) göre, etnik medyanın izleyici kitlesi, hem dünyanın farklı ülkelerinde yaşayan aynı etnik topluluğa ait insanları, hem de büyük metropollerde kümelenerek ikamet eden benzer etnik geçmişe sahip insanların bir karışımını içerebilmektedir. Belirli bir etnik topluluğa hitap eden medya içeriklerinde, anavatanlarından, ikamet ettikleri ülkeden veya her

ikisinden de etnik topluluğu ilgilendirdiği düşünölen haberler yer alabilmektedir. Etnik medya üreticileri, çok sayıda gazete, dergi, radyo ve televizyon kanalları ile birlikte ürettikleri programları ulaştırmak için kablolu yayıncılık, uydu sistemleri teknolojisi ve internet gibi yöntemleri de kullanmaktadır. Bununla birlikte Riggins'e (1992, s.14) göre, etnik medyanın büyük bir kısmı ticari değildir ve gayri resmî bir kurumsal yapıya sahiptir. Etnik medyada görev alan kişilerin çoğunlukla profesyonel gazeteci olmamaları, bir alanda uzmanlaşmamış olmaları, görev ve sorumluluk alanlarının çok net olmaması, sık sık görevlerinin değişiyor olması vb. nedenlerle etnik medya kurumları genellikle kısa ömürlü olmaktadır. Bu yönü ile etnik medyayı bir çeşit alternatif medya olarak kabul etmek de mümkündür.

Göçmenlerin medya kullanım alışkanlıklarını bilmek, medyayı hangi amaçlarla kullandıklarını anlamak, kültürel yapılarını analiz edebilmek için önem arz etmektedir. Bu araştırma Suriye diasporası üzerindeki araştırmalara yeni bir boyut kazandırarak medya kullanım pratiklerinin göçmenlerin gündelik hayatlarında ev sahibi Türk toplumu ile ilişkilerindeki dönüştürücü ve bağ kurucu olarak etkisi ve diasporik kimliklerinin oluşum süreçlerini nasıl etkileyebileceğini ortaya çıkarması açısından önemlidir.

Suriyeli göçmenler üzerinde çok sayıda araştırma yapılmasına rağmen, medya kullanımları, etnik medya ve diasporik kimlik üzerine henüz kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Bu araştırma, Türkiye için çok yeni bir alan olan diasporik toplulukların medya kullanımı konusundaki ilk çalışmalardan biri olma iddiasındadır. Araştırma Suriye diasporası üzerindeki araştırmalara yeni bir boyut kazandırarak medya kullanım pratiklerinin göçmenlerin gündelik hayatlarında ev sahibi Türk toplumu ile ilişkilerindeki dönüştürücü ve bağ kurucu olarak etkisi ve diasporik kimliklerinin oluşum süreçlerini nasıl etkileyebileceğini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir.

Türkiye'deki Suriyeli göçmenler için etnik medya, anavatanları ve ikamet ettikleri Türkiye ile kurdukları ilişkiler, kültürel kimlikleri ile doğru orantılı biçimde gelişmektedir. Bu tez çalışmasında Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin diasporik kimliklerinin oluşmasında medya kullanımları ve iletişim pratiklerinin rolü araştırılmıştır. Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin medya kullanım pratikleri ve medya seçimleriyle içinde yaşadıkları toplumda var olma biçimleri ortaya koyulmuştur.

Bu çalışmanın amacı, öncelikle nicel bir yöntem ile Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin kullandıkları medya ve iletişim biçimlerini araştırarak medya kullanım haritasını çıkarmak,

daha sonra ise nitel yöntemlerle medya kullanımlarının kültürel kimlik oluşumundaki rolünü analiz etmektir. Araştırmada, Suriyeli diaspora üyelerinin medya kullanım alışkanlıklarını Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerle ortaya koyulmak istenmiştir.

Bu tez çalışması ile Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin medyayı hangi biçimde kullandıkları araştırılmış, etnik medyanın, katılımcıların diasporik kimlik, ev sahibi Türk toplumu ve Türkiye hakkındaki anlayışlarını nasıl etkilediği incelenmiştir.

Çalışmada karma araştırma modeli kullanılmıştır. Sıralı bir biçimde saha ön görüşmeleri ve gözlem, nicel araştırma ve son olarak nitel araştırma modelleri birlikte uygulanmıştır. Nicel araştırmada kullanılacak anket formunun ve nitel araştırmada sorulabilecek sorular ve formların taslaklarının oluşturulabilmesi için öncelikle medya çalışanları ve alanda uzman kişilerle ön görüşmeler yapılmıştır. Nicel araştırma ile Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin kullandıkları medya ve iletişim biçimleri araştırılmış, medya kullanım haritası çıkarılmış, medya kullanımlarının diasporik kimlik oluşum sürecindeki etkileri farklı değişkenlere göre analiz edilmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakat formu ile yüz yüze görüşmelerden toplanan nitel araştırma bulguları, nicel araştırmada elde edilen bulguların yorumlanmasında kullanılmıştır.

Bu çalışmada İngiliz Kültürel Çalışmalar yaklaşımının diasporik kimliklerin oluşumu bağlamındaki kuramsal çerçevesine dayandırılarak kültürleşme yaklaşımının eleştirisi yapılmıştır.

Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde göç, diaspora ve kimlik kavramları incelenmiştir. Türkiye’de göç kurumları ve yasal düzenlemeleri, diaspora yaklaşımları, dijital teknolojilerin yaygınlaşması ile ortaya çıkan çevrimiçi diaspora ile Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin durumu, diasporalaşması irdelenmiştir. İkinci bölümde göç ve etnik medya, etnik medya kuramları, diaspora medyası teorik olarak ele alınmış, Türkiye’de geleneksel ve yeni medya platformları olarak paylaşılmıştır. Üçüncü bölümde etnik medya merkeze alınarak, Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin medyayı nasıl ve ne için kullandıkları araştırılmıştır. Etnik medyanın diasporik kimliğin oluşum sürecine etkisi öncelikli inceleme konusu yapılmıştır. Nicel araştırma formuna Berry vd. tarafından geliştirilen 20 soruluk Kültürleşme Ölçeği eklenmiştir. Kültürleşme Ölçeği ile araştırmaya katılan Suriyeli göçmenlerin Türk toplumu ile birlikte yaşama pratiklerindeki kültürleşme eğilimleri ölçülmüştür. Suriyeli göçmenlerin demografik verilerinin ve medya kullanım biçimlerinin, kültürleşme biçimleri (ölçeğin

asimilasyon, ayrılma, bütünleşme ve marjinalleşme olmak üzere dört alt boyutu) ile nasıl bir ilişkisi olduğu analiz edilmiştir.

İstanbul evreninde, nicel verilerin toplanması için Suriyeli göçmenleri olabildiğince temsil edecek bir örneklem tasarımı yapılmıştır. Suriyeli göçmenlerin yoğun yaşadığı ilçeler öncelikli olmak üzere, İstanbul'un bütün ilçelerinden katılımcılar araştırmaya dâhil edilmiştir. Nitel araştırma için ise amaca uygun bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

Yapılan görüşmelerde göç hikâyesi ayrıntılı olarak konuşulmuş, kültürel kimlik algılamaları hakkında bilgiler alınmış, geleneksel ve sosyal medya kullanımları ve kişilerin düzenli olarak medya kullanımlarıyla ilgili sorular sorulmuştur. Gerektiğinde tercüman kullanılarak yürütülen derinlemesine görüşmeler Arapça ve Türkçe olarak yapılmıştır. Yapılan görüşmelerin kayıtları çözümlendikten sonra oluşacak kodlar ile daha sonra daha geniş kategoriler altında analiz edilmiştir.

Bu kategoriler merkeze alınarak, özellikle temel araştırma sorusu açısından, anahtar role sahip benzerlikleri gösteren farklı göçmen tipleri tespit edilmiştir. Bu oluşan tipolojinin altında yatan ve birbiriyle ilişkili olan temel kategoride kullandıkları medya türlerinin etkisi analiz edilmiştir. Çalışmadaki amaç görüşmeye katılan kişileri kesin olarak kategorilere ayırmak değil, araştırmaya dâhil olan gruptaki kişilerin temel eğilimlerini anlamaya çalışmaktır.

Dördüncü bölümde görüşmelerden elde edilen veriler, temalaştırma yöntemi ile analiz edilerek, nicel araştırma bulguları ile yorumlanmıştır. Ayrıca MAXQDA programı kullanılarak, yarı yapılandırılmış görüşme verilerinden bir kelime bulutu oluşturulmuştur.

Bu doğrultuda, araştırılan her grup için geçerli olan medya kullanımları sorusu ile ilgili temel eğilimler tespit edilebilmiştir. Görüşülen kişilerin “medya repertuarlarının” bütünü içinde değerlendirmenin farklı iletişim araçları bağlamında etnik medyanın rolünü anlamak açısından daha faydalı olacağı düşünülmüştür.

1.BÖLÜM: GÖÇ, DİASPORA VE KİMLİK

Göç, "insanların coğrafi hareketliliği ve bu hareketliliğin neden olduğu nüfus dinamikleri" (Marshall, 1999, s. 685) şeklinde tanımlanmaktadır. Göç ile birey ya da gruplar sembolik ya da siyasi sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına, toplumsal yapılara doğru hareket etmektedirler. Göçle birlikte sıklıkla kullanılan diaspora kelimesi etimolojik olarak Yunancada bir kavmin, ulusun ya da belli bir inanca mensup toplulukların ana vatanlarından koparak başka topraklarda azınlık statüsünde yaşamaları anlamında kullanılmıştır. Tarihsel olarak diaspora tanımının en belirgin olanı, Yahudilerin Filistin topraklarından M.Ö. 586 yılında sürülmeleri sonrasında refere etmek üzere “dağılma” anlamında kullanılmasıdır. Bireyin kendini tanımlamada kim olduğu, nerede durduğu, sosyal çevresindeki konumu gibi genellikle kendinden başka kişi ya da gruplarla olan ilişkiler de ise kimlik kavramı kullanılmakta, en genel anlamıyla kimlik "bir birey ya da grubu diğer birey ya da gruplardan ayıran özelliklerin bütünü" şeklinde tanımlanmaktadır (Sürgevil, 2008, s. 114). Anlamsal olarak birbirine yakın olan göç, diaspora ve kimlik kavramları etnik medyayla da ilişki içine girmekte ve önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu minvalde kavramların taşıdıkları anlamlar daha geniş kapsamda ele alınacaktır

1.1. Göç

Sosyoloji, demografi, ekonomi, psikoloji, antropoloji, şehir planlama, tarih, coğrafya, mimarlık ve siyaset bilimi gibi birçok disiplinin çalışma konusu olan göç, disiplinler arası bir kavramdır. Göç, kişiden kişiye veya bir gruptan diğerine değişen çok nedenli, öznel bir olgudur. Göç kavramının ve biçiminin zaman zaman sosyal gerçeklikten farklılaşması mümkündür. Sosyal bilimciler göçü sınıflandırmak için göçün kaynağını, tezahürünü ve içeriğini kullanmaktadır. Faist (2003) göçü bir yerden başka bir yere, bir sosyal ya da siyasi birimden diğerine akış ve tipik olarak bir tür idari sınır üzerinden kalıcı ya da yarı kalıcı adres değişikliği olarak tanımlamaktadır. Göçün türüne göre kavramsal olarak anlamında da genişlemeler ortaya çıkmakta, göçün kavramsal olarak ele alınmasını da zorlaştırmaktadır.

1.1.1. Göç Kavramı

Göç kavramının hem göç veren hem de göç alan ülkeler üzerinde çift yönlü yansımaları olan karmaşık bir süreci tanımlayan geniş bir anlamı bulunmaktadır. Bu nedenle göçmen

hareketlerinin etkileri hem göç alan hem de göç veren yerler düzeyinde birlikte incelenmelidir. Göç olgusunun ekonomik, siyasi ve sosyal yansımalarının yanı sıra siyasi ve sosyokültürel etkilerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dünyadaki en eski sosyal olgulardan biri olan göç, en basit tanımıyla insanların yaşadıkları yerleri çeşitli nedenlerle değiştirmesidir. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların coğrafi olarak yer değiştirdiği nüfus hareketleri olarak tanımlanan göç, siyasi bir sınırı geçmeyi veya aynı devlet içinde olsa dahi yer değiştirmiş olmayı ifade eder (IOM; 2022, s. 22). Türk Dil Kurumu Sözlüğü⁴ ise göçü “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak tanımlamaktadır (<https://sozluk.gov.tr>).

İnsanlar, sosyal, ekonomik, siyasi veya doğal nedenlerden dolayı bir şehir veya ülkeden başka bir şehir veya ülkeye giderek yaşamlarını devam ettirmek isteyebilirler. Bireylerin yerleşmek veya sınırlı süre yaşamak için kaynak ülkelerinden veya düzenli olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılarak bir başka ülkeye geçici ya da kalıcı olarak gitmeleri “uluslararası göç” veya “dış göç” olarak tanımlanabilir (IOM, 2013, s.88). Zorunlu dış göç durumlarında bireyler, iç savaş veya işgal gibi çevreyi yaşamaya elverişsiz hale getiren koşullar nedeniyle kendi ülkelerini terk etmek zorunda kalırlar. Bu tür göç eylemleri ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel, dini ve çevresel değişkenlerden de etkilenmektedir. İnsanlar genellikle kendi ülkelerinde refahlarıyla ilgili sorunlar yaşadıklarında uluslararası sınırları aşmaya karar verirler.

Disiplinlerarası bir alan olarak göç, uluslararası ilişkiler, siyaset, ekonomi, sosyal ve kültürel yaşamla da yakından ilgili bir kavramdır. Özellikle uluslararası göçler, birden fazla devlet ve toplumu aynı anda etkilemekte hem göç edilen ülke hem de göç veren ülke açısından insan gücü başta olmak üzere, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak olumlu veya olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Dolayısıyla göçler, bireylerin göç ettikleri ülkeler kadar, anavatanlarını da yakından ilgilendirmekte ve her iki ülke arasındaki etkileşimi de şekillendirerek kalıcı izler bırakmaktadır (GİB, 2023, s. 7; Castells, & Miller, 2008, s.29). Göç hareketlerinden etkilenen yerleşim yerlerinin kapasitelerinin üzerinde göç almaları durumunda işgücü ve ekonominin

⁴ Sözlük (2020). Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 19.06.2020 tarihinde erişilmiştir

belirsizlik ve istikrarsızlık yaşaması muhtemeldir. Göç hareketleri, göç eden insanlar kadar göç veren ve göç alan bölgeleri de çeşitli şekillerde etkilemektedir (Başel, 2006, s. 289).

Göç, özü itibari ile göç alan ve veren ülkelerin farklılaşmasını içeren, göç nedenleri ve koşullarındaki değişimleri de kapsayan, toplumsal varoluşun bütün boyutlarını etkileyen, karmaşık dinamiklere sahip bir insan hareketliliğe işaret eder (Castells, & Miller, 2008, s.29). Uluslararası göç modern dünyada toplumsal dönüşümü sağlayan bir güç hâline gelmiştir. Göç, hem sebepleri hem de sonuçları itibariyle, kültür değişimlerine yol açan sosyal değişme ve gelişmenin temel göstergelerinden biridir. Bu açıdan bakıldığında göç, kültürel değişimin hem nedeni hem de sonucu olarak değerlendirilebilir. Karpat'a göre 'göçler toplumsal değişmelerin en güçlü unsuru olarak, farklı fiziksel yapıya, dine, kültüre ve dile sahip toplulukları karşı karşıya getirmiş, bu toplulukların bir arada yaşamalarına ve böylelikle etkileşim içinde olmalarına neden olmuştur' (2010, s. 9).

Küresel göçler dünya üzerinde yeni ırk, kültür, yönetim ve yaşam biçimleri ortaya çıkarmış ve bu yeni biçimler artık tüm dünya ülkeleri için geçerli olmaktadır. Yeni ırk ve kültürlerin bir arada yaşaması kimi zaman yeni göçlere yol açabilmektedir. Birleşmiş Milletler'e (BM) göre, bir birey veya topluluğun göç etmiş sayılabilmesi için, göç eden kişilerin bir yıl ve üzerinde bir süre için coğrafi hareketlilik yapması, önemli veya uzun bir mesafe kat etmesi, siyasal bir sınır aşması, yani uluslararası bir nüfus hareketliliğinin parçası olması gereklidir (IOM, 2013, s. 37).

Göç olgusu her geçen gün dünya gündeminde önemli sorun alanlarından biri olarak yerini alırken, başka bir devlette yaşamak üzere gönüllü veya zorunlu olarak dış göç yapanların oranının hala dünya nüfusu içindeki yerinin çok yüksek olduğu söylenemez. Küresel bir olgu olarak göç, bütün toplumları farklı boyutlarıyla etkilemeye devam ederken, dünyada hala kendi ülkesinde yaşama temel ve ağırlıklı bir eğilim olmaya devam etmektedir. Birleşmiş Milletler Küresel Göç Raporu tahminlerine göre 2020 yılı itibariyle dünya üzerinde 281 milyon kişi (dünya nüfusunun sadece yüzde 3,6'sı) uluslararası göçmen durumundadır (IOM, 2022, s.3)

Bir fiziksel yer değiştirmenin göç sayılabilmesi için, birey ve toplumların coğrafi hareketlerinin yerleşmek ve yaşamak amacıyla yapılmış olması gerekmektedir. Eğitim, sağlık veya turizm amaçlı yapılan fiziksel hareketlilikler göç kapsamında değerlendirilemez. Birey ve topluluğun yaptığı yer değiştirmelerin göç olarak değerlendirilebilmesi için, bu kişi veya topluluğun daha önce yaşadığı coğrafi ve daha önemlisi sosyal çevresini önemli ölçüde değiştirmiş olması

gerekmektedir. Bu nedenle göç sonucunda birey ve topluluklar sadece fiziksel olarak yaşam alanlarını değil, sosyal hayatları da dâhil olmak üzere bütün insani ve kamusal ilişkilerini de yeniden kurmak zorunda kalırlar. Kültürel olarak çok farklı bir yere göç edilmişse, göçmenlerin yeni hayatlarını kurmaları, çok daha zor olabilmektedir. Göçmenlerin kendi ülke veya memleketlerindeki yaşam tecrübeleri, dil ve kültürleri, yeni yerleşim yerlerinde onu “öteki” olmaya mecbur bırakabilmektedir.

Göç tanımı, göçlerin bütün biçimlerini (gönüllü/zorunlu, geçici/sürekli, iç/dış, bireysel/kitlesel vb.) ve bütün nüfus hareketlerini (mülteciler, sığınmacılar, ülke içinde yerinden edilmişler, sürülmüşler, ekonomik göçmenler vb.) kuşatacak kadar geniş düşünülmelidir. Genellikle bireylerin göç etme kararlarını, özgür iradeleriyle ve *kişisel rahatlık* sebepleriyle aldığı göç türleri sonucu ortaya çıkan gönüllü göçmenlik durumu (ekonomik göçmenlik), sığınmacılık ve mültecilikten farklı bir kategori olarak ele alınmaktadır. Göçmen terimi, maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek, kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri kapsamaktadır (IOM, 2013, s. 37). IOM Göç Terimleri Sözlüğü’ne göre göçmen, göç sebebi veya türü (gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması) ne olursa olsun, kendi ülkesi dışındaki bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bireyi ifade etmektedir (2013, s. 37).

Göç eden insanlar göç eylemini doğup büyüdükları toprakları, sahip oldukları maddi ve manevi pek çok birikimi geride bırakmak için yapmakta, bunun yerine yabancı oldukları mekânlarda yeni hayatlar kurmak için mücadele etmektedirler. Göç bu açıdan göçmenler için önemlidir. Diğer taraftan, göçün göçmenler dışında hem geride bıraktıkları topluluklar hem de yeni yerleşim yerindeki toplumu üzerinde etkileri bulunmaktadır (Nakanishi vd., 2008). Coğrafi ve idari birimdeki değişiklikler, gidilen ülkede kalış süresi, bireylerin sosyal etkileşim sistemlerindeki farklılıklar, gönüllülük ve bireylerin göç etme kararını etkileyen faktörler gibi çok farklı boyutları ile göç sosyal bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. J. J. Mangalam bu boyutların her birini kapsayan oldukça geniş bir tanımlama yapmıştır: "göçmen olarak adlandırılan bir topluluğun, daha önce hiyerarşik olarak düzenlenmiş bir dizi değer veya değerlendirilmiş hedefe dayalı olarak etkileşim sistemlerinde bir değişikliğe yol açan, bir coğrafi konumdan diğerine nispeten sürekli hareketidir" (1968, s.8). Bu tanımla birlikte göç, daha kapsamlı bir kavram olan hareketlilikten de ayrılmış olmaktadır. İster geçici ister kalıcı olsun, çeşitli mesafelerdeki bölgesel hareketlerin tümü hareketlilik kavramına dâhildir. Göç,

uzun vadeli bir yer değişimiyle bağlantılı olan hareketlilikten daha kısıtlı bir olgudur (Lewis, 1982, s.16).

Göç hareketlerinde siyasi, toplumsal, etnik, dini, ekolojik birçok değişken etkili olabilmektedir. Tarihsel olarak iklim değişikliği, savaşlar, dini ve etnik nedenler göçün tetikleyen nedenler olarak öne çıkarken modern toplumlara doğru geçişle birlikte ekonomik sorunların bireysel ya da toplu olarak göç hareketlerinin önemli tetikleyici nedenleri arasında yer aldığı görölmektedir. Bu bağlamda ekonomi alanında öngörücü göç modellemeleri de yapılmıştır. Antropologlar ve tarihçiler, sosyal ve kültürel bağlamlarından çıkarılan ekonomik değişkenlerin nüfus değişimlerini tam olarak tahmin etmek için yetersiz olduğunu iddia etmektedir. Evrensel bir nedenin göçte kendini gösterebileceği düşüncesi özellikle antropologlar tarafından kategorik olarak reddedilmektedir. Buna karşın, ekonomi temelli göç araştırmaları sıklıkla ekonomik değişkenlere odaklanmakta ve insanların faydalarını maksimize etmeye çalışan rasyonel aktörler olduğu varsayımıyla hareket etmektedir. Ekonomi ve ekonomik demografi araştırmacıları göçün avantaj ve dezavantajlarını belirlerken sıklıkla finansal ve beşerî sermayeyi de hesaba katmaktadır (Brettelli & Hollifield, 2000). Göç insanların sermayelerini artırır. Bu nedenle, insanlar gidecekleri ölkede kazanmayı hedefledikleri kazanç, göç sürecinde maruz kalacakları maliyette daha yüksek ise göç etmeyi tercih etmektedir (Castles & Miller, 2008, s. 31) Özetle, göç teorilerinin nasıl uygulandığına bakılmaksızın, her bir göçmen göç etmeyi seçer. Bireysel göç kararları, sosyal ve ekonomik çevre üzerinde etkisi olan ve sonraki göç kararlarını etkileyen belirli sosyal koşullarda gerçekteşir (Massey vd., 1993).

Göç, tarih boyunca yerleşik toplumları şekillendirmiş ve toplumsal gelişimin arkasındaki itici güçlerden biri haline gelmiştir. Tüm sanayileşmiş uluslar, gelişmelerine yardımcı olması için göçe bel bağlamışlardır. Bu ulusların gelişmeye devam etmeleri, belirli bir oranda büyümeleri ve demografik dengeleri sağlamaları için göç bir ihtiyaç haline gelmiştir (Tekin, 2007, s. 44). Göç olgusunun bir sonucu olarak artık göç endüstrisi olarak bilinen bir endüstri gelişmiştir. Bu terim, seyahat acenteleri, işçi bulanlar, aracılar, çevirmenler, konut acenteleri, göçmenlik yasalarıyla ilgili yasal tavsiyelerde bulunan avukatlar ve göçmenleri sınırlardan geçiren nakliyeciler de dâhil olmak üzere göçü kolaylaştırarak geçimini sağlayan geniş bir yelpazedeki bireyleri ifade etmektedir (Castles & Miller, 2008, s.161-162).

Sonuç olarak, g olgusu çok sayıda endüstrinin büyümesine, çok sayıda yeni iş fırsatının ortaya çıkmasına ve çok sayıda bireyin istihdam edilmesine neden olmuştur.

1.1.2. G Türleri

G araştırmaları çok disiplinlidir; temel konular arasında sosyoloji, siyaset bilimi, tarih, ekonomi, coğrafiya, hukuk ve psikoloji yer almaktadır. G çalışmalarıyla ilgilenen sosyologlar ve ekonomistler, sosyal ve beşerî sermayenin yanı sıra göçmenlerin kendi ülkelerine yerleşimi ve entegrasyonu da ilgilenmektedir. Nüfus bilimciler, kurumsal ve ampirik teknikler aracılığıyla gn getirdiği nüfus hareketliliğini ve bu hareketliliğin g veren ve g alan kültürlerin nüfuslarını nasıl etkilediğini inceler. Öte yandan, artan g nedeniyle siyaset bilimciler vatandaşlık, dış politika, ulusal güvenlik ve sınırların denetlenmesi gibi konularla ilgilenmektedir. Sosyo-psikoloji, gn insanların davranışlarını nasıl etkilediğini açıklayan bir bilim dalıdır. G düzenleyen yasalar ve göçmenlere verilen haklar üzerine çalışmalar hukuk sektöründe yapılır. Antropoloji bilimi ise gn kültürel ve sosyal yaşamı nasıl etkilediğini ve bunun sonucunda kimliğin nasıl inşa edildiğini inceler (Brettelli & Hollifield, 2000, s. 8).

G, farklı nedenlerle meydana gelir ve çeşitli boyutları vardır. G dünya ülkeleri arasındaki insan hareketlerinin önemli bir parçasıdır ve tarihi boyunca insanların yaşamlarını değiştirmiştir. G, ekonomik, siyasal, sosyal veya sel, deprem, heyelan gibi doğal afetler sebebi ile gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle, göç eden insanlar farklı beklentilerle hareket ederler ve hedefledikleri yere ulaştıklarında farklı sonuçlarla karşılaşabilmektedirler.

Glerin; amacına, gerçekleştirilme tarzına, nedenlerine, ge katılanların özelliklerine, göç edilen yerleşim yerinin özellikleri gibi birçok faktöre göre sınıflandırılması mümkündür.

İlk olarak göçler, zorunlu veya gönüllü olmasına göre kategorize edilebilir. Göç eden kişi veya topluluklar anavatanlarından kendi istekleriyle, yani serbest veya gönüllü olarak (voluntary migration) ayrılacakları gibi, hayati risk, işkence görme korkusu, bireysel özgürlüklerin kısıtlanması veya kendi ülkelerinin baskısı nedeniyle zorunlu olarak (forced migration) da terk edebilirler (Adığzel, 2022, s.21).

İnsanlar iç savaş, ülkelerinin işgal edilmesi ve g etme zorunluluğu gibi faktörler nedeniyle, can güvenliği kaygısıyla mülteci veya sığınmacı statüsünde başka ülkelere gitmek zorunda

kalabilmektedir. Bireylerin amaçlarına göre göçler de farklı türlerde olabilir. Göç, yaşama ve yerleşme ihtiyaçları, turistik, sosyokültürel ve ekonomik ihtiyaçlar gibi çeşitli nedenlerle gerçekleşebilir. Göç, yasal statüsüne bağlı olarak düzenli ve düzensiz olmak üzere iki kategoride incelenir. Düzensiz göçmenler ülke sınırlarından yasadışı yollarla geçen kişiler veya bir ülkede geçerli bir ikamet izni bulunmayan kişilerdir. Bu kişiler sığınmacı ve mülteciler, çalışma amacıyla gelenler veya transit göçmenler olabilmektedir (İçduygu & Aksel, 2012, s. 8).

Gönüllü göçler genellikle insanların yaşadıkları ülke veya yerleşim yerlerinden memnun olmayan insanların yeni yerler keşfetme, daha iyi bir yaşam, ailesine daha güzel bir gelecek sağlama, ekonomik durumlarını yükseltme, iş veya mali bakımlardan daha yüksek imkânlarla kavuşma gibi nedenlerden kaynaklanabilir. Gönüllü göçler denilince ilk olarak ekonomik göçler ve beyin göçleri akla gelmektedir (Adıgüzel, 2022, s.21).

İnsanların bir ülkenin sınırları içinde hareket etmesi iç göç olarak adlandırılır. Bölgeler, şehirler ve daha küçük kasabalar arasında meydana gelebilen bu yer değiştirme olayının sürekli olması veya kısa sürmesi mümkündür. Bu iç hareket nedeniyle toplulukların nüfus oranı değişmektedir (Koçak & Terzi, 2012, s.172). Türkiye'de iç göç öncelikle kırdan kente doğru gerçekleşmekte ve kent merkezlerinin belirli kesimlerinde yoğunlaşmaktadır. Bir dönem sonra bu yerleşimler, özellikle belli merkezlerde yoğunlaşan iç göçle doymun hale gelmekte ve bunun sonucunda bu merkezlerin yakın çevresinde önemli göç hareketleri yaşanmaktadır (Demir, 1997, s. 90).

Bazen kalıcı göç olarak da adlandırılan sürekli göç, bir kişinin çeşitli nedenlerle mevcut ikametgâhını terk ettikten sonra bir yerden başka bir yere kalıcı olarak taşınmasıdır. Göçün gerçekleşmesi için insanların kalıcı olarak ikamet etmek üzere varış noktasına seyahat etmeleri gerekmektedir. Kalıcı göçün aksine, geçici göç, insanların sınırlı bir süre için memleketlerinden ayrılmasını ifade eder. Geçici göçler genellikle işgücü göçlerini kapsamakta olup, belirli ve sınırlı bir süre için yabancı bir ülkeye giren, ardından menşe ülkelerine geri dönen işçilerin göçüdür (IOM, 2013, s. 33).

Göç, yıllar boyunca hem biçim hem de içerik açısından çeşitli değişikliklere uğramış tarihsel bir olgudur. Ülkeler arasındaki göç, hızla değişen çevresel unsurlar ve teknolojik ilerlemelerle birlikte artmıştır. Dış göç, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da yaşanan hızlı sanayileşme sürecinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Önce İngiltere ve Fransa'ya,

1950'lerden sonra ise Almanya'ya kitlesel bir iş gücü göçü başlamıştır. Avrupa'nın ilk sanayileşen ülkeleri, önce İtalya, İspanya, Portekiz, Yunanistan gibi Avrupa'nın çevre ülkeleri ile iş gücü anlaşmaları imzalamışlar, sonrasında ise ihtiyaç duyulan iş gücünün karşılanması yapmışlardır (Abadan-Unat, 2007, s.3; Ramadan, 1999, s.119).

Gerçekte, ikili anlaşmaların da yardımıyla, 1961 yılında Türkiye'den öncelikle Federal Almanya Cumhuriyeti olmak üzere Batı Avrupa ülkelerine kitlesel bir göçmen akışı başlamıştır. Göç modelleri 1970'lerde patlak veren küresel ekonomik krizden etkilenmiştir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) üyesi ülkeler haricinde yabancı işgücünün işe alınması durdurulmuş, ancak bu uygulama yasadışı olarak devam etmiştir. Hem göç alan hem de göç veren ülkeler önemli sosyal ve kültürel sorunlar yaşamıştır. Bu ülkelerden biri olan Türkiye, göçün bir sonucu olarak hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli sosyal ve kültürel değişimler yaşamıştır (Abadan, 2006). 1961 yılında Almanya ile işgücü anlaşması imzalayan Türkiye, 1964'te Avusturya, Hollanda ve Belçika, 1965'te Fransa, 1967'de İsveç ile Türkiye'den işçi gönderilmesi ile ilgili anlaşmalar imzalanmıştır (Canatan, 1990, s.14).

Göç etme kararını, insanlar arasındaki sosyal bağlar da etkilemektedir. İnsanlar, aile ve arkadaşlarının bulunduğu yerlere göç etme eğilimindedir. İnsanların göç sürecine dâhil olmaları, sadece bireysel bir karar değil, aynı zamanda aile, akraba ve diğer sosyal bağlardan da fazlasıyla etkilenen bir husustur. Bireyler, göç etme kararı vermeden önce gitmek istedikleri yere ilişkin bir ön araştırma ve değerlendirme yaparlar. Göç, hem göç eden insanlar, hem de göçmenleri kabul eden yerler için birçok sonuç doğurmaktadır. Göç eden insanlar, daha güvenli bir yaşam, daha iyi iş imkânı ve daha yüksek maaşlı işler bulabilirler ama öte yandan memleketlerini, ailelerini ve kültürlerinden uzak kalmayı göze almak zorunda kalabilirler. Göç alan yerler ise, yeni insanların getirdiği farklı kültürlerle zenginleşebilir veya çatışma sorunları ile karşılaşabilirler.

Sanayileşme öncesi dönemde göçü sebep olan nedenlerin başında doğa olayları gelirken, günümüzde göç süreçlerinin asıl belirleyicisi ekonomik, siyasi ve sosyal nedenler olmuştur (Keleş, 1983: 6). Tarihsel olarak temel ihtiyaçlar ile nüfus arasında bir dengesizlik olduğu için insanlar göç etme eğilimine girmektedir. Tarım sektöründe gelir sorunlarına, coğrafya ve iklime dayalı mevsimsel göçlere, ekonomiye dayalı ticari göçlere ve kaynak yetersizliği nedeniyle iç ve dış göçlere yol açtığı için ekonomik faktörleri sınırlayamayız. Dini ve etnik

nedenler ikinci faktördür. Özellikle 19. ve 20. yüzyıllarda göçün ana nedeni din olmuştur. İnsanlar kendi dinlerini açıkça uygulayabilecekleri bir ortam bulamadıkları ve sadece bunu yapmak istedikleri, zulüm gördükleri için özgürce nefes alabilecekleri bölgelere taşınmak zorunda kalmışlardır. Müslüman ülkeler tarihsel olarak dini nedenlerle göçün en sık yaşandığı yerler olmuştur. Üçüncü temel faktör, ırksal ve siyasi içeriğe vurgu yapan milliyetçilik hareketinin yol açtığı göç modelleridir. Etnik ayrımcılığın ilk ortaya çıktığı bu dönemlerde insanlar sadece farklı ırktan oldukları için birbirlerinden ayrıştırıldılar. Etnik önyargılar da onları insan olmanın getirdiği haklardan mahrum bırakmış ve göç etmelerine neden olmuştur. Yakın akrabaların göçü gibi diğer göç türleri de yukarıda sıralanan kültürel, ekonomik ve siyasi faktörler tarafından harekete geçirilmiştir (Karpas, 2010, s.9). Tarihsel bir bakış açısıyla, göçün nedenleri toplumsal düzeni altüst eden faktörlerle birlikte gelişerek çeşitli hareket biçimlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

1.1.3. Göç Kuramları

Göç hareketlerinin nedenlerini, sonuçlarını ve etkilerini açıklamak için çeşitli fikirler ve hipotezler oluşturulmuştur. Bu göç kuramları, göç süreçlerinin daha iyi anlaşılmasına ve analiz edilmesine yardımcı olmaktadır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında dikkat çeken uluslararası göç hareketleri ve bu fiziksel yer değiştirmelerden etkilenen göçmen, mülteci ve sığınmacıların sosyal, siyasal, etnik, kültürel ve dini kimliklerine göre kategorize etmek amacıyla kuramlar geliştirilmiştir.

"Ravenstein Göç Yasaları" göçmen hareketlerinin ilk önemli analizidir. Bu çalışma 1885 yılında hazırlanmıştır ve yedi bölümden oluşmaktadır. Bu göç düzenlemeleri, göçmenlerin genellikle yakınlarla ve önemli iş merkezlerine gittiklerini belirtmektedir. Diğer göçmenler ise göçten kaynaklanan işgücü açığını kapatmak için hareket etmekte, başka göç hareketi ise bir yerleşim alanından diğerine yapılan göç hareketi sonucunda o bölgeye gerçekleşmektedir. Bu faaliyeti dengelemek için, her göç akımı karşılık gelen göç hareketlerini doğurur. Uzak yerlere taşınan insanlar bazen bunu daha gelişmiş sanayi bölgeleri üzerinden yapmayı tercih ederler. Göç etme olasılığı, ülkenin kırsal kesimlerinde yaşayanlar için metropollerde yaşayanlara kıyasla daha yüksektir. Göç, kadınlar arasında erkeklere kıyasla daha yaygındır (Ravenstein, 1885).

Ravenstein Göç Yasaları'nda öne çıkan belli başlı özellikler şu şekilde açıklamaktadır (1885):

1. Göçmenlerin çoğunluğu kısa mesafeler boyunca büyük şehirlere doğru "göç akımları" halinde hareket etmektedir. Büyük sanayi merkezleri ve ticaret merkezleri, birbirini takip eden göç dalgalarının hedefidir.
2. Bir şehir ekonomik büyüme yaşadığında, kırsal kesimden insanlar şehre taşınır. Şehrin çevresindeki boş alanlar daha uzakta ikamet eden insanlar tarafından doldurulur ve bu döngü giderek tüm ulusu etkiler.
3. Taşınmak kendi başına bir amaç değildir. Bu nedenle yayılma ve özümseme bir arada var olabilir çünkü bunlar birbirini tamamlayan süreçlerdir.
4. Her göç dalgası için bir karşı dalga üretilir. Sonuç olarak, yüksek hareket düzeyine sahip alanlar aynı zamanda göçün gerçekleştiği alanlar haline gelebilir.
5. Kısa mesafeli göç kademeli olarak yükselen ve sanayileşen merkezlere doğru hareket ederken, uzun mesafeli göç öncelikle bu bölgelere odaklanmaktadır.
6. Kırsal bölgelerden gelenlere kıyasla, kent sakinlerinin göç etme olasılığı daha düşüktür.
7. Erkeklerle kıyasla kadınların yer değiştirme olasılığı daha yüksektir.

Samuel Stouffer, 1940 tarihli “Kesişen Fırsatlar: Hareketlilik ve Mesafe ile İlişkili Kuram (*Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance*)” başlıklı makalesinde göçü kesişen olasılıklar açısından ele almıştır (Stouffer, 1940, s. 845). Ravenstein'in 50 yıl önceki ufuk açıcı çalışmasından bu yana yapılan çok sayıda araştırma, hareketlilik ve mesafe arasındaki sıkı bağlantıyı ortaya koymuştur. Birçok kişi kısa mesafelerde hareket ederken, diğer göçmenlerin büyük mesafelerde hareket ettiği fark edilmiştir. İnsanların neden iş bulmak, ticaret yapmak, suç işlemek için belirli yerlere gittikleri ya da neden kendi seçtikleri belirli eşlerle evlendiklerine dair bir açıklamada Stouffer mesafenin öneminin çok önemli bir faktör olduğunu vurgulamış ve bu soruların hepsine cevap aramıştır. Stouffer'ın teorisi, göç ve mesafe arasında kaçınılmaz bir bağlantı olmadığı varsayımıyla, kesişen fırsatlar fikrini önermektedir. Ona göre, belirli bir mesafedeki fırsatların sayısı oraya seyahat eden insanların sayısı ile doğru orantılıdır ve kesişen fırsatların sayısı ilkiyle ters orantılıdır. Stouffer'e göre, göçün kat edilen mesafe boyunca fırsatların artış hızıyla doğrudan ters orantılı olduğu ileri sürülmektedir (1940, s. 846-847).

Mesafe tanımlamasında James Clifford (1994, s. 306) ve Stefen Vortevce (1997, s. 278) gibi antropologlar tarafından "diasporik alan" kelimesi; Alejandro Portes vd. (1999, s. 219) ile

Schiller vd. (1995, s. 48) gibi sosyologlar tarafından "ulusötesi alan" ifadesine tercih edilmektedir. Siyaset biliminde ise çoğunlukla "ulusötesi alan" ifadesi kullanılmaktadır. Uluslararası göçmenler, mülteciler, sığınmacılar ve bunların günümüzdeki deneyimleri, her üç kategori de kullanılarak anlatılmaktadır. Ulusötesi topluluk kavramı 1990'larda akademik söylemde yerini alırken, çoğunlukla üçüncü dünya ülkelerinden (genellikle eski sömürge ülkeleri) endüstri ve hizmet sektörü gelişmiş ülkelere göç eden topluluklar için kullanılmaktadır (Bruneau, 2015, s.82). Diasporik mekân fikri, küresel kapitalizmin bir yan ürünü olan bu topluluklar bağlamında kültürel kimlik, etnik kimlik, anavatan ve ata yurduna duyulan özlem gibi olguları açıklamayı amaçlamaktadır. Ulusötesi mekân veya ulusötesi topluluk kavramları göçün sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik yaşamla ilişkisini kurmak amacıyla kullanılmaktadır. Bruneau'ya göre ulusötesi toplumun üyeleri, bir taraftan ev sahibi ülke vatandaşlığı kazanmaya çalışırken, öte yandan menşe ülke vatandaşlığını da korumak istemektedir. Bu çifte mensubiyet çabası sadece bir fırsat arayışı değil, aynı zamanda bir yaşam biçimidir (2015, s.83).

1.1.3.1. İtme-Çekme Kuramı

Amerikalı yazar ve sosyolog Lee'nin teorik göç analizlerinde, göç hareketlerini analiz etmek için "itme ve çekme" güçleri kullanılmaktadır. Bu teori, göç eğilimlerini açıklarken, bunların nedenlerini de tanımlayan bir analiz de içermektedir. Göçmenden daha çok göçe odaklanan Lee, göçmenin de göz ardı edilmemesi gerekliliğini vurgulamaktadır. İtme ve çekme kuramına göre göçmenlerin hem mevcut yaşadıkları yerleşim yerinde hem de gitmek istedikleri yerleşim yerinde, itici ve çekici faktörler bulunmaktadır (Lee, 1966, s. 47-57).

Lee'nin "itme ve çekme" hipotezine göre, her bir yerleşim bölgesine insanları çeken ya da çekmeyen çeşitli unsurlar vardır. Bu unsurlar arasında olumlu özellikler çekici faktörler, olumsuz özellikler ise itici faktörler olarak tanımlanmaktadır. Buna ek olarak, bireyler için nötr olan ve iyi ya da olumsuz olarak sınıflandırılmayan bileşenler de vardır. Başlangıç yeri, varış yeri ve aradaki potansiyel engellerin tümü Lee'nin göç teorisi altında tanımlanmaktadır. Bireyleri yaşadıkları yerleşim yerlerinden başka bir yerleşim yerine kadar, göçe neden olan ekonomik, sosyal, kültürel, ailevi veya başka kişisel sebepler olabilir. Lee'ye göre, göçü başlatan dört temel faktör bulunmaktadır: 1) Yaşanan yerle ilgili faktörler, 2) Gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler, 3) İşe karışan engeller, 4) Bireysel faktörler. İtici ve çekici

faktörler her göçmen için farklılaşabilmektedir (1966, s.50). Çocuk sahibi bir aile için göç edilecek yerleşim yerindeki eğitim imkânları çekici bir faktör olurken, çocuksuz veya tek başına göç sürecine dâhil olan bir göçmen için bu durumun etkisi olmayabilir (Adıgüzel, 2022, s. 28). Teorinin temel tezi, hem başlangıç hem de varış noktasında göçü teşvik eden değişkenler olduğudur. Ancak itici ve çekici değişkenler, göçmenlerin, göç veren ve alan bölgelerde yaşayanların bu "itici ve çekici" unsurları nasıl gördüklerine göre şekillenmektedir. İtici ve çekici faktörler kişiden kişiye değişebilmektedir.

Çekici faktörlerin etkisi ile göç etmek isteyen bireyler bazı engellerle karşılaşır. Bu engellerin başında göç edilecek yerin uzaklığı olabileceği gibi, göç yolculuğunun zorlu ve tehlikeli olması da olabilir. İtme çekme kuramında Lee (1966), göçün belirleyicilerine vurgu yaparak, mikro (bireye bağlı) ve makro (bireye bağlı olmayan) faktörler olduğunu öne sürer. Göç etmek isteyen birey, yaşadığı yerdeki olumlu veya olumsuz durumların ne olduğunu ve bireysel olarak kendisini nasıl etkileyeceğini çok iyi hesap edebilir. Göç sonucunda ortaya çıkan hukuki ve sosyal belirsizlik, göç edilen yerin uzaklığı, göç etmek için ödenmesi gereken maddi bedeller ve ulaşım imkânları gibi çeşitli mikro engeller olduğu gibi; katı göç kanunları, göç sistemleri, göç için gereken fiziki yeterlilik ve sağlık kontrolleri gibi göçmenlerin karşılaşabileceği makro engeller de bulunmaktadır (Çağlayan, 2006, s. 74).

1.1.3.2. Göçmen İlişkiler Ağı (Network Kuramı)

Göçmen ilişkiler ağı kuramı, göç teorileri çerçevesinde, özellikle diasporik kimliği açıklamada önemli bir kuram olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçmen ilişkiler ağı, göç eden bireylerle, yaşadıkları ülkeden göç etmeyi düşünen bireyler arasındaki ilişkiyi açıklamada kullanılmaktadır. Göçmen ağları bir taraftan göçün maliyet ve riskini azaltırken, diğer yandan göç hareketliliğini de artırmaktadır. Göç alan ülkelerdeki göçmen bireyler arasında kurulan bu ağlar ulusötesi kimliklerin de ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Göçmen ağları, eski göçmenler ile henüz göçmen olmamış bireyler arasındaki ilişkiyi akrabalık, arkadaşlık veya diğer paylaşılan toplumsal bağlar aracılığıyla kurar. Ağlar sayesinde uluslararası göç hareketliliği artarken, diğer yandan düzenli veya düzensiz olsun, göçün maliyeti ve riski azalır (Massey vd. 1993, s.447). Ağ ilişkileri göç alan ülkelerde yabancı istihdamını kolaylaştıran bir sosyal sermaye ortaya çıkarır. Massey vd.'e göre, bir ülkedeki göçmenlerin sayısı belli bir

büyükölge ulaştığında, göçmen ağıları büyür ve göçe bağılı maliyet ve riskleri azalır (1993, s.488).

Ağ teorisinin göçü ve göçmenleri ele alma biçimi, onu diğer teorilerden ayırmaktadır. Ağ teorisi, göçmenler tarafından göç alan ile göç veren ölke arasında oluşturulan sosyal ağlar olduğı ve bu ağların sürekli karşılıklı göç üzerinde etkisi olduğı fikrine dayanmaktadır (Çağlayan, 2006, s. 85). Göçmen ağlarının sunduğı fırsat ve kolaylıklar hem iç hem de dış göç süreçleri için geçerlidir. Batı Avrupa ölkelerinde ikamet eden 5,5 milyondan fazla Türk göçmen⁵, aslında 1960'larda başlayan işçi göçleriyle kurulmuş ağların bir sonucu olarak yorumlanabilir. İlk dönemde Batı'da yaşanan yoğun işgücü göçünü ikinci aşama göç dalgaları takip etmiştir. Hâlihazırda Avrupa'da yaşayan göçmenler ile Türkiye'deki aileleri ve arkadaşları arasında sürdürölen sosyal bağlar, göç dalgaları boyunca göçün devam etmesini sağlayan bu göç ağının varlığını mümkün kılmıştır (İçduygu & Sirkeci, 1999, s. 256).

Öncü göçmenlerin oluşturdukları ağları ifade eden bu teori, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine göç akımının sürdürölen bir durumu izah etmekte kullanılır. Bu ağlar ile, göçler süreklilik kazanmakta, yeni göç dalgaları ve zincirleme göçler oluşmaktadır. Enformel olarak kurulan bu ağlar zaman içinde kurumsallaşmakta ve kendini yeniden üretmeye devam etmektedir. Kendi ölkesinden ilk defa ayrılmayı düşünön göçmen adayları, göçmen ilişkileri ağına dâhil olamamaları durumunda, insan kaçakçıları aracılığı ile illegal yolları deneyebilmektedirler (Adıgözel, 2022, s.33). Türkiye örneğinde göçmen ağları, hemşehrlik ve akrabalık unsurları dikkat çekmektedir.

1.1.3.3. Göç Sistemleri Kuramı

Göç hareketleri, göçü önceleyen ilişkiler temeline dayanmaktadır. Göçmen değışimi ile göç veren ve alan ölkeler arasında kurulan göç sistemi ve ilişkiler zinciri, yakın ölkeler arasında (Meksika ve ABD) olabileceğı gibi, aralarında uzak mesafeler bulunan (Afrika ölkeleri ve Fransa gibi) ölkeler arasında da olabilmektedir (Çağlayan, 2006, s. 82). Genel olarak, göç veren ve alan ölkeler arasında, göç ilişkisinden önce de (kolonyal ilişkiler geçmişe, ticari ve mali ilişkilere, politik nüfuz, kültürel bağlar, askeri işgaller gibi) ilişkiler bulunmaktadır. Hollanda ile Türkiye arasında göç ilişkisi Hollanda'nın iş gücü ihtiyacı iken, Hollanda ile Surinam

⁵ T.C. Dışışleri Bakanlığı verileri. **Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşları**, <https://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler .tr.mfa adresinden> 14.06.2023 tarihinde erişilmiştir.

arasındaki göç ilişkisi, Surinam'ın kolonyal dönemde Hollanda sömürgesi olmasına dayanmaktadır. Fransa-Cezayir, İtalya-Libya, İngiltere-Hindistan gibi daha birçok doğu ve batı ülkeleri arasındaki insan hareketliliği, göç sistemine örnek verilebilir (Adıgüzel, 2022, s.34). Suriye ile Türkiye arasındaki göç ilişkisi hem komşu olmaları hem de Osmanlı Devleti'ne bağlı olarak dört yüzyıldan fazla aynı devlet çatısı altında yaşamaları nedeniyle göç sistemleri kuramı ile açıklanabilir. Bu yaklaşımına göre, göç ilişkisi içinde olan ülkelerin makro ve mikro yapılarında bazı değişiklikler meydana gelmektedir. Makro yapılar geniş bir yelpazedeki kurumsal faktörleri, mikro yapılar ise göçmenlerin inanç, davranış ve kendi aralarındaki etkileşim ağlarını ifade etmektedir.

Faist göç sistemleri kuramını üç temel niteliğe dayandırmaktadır (2003, s. 82-83):

1. Kuram, göç sistemlerindeki süreçler üzerine yoğunlaşır. Göç hareketi bir kez başlarsa kesintiye uğramaz ve bir süre sonra göç sürecine dönüşerek, sürekli kendini yenilemektedir.
2. Göç sistemleri, göçmenlerin değil, göç veren ve göç alan ülkeler arasındaki ağ ve bağların varlığı üzerine kurulmaktadır. Bir göç sistemi birbirine insan akışı ve karşı-insan akışlarına bağlı iki ya da daha fazla devleti kuşatır. Bu bağlar genellikle insan akışları başlamadan önce kurulmuştur. Zamanla tersine göçlerle, anavatan yeniden göç alan bir ülkeye dönüşebilir.
3. Göç sistemi kuramcıları toplumsal ağ kuramını güçlü bir şekilde uygulamışlardır. Göç sürecine katılan bireyler, ulus devletler arasındaki ekonomik eşitsizlikler ve göç alan ülkelerin kabul etme politikaları, hane halkları, ailelerin kalış ve gidiş alternatifleri gibi engelleri aşmak için geliştirdikleri stratejilerin başında, ulusötesi toplumsal ağlar gelmektedir.

Faist, göç sistemleri kuramını dünya sistemleri kuramı (makro yaklaşım) ile ağ kuramı (mikro yaklaşım) arasında bir geçiş kuramı olarak kullanarak, göçmenlik durumunu temel araştırma nesnesi yapmış ve göçmen ağlarına odaklanmayı tercih etmiştir.

1.1.4. Türkiye’de Göç Kurumları ve Düzenlemeleri

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk göç mevzuatının 2510 sayılı ve 1934 tarihli İskân Kanunu’dur. Bu kanuna göre Türkiye’de göçmen olabilmek için ‘Türk soyundan olmak ve Türk kültürüne bağlı olmak’ gerekmekeydi. Bu kanunun üzerinden yaklaşık 80 yıl geçtikten sonra, 6458 sayılı kanun ile Türkiye’ye göç etmek isteyenler için yeni bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerde göçmenler için zorunluluk ve gereklilik şartları kanunda yer almaktadır.

Kanuna göre, Türkiye'ye gelen yabancı uyruklulardan Türk kültürüne aşinalığı olmayanların, Türk hükümeti tarafından seçilen şehir ve mahalle gibi iskân bölgelerine gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Bu kanunun temel amacı, Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte savaş sonrası azalan nüfusu telafi etmek için diğer ülkelerden Türkleri ülkeye davet ederek Türk kültürünü tanıyan göçmenleri yerleştirmektir (Şakacı ve Özkaya, 2021).

AB uyum yasalarının çıkarılmaya başladığı 2000'li yıllardan sonra, sistemsiz, esnek ve geçici yaklaşımlardan vazgeçilerek AB ilkeleri çerçevesinde göç politikalarının düzenlenmesi çalışmaları başlamıştır. Bu dönemle birlikte, Türkiye Cumhuriyeti ile uluslararası kuruluşlar arasındaki iş birliği temeline dayanan göç politikaları ve uygulamaları geliştirilmeye çalışılmıştır. Öncelikli olarak düzensiz göç konusu merkeze alınmış; sığınmacı ve mülteci statüsüne yönelik çalışmalar ön plana çıkmaya başlamıştır (İçduygu, Sert ve Karaçay, 2009, s. 1-4).

Türkiye'deki yeni dönem göç düzenlemeleri, 11 Nisan 2013 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yasalaşıp 2014'te yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na (YUKK) dayanmaktadır. YUKK, Türk göç hukukunun oluşmasının ilk adımı olarak değerlendirilirken, bu kanun 2011 yılından itibaren Türkiye'ye gelmeye başlayan Suriyeli göçmenlere de yasal bir statü kazandırmıştır (Eren Yılmaz, 2022, s.30). YUKK ile birlikte Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Göç Politikaları Kurulu kurulmuştur. Kanun ile yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları; İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) kurulmuş, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir.⁶ YUKK ile birlikte Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 105 inci maddesiyle kurulmuş bulunan Göç Politikaları Kurulu Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemine geçişle birlikte kaldırılmış ve yerine Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile "Göç Kurulu" ihdas edilmiştir. Kararname ile "*Göç Kurulu; Türkiye'nin yabancılarla ilgili göç stratejilerini belirlemek, koordinasyonunu ve uygulanmasını takip etmekle görevli olup İçişleri Bakanının başkanlığında, İçişleri Bakanlığınca belirlenecek bakanlık ve kurum ve kuruluşların temsilcilerinden oluşur. Kurul, İçişleri Bakanının çağrısı üzerine toplanır*" ifadeleriyle göç

⁶ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), 29 Ekim 2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 85 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Genel Müdürlüğün statüsü Başkanlık olarak değiştirilerek adı Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) olmuştur.

kurulunun görevleri tanımlanmış ve kurul üyelerinin seçiminin İçişleri Bakanlığınca belirlenmesine karar verilmiştir.⁷

YUKK'na göre haklarında sınır dışı etme kararı alınıp idari gözetim altında bulunan yabancıların tutulduğu Geri Gönderme Merkezleri kurulmuştur. İdari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan bu merkezler, Göç İdaresi Başkanlığı tarafından işletilmektedir. Ayrıca başta kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere, Türkiye Kızılay Derneği ve kamu yararına çalışan dernekler arasından göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak da işlettirilebilmektedir.

YUKK yürürlüğe girene kadar yabancılarla ilgili işlemler güvenlik güçleri (askeriye ve polis teşkilatı) tarafından yerine getirilirken, 2014 yılından sonra işlemler sivil bir otorite olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü/Başkanlığı tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün (GİGM) kurulmasıyla, dünya örneklerine uygun olarak, göç ve iltica alanında stratejilerin belirlendiği, bütünsel bir yaklaşıma dayanan ve kurumlar arası etkin iş birliğine imkân sağlayan, insan hakları temelli, sivil bir kurumsal göç yönetiminin yapılması sağlanmıştır (Adıgüzel, 2022, s.17).

Göç İdaresi Başkanlığı kurulduğu günden itibaren uyumla ilgili faaliyetlere ağırlık vermektedir. Faaliyetlerin sistematik bir biçimde yürütülmesi amacıyla Başkanlık bünyesinde Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur. Müdürlük, Göç Kurulu ile birlikte Türkiye'nin yabancılarla ilgili göç stratejilerini belirleyip, koordinasyonunu ve uygulama süreçlerini takip etmeye başlamıştır.

YUKK'na göre Göç İdaresi Başkanlığı'nın uyuma yönelik faaliyetleri tüm "yabancıları" (mülteci, şartlı mülteci, geçici koruma altındakiler) kapsama almaktadır. Kanunun 96. Maddesinde, *yabancıların, ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerinin temel düzeyde anlatıldığı kurslara katılabilecekleri* belirtilmiştir.

Kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma, eğitime ve ekonomik faaliyetlere erişim, sosyal ve kültürel iletişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularla ilgili bilgilendirme ve etkinliklerin Göç İdaresi Genel Başkanlığı tarafından, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları iş birliğiyle yaygınlaştırılması da esas alınmıştır.

⁷ Göç Kurulu, <https://www.goc.gov.tr/goc-kurulu> adresinden 04.04.2023 tarihinde erişilmiştir.

1.1.5. Göç Alan Bir Ülke Olarak Türkiye

Osmanlı İmparatorluğu, 19. yüzyılda mültecilerin karşılaştığı zorluklarla başa çıkmak ve göçmenleri yerleşik hayata geçirmek için daha özel prosedürler oluşturma eğilimindeydi. Sadrazam Emin Ali Paşa'nın yönetiminde 5 Ocak 1860 tarihinde İskân-ı Muhâcirin adlı bir komitenin kurulması, Osmanlı İmparatorluğu'nda göç ve göçmenlere yönelik ilk kurumsal çabadır (Şahin, 2006, s.78). Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanların önemli bir bölümünü kaybetmesi sonucunda 19. yüzyılın sonlarında çoğunluğu Müslüman Türklerden oluşan on binlerce göçmen Anadolu'ya gelmeye başlamıştır. Yaşadığı ekonomik sıkıntılara rağmen Osmanlı İmparatorluğu, göçmenlere toprak tahsis ederek ve onları Anadolu'nun çeşitli bölgelerine yerleştirerek destek olmaya devam etmiştir.

Bugünkü Türkiye'nin toplumsal yapısı önemli ölçüde Osmanlı bakiyesi topraklardan göç eden etnik veya kültürel olarak Türk kabul edilen göçmenlerle harmanlanarak oluşmuştur. Osmanlı Devleti'nin Kırım, Kafkasya ve Balkanlar'da toprak kaybetmesi, buralarda yaşayan Türk ve Müslüman toplulukların Anadolu'ya göç etmelerine neden olmuştur. 1783'te Kırım üzerinde, 1828-1829 Osmanlı Rus savaşı sonucunda ise Kafkasya'da ve Balkanlar'ın bir kısmında Osmanlı hâkimiyetinin kaybedilmesi, bu bölgelerden kitlesel zorunlu göçleri başlatmıştır (Sağlam, 2020, s. 1525). McCarty'e göre, 1821-1922 yılları arasında 5,5 milyon kişi Balkanlar ve Kafkaslarda öldürülmüş ve 5 milyonu aşkın kişi ise Anadolu'ya göçe zorlanmıştır (2012, s.1). Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti de Balkanlar ve Kafkaslar'dan Türkiye'ye göçler devam etmiş, eski Osmanlı tebaası etnik topluluklardan 1923 ila 1995 yılları arasında 1 milyon 700 bin kişi göçmen olarak kabul edilmiştir (Cığerci, 2012, s.107). 1934 tarihli İskân Kanunu'na göre Türkiye'ye yerleşmek üzere gelen göçmenlerde Türk soyundan veya Türk kültürüne bağlı olma şartı aranmaktadır.⁸ 11 Nisan 2013 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak, 2014 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na (YUKK) kadar, etnik temelli göçmen kabulü devam etmiştir. İskân Kanunu'nun m.3/d maddesi "Göçmen, Türk soyundan ve Türk kültüründen olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelen ve bu Kanuna göre kabul edilen kişidir." demektedir. Göçmen olarak sınıflandırılmaya uygun olmayanların nitelikleri ise 1934 tarihli İskân Kanunu'nun 4. maddesinde sıralanmıştır. Bu tanıma göre, Türk soyundan gelenler ve Türk

⁸ Resmi Gazete, Sayı 2733, Tarih: 21.06.1934 İskân Kanunu, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2733.pdf>

⁹Aysel Çelikel ve Günseli Gelgel Öztekin, Yabancılar Hukuku, Beta Yayın, İstanbul, 2013, s. 22-23.

kültürüne bağlı olmayanlar, hem Türkiye hem de dünyanın geri kalanı için güvenlik riski oluşturdıkları için göçmen olarak kabul edilmemektedir. Türk soyundan gelenler ve Türkiye sınırına yakın yerlerde yaşayanlar da kabul edilemez. İskân Kanunu dört göçmen kategorisini düzenlemektedir.

Madde 3'e göre serbest göçmenler, "yerleşmek amacıyla bireysel veya toplu olarak Türkiye'ye gelen ve devlet tarafından iskân talepleri olmaksızın ülkeye kabul edilen Türk soylu ve Türk kültürlü göçmenlerdir”.

“Madde 3/f uyarınca, iskânlı göçmenler "yerleşmek amacıyla özel kanunlarla yurt dışına çıkarılan ve bu kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskânları sağlanan Türk soylu ve Türk kültürlü göçmenlerdir."

Bireysel göçmen Madde 3/g'de tanımlanmıştır. 3/g maddesinde "yerleşmek amacıyla aile olarak gelen Türk soylu ve Türk kültürüne sahip kişi" olarak tanımlanmıştır. Türk soyundan ve kültüründen gelen bir aile, Madde 3'te toplu göçmen olarak tanımlanmaktadır. 3. maddede "iki ülke arasındaki anlaşmaya uygun olarak yerleşmek amacıyla toplu halde gelen aile" olarak tanımlanmıştır.

Türkiye'ye yönelen uluslararası göçler 1980'lere kadar büyük ölçüde etnik ve kültürel olarak Türk olan göçmenlerden oluşurken, bu tarihlerden sonra yakın coğrafyalarda yaşanan savaş ve işgaller, yabancı (öteki veya mülteci) olarak görülen özellikle düzensiz göçmenlerden oluşmuştur.

1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali ve İran İslam Devrimi'nden başlayarak, İran-Irak Savaşı, Körfez Savaşı, ABD'nin Irak'ı işgali, SSCB'nin yıkılması ve son olarak Suriye'deki savaş ile devam eden süreçte Türkiye milyonlarca düzensiz göçmen kabul etmek zorunda kalmıştır.

Bu tarihlerden itibaren, Türkiye'de hâkim göçmen profilini oluşturan “etnik veya kültürel olarak Türk”lerden (eski göçmenler) farklı olarak, öteki veya mülteci olarak düşünülen düzensiz (yeni tip) göçmenler Türk toplumu ile birlikte yaşamaya başlamıştır (Adıgüzel ve Ok Şehitoğlu, 2022, s. 26). Adıgüzel ve Ok Şehitoğlu'na göre Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlı Devleti'nden devralmış olduğu göçmen kabulündeki etnik ve kültürel Türklük şartının temelinde eski tip göçmenlerin “Türk kültürüyle uyumlarının kolay olacağı” beklentisidir. Eski tip göçmenler Türk toplumunun asli unsuru kabul edilirken, Arap ülkeleri, Afrika veya diğer

Asya ülkelerinden gelen yeni tip düzensiz göçmenler toplumsal olarak “öteki” olarak algılanmakta ve toplumsal uyumlarının daha zor olacağı düşünülmektedir. Türkiye'deki Suriyeli göçmenler “biz” kapsamındaki eski tip göçmenlerden ayrıştırılarak, “öteki” olarak düşünülen mülteciler kategorisinde değerlendirilmektedir (2022, s. 22).

Tam rakam bilinmemekle birlikte 1859-1922 yılları arasında yaklaşık 4 milyon Kafkasyalı ve Kırım Tatarı Türkiye'ye sığınmıştır (Özgür, 2012, s. 205). Cumhuriyetin kurulmasından sonra da Türkiye'ye Osmanlı bakiyesi topraklardan göçler devam etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Kafkasya, Kırım ve Balkanlar başta olmak üzere, 1923-1995 yılları arasında Türk, Boşnak, Çerkez, Arnavut, Pomak, Tatar gibi eski Osmanlı tebaası etnik unsurlardan yaklaşık 1 milyon 700 bin göçmen kabul etmiştir (Ciğerci, 2012, s. 107).

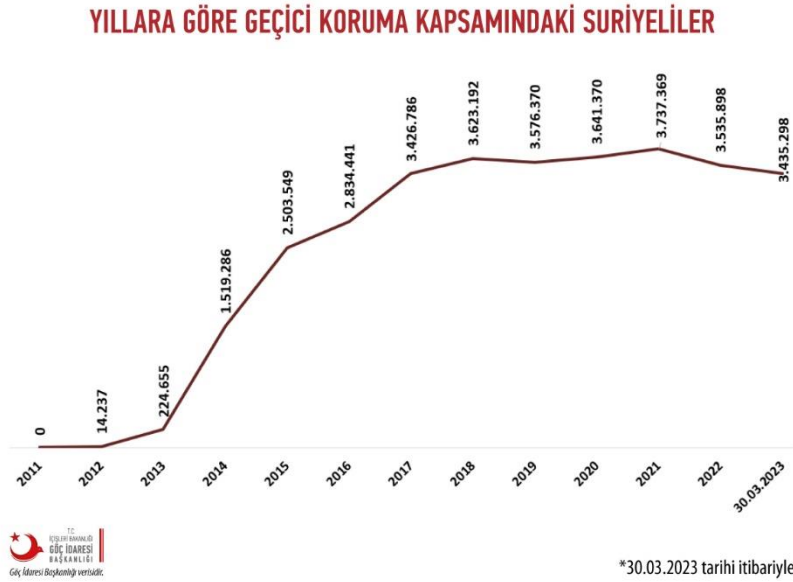
1.1.6. Suriye'den Türkiye'ye Göçler

Suriye'nin yüzyıllar boyunca Osmanlı İmparatorluğu tarafından yönetilmesinden bu yana, Türkiye ve Suriye arasındaki ilişkiler ortak bir tarih ve kültür anlayışıyla şekillenmiştir. Suriye'nin geçmişini incelediğimizde, topografyasının bugünkünden çok daha çeşitli olduğunu gözlemlenmektedir. Suriye tarihsel olarak farklı kültür ve medeniyetlerin yaşadığı önemli bir yerleşim merkezi olmuştur (Kılıç, 2011, s. 97-99). Yavuz Sultan Selim 1516 yılında Suriye topraklarını Osmanlı İmparatorluğu'na dahil etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda "Biladu'-Şam" olarak bilinen Suriye, o dönemdeki fiziki konumu nedeniyle oldukça geniş bir alanı kapsamaktaydı. Bu nedenle sonraki dönemlerde Halep, Şam, Trablusşam ve Sayda olarak bilinen vilayetlere ayrılmıştır (Aydos & Duran, 2000, s. 22).

Araplar, Türkler, Dürziler, Nusayriler, Rumlar, Maruniler, Katolikler, Protestanlar, Süryaniler, Ermeniler ve daha birçok küçük ve büyük millet ve din bu bölgenin nüfusunu oluşturmaktadır (Sofuoğlu, 2012, s. 354). Osmanlı İmparatorluğu'nun kontrol altına alınmasından bu yana, Arap halkları ulusal kimliklerinden ödün vermeden yaşamlarını sürdürme şansına sahip olmuştur. Suriye'den bireysel ya da grup halinde hareketler, Osmanlı İmparatorluğu'nun milliyet, din, dil veya etnik kökenlerine bakmaksızın tüm göçmenlere yönelik hoşgörü politikasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Budak, 2016, s. 268). Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlayan göçler Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından bu yana devam etmiş, birçok insan mülteci ya da göçmen konumuna düşmüştür (Orsam, 2012, s. 16).

Türkiye tarihsel olarak 1979 İran Devrimi, İran-Irak Savaşı, Saddam Hüseyin tarafından gerçekleştirilen Halepçe Katliamı ve 1988-1991 yılları arasındaki Körfez Savaşı sonucunda ülkelerinden kaçarak sığınma veya geçiş arayan insanlar için ilk uğrak limanı olmuştur (Korkut & Kara, 2010, s. 157-159). Ortadoğu'da yaşanan önemli olayların yanı sıra ekonomik, sosyal ve sınıfsal kaygılar nedeniyle bireysel ya da kitlesel göç denince akla ilk gelen ülkelerden biri Türkiye'dir. Orta Doğu'da 2010 yılının sonunda başlayan Arap halklarının kendi yönetimlerine karşı ayaklanmaları, yirmi birinci yüzyılın en önemli tarihsel olaylarından biri olarak kabul edilmektedir (Orhan, 2013, s. 21-22). Arap dünyasında rejim karşıtı ilk protesto ve ayaklanmalar 17 Aralık 2010'da Tunus'ta gerçekleşmiş bu olayın ardından Suriye'de devam eden iç savaş Cezayir, Lübnan, Ürdün, Moritanya, Sudan, Umman, Yemen, Suudi Arabistan, Mısır, Libya, Irak, Bahreyn ve Kuveyt'e de yayılmıştır. Bu devrimler bazı ülkelerde zayıf ve kısa ömürlü olurken, diğerlerinde büyük etki yaratmış ve uzun ömürlü yönetimleri devirmiştir. Devrimlerin gerçekleştiği Libya gibi bazı ülkelerde bu sürecin bir sonucu olarak siyasi sistemlerinde değişiklikler görmüştür. Siyasi huzursuzlukların ve halk devrimlerinin yaşandığı bu dönemde Tunus, Mısır, Libya ve Suriye dikkat çeken ülkeler arasında yer almıştır (Sağsen, 2011, s. 59-60). Başlıca sorunlar olarak işsizlik, yaşam koşullarının yetersizliği, son derece sert ve otoriter hükümetlerin yol açtığı siyasi yozlaşma, ifade özgürlüğü ve düzensizlik gösterilse de şüphesiz bu çalkantılara katkıda bulunan çok daha fazla faktör bulunmaktadır. Bu hareketler, bir dizi sorunu paylaşan ve yıllardır baskı oluşturan insan gruplarının tepkilerinin bir sonucudur (Buzkıran & Kutbay, 2013, s. 149). Türkiye, Suriye'deki çatışmanın başlangıcında yönetimde yer alan Esad rejimine barışçıl bir geçişin sağlanması için destek sunmuş, önerilerde bulunmuştur (Adıbelli, 2012, s.164). Bu kapsamda Türkiye, Beşar Esad hükümetiyle temas kurmak ve orada demokratik bir geçişi teşvik etmek amacıyla Suriye'ye heyetler göndermiştir. 2011'de Suriye İç Savaşı'nın başlamasından önce, Beşar Esad'ın liderliğinin ilk on yılı boyunca Suriye Türklerinin ekonomik, siyasi ve demografik yapısı yavaş da olsa istikrarlı bir şekilde artmıştır. Beşar Esad, 2010 yılında Tunus'ta başladığı kabul edilen ayaklanmanın etkisiyle Suriye'de ortaya çıkan ayaklanmalarda, özellikle Dera'da sivillere yönelik katliamlar yapılmaya başlamıştır (Duran, 2011, s. 507). Türkiye, 2011 yılının Nisan ayından itibaren, Suriye'den ayrılmaya zorlanmış kişilerin ani gelişen kitlesel akınlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Suriye'de yaşanan insani krizin büyümesi sonucunda 300-400 kadar Suriye vatandaşının, 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay ili Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısından geçerek Türkiye'ye giriş yapmaları, Suriye Arap Cumhuriyeti'nden Türkiye'ye yönelik bir toplu nüfus hareketinin ilk

adımını oluşturmuştur (GİB, 2023, s. 26). 2012 yılı sonunda 14 bin 237 kişiye ulaşan Suriye’den gelen sığınmacıların sayısı, 2013 yılı sonunda 224 bin 655’e yükselmiştir. Savaş ve çatışmaların şiddetlenmesi ile 2014 yılından itibaren Türkiye’ye yönelen Suriyeli göçmenlerin sayısında çok büyük artışlar yaşanmaya başlamış ve yılsonu itibariyle rakam 1 milyon 519 bin 286 kişiye yükselmiştir. Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin sayısı 2018 yılına kadar aralıksız bir şekilde artmaya devam etmiş ve yılsonunda 3 milyon 623 bin 192’ye ulaşmıştır. Türkiye’nin Suriye’nin kuzeyinde güvenli bölgeler oluşturmasıyla başlayan geri dönüşler, üçüncü ülkelere gidenler ve statü değişiklikleri gibi nedenlerle geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenlerin sayısı bu tarihten sonra durağanlaşmış, 2021 yılı sonu itibariyle en yüksek seviye olan 3 milyon 737 bin 369 kişiye ulaştıktan sonra azalış eğilimine girmiştir. 2022 yılı sonu itibariyle geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenlerin sayısı 3 milyon 535 bin 898 kişi olmuştur.⁹

Şekil 1. Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler

Kaynak: (GİB, 2023).

Suriye’deki durumun ciddiyetini koruması ve sığınmacıların ülkelerine güvenli dönüşlerine imkân verecek koşulların henüz tam olarak sağlanamamış olması nedeniyle söz konusu sığınmacılara hiçbir ön koşul aranmadan geçici koruma sağlanmaktadır (GİB, 2023, s. 26).

⁹ <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> 04.04.2023 tarihinde erişildi.

⁹ <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler> 21.03.2023 tarihinde erişildi.

Türkiye ile Suriye arasındaki tarihi ve kültürel bağlar yanında, komşu iki ülke arasında 911 km'lik kara sınırı bulunması, ülkelerindeki insani yardım ihtiyaçlarındaki artış nedeniyle Suriye vatandaşları için “açık kapı politikası” izlenmesini beraberinde getirmiştir. Türkiye çok hızlı gelişen kitlesel göç dalgaları sebebiyle 10 ilde 26 geçici barınma merkezi kurmuş ve bu merkezlerde 250 binden fazla Suriyeliye konaklama imkânı sunulmuştur. Suriye’de güvenlik ve istikrarın sağlanamaması geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki kalış sürelerinin uzamasını, bu durum da kamplardan Türk vatandaşları ile birlikte yaşayacakları kentlerde hayatlarını sürdürmelerini beraberinde getirmiştir. Göç İdaresi Başkanlığı’nın 16 Mart 2023 tarihli verilerine göre, geçici koruma altında 3 milyon 447 bin 837 kişi olup, geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyeli sayısı 67.548 kişidir. Bu sayı geçici koruma altındaki nüfusun sadece yüzde 2’sine karşılık gelmektedir⁹.

Sığınma süresinin uzamasını takip eden BMMYK, mültecilerin temel insan haklarını korumak, güvenli koşullar altında yaşamasını sağlamak, nihayetinde mültecilerin hayatlarını huzur ve onur içinde yeniden inşa etmeleri için kalıcı çözümler bulmayı hedeflemektedir. Uzun süre mülteci ve benzer statüde başka bir ülkede yaşamak zorunda kalan kişiler için üç çeşit kalıcı çözüm önerisi sunmaktadır: Gönüllü geri dönüş, yerel entegrasyon ve üçüncü bir ülkeye yerleştirme (Adıgüzel, 2022, s.209). Türkiye’de 2011 yılından itibaren geçici koruma statüsü altında yaşayan Suriyeli göçmenler için bu üç kalıcı çözüm önerisi henüz tamamıyla hayata geçirilememiştir. Gönüllü geri dönüşler sadece Türkiye’nin güvenliğini sağladığı bölgelere mümkün olabilmektedir. Göç İdaresi Başkanlığı’nın 16.08.2022 tarihli basın açıklamasına göre Türkiye’nin güvenliğini sağladığı Suriye’nin kuzeyindeki bölgelere gönüllü geri dönüş yapanların sayısı 517 bin 289’a ulaşmıştır.¹⁰ Geçici koruma statüsündekiler T.C. vatandaşlığı yolunun açık olmaması yerel entegrasyonu sınırlamakta, güvenli üçüncü ülkelere gidiş ise oldukça yetersiz kalmaktadır. AB ile imzalanan geri kabul anlaşmasıyla “bire bir formülü kapsamında” Avrupa ülkelerine kabul edilen Suriyeli göçmenlerin sayısı Haziran 2023 sonu itibariyle 38 bin kişi olmuştur.¹¹

¹⁰ <https://www.goc.gov.tr/kacak-gocmen-sinir-disi2 adresinden 22.06.2023> tarihinde erişilmiştir.

¹¹ <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden 01.07.2023 tarihinde erişilmiştir.

1.1.7. Türkiye’deki Suriye Göçmenlerin Statüleri

Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin çok büyük bir bölümü geçici koruma statüsü altında bulunmaktadır. Bununla birlikte, Türk vatandaşlığı kazananlar ile ikamet izni ve düzensiz göçmen olarak yakalananlar da söz konusu olabilmektedir.

1.1.7.1. Geçici Koruma

2004 tarihli 100 no’lu Birleşmiş Milletler Yürütme Komitesi kararına göre kitlesel sığınmanın varlığından söz edebilmek için “uluslararası bir sınıra doğru dikkate değer sayıda insan hareketliliğinin olması, bu hareketliliğin hızlı bir varışla devam etmesi, ev sahibi (karşılaman) devletin yakın dönemde mevcut bireysel sığınma prosedürlerini uygulayamayacak hâle gelmesi” gerekmektedir.¹² Bu unsurları içeren kitlesel akının süregelir hâle gelmesi durumunda geçici koruma sağlanmaktadır. Geçici koruma, devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitlesel olarak ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleriyle vakit kaybetmeden, belirli haklar sağlamayı hedefleyen pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur. Geçici korumanın üç temel unsuru vardır: Güvenli topraklara erişime izin verilmesi, geri gönderme yasağının uygulanması, temel ve acil insani ihtiyaçların karşılanmasıdır.

Kitlesel akın olaylarında acil çözümler bulmak üzere geliştirilen bir koruma biçimi olan geçici koruma, devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden, belirli haklar sağlamayı hedefleyen pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur. Daha önce Türk hukuk sisteminde yer almayan, kitlesel akın durumlarında sağlanacak “geçici koruma” sistemi YUKK ile kanuni dayanak kazanmıştır. Kanun, bu sistemin detaylarının Bakanlar Kurulu yönetmeliğiyle belirlenmesini öngörmek suretiyle, bu alanda Türk göç hukukunun oluşmasına imkân sağlamıştır (GİB, 2023, s.26)

Geçici Koruma Yönetmeliği 4/4/2013 tarihli 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu uyarınca ülkelerinden kitlesel göçe maruz kalan nüfus için yapılmıştır. Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91. maddesine göre, bireysel uluslararası koruma talebi reddedilen kişilere geçici koruma usul ve esasları uygulanır ve bu kişilerin Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları uluslararası hukuk hükümlerine göre düzenlenir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

¹² <https://www.goc.gov.tr/genel-bilgi45> adresinden 08.04.2023 tarihinde erişilmiştir

Aynı ülkeden kitlesel olarak gelen ve ülke sınırlarını geçerek uluslararası koruma talebinde bulunan yabancıların korunmasını sağlamak amacıyla kitlesel hareketlere ilişkin uluslararası kuruluşlarla bağlantılı hükümler düzenlenmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Bu maddeler şunlardır:

“(Madde22-(1) Kayıt işlemlerini başarıyla tamamlayan kişilere valilikler tarafından geçici koruma kimlik belgesi verilir.

Madde 23-(2) Genel Müdürlüğe yönlendirilen yabancı kişinin ihtiyaçları, özel gereksinimleri ve ailevi durumları da dâhil olmak üzere yabancı uyruklunun talebi doğrultusunda değerlendirilir.

Geçici koruma sağlanan yabancıların, kamu düzeni, sağlık ve güvenlik açısından sakınca oluşturmadığı sürece Genel Müdürlük tarafından belirlenen illerde kalmalarına izin verilir.

Madde 26- (1) Geçici koruma kimlik belgesine sahip yabancıların asistanlık, tercümanlık, sağlık, eğitim ve benzeri hizmetleri alabilecekleri hizmetleri kapsar.

1.1.7.2. İkamet İzni

YUKK’a göre ikamet izni Türkiye’de kalmak üzere yabancı ülke vatandaşlarına verilen izin belgesini ifade etmektedir. Türkiye’de bulunan yabancılar ulusal hukuk ve uluslararası hukuk kapsamında çeşitli hak ve yükümlülüklerle sahiptir. İnsan hakları ihlallerinin önlenmesi ve insana yaraşır bir sistemin oluşturulması başta olmak üzere, bu hak ve yükümlülükler çerçevesinde yabancıların ülkemizde yasal olarak kalışlarının temel dayanaklarından en önemlisini ikamet izinleri oluşturmaktadır.

Yetkili makamlar tarafından düzenlenen ikamet izin belgesi yabancıya ülkemizde belirli bir süreliğine ve belirli bir yerde yaşama hakkı sağlamaktadır. Kamusal düzenin sağlanması ve korunması açısından önem arz eden ikamet izni; yabancıнын talepte bulunması, istenilen evraklarla başvurması ve talepte bulunduğu ikamet izni türünde şartları taşıması halinde düzenlenmektedir.

Ülkemizde vize veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancıların, e-ikamet sistemi üzerinden, şartlarını taşıdıkları ikamet izni türüne müracaatta bulunmaları gerekmektedir. (<https://www.goc.gov.tr/ikamet-genel-bilgiler>)

Göç İdaresi Başkanlığı (02.02.2023) verilerine göre Türkiye’de ikamet izni ile bulunan 1 milyon 354 bin 707 kişi bulunurken, bunlardan 99 bin 104’ünü Suriye vatandaşları oluşturmaktadır. (<https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>) Suriyeli göçmenler Rusya, Irak, Türkmenistan vatandaşlarından sonra en fazla ikamet izni alanlar arasında dördüncü sırada

bulunmaktadır. İkamet izinlerinin 79 bin 945'ini (yüzde 81) kısa dönem ikamet izinliler oluşturmaktadır. Ayrıca 7 bin 57 kişi öğrenci ikamet izni ile ve 3 bin 746 kişi ise aile ikamet izni ile Türkiye'de yaşamaktadır.

1.1.7.3. Türk Vatandaşlığı

Türk vatandaşlığının kazanılması ve kaybedilmesine ilişkin usul ve esaslar 12/06/2009 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu (TVK) ile düzenlenmiştir.¹³ Türk vatandaşlığı doğum yoluyla veya sonradan (evlenme, evlat edinilme, bireylerin iradesi ile başvuruları ve istisnai haller gibi farklı biçimlerde) kazanılmaktadır. 22/10/2014 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliğinin 25. maddesine göre, Türkiye'de kalma hakkı tanıyan geçici koruma statüsü Suriyeli göçmenlere uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımamaktadır. Geçici koruma altında Türkiye'de kalma süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmamakta ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamamaktadır.¹⁴

Türkiye'de vatandaşlık, prensip olarak doğum yolu ile kazanılmakta, anne veya babasından biri Türk vatandaşı olan kişi doğumla Türk vatandaşı olmaktadır. Ancak Türkiye'de doğmuş olmak Türk vatandaşlığı hakkı vermemekte; ancak vatansızlığın önlenmesi bağlamında, Türkiye'de doğan ve ana-babasından dolayı başka bir devletin vatandaşı olamayan kişiye istisnai olarak doğum yeri esasına göre Türk vatandaşlığı verilmektedir (TVK, madde 8). Dolayısıyla Türkiye'de doğan çocuklar bakımından, Suriyeli ana ve babasından vatandaşlık kazanan çocukların Türk vatandaşlığını doğumla kazanmaları mümkün değil iken, çocuk doğduğu sırada anne ve babası vatansız ise bu halde, 8. madde uyarınca doğum yeri esasına göre çocukların doğumdan itibaren Türk vatandaşı sayılabilmektedir (Eren Yılmaz, 2022, s.40).

Türkiye'de sonradan vatandaşlık kazanma yollarından biri de Türk vatandaşı biriyle evlenmedir. Türk Vatandaşlık Kanunu'nun 16. maddesine göre, yabancı ülke vatandaşlarının evlilik yoluyla Türk vatandaşlığı kazanmasını düzenlemektedir. Buna göre, bir Türk vatandaşı ile evlenen bir yabancı doğrudan Türk vatandaşlığı kazanamamaktadır. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunabilmektedir. Evlilik yoluyla Türk vatandaşlığına başvuracak

¹³ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5901.pdf>

¹⁴ <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/Gecici-Koruma.pdf>

kişilerin “aile birliği içinde yaşama, evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama” şartlarını da taşımaları gerekmektedir.¹⁵ Türk vatandaşı ile evlenen Suriyeli göçmenler için, Türkiye’ye yasal yollardan giriş yapılmadıysa bu hususlar geçerli değildir. Türk vatandaşı biriyle evlenmiş olmak, doğrudan geçici koruma statüsünden evlilik ikamet iznine geçiş için yeterli olmamakta, dolayısıyla evlilik yoluyla vatandaşlık yolu açılmamaktadır. Evlilikle Türk vatandaşlığı kazanmak isteyen, yasal yollardan Türkiye’ye girmiş bulunan Suriyeli göçmenlerin hükümlü ya da tutuklu olmamaları veya haklarında ceza davası da açılmamış olması gerekmektedir (Yılmaz Eren, 2022, s.41; Türk Vatandaşlığı Kanunu Yönetmeliği, madde 25/2). Ancak nihai kararı mercii T.C. İçişleri Bakanlığı’dır (TVK, madde 19).

Tablo 1: Türk Vatandaşları ile Suriye Vatandaşlarının Evlilik Sayıları

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
2011	1483	105	1588
2012	694	51	745
2013	873	106	979
2014	2049	143	2192
2015	3569	241	3810
2016	6495	377	6872
2017	4074	323	4397
2018	3637	560	4197
2019	3442	760	4202
2020	2920	751	3671
2021	3646	1063	4709
2022	3761	1266	5027
Toplam	36643	5746	42.389

Kaynak: TÜİK verilerinden derlenmiştir¹⁶

Türk vatandaşlığı kazanmada istisnai halleri düzenleyen 12. maddeye göre, Türkiye’ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler, vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler, göçmen olarak kabul

¹⁵ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5901.pdf>

¹⁶ TÜİK. (2021). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Boşanma-İstatistikleri-2021-45568> adresinden 19.06.2022 tarihinde erişilmiştir.

edilen kişiler milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmaması şartıyla vatandaşlık kazanabilirler. Eren Yılmaz'a göre, Suriyeli göçmenlerin 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 34. maddesi ve Türk Vatandaşlık Kanunu'nun 12. Maddesine göre "vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler" kapsamında Türk vatandaşlığına alınabilmeleri mümkün olabilir (2022, s. 43-44). Türk vatandaşlığı kazanılmasında idare tam takdir hakkına sahip olup, geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenler veya diğer yabancılar vatandaşlık başvurusu için tüm şartları sağlasalar dahi vatandaşlık hakkı alamayabilirler.

Türk vatandaşlığı kazanan Suriyeli göçmenler ile ilgili düzenli resmî açıklama yapılmamakla birlikte, İçişleri Bakanlığı resmî web sitesinde yer alan bir açıklamada Türk vatandaşlığı verilen Suriyeli göçmenlerin sayısına yer verilmiştir. 18.12.2022 tarihinde Bakanlık web sitesinde, dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun katıldığı bir televizyon programında yaptığı açıklamalara dayanarak yayınlanan bir açıklamaya göre, söz konusu tarihe kadar 223 bin 881 Suriye vatandaşına Türk vatandaşlığı verildiği ifade edilmiştir.¹⁷

1.2. Diaspora

Bugün hala üzerinde çalışılan ve geliştirilen fikirlerden biri de eski bir kelime olan diasporadır. Diaspora kavramı, tarihsel kökleri olmasına rağmen, yeni neslin yaşadığı küreselleşmeyle anlam genişlemesine uğramıştır. Dufoix'e (2011, s.17) göre, "diaspora" kelimesinin kökeni M.Ö. beşinci yüzyıla kadar uzanmaktadır ve Yunanca dia ve spéro fiilinden türetilmiştir. Dia (boyunca) spéro (saçmak) anlamında kullanılmaktadır (Sheffer, 2020, s.35). Tötölyan "diaspora" teriminin artık "göçmen", "vatansız", "mülteci", "misafir işçi", "sürgün topluluğu", "yurtdışındaki topluluk" ve "etnik topluluk" gibi terimleri de içeren daha geniş bir anlam kapsadığını ileri sürmektedir (1991, s. 3).

Diaspora kavramının çok çeşitli ve çelişkili boyutlarının olmasının yanı sıra, son zamanlarda uzun süredir dünya geneline yayılmış bulunan insanların deneyimledikleri gerçekliklere atıfta bulunmak üzere de kullanılan bir yönü de bulunmaktadır. Kültürel Çalışmalar yaklaşımı, uzun süredir anavatanlarından uzakta yaşamalarına rağmen kültürlerini ve kimliklerini devam ettirmeye çalışan bu toplulukları ifade edebilmek için, 1980'lerden itibaren diaspora kavramına

¹⁷<https://www.icisleri.gov.tr/bakanimiz-sn-suleyman-soylu-cnn-turk-canli-yayininda-gundeme-iliskin-sorulari-yanitladi>

yeni bir anlam kazandırmıştır. Kültürel Çalışmalar yaklaşımına göre diaspora, küreselleşme bağlamında artan ulusötesi göçmen akışları tarafından tetiklenen kültürel melezleşme süreçlerine atıfta bulunmak için kullanılmaya başlanmıştır (Mattelart, 2017 s. 110).

Birleşmiş Milletlerin 2016 yılında yayınladığı "Uluslararası Göç Raporu 2015"te yurt dışında yaşayan bireyler "diaspora" olarak adlandırılmakta ve aynı raporda diasporanın büyüklüğü açısından ülke sıralamalarına da yer verilmektedir. Buna göre Hindistan'dan 16 milyon, Meksika'dan 12 milyon, Rusya'dan 11 milyon, Çin'den 10 milyon, Bangladeş'ten 7 milyon, Pakistan ve Ukrayna'dan 6 milyon, Filipinler, Suriye, Afganistan ve İngiltere'den 5 milyon, Polonya, Kazakistan, Almanya ve Endonezya'dan 4 milyon, Romanya, Mısır, Türkiye ve ABD'den ise 3 milyon kişi diaspora olarak adlandırılmaktadır (UN, 2016). Yukarıda bahsi geçen raporun, kendi ülkelerinin dışında ikamet eden kişileri diasporanın bir parçası olarak sınıflandırması, "diaspora" tanımının zaman içindeki gelişmeler ve değişimlerle birlikte nasıl evrildiğini göstermektedir.

1.2.1. Diaspora Kavramı

Diaspora kavramının etimolojisi, kendisiyle ilgili akademik sınıflandırma çabaları ve geçirdiği tarihsel evreleri açısından anlam-bilimsel iz düşümüne değinmek önem arz eder. Bu dönemde diaspora kavramı göç ve sömürgeleştirmeye tekabül eder ve nispeten olumlu ya da nötrdür (Cohen, 1997). 6. yüzyılda Yahudilerin Kudüs'ten dağılmasıyla yeni bir anlam kazanmış, vatanını kaybetmiş ve etnik şiddete maruz kalmış kişi ve toplulukları ifade etmek için kullanılan bir terim olmuştur (Tötölyan, 1996, s. 12).

Diaspora, 20. yüzyılın ortalarında Yahudilerin dağılması ve ardından din temelli olarak birleşen halk kitlelerini (Ermeniler ve Morovya Biraderleri) anımsatıcı ilahiyat araştırmalarının konularından biri olarak kullanılmıştır. 1931'de Amerika'da yayınlanan "Social Science Encyclopedia"da yer alan "diaspora" başlıklı yazıda Dubnov, diaspora terimini Yahudilerin tarihsel deneyimlerinden ayırarak anavatanlarını terk eden dağınık tüm toplumları tanımlamak için kullanmıştır. Robert Park (1939) ve Rose Hum Lee (1949) çalışmalarında 1990'lı yıllar sonrasında diaspora teriminin kullanımında oluşan çeşitliliğe vurgu yapmaktadır (Dufoix, 2011, s. 26-27). Bu bağlamda diaspora kelimesi anlam bilimsel olarak da tartışılmaya başlanmıştır. Bir kısım araştırmalarda birçok grubu kapsayan muğlak tanımlamalar yapılmış, bir kısım

araştırmalarda varsayılan keskin ölçütlerle diaspora sayılan birçok grup tanımın dışarıda bırakılmıştır.

Wahlbeck'e göre, kısıtlayıcı kriterlere dayalı tanımlayıcı tanımlardan kaçınılmalıdır. Diasporanın Weberci anlamda ideal-tipik tanımı, nüfusların ortak özelliklerini tanımlamaya izin verir, ancak "gerçek diaspora" gibi bütüncül bir tanıma uymaz. 'İdeal tip' gerçekliğin tam tarifi olmanın yanında gerçekliği daha net anlamaya olanak sunun kavramsal bir araç olarak değerlendirilmelidir (Wahlbeck, 2002, s. 230-232).

Diaspora kavramı, farklı disiplinlerde birçok yaklaşımı da beraberinde getirmiştir. Bu yaklaşımlar, diaspora olgusunu farklı yönleriyle ele almaktadır. Diaspora yaklaşımlarının ortak noktası, göç eden insanların köken kültürlerinden ve topluluklarından kopukluğu ile entegrasyon süreçlerini ele almalarıdır. Diaspora çalışmalarında kullanılan yaklaşımlar arasında etnik, kültürel, psikolojik, siyasal ve ulusötesi yaklaşımlar sayılabilir. Bu yaklaşımlar, diasporanın farklı yönleri ile ilgili derinlemesine bir anlayış sunmakta ve diaspora üyelerinin yeniden kimlik inşası, kolektif hareket etme, siyasal etki ve toplumsal entegrasyon gibi konularda daha ayrıntılı çalışmalar yapmayı mümkün kılmaktadır.

Sosyal bilimler alanındaki birçok terimde olduğu gibi "diaspora" kavramının anlamı ve kapsamı konusunda da bir fikir birliği yoktur. Diaspora terimi, coğrafi olarak dağılmaya ve bu dağılıma eşliği olan kimlik, kültür ve sosyal ilişkilerin mekâna bağlı dağılımını ifade etmektedir (Hall, 1998, s.174). Diaspora Antik Yunan'da "bir anakentten ayrılan toplumların göç ya da sömürgeleştirilmesini tarif etmede kullanılmıştır" (Cohen, 1997, s.ix). Diaspora, bir milletin veya aynı inanç mensubiyetine sahip topluluklarının ana yurtları dışında azınlık durumunda yaşadıkları yer veya bu milletin öz yurtlarından bağımsız hayat süren kolu demektir. "Ermeni, Yunan ve Afrika diasporası kayıtları yakın bir zaman aralığında karşılık bulsa da bu kavram en çok Yahudilerin büyük sürgünleriyle oluşan diasporayı ifadede kullanılmıştır" (Butler, 2001, s.190-192).

Diaspora disiplini ayrıca klasik ve modern olarak iki ayrı yaklaşımı kapsamaktadır. Klasik yaklaşım, diaspora ile ev sahibi kültür arasındaki kültürel farklılıklara odaklanmakta ve bu çerçevede, vatanın milli ve dini kültürünü vurgulamaktadır. Örneğin Yahudi, Ermeni, Afrika ve Filistin diasporaları gibi zorunlu göçün sebep olduğu, ağırlıklı olarak anavatan imgesi, dini ve milli kültürel öğelerle kuşatılmış kapalı bir yapıdır. Bu doğrultuda diaspora kavramı beraberinde diğerleriyle olan bazı kültürel farklılıkların imasının altını çizmektedir.

Diasporanın “...eski kavranışları, üyelerinin sosyal açıdan (politik, ekonomik, kültürel açılardan ev sahibi ülkelere tam olarak entegre olmadığını, çoğunluk gruplarıyla aralarına sınırlar koyduklarını ve o sınırları koruduklarını ima etmektedir” (Faist, 2010, s.15). Diasporanın orijinal tanımı, 1990’lardan itibaren klasik tanımlarına yeni boyutlar eklenerek anlam genişlemesine uğramış ve daha kuşatıcı bir anlam kazanmaya başlamıştır. Kavramın bu esnekliğini bazı sosyal bilimciler zayıflık olarak görürken, bazıları ise diaspora kavramının gücü ve başarısı olarak yorumlamaktadır.

1.2.2 Diaspora Türleri

Göç kavramından bağımsız bir disiplin niteliğinde bir karşılık bulan diaspora çalışmaları ülkemizde yeterli ilgiyi çekmemiştir. Türkiye, dünya geneline yayılmış en geniş çaplı diasporik toplulukların birine kaynak oluşturmaya rağmen, ülkemiz akademik çevreleri belli başlı yetkin isimler haricinde konuyla ilgisiz kalmıştır. Türkiye’de umumi yaklaşım diaspora kavramını 60’ların işgücü göçünün nostaljisi ve göç disiplini şablonları bağlamında değerlendirmek ve genellikle Batı ülkelerindeki lobcilik faaliyetleriyle ilişkisi bağlamında değerlendirme yönündedir. Halbuki günümüzde diaspora disiplini gelişmiş ülkeler için devlet sistemi örnekleri ve toplumsal yapıları öngörmede ve bu yapıların oluşturulmasında çok mühim bir saha olarak değerlendirilmektedir.

Diasporaya dair görüşler, küreselleşme sürecinin getirisi olarak çok kültürlülük ve sosyal çeşitliliği vazgeçilmez kılan üretim, tüketim ve yaşam biçimleri ve buna bağlı şekilde meydana gelen ekonomi, politika ve insan hareketlerindeki küresel akışkanlık sebebiyle dönüşüme uğramaktadır (Faist, 2010, s. 33-34). Göç, diasporanın varoluşsal bir unsurudur. Diaspora, göç edenlerin belirli bir coğrafi bölgeye yerleşme ve sosyalleşme isteği ve direnci ile ortaya çıkmaktadır. Göçün kaynağı ve göçü üstlenen ülkeler arasında sadece göçmenlerin değil mal, bilgi, sembol ve kültürel pratiklerin de dâhil olduğu döngüsel bir mübadele vardır” (Faist, 2003, s. 31).

Hızla gelişen iletişim teknolojisi ve sunduğu olanaklar, göçler sonucunda ortaya çıkan yeni ve yeniden tanımlanan ilişkiler diasporanın niteliğini etkilemektedir. Bu anlamda zorunlu göçler veya trajik olaylara dayalı sürgünler sonucunda oluşan diasporalar klasik diasporaların temelini oluştururken, ekonomik göçler ve geç modern göçler (iş ve finans, meslek, öğrenci, emeklilik) modern diasporaların temelini oluşturur. Diasporaların sınıflandırılmasında literatürde Cohen

(1997), Kim Butler (2001) ve Michel Bruneau'nun (2009) sınıflandırmaları karşımıza çıkmaktadır.

Cohen'in birçok araştırmacı tarafından benimsenen diaspora sınıflandırmasına göre; trajedi diasporası (kurban ve mülteciler), sömürge diasporası (imparatorluk/sömürge), emek diasporası (işçi/hizmet), ticari diaspora (ticari/iş/profesyonel), olmak üzere beş başlık altında değerlendirilmektedir (Cohen, 1997, s. 178).

- Trajedi diasporasını belirleyici faktörler; soykırım, etnik temizlik ve sürgündür. Cohen (1997) bu bağlamda diaspora örnekleri olarak Yahudileri, Afrikalıları, Ermenileri, İrlandalıları ve Filistinlileri gösterir.
- Sömürge diasporaları, Antik Yunan'da ve Roma'da olduğu gibi, anavatanlarını (polisten) terk edenlerin oluşturduğu diasporalardır. Antik Yunan sakinlerinin örnekleri arasında İngilizler, Ruslar, İspanyollar, Portekizliler ve Hollandalılar yer alır.
- Emek diasporalarında, ev sahibi ülkenin sosyal yapısına ve sistemine uyum derecesi, ev sahibi ülkenin diasporaya tepki verme şekli gibi unsurlar çalışma diasporalarının varlığında etkilidir. Hintliler, Çinliler, Japonlar, Sihler, Türkler ve İtalyanlar emek diasporasına örnek verilebilir.
- İş diasporaları, ticaret ve iş dünyasının profesyonellerinin yararlandığı fırsatlar tarafından belirlenen diasporalardır. Bu tür diasporada anavatanla doğrudan ve resmî bir ilişki vardır. Venedikliler, Lübnanlılar, Çinliler, Hintliler ve Japonlar ticari diasporalara örnektir.
- Postmodernist diasporalar; göç akımlarının sürekli yenilenen doğası sayesinde hem menşe ülke hem de ev sahibi ülke arasındaki etkileşimlerle sağlanan bir dizi kültürel unsurun taşınmasına aracılık etmektedir. Bu, ulusötesileşme ve küreselleşme tarafından yaratılan ağların ve bağların önemini vurgulamaktadır. Cohen'e göre bu tür diasporanın en bilinen örnekleri Karayipler, Çinliler ve Hintlilerdir.

Cohen, genel olarak sosyal bilimcilerin diasporayı dört farklı formda ele aldıklarını vurgulamaktadır (2019, s. 27). Buna göre sosyologlar tarafından geliştirilen ilk diaspora formu, hayali bir ortak anavatan üzerinden kolektif bir kimlik inşası için ulusötesi ağların kurulmasına dayanan 'sosyal form olarak diaspora'dır. İkinci form Kültürel Çalışmalar teorisyenleri tarafından geliştirilen, farklı toplumlarla ilişkiye girdikçe değişen ve melez bir hal alan, göç edilen ülkede yeniden geliştirilen kültürel kimlikler üzerinden kurulan 'bilinç olarak

diaspora'dır. Üçüncü form, yine ikincisi ile yakından ilişkili olarak, antropologlar tarafından ulusal çizgilerin sınırlarını aşındırarak yeni sosyal ve kültürel oluşumlarla oluşturulan 'kültürel üretim tarzı olarak diaspora'dır. Son olarak dördüncü form ise, anavatan siyasetine bağlılığın göç veren ve ev sahibi ülkeleri nasıl etkilediğini araştıran siyaset bilimciler ve uluslararası ilişkiler teorisyenleri tarafından geliştirilen 'siyasal yönelim olarak diaspora'dır.

Öte yandan Michel Bruneau diasporaları dört kategoride ele almaktadır. Bruneau'nun diaspora sınıflandırmasına göre diasporalar girişimcilik, inanç, siyaset ve etnik kökene referans yapan temel ayrıma sahiptir (Bruneau, 2009, s. 39-41). Bruneau'ya göre girişimcilik temelli diasporalarda, girişimcilik dışında kalan her şey ikincil rol oynar. En belirgin girişimci diaspora örnekleri Çin, Hindistan ve Lübnan olarak gösterilmektedir. İnanç temelli diasporalarda din, genellikle bir dil ile ilişkilendirilmektedir. Yahudi, Yunan, Ermeni ve Asur-Keldani-Süryani diasporası, bu diasporanın belirgin örnekleri olarak görülmektedir. Bu diasporalarda kutsal bir metnin veya ayinin dili temel kabul edilmektedir. Üçüncü bir grup ve diğerlerine oranla daha yeni olan diasporalar, genellikle siyasi bir kutba odaklanarak örgütlenmektedir. Bu durum, kaynak ülkenin yabancı bir güç tarafından domine edildiği durumlarda ve diaspora nüfusunun ana hedefinin bir ulus-devlet oluşturulmak olduğunda geçerlilik göstermektedir. Filistin diasporası, siyaset temelli diaspora örneği olarak gösterilmektedir. Dördüncü ve son diaspora kategorisi etnik kökene dayalı diasporalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun örneği, ortak bir kimliği tanımlama girişimlerinin birkaçını şekillendiren siyahi diasporadır. "Negro ırkı" üzerine odaklanan bu diasporayı diğer tiplerden ayıran ilk şey, doğrudan belirli bir toplumun veya kökenin referansını içermemesidir. Siyahi diaspora, öncelikle toplumsal olarak inşa edilmiş "ırk" tarafından tanımlanır ve hemen sonrasında kültür tarafından tanımlanır. Bu kategoriye Avrupalı Romanlar da dâhil edilmektedir (Faist, 2010, s. 39- 41). Hall, gelişmiş Batı karşısında Afrika kökenlileri "biz" olarak, Batı'nın da kendilerini marjinal, az gelişmiş, dış kenar ve ötekilere ait olarak konumlandırır (2015, s.140). Gilroy (1993), Siyahi Atlantik: Modernite ve İkili Bilinç (The Black Atlantic: Modernity and Double Consciousness) kitabında tamolarak herhangi bir ulusal ve etnik temele indirgenemeyen bir siyahi diaspora kültürüne dikkat çeker (Clifford, 2015, s.34).

Diasporalar doğal olarak heterojen ve çok katmanlı oluşumlardır. Diasporaların farklı özelliklerine ek olarak, aynı diasporadaki insanların farklı amaç ve ilgileri olabilir. Bu nedenle diasporalar heterojen yapıları göz ardı edilerek belirli kategorilere ayrılamazlar (Hall, 2015,

s.150). Hall diasporayı "saflığı ve homojenliği" ile değil, çeşitliliği, yani "melezliği ve heterojenliği" ile tanımlamanın daha doğru olacağını vurgulamaktadır. Diaspora üyeleri, kendi kültürel kimliklerini korumak ve sürdürmek için mücadele ederlerken aynı zamanda yeni kültürel deneyimler edinmektedir. Diaspora üyeleri, köken kültürlerini korumak ve sürdürmek için çaba gösterirken, yeni yerleşim yerlerindeki toplumlarına da uyum sağlamak zorunda kalmaktadır. Bu süreç, yeni kültürel sentezlerin oluşmasına yol açmakta ve böylece diasporanın kendine özgü bir kültürel kimliği oluşmaktadır. Hall'a göre, diaspora deneyimi, bireylerin, kökenlerine ait kültürleri ile yeni kültürler arasında bir tür mekânsal, kültürel ve kimliksel arayış yaşadıkları bir süreçtir. Diaspora kimlikleri, dönüşüm ve farklılık yoluyla sürekli üreterek ve çoğalarak kendini yenileyen kimliklerdir (2015, s.150).

1.2.3. Diaspora Yaklaşımları

Diaspora disiplininde klasik ve modern olarak iki temel yaklaşım karşılık bulmuştur. Klasik yaklaşım; Yahudi, Ermeni, Afrika ve Filistin diasporaları gibi sürgün vb. gibi zorunlu göçün neden olduğu yoğun olarak anavatan imajı, dinsel ve milli unsurlarla çevrelenmiş kapalı bir yapıyı öne sürer. Bu açıdan diaspora kavramı diğerleriyle olan bazı kültürel farklılıkları da ima etmektedir. Diasporanın “eski kavranışları, üyelerinin sosyal açıdan (politik, ekonomik, kültürel açılardan) ev sahibi ülkelerin tam olarak entegre olmadığını, çoğunluk gruplarıyla aralarına sınırlar koydukları ve o sınırları koruduklarını ima etmektedir” (Faist, 2010, s.15). 1990'lardan itibaren klasik tanımlarına yeni boyutlar eklenerek anlam genişlemesine uğramış ve daha kuşatıcı bir anlam kazanmaya başlamıştır. Kavramın bu esnekliğini bazı sosyal bilimciler zayıflık olarak görürken, bazıları ise diaspora kavramının gücü ve başarısı olarak yorumlamaktadır.

Modern yaklaşımda diaspora kavramı, bir kültürün köken ülkesinden farklı bir ülkeye veya ülkeler arasında yayılması ve bu toplulukların belirli bir kimlik, tarih ve kültürel bağları paylaşarak kendilerini birbirleriyle ilişkilendirmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımda, diaspora toplulukları üyelerinin köken kültürlerine bağlılığı ve aynı zamanda gittikleri ülkelerin kültürel, sosyal ve ekonomik gerçekliklerine uyum sağlama çabası bir arada ele alınmaktadır (Cohen, 2008, s. 13-23).

1.2.3.1. Klasik Diaspora Yaklaşımı

Klasik Diaspora; travmatik unsurlarla zorla parçalanma ve terk edilmiş vatana kalıcı dönüş mitine dayanır. William Safran (1991), klasik diasporanın bu tanımını yaparak bu tanımı altı temel karakteristikle sınıflandırmıştır:

- 1- Anavatandan uzakta en az iki farklı bölgeye dağılma;
- 2- Anavatanları hakkında ortak bir hafıza ve miti sürdürme;
- 3- Yerleştikleri yeni ülkelerin yerli toplumu tarafından tam olarak kabul edilmediklerine ve edilmeyeceklerine inanmış olma;
- 4- Ev sahibi ülkede 'geçici olarak' kalmakta olduğu inancını taşıma ve bir gün ana vatana geri dönme isteğini sürekli tutma;
- 5- Ana vatanın muhafazası, yenilenmesi ve başarısı için fedakârlık gösterme;
- 6- Ana vatanla devamlı olarak var olan ilişkiler tarafından oluşturulan bir etnik grup bilinci ve ortak kader inancı (1991, s. 83-84).

Bu çerçevede, Yahudi diasporası norm olmaya devam etmekte ve klasik diaspora için baskın kabul edilmektedir. Robin Cohen (1996, s.510) diaspora kavramına ilişkin analizinde Yahudi diasporasına benzer dört farklı klasik diaspora tanımlamaktadır: Afrika Diasporası (ABD'ye sürülen Afrikalı siyahlar), Filistin Diasporası (İsrail devletinin kurulmasıyla dağılan Filistinliler), İrlanda Diasporası (İngilizler tarafından Britanya'dan sürülen İrlandalılar) ve Ermeni Diasporası (ABD, Fransa ve Orta Doğu'ya dağılan Ermeniler). Cohen, diaspora tanımını ana hatlarıyla ortaya koyarken, bir diasporanın oluşması için bu gerekliliklerin hepsinin karşılanması gerektiğini de vurgulamaktadır. Klasik diaspora ile ilgili teknikler araştırılırken Yahudilerin tarihsel deneyimleri ve diasporalaşma süreçleri başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir (Reis, 2004, s. 43).

Yahudi deneyiminden etkilenen bu tanım ve tasnif, diasporanın anavatana geri dönüş temelli ve türdeşlik içeren, değişmez ve sabit bir kategorizasyon olarak irdelenmesi eleştirilmiş; farklı ve yeni deneyimler için yetersiz olduğu ifade edilmiştir (Kaya, 2000, s. 61). Kaya'ya göre klasik diasporanın homojen ve kültürel sınırları net bir şekilde belirlenmiş bir sosyal grup olarak algılanması en temel özelliğidir. Bu sınır, "öteki" ile etkileşimin önünde bir bariyer görevi görür. Topluluklar geleneksel diaspora tarafından "tekil" ve "homojen" olarak görülür. Bu durumda kültürel kimliğin 'saflığı' ve bireyselliği söz konusudur (Kaya, 2000, s. 61)

Tüm diasporalar bir geri dönüş amacı taşımazlar. Dönme olanağı sunulduğunda da anavatana dönmek istemeyen toplumlar diaspora bağlamı dışında tutulamaz. Buna örnek olarak bulundukları sosyal grupla barışık yaşayarak yüksek seviyede entegre olmuş, geri dönüş isteği taşımayan Yahudi ve Ermeni diasporalar verilebilir. Bu nedenle klasik yaklaşım, sınırlı bir çerçeve sunması gerekçesiyle eleştiriye maruz kalmış ve diasporanın tanımı farklı deneyimleri ve toplulukları da içine alacak şekilde genişletilmeye çalışılmıştır.

1.2.3.2. Modern Diaspora Yaklaşımı

Yirminci yüzyılda yaşanan savaşlar, ideolojik mücadeleler, küreselleşme, ulus-devlet oluşumları ve nüfus mübadeleleri gibi olayların ortaya çıkardığı koşullar, ilk dönemlerdeki bu katı diaspora tanımıyla karşılanması mümkün değildi. Bu koşullar ışığında, modern diaspora olarak adlandırılan yeni bir diaspora tanımı oluşturulmuştur. Bu yeni yorumla birlikte diaspora terimi daha geniş ve çeşitlilik kazanmıştır. Dolayısıyla, özellikle 1980'lerin sonlarından itibaren, bir şekilde dağınık yaşamak zorunda kalan hemen her topluluk diaspora kapsamına alınmaya başlanmıştır. Modern diaspora yaklaşımı, diasporaları belirli özelliklere sahip olması gereken bir durum yerine, belirli bileşenleri içerdiği düşünülen bir süreç olarak tanımlamaktadır. Diaspora günümüzde basit bir sosyal kategorizasyondan ziyade bir kimlik geliştirme süreci ve yersiz yurtsuzluk durumundan oluşmuş, inşa edilmiş, hayal edilmiş bir yuva hissine dayalı bir süreç olarak görülmektedir (Cohen, 2019a, s.5-10).

Diaspora, ulusötecilik ve küreselleşme ile ilişkilendirilmektedir. Küreselleşme ve buna bağlı olarak gelişen teknoloji, yirmi birinci yüzyılda yeni bir göç deneyimi sunmaktadır. Sömürgecilik ve işçi göçü hareketleri modern diasporaları ortaya çıkarmıştır (Kastoryano, 2007, s. 67). Bu gruplar ulusötesi (diasporik) kültürel oluşum sağlayan ya da diasporik kültürel kimliğe sahip gruplar olarak kabul edilmektedir. Sığınmacılar, mülteciler, işçiler, göçmenler, ziyaretçiler ve milliyetlerini kaybetmiş diğer grupların hepsi modern diaspora tanımına dâhildir (Kaya, 2008, s.61). Diaspora olarak bilinen topluluklar dağınıktır ancak kimlikleri ve yaşam biçimleri açısından anavatanlarına bağlı kalırlar. Diasporalar, "ulus devletin" ötesinde var olan ve anavatanlarına sosyal, ekonomik ve siyasi ağlarla bağlı olan "ulusötesi topluluklardır". Dünyanın her yerinde yerleşiktirler. Modern diasporalar, ekonomik nedenlerle anavatanlarını terk ettikleri ve uluslararası ticaret yoluyla anavatanlarıyla ilişkiler geliştirdikleri için göçmen topluluklar olarak adlandırılmaktadır (Mutluer, 2006, s. 27).

Günümüz diaspora yaklaşımını etkileyen en temel olgu küreselleşmedir. Küreselleşme, ekonomik, siyasi ve kültürel olarak hayatın her alanını etkileyen ve göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Giderek küreselleşen bir diasporik evrenin en belirgin tezahürü olan modern diasporanın gelişimi, "telekomünikasyon ve özellikle de enformasyon teknolojisindeki sınır ötesi iletişim ve alışverişi artıran ve böylece devletlerarası ekonomik işlemlerin evrensel ölçekte genişlemesine zemin hazırlayan büyük teknolojik devrime" bağlanmaktadır (Hall & Benn, 2000, s.24). Küreselleşme ve modernleşme, insanların göç etme imkânını artıran bir etkiye sahiptir. Bu süreç hem alıcı hem de gönderen ülkeleri etkilemiş, diaspora ve ulusötesi alanların varlığını daha görünür ve meşru hale getirmiştir. Teknolojinin gelişmesi diaspora topluluklarının anavatanları ile olduğu kadar diğer coğrafi bölgelerdeki akraba topluluklarla da bağ kurmalarını kolaylaştırmıştır. Diaspora bu nedenle küresel ve merkezi olmayan bir olgu olarak görülmektedir.

Diasporanın yeni tanımları, geleneksel söylemlerin artık geçerli olmadığını savunmaktadır. Bu nedenle kimliğin 'çoklu' yönü vurgulanmakta ve yeni diaspora ekseninde 'çifte kimlik' ve 'çoğul vatandaşlık' gibi yeni söylemlerin ortaya çıkardığı kimlikler bu çerçevede yeniden keşfedilmektedir. Bununla birlikte anavatan ve geri dönüş kavramları bakımından klasik yaklaşımdan ayrı düşmeyen Cohen, farklı amaçlar nedeniyle anavatandan özgür iradeyle ayrılan toplumları da diaspora tanımının çatısına dâhil ederek modern diaspora yaklaşımının öncüsü olmuştur. Cohen'in modern diaspora yaklaşımında "iş ve ticaret amacıyla yurttan ayrılmak" ve "yaşanılan yeni yerde çoğulculuğa sunulan tolerans sayesinde hayatı daha yaratıcı ve zenginleştirici kılma olanağı" (1997, s. 26) öne çıkmaktadır.

Diaspora kavramı, çeşitli nedenlerle farklı ülkelere dağılan tüm göçmenler için uygulanmaya başlanmıştır. Tötölyan bu durumu "dağılmanın olduğu yerde artık diaspora vardır" (1996, s.3) şeklinde tanımlamaktadır. Cohen (1997, s. 26-27) diğer yandan diasporayı tek bir türe indirgeyemeyeceğini ileri sürerek farklı diaspora tipolojileri geliştirmiştir. Bu diasporalar temelde eski ve yeni diasporalar şeklinde ikiye ayrılmaktadır: Eski Diasporalar: Kurban diasporaları (Afrika, Ermeni ve Yahudi) ve emperyal diasporalar (Antik Yunan, Hollanda, İngiltere); Yeni Diasporalar: İş/hizmet diasporaları (Hintliler, Çinliler, Şıhlar, Türkler, İtalyanlar); ticaret diasporaları (Lübnanlılar, Hintliler, Japonlar) ve kültürel diasporalar (Karayipliler, Çinliler, Hintliler).

Modern diaspora kavramı ele alındığında uluslararası alanda insan haklarının, bireysel ve toplu hak ve özgürlüklerin evrenselleştirilmesi vurgusu önem kazanmıştır. 1980'den sonra akademinin gündemine giren postmodernizm, diasporaları ve sosyal bilimlerin birçok alanını etkilemiştir. Postmodern yaklaşıma göre, diaspora toplumlarını makro teoriler üzerinden anlama çabaları önemini yitirmiş, genelleme teorilerinin tezlerinde diaspora olgusunun anlaşılamayacağı, bunun yerine bireysel/durumsal deneyimlerin dikkate alınması gerektiği fikri ön plana çıkmıştır. Brubaker'a göre diasporanın homojen ve öngörülebilir gruplar olarak algılanması bir tür kurgudur (2005, s.7-8). Toplumun ve kimliğin değişmezliği tezini reddeden ve "oluşu" esas alan postmodern yaklaşımda, her diasporanın oluşum koşulları ve özellikleri bakımından kendine özgü bir olgu olduğu görüşü yaygınlaşmıştır.

Ulusötesilik fikri, göçmenlerin birden fazla ülke ve topluluk arasında gezinme biçimine odaklanır. Kendi ülkelerini sevmemek ya da yeni bir ülke aramak yerine, bağımsız kararlar almak için ülkeler arası bağlantıları kullanırlar (İçduygu vd., 2014, s. 44). Küreselleşme döneminde göç etmenin kolaylaşması ve iletişim imkânlarının gelişmesiyle göçmenlerin sadece tek bir ülke ve ulusa bağlı olma düşünceleri zayıflamış, birden fazla ülkede yaşama olanakları artmıştır. Ulusötesi toplulukları ortaya çıkaran küreselleşme, göçmenlerin anavatan ve göç ettikleri ülke arasında köprü kuracak ekonomik, siyasi, kültürel ve dini alanlarda faaliyet yürütmelerine imkân vermektedir (Karaçay, 2016, s. 412). Özellikle medya teknolojilerindeki gelişmeler ulusötesi ağları güçlendirerek, göçmenlere her iki ülkenin de siyasi kültürel ve ekonomik alanlarına entegre olmalarını kolaylaştıracak kapılar açmaktadır (Bozdağ, 2014, s. 159). Teknolojik gelişmeler ve iletişim araçlarının yaygınlaşması, göçmenlerin memleketleriyle daha kolay (ekonomik ve kültürel) temas kurmasını sağlarken, yürüttükleri ticari faaliyetler ile küresel ekonominin de bir parçası olmalarına imkân vermektedir (Bruneau, 2015, s.84).

Ulusötesilik düşüncesi, insanları diaspora içindeki kimliklerin melezliğini ve ademi merkezîyetçiliğini hissetmeye itmektedir. Bu bağlamda diasporayı bir göçmen grubu olarak yeni bir vatanda asimile olmaya zorlamak veya iki ülke arasında aidiyet açısından tercihlere mecbur etmek diasporanın doğasına aykırıdır. Çünkü ulus-devlet sınırlarıyla sınırlanmamak diasporanın doğası gereğidir. Faist, ulusötesi toplumun tüm diasporaları içermesine rağmen, tüm ulusötesi toplumların diaspora olarak adlandırılmayacağı görüşünü benimser (2010, s. 21). Stuart Hall, Paul Gilroy ve James Clifford bu diaspora yaklaşımına öncülük etmişlerdir.

Klasik diaspora, parçalanmaya rağmen kimliği korumanın önemini vurgularken, postmodern yaklaşım ve ulusötesilik, bir ulus-devlete dayanmayan melez, ademi merkezîyetçi ve paradoksal bir kimliği vurgular. Etnik kimliğe dayalı diaspora tanımında ve bu kimliğin korunması bağlamında, emperyalist ve hegemonik özelliklerle, diasporik homojenlikten ziyade heterojenliğin gerekli olduğunu ve diasporik kimliğin "melezlik değil, melezlikle yaşayan kimlikler" olarak tanımladığını belirtmektedir (Dufoix, 2011, s. 33).

Bauböck ve Faist'e göre (2010, s. 43-45), çağdaş diaspora gruplarının özellikleri şu şekildedir:

- Topluluk çeşitli nedenlerle anavatanından uzakta yaşamaktadır. Bunun nedeni iş arama, savaş, doğal afet ve yoksulluk gibi birçok neden olabilir.
- Göçmen topluluğunun ziyaret edeceği ülke ve şehirlerin seçimi, daha önce bu bölgelere yerleşmiş olan göçmenlerin izlediği göç rotasına (ağ teorisi) dayanmaktadır ve genellikle işgücü piyasasına yöneliktir.
- Misafir ülkede asimilasyona uğramaksızın uyum sağlayan topluluk, menşee kültürü ve kimliğine dayalı bir farkındalık halindedir. Böylelikle sağlam bir topluluk anlayışı ve birlikte yaşama algısına işaret etmektedir.
- Diasporik topluluklar kendi köken topluluklarıyla iletişim ağları aracılığıyla ilişkilerini sürdürmektedir.
- Diasporik topluluklar kimliklerini uzun vadede nesilden nesile aktarırlar.
- Bu yaklaşım, diasporayı travmatik bir biçim taşımaksızın belirli bir nedenden ötürü kendi isteği veya zorundalıkla göç etmek şeklinde algılar. Gruplar arasında 'Anavatana geri dönüş miti' ekseninde bir düşünceye gerek yoktur.

Diasporalar, ister geleneksel ister modern tekniklerle karakterize edilmiş olsunlar, aslında eşgüdümlü ve tek tip bir özellik göstermezler. Bu bağlamda her diasporanın kendine has dinamikleri vardır ve bu dinamiklere bağlı olarak farklı kültürel kimlik alanları ortaya çıkar. Bu nedenle her diasporik grup, kendine özgü göç geçmişleri ve buna bağlı ortaya çıkan sonuçlar ışığında incelenmeli ve değerlendirilmelidir.

1.2.4. Bir Siyasi Kurgu olarak Diaspora

Anavatanları dışında yaşayan etnik, kültürel ve daha önemlisi politik bir bilinç sahibi grupları anlatan diaspora, kendiliğinden ortaya çıkan bir oluşum değildir. Göçmenler, anavatan ve ev

sahibi ülke politikaları doğrultusunda artan erişim imkânlarından faydalanarak yaşadıkları ülkede diasporik bir kimlik inşa ederler.

Modern diaspora çalışmaları, diaspora topluluklarının anavatanlarındaki sosyal, kültürel ve politik olaylarla olan ilişkilerini incelemeyi amaçlayan multidisipliner bir alandır. Bu alanda yapılan araştırmalar, diasporaların uluslararası ilişkiler ve küresel politika üzerindeki etkilerini incelerken, siyasi kurgunun da önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Siyasi kurgu, devletlerin diasporalar üzerindeki politikaları olarak tanımlanabilir ve diasporaların anavatanları ile olan ilişkilerini yönlendirir. Özellikle göçmen kökenli toplulukların, anavatanlarındaki siyasi hareketlere ve politikalara müdahil olması, diasporaların siyasi kurgunun bir parçası haline gelmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda, diasporaların siyasi kurgusunu inceleyen çalışmalar, diaspora topluluklarının siyasi faaliyetleri ve etkileri hakkında bilgi sağlamaktadır (Schiller vd., 1992, s. 645).

Diaspora üzerine yapılan son araştırmalarda yapısalcı bir yaklaşımın egemen olduğu görülmektedir. Bu yaklaşıma göre diaspora, Hobsbawm'ın milliyetçilik kavramını kullandığı şekliyle, toplumsal gerçekliği tanımlamama (2006, s.24) ve ev sahibi ülkenin sunduğu olanaklar ile bu gerçekliği yaratma eğiliminden kaynaklanan bir kavramdır. Bauböck, sunduğu analitik araçlar nedeniyle diasporayı "politik kurgu" olarak tanımlar. Bu tanımlama ve sınıflandırmanın ötesine geçmeyen, kuşaklar arası kimliğin dağılma ve aktarım yönüne odaklanan diğer yaklaşımlara göre daha işlevseldir (2010, s. 313-316).

Son zamanlarda devletler yurtdışındaki vatandaşları veya onların soyundan gelenlerle ilgili bir politika oluşturmuş ve bu politikaya diaspora adını vermiş hem vatandaşların hem de ulusal kökene sahip grupların tek bir çatı altında toplanmasını sağlamaktadır (Dufoix, 2011, s. 82–83). Bauböck, 1989 göçü ile Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelenlerin, Bulgaristan vatandaşlığına sahip olmaları nedeniyle, seçimlerde oy kullanmalarını, politik diaspora kurgusuna örnek vermektedir (2010, s.313). Aslında John Armstrong'un ticari diasporalar için kullandığı 'harekete geçirilmiş (mobilized) diaspora' terimi de tam olarak diasporanın bir kurgu olduğunu, ancak bu kurgunun da yine klasik (Yahudi, Yunan ve Ermeni) diaspora yaklaşımları üzerine inşa edildiğini ifade eder (Brubaker, 2006, s. 2). Brubaker diasporayı, sosyo-politik mücadelelerde amaca uygun kullanılan bir kavram olarak konumlandırırken, diasporaları da gerçek nüfustan bağımsız olarak sosyo-politik amaç ve stratejiler için mobilize edilmiş yapılar olarak tanımlar. Brubaker'a göre, diaspora alanında çalışan araştırmacıların öncelikli görevi

kurgusal bir biçimde örgütlenen grupları tanımlamaktan ziyade, mücadelenin kendisine odaklanmak olmalıdır (2006, s. 13).

Faist de Weberyen bir yaklaşımla konunun analitik değerlendirmesini kolaylaştırmak adına diasporayı araçsal bir kavram olarak görmekte ve kavramın ‘siyasi bir proje’ olarak kurgulanması boyutunu ön plana çıkarmaktadır (2010, s.11). Bu yaklaşım, diasporayı kurgulayan aktörlerin hangi sonuçları elde etmek için hangi amaçla hareket ettiklerini anlamayı kolaylaştırır. Böylece son dönemlerde diasporalara yoğunlaşan ilginin ve politika çeşitliliğinin nedeni de anlaşılabilir.

Ülke dışında yaşayan vatandaşlarının nitel veya nicel olarak güçlü olan devletler, küresel diasporaları ile ilişki kurmak için ayrıntılı politikalar geliştirmekte ve bu politikaların takibi için bakanlıklar düzeyinde bürokratik örgütlenmelere gitmektedirler. Diaspora siyaseti her şeyden önce bir “özdeşleşme” siyasetidir ve sınır ötesi topluluklar bu siyasetle karşı karşıya bırakılmadan önce belirli özelliklere göre tanımlanmalı ve menşe ülkeye aidiyet bilinci oluşturulmalıdır (Brubaker & Kim, 2011, s.24).

Dufoix, rejimle sorunları olan siyasi göçmenler diaspora sayılarına dâhil edilirken, onları ayıran farklılıkların genel etiketler altında bulanıklaştığını savunarak, diasporanın siyasi farklılıkları birleştirici ve eşitleyici olduğunu savunur (2011, s. 64). Diaspora kavramı sayesinde devletler, yurtdışındaki topluluklarının erişimini sürekli olarak yeniden yapılandırabilir ve hangi grupların diasporaya dâhil edilip edilmeyeceği, bu toplulukların kendi menşe ülkeleri ile ilişkileri gibi konularda sınırlar koyabilir.

Sonuç olarak diaspora, göçmenler veya azınlıkları bünyesinde barındıran ülkelerde kendiliğinden ortaya çıkan bir topluluk olmayıp, göçmenlerin ötekine karşı inşa ettiği politik bir olgu olarak karşımıza çıkar.

1.2.5. Çevrimiçi Diaspora

Çevrimiçi diaspora, bir kültür, etnik grup veya milliyetin diğer bir ülkede veya coğrafi bölgede yaşayan üyeleri arasındaki bağları sürdürmek ve korumak için internet ve diğer dijital teknolojileri kullanan bir topluluktur. Bu topluluklar, genellikle anavatan özlemi, dil, kültür ve diğer benzeri bağlar nedeniyle bir araya gelirler ve çevrimiçi platformlar aracılığıyla iletişim kurarak ortak kültürel miraslarını koruma, güçlendirme ve yayma amacını taşırlar. Yeni medya diasporaların anavatanları ile bağlarını güçlendirerek, diasporik kimlik inşa sürecinde önemli

rol oynamaktadır. Diasporalar, dijital iletişim araçlarını kullanarak, yaşadıkları yerden uzaktaki anavatanlarını hayal ederek, kimliklerini “yeniden mekânlaştırma” kabiliyetleri ile inşa edebilirler (Karim, 2003: 9). Çevrimiçi diaspora, dünya genelindeki dağılmış toplulukların arasındaki bağları güçlendirmek için çevrimiçi forumlar, sosyal medya platformları ve diğer dijital araçların aktif olarak kullanımıyla gerçekleşmektedir. Anderson (2021) “Hayali Cemaatler” çalışmasında ulus kavramının hayali olarak inşa edildiğini savunur. Benzer biçimde diasporik kimlikler de aslında hayali olarak inşa edilirler. Diaspora üyeleri fiziksel olarak tanışmadan ve belki de hiçbir araya gelme imkânları olmasa da, zihinlerinde bir birliktelik fikri oluştururlar. İşte tam olarak zihinlerde inşa edilen diasporik kimliği dijital iletişim kanalları kurgular (Aziz, 2022, s.5). Diasporik grupların, yeni medyayı kullanmaları, ‘hayal edilen topluluk’ bilincini ve diasporik kimliği güçlendirmekte ve yeni yerleştikleri ülkedeki norm, değer ve inançların ‘topluluk kimliğine uygun olarak’ yeniden üretilmesine katkı sağlamaktadır.

Diasporik topluluklar, üyelerine kendi öz kültürünü ve geleneklerini tanıtmak, dil becerilerini geliştirmek, iletişim kurmak ve diğer benzeri amaçlarla bir araya gelirler. Çevrimiçi diaspora, insanlar arasındaki sınırları aşarak, kültürel etkileşimlerin artması ve kültürel çeşitliliğin korunması açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, mobil cihazların kullanımı, diaspora topluluklarının kültürel bağlarına katkıda bulunmakta ve uzaktaki akrabalarıyla bağlantılarını sürdürmelerine yardımcı olmaktadır. Bu durum, diaspora topluluklarının kimliklerini koruma, güçlendirme ve yeniden yaratma süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır.

Medya ve iletişim, azınlık ve göçmen kimliklerini harekete geçiren ve şekillendiren alanlardır. Diasporik topluluklar için kendi kimlik değerlerini geliştiren ve özgürleştirici bir potansiyeli bulunan yeni medya, ev sahibi toplumun ulusal bütünlüğü açısından tehdit olarak da algılanabilmektedir (Georgiou, 2013, s.80). Bu topluluklar yeni medya aracılığıyla hem yerel ve ulusal düzeyde hem de aidiyet hissettikleri ulusötesi toplumlarla bağlarını güçlendirirler. Georgiou’ya göre göçmen ve azınlık toplumlarının ana akım medya kısıtlamalarını aşma yolu olarak gördükleri dijital platformların, ulus devlet ve ulusal birliğe tehdit olarak görülebilmektedir (2013, s.80).

İletişim, göç ve medya bağlamında çevrimiçi diaspora hakkında bazı önemli çalışmalar yapılmıştır. Baumann’ın (1999) *The multicultural riddle: Rethinking national, ethnic and*

religious identities çalışması kültürel kimlikler ve göç bağlamında çok kültürlülüğün ele aldığı bir dizi makaleden oluşmaktadır. Çevrimiçi diasporaların kültürel kimlik ve bağların korunması bağlamında önemli olduğunu vurgulamaktadır. Grewal ve Kaplan'ın (2001) *Global identities: Theorizing transnational studies of media and communication. Critical Studies in Media Communication*, başlıklı makalesinde, medya ve iletişim aracılığıyla kültürel kimliklerin oluşturulmasında ve korunmasında çevrimiçi diasporaların önemini ele almaktadır. Ulusötesi bir perspektifte medya ve iletişim çalışmalarına vurgu yapmaktadır. Amit, (2002) *Playing Indian: Identity politics and the new media ecology in contemporary America* başlıklı çalışmasında çevrimiçi diasporaların kimlik oluşumunda oynadığı rolü ele almaktadır. Özellikle, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Hint diasporasına odaklanmaktadır ve dijital teknolojilerin bu topluluğun kültürel bağlarını korumak ve geliştirmek için kullandığı yolları incelenmektedir. Levitt ve Glick Schiller (2004) *Conceptualizing simultaneity: A transnational social field perspective on society* makalesinde, ulusötesi perspektifte sosyal sahne kavramını ele almakta ve çevrimiçi diasporaların, kültürel bağların korunması ve güçlendirilmesinde oynadığı rolü tartışmaktadır. Miller ve Slater (2000) *The Internet: An ethnographic approach* başlıklı eserinde, etnografik araştırma yöntemleri kullanarak İngiltere'deki Polonya ve Trinidadlı diasporalarının internet kullanımı incelenmekte, diasporaların internet ve diğer dijital teknolojileri kültürel kimliklerini korumak ve iletişim kurmak için nasıl kullandıklarını göstermektedir.

Bu çalışmalar, çevrimiçi diasporaların kültürel bağların korunması ve güçlendirilmesinde oynadığı rolü tartışmakta ve iletişim, göç ve medya bağlamında çevrimiçi diaspora araştırmaları hakkında önemli bir temel oluşturmaktadır.

İnternet, bireylerin sivil katılımını artırmakta ve diasporadaki kişilerin politik olarak da aktif vatandaşlar olmasına imkân vermektedir. Çevrimiçi diasporik topluluklar, Benkler'in 'ağa bağlı kamusal alan/networked public sphere' (2006) veya Castells'in 'ağ toplumu/global network society' (2008) kavramlarından ilhamla açıklanabilir. İnternet ulusal sınırları aştıkça, farklı ülkelerdeki diasporik toplulukları birbirine bağlamakta, aynı etnik köken veya inanca sahip bireyleri yeni küresel kamusal alanda buluşturmaktadır. Hem köken ülke hem de ev sahibi ülke toplumları üzerinde önemli etkileri olan dijital diasporalar, çevrimiçi olarak oluşmakta ve aynı değer ve ilgiye sahip topluluk üyelerinin sosyal ağlardaki paylaşımlarıyla şekillenmektedir (Al-Rawi & Fahmy, 2018, s. 74).

Gajjala ve Mamidipudi (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, çevrimiçi diasporaların diaspora üyelerinin kişisel ve sosyal hayatlarını etkilediği, ayrıca siyasal katılım ve savunuculuk için de önemli bir rol oynadığı ortaya konulmuştur. "Çevrimiçi diasporalar, diaspora üyelerinin kişisel ve sosyal hayatlarında önemli bir rol oynar. İnternet ve sosyal medya, diasporaların kültürel kimliklerinin korunmasına ve yeniden üretilmesine yardımcı olurken, aynı zamanda topluluk duygusunun geliştirilmesine ve iletişim kolaylığı sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, çevrimiçi diasporalar siyasal katılım ve savunuculuk için de önemli bir araçtır. Diaspora üyeleri, internet ve sosyal medya aracılığıyla dünya genelindeki diğer diaspora üyeleri ve yerli halklarla iletişim kurarak, diaspora konularında birlikte hareket edebilir ve siyasi güçlerine katkıda bulunabilir."

Göç ve medya bağlamında çevrimiçi diasporaların önemi, birçok akademik çalışma ve araştırma ile de desteklenmektedir. Bu çalışmalara örnek olarak, Aziz'in "Rohingya diaspora online: Mapping the Spaces of Visibility, Resistance and Transnational Identity on Social Media" (2022) araştırması, Georgiou'nun "Diaspora in the Digital Era: Minorities and Media Representation" (2013) makalesi, Ogunyemi'nin "Mediating Identity and Conflict Through Diasporic Media" (2018) başlıklı çalışması gösterilebilir.

1.2.6. Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Diasporalaşması

Suriye ve Türkiye, geçmişte Osmanlı idaresi altında 400 yıldan fazla birlikte yaşayan iki topluma sahiptir. Cumhuriyet'in kurulmasından sonra Türkiye sınırları içinde kalan çok sayıda Arap etnik grubuna mensup kişi bulunmaktaydı. Halen özellikle Türkiye'nin güney illerinde Suriye kökenli Arap Alevileri başta olmak üzere farklı mezhep ve dini gruplara mensup kişiler Türkiye'deki kültürel yapının önemli bir parçasıdır.

Tam bağımsızlığını 1946 yılında alan Suriye, tarihi boyunca çalkantılara sahne olmuştur. Türkiye ile olan ilişkilerini de aynı karmaşık süreçlerle yürüten Suriye ve Türkiye arasındaki en sakin ve düzeyli yıllar 2009-2010 yıllarına rastlamaktadır. Sonrasında filizlenen "Arap Baharı" adı verilen ve Suriye'ye de sıçrayan olaylar, burada kitlesel bir harekete dönüşmüş, 2011 yılında iç savaşa sürüklenmiştir. Farklı aktörlerin ortaya çıkması ve dinamiklerin değişmesiyle yedi milyon Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır (Çelikkol, 2015, s. 142).

Türkiye, 2011 yılından bu yana devam eden Suriye krizi sürecinde çok sayıda Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerden biri konumundadır. Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre 30 Mart 2023 itibariyle geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenlerin sayısı 3 milyon 435 bin kişidir. Kriz sürecinin başlaması ile zorunlu göçün gündeme gelmesi ve Türkiye’ye sığınan Suriye göçmenlerin zaman içerisinde ülkenin birçok yerine dağılması, gerçekleşen bu göçün diasporaya dönüşüp dönüşmediği tartışmalarını da beraberinde getirmiştir.

Diaspora tanımlarından ve özellikle, daha önce de bahsedildiği üzere W. Safran’ın diasporanın altı temel özelliği (W. Safran 1991, s.83-84) ile bu algıdan yola çıkarak Cohen’in daha küresel bir çerçevede biçimlendirdiği diasporanın dokuz karakteristiği açısından Türkiye’deki Suriyeli göçmenler değerlendirilebilir. Cohen’e göre bu özellikler şu şekildedir: Ana yurttan genellikle zorunlu ve travmatik şekilde ayrılma, ana yurttan ekonomik ve ticari nedenlerle ayrılma, kolektif bir hafıza ve ana yurda ilişkin mitos, varsayılan ana yurdun idealize edilmesi, geri dönüş hareketleri, uzun zamandan beri devam ettirilen güçlü bir etnik grup bilinci, ev sahibi toplumla problemli bir ilişki, diğer ülkelere dağılmış soydaşlarla dayanışma içerisinde olma, hoşgörülü ev sahibi ülkelerde daha iyi yaşam koşullarına sahip olma olasılığı (2019a, s.7-8).

Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin diasporalaşma sürecinde, Cohen’in yukarıda belirlediği “Ana yurttan genellikle zorunlu ve travmatik şekilde ayrılma, ana yurttan ekonomik ve ticari nedenlerle ayrılma” özelliklerinin, AFAD tarafından 2013 yılında Suriye’den ayrılma nedenlerine ilişkin yapılan bir araştırmada belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2: Suriyeli Göçmenlerin Suriye’den Ayrılma Nedenleri

Suriye’den Ayrılış Nedeni	Kamp İçi Katılımcı		Kamp Dışı Katılımcı	
	Sayı	%	Sayı	%
Güvenlik sebepleri	1.331	57,2	1.363	80,8
Siyasi nedenler	440	18,9	211	12,5
Ekonomik nedenler	384	16,5	20	1,2
Sağlık koşulları	132	5,7	76	4,5
Diğer nedenler	40	1,7	17	1,0
Toplam	2.327	100	1.687	100

Kaynak: AFAD Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları

Tablo 2’de görüldüğü üzere güvenlik nedenleri, diaspora olmanın ilk şartı olarak belirtilen anavatanından travmatik bir şekilde ayrılmanın nedeni olarak ortaya çıkmıştır. Hemen ardından gelen siyasi ve ekonomik nedenler de ticari ekonomik karakteristiğe denk gelmektedir.

Araştırmalara göre, Suriyeli göçünün ilk başladığı dönemlerde ‘misafirperverlik’ değerinden yola çıkılarak davranış geliştirildiğinden olumlu tutumlar sergilenmiş, ancak göç sayısındaki artış, ev sahibi ülke vatandaşları tarafından tehdit olarak algılanarak gruplar arasında gerginliğe, hatta yabancı düşmanlığına varacak tavır ve davranışlara yol açmıştır (Ferris & Kirişçi, 2015). Bu hali ile yine Cohen’in diaspora nitelikleri arasında yer alan ‘ev sahibi toplumla problemlili ilişkiler’ maddesinin karşılığı olarak görülmektedir.

1.2.6. Kültürel Yaklaşım ve Diaspora

Kültürel yaklaşım, kültürel unsurların ve sosyo-kültürel değerlerin girişimcilik faaliyetini etkilediği fikrine dayanmaktadır. Bu teoriye göre, göçmen veya etnik gruplar arasındaki yüksek girişimcilik faaliyeti, sosyal dayanışma, dini inançlar ve aile değerlerinin göçmen veya etnik grup üyelerini daha az para için daha çok çalışmaya teşvik ederek göçmen girişimcilere rekabet avantajı sağlamasıyla açıklanmaktadır (Ojo, 2013, s. 37). Kültürel yaklaşım bağlamında Hall "nakledilen kültür" tezi "göçmenlerin sıkı ve disiplinli çalışma, tutumluluk, çalışkanlık gibi kültürel başarı değerlerinin yanı sıra dini inançlarını ve sosyal yapılarını da ev sahibi ülkeye getirmeleri" olarak tanımlamıştır. Hall, bu özelliklerin göçmenlerin veya etnik grupların ev sahibi ülkede girişimciliğe yönelmelerinde motive edici bir rol oynayacağını ve bu grupların ev sahibi ülkeye entegrasyonunun da kolaylaştıracağını vurgulamıştır (1999, s. 23). Bu yönetime göre etnik girişimcilik; sınıf ve etnik kaynaklarla açıklanmaktadır. Valdez'in etnik topluluk kaynaklarına ek olarak kültürel yeterliliklerin, göreceli memnuniyet ve tepkisel dayanışmaları da içerdiği düşünülmektedir. Etnik topluluklarca kullanılan kaynaklar arasında finansal sermayeye sahip olmak, iş deneyimi, eğitim ve mesleki yetenekler gibi hepsi de iş başarısı için çok önemli olan değişkenler bulunmaktadır (2002, s. 4). Ayrıca, göçmen veya etnik gruplara küçük işletme kurulun aşamasında avantaj sağlanarak bu grupların daha yüksek girişimcilik oranına sahip olmaları sağlanarak kültürel fayda sağlama düzeyleri de arttırılabilmektedir. Bu kaynaklar, ev sahibi ülkedeki etnik veya göçmen girişimcilerin karşılaştıkları finansal ve sosyal engellerin üstesinden gelmelerine yardımcı olmaktadır. Bir firmayı kurarken ve sürdürürken,

bu avantajlara sahip olan etnik veya göçmen bir girişimci olmayanlara göre daha iyi bir konumda bulunabilmektedir (Hall, 1999, s. 25).

1.3. Kimlik

Kimlik, kişinin kendini tanımlaması ve diğer insanlar ve gruplarla olan ilişkisindeki yeri olarak tanımlanır. Bu bağlamda kimlik, bir kişinin inançları, imajları, gerçekleri vb. gibi farklı öz temsillerini ifade eder (Bilgin, 2007, s. 78). O halde kimlik, bir kişinin kim olduğuna dair farkındalığını ve kavrayışını ifade eder. Smith kimliği üç kategoriye ayırır bunlar; sosyal sınıf, köken yeri ve cinsiyet şeklindedir (2009, s. 17). Bir olgu olarak kimlik, sosyolojik ve psikolojik bileşenleri içerir. Sosyolojik perspektif kimliğin kolektif yönünü vurgularken, psikolojik perspektif bireysel yönüne odaklanır. Kişi açısından kimlik, benliğin gerçekleştirilmesi ve başkaları aracılığıyla benliğin yaratılmasıdır. Öte yandan kolektif kimlik, bir grubun kolektif bileşenine atıfta bulunur ve grubun yerel kökleri olan diğer gruplara göre konumunu ve diğer gruplardan farklılıklarını ortaya koyar (Bilgin, 2007, s. 15). Bireysel ve toplumsal kimlik arasındaki ayrıma rağmen, kimlik sadece analitik olarak kategorize edilebilir. Kimliğin bu iki yönü gerçekte etkileşim halindedir ve iç içe geçmiştir.

1.3.1. Kimlik Kavramı

Bireyin ‘kim’ olduğunu betimleyen özellikler bütünü olan kimlik, soyut bir kavram olmasına rağmen, gündelik hayatta çoğu kez dil, kültür, din, etnik köken gibi biraz daha somut şekilde karşımıza çıkar. TDK'da (t.y.) kimlik, sosyal bir varlık olarak bir kişinin kim olduğunu gösteren işaret, özellik ve özelliklerin toplamı (1), bu kişiyi tanımlayan bir belge, bir kimlik belgesi (2) ve herhangi bir nesneyi tanımlayan özelliklerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (3).

Kimlik, tarihin her döneminde karşımıza çıkmasına rağmen, günümüzdeki anlamına kavuşması modern dönemlerden sonra mümkün olmuştur. Küreselleşme sonrasında dünya üzerindeki insan hareketliliğinin getirdiği diasporik saçılmalar, iletişim ve ulaşım ağlarının gelişmesiyle dünya metropollerinde nüfusun yeniden yapılanmasını, kısacası bir toplumsal dönüşümü beraberinde getirmiştir. Çok farklı coğrafyalardan gelerek aynı kentlerde yaşayan, farklı etnik, dini ve kültürel kökenli bireyler, özellikle çok göç alan Batı ülkelerinde yeni bir toplumsal yapı meydana getirmiştir.

Çok etnikli yapılarıyla yeni kent merkezleri, hem ev sahibi toplumlar hem de göçmen topluluklar için kimliklerinin yeniden sorgulandığı mekânlar olmuştur. Bauman'a göre modernlik, dünyayı harekete geçirerek şeylerin kırılganlığını ve değişkenliğini açığa çıkarmış, onların yeniden biçimlendirilmelerine imkân vermiştir (2015, ss. 189-190). Geleneksel toplumlarda bireylerin içinde bulunduğu toplumun ortak klan, soy, cinsiyet, kültür, din, dil gibi topluluğu bir arada tutan tanımlı ve kalıcı kimlik değerleri bulunmakta ve kimliği töre, gelenek ve görenekler belirlemektedir (Güvenç, 2016, s. 5). Modern bireyler ise içinde doğdukları toplumun sunduğu hazır ve sabit bir kimlik yerine, yeniden biçimlendirilen bir kimlik edinebilmektedir (Bauman, 2015, s. 189-190).

Bilgin'e göre bir grup için farklı yasal statülere sahip olmak¹⁸, diasporanın onları temsil etmesini engellemez (2008, s.73). Aslında, birden çok grubu tek bir kavram aracılığıyla ifade etmeye yardımcı olabilir. Bunun nedeni, diaspora fikrinin, birden fazla grubun yeni örgütler oluşturmak zorunda kalmadan harekete geçmesine izin vermesidir. Aynı zamanda diaspora kimliği grupların ortak kültürel ve tarihi bağlar aracılığıyla bağlantı kurmasına yardımcı olur. Diasporalar, konseptlerine birçok farklı grubu dâhil ederek, daha geniş topluluğu etkileyen politikaları meşrulaştırabilir (Simmel, 2009, s. 236). Geleneksel toplumda insanların özdeşleştiği aile, klan, kabile gibi bağlar zayıflarken, ulus devlet ve sanayileşme sonrası bireyler kendilerini yeni kolektif kimlikler içinde tanımlamaya başlamıştır. Modern devletlerde ulusların birliği, millet, dil, vatan ortak paydasında inşa edilen yurttaşlık bilinciyle sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak bu birliktelik, geleneksel toplumlardaki gibi doğal değil, inşa edilmek suretiyle mümkün olmuştur.

Modern politik ve sosyal kuramda kimlik özcü ve yapısalcı tanımını korurken, postmodern dönemde değişken bir hal almıştır. Anavatan dışında inşa edilen diasporik kimlikler postmodern kimlik tanımlarına daha yakın durmaktadır (Sunata, 2012, s. 478). Kimlik, genellikle kültürel-politik talepler çerçevesinde ele alınmakta ve yaşanan hızlı toplumsal değişimlere bağlı olarak, göç, din, etnisite, çokkültürlülük vb. ile ilgili meseleleri bağlamında kullanılmaktadır. Özellikle İngiliz Kültürel Çalışmaları Okulu temsilcilerinde görüldüğü gibi kimlik tartışmaları, marjinalleşen, parçalanan, dışlanan, ötekileştirilen, yabancılaşan, yalnızlaşan, bireyselleşen vb. kimliklere odaklanmaktadır. Bu bağlamda kimlik, geleneksel

¹⁸ Bu duruma örnek olarak Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin, geçici koruma, T.C. vatandaşlığı veya ikametgah izinli olarak yasal statülerinin farklılaşması verilebilir.

anlamındaki toplumsal ve durağanlıktan uzak, bireysel, akışkan, değişken, esnek ve inşa edilmiş bir olgu olarak ele alınmaktadır. Artık kimlikler doğal, özcü ve birlik beraberliği sağlayıcı bir perspektifte değerlendirilmemekte, gittikçe daha çok parçalanmakta ve hiçbir zaman tekil olmayıp sürekli farklı bazı karşıtlıklar, dışlanmışlıklar, ötekileştirmeler üzerinden çoğul olarak yeniden inşa edilmesi gereken ve dönüşen bir şey olarak görülmektedir (Hall, 2014, s. 281).

1.3.2. Öteki Karşısında Biz

TDK'daki (t.y.) anlamına bakıldığında "öteki" kelimesi, "bilinenden ayrı", "diğer", "farklı" anlamlarına karşılık geldiği gibi, "benzer iki nesneden veya kimseden önem veya konum bakımından uzakta olan", "mevcut kültürün kabul görmüş değerleri içinde dışlanmış olan" anlamlarına da gelir.

Toplumsal tartışmalarda "farklı" kelimesinin coğrafya, sosyal sınıf, ırk, renk veya kültür temelli farklılıklara dayalı egemenlik ilişkilerini içerdiği görülmektedir. Yadsınamaz olgular aynı zamanda güç eşitsizliğinden kaynaklanan "ötekilik" ve "dışlanma" süreçleridir. İki gücün olduğu bir ortamda güçlü olan diğerine hâkim olur ve onu "öteki" duruma iter.

"Ötekilik" kavramına kuramsal bir yaklaşım geliştiren Edward Said (2013), Orientalizm eserinde "öteki" imgesini Doğu kavramının Batı tarafından nasıl yaratıldığı açısından incelemiştir. Şarkiyatçılık, Batılı bir baskı biçimi, Doğu üzerinde hâkimiyet kurmak ve onu yeniden inşa etmek için kullanılmıştır. Batı dünyası, sömürgeleştirilmiş Doğu kültürü arasındaki karşıtlıktan oluşmuştur. Bu süreç, sömürgecinin kendi hayal gücüne ek olarak siyasi, askeri, sosyal, bilimsel ve ideolojik araçları kullanması ile yürütülmüştür (Köse & Küçük, 2015, ss. 119-122). Bu kavramı anlamak için, bu Doğu kültürlerinin Batı'yı benzersiz kılan şeyin tanımlanmasına yardımcı olduğunu düşünmek gerekir. Said (2013), Doğu'nun bu süreçte sessiz ve bağımsız bir ortak olduğuna inanmakta, Batı'nın, Doğu kültürünün bütünlüğünün ve özgün kimliğinin bir göstergesi olarak yarattığı kurgusal bir yaratım olduğunu belirtmektedir.

Bhabha (1994) ise "öteki" kavramını hiyerarşik konumdan çıkarıp, ötekiliğin ve göçmen kimliğinin gerçekleştiği "üçüncü alan"a işaret eder. Bhabha, postkolonyal bir perspektiften Batılı düşünce tarzını tartışır ve "öteki" problemini, postkolonyal öznenin söylem içinde oluşumunu açıklamak için ambivalans kavramı ile açıklar. Avrupamerkezci Batılı düşüncesi diğer kültürleri tahakküm altına alır, 'ötekinin', ötekileştiren özneyi taklit etmesi sonucunda

kararsızlık bir (ambivalans) durumu meydana gelir (Erkazancı, 2022, s.144). Bhabha (1994), bu durumun “ötekileştiren (ev sahibi) kültüre göç eden bireyde kimlik buhranı yarattığını ve bu bireyin artık üçüncü uzamda yer alarak melez bir kültüre sahip olduğunu” belirtmiştir. Bhabha’ya göre (1994) ötekileştiren öznenin söylem yoluyla ırk ve cinsiyet temelinde farklılık vurgusu yaparak tahakküm alın yaratır ve ötekileştirme sürecini sürekli olarak yineler (Erkazancı, 2022, s.144).

Hall’a (2015) göre büyük kentlerdeki merkezîyetçi temsiliyet davranışları dışlanan kişileri ötekileştirerek var eder: “Biz, marjinal, az gelişmiş, dış kenara ve ötekilere aitiz. Metropolit dünyanın dış kenarındayız.” Hall, ötekilerin politik ve kültürel bağımlılığının rıza yoluyla oluştuğunu ve bu kabullenişin kimliklerine kazındığını belirtmektedir (2015, s.140). Ötekiler, öteki olmayı ve böylelikle aşağılanmayı içselleştirmektedir. Frantz Fanon’un (Black Skin White Mask) eserinde bu tezi şöyle izah etmektedir: sömürgeleştirilen siyah adam kendi kültürel konumunu kaybetmiş ve sömürgeleştirilen kültürün doğasında olan üstünlüğü fikrini içselleştirmiştir (2020, s. ix).

Temelde oryantalist bakışın Batı dünyası ve kimliğinde ne ölçüde güçlü ve özümsemiş olduğunu Batı uygarlığının bir bakıma kendini bu zıtlık ekseninde tanımladığını söyleyen Edward Said, Batılı biçim olarak oryantalizmin, Doğu üzerine bir otorite kurmak ve onu yeniden yapılandırmak amacıyla kullanıldığını söyler. Said, “Batı düşüncesinin ötekisi olarak kabul edilen ‘Doğuluların’ Batılılar arasında dikkat çekme, korku ve tutkuları kışkırtmada başarılı olan egzotik bir kültürel görünüş olarak ele alındığını, Doğu’nun Avrupa’nın yalnızca komşusu olmadığını aynı zamanda Avrupa’nın en karmaşık ve sürekli başvurulmuş ‘öteki’ imgelerinden biri olduğunu savunur (Işık, 2018, s.28). Batı’nın oryantalist düşünce sisteminde Doğu, zayıf, mantıksız, duygusal, mistik ve muhtaç olarak tasvir edilir. Buna karşılık, Batı güçlü, sert ve rasyonel olarak algılanmaktadır.

1.3.3. Kimlik Türleri

Kimlik türlerini kültürel kimlik, diasporik kimlik ve etnik kimlik olarak ele almak mümkündür. Bu kimlik türleriyle ilgili kuramsal bakış açıları ele alınarak tezin kuramsal çerçevesi genişletilecektir.

1.3.3.1. Kültürel Kimlik

Kimlik hem toplumsal bir olgu hem de "biz ve diğerleri" ayrımından yola çıkılarak inşa edilen ve bireylerin "öteki" ile karşılaştırılmasıyla oluşan bir kavramdır. Kimliklerin "biz-onlar" diyalektiği içinde oluştuğunu anlatan Bauman, "biz'i oluşturabilmek için birlik, aynılık, benzerlik, özdeşleşme ve aidiyet duygusu olduğunu vurgulamaktadır. Benlik, diğerlerinden ve onlardan farklı olarak ortaya çıkar. Diğerlerini hariç tutarak "biz" tanımı yapılır. Bu karşıt tutumlar ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır, bir "dış grup" duygusu olmadan bir "iç grup" duygusu olamaz ve bunun tersi de geçerlidir" (Bauman, 2017, s. 57).

Kültürel kimlik sadece 'ben kimim' sorusuna değil, aynı zamanda 'biz kimiz' sorusuna da cevap aramaktadır. İçinde yaşanan, değer ve sembollerle ortak hâle gelen, mensup olunan kültür çevresi ve yaşam biçiminin birey ve sosyal gruplara yansımalarıdır. Kültürel kimlik, bireyin içinde yaşadığı toplumsal çevre tarafından şekillendirilir. Kendisini ait hissettiği anavatanda uzakta olduğunu düşünen göçmen birey, diasporik kültür ortamında üretilen kültürel kimliğini 'biz' kurgusu üzerine inşa etmektedir.

Küreselleşen dünyada, toplumların homojenlikleri kaybolmuş, bireyin kendini 'vatandaş veya çalışan' olarak tanımlama olanağı azaldıkça din ve inançlara, tutum veya geleneklere göre, özetle bazı kültürel sınıflara göre tanımlamaya yönelik eğilimi artmıştır (Touraine, 2017, s. 46).

Kültürel kimlik konusunu düşünmenin en az iki farklı yolu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, kültürel kimliği tek ve paylaşılan kültür açısından ortak tarihe ve atalara sahip insanların üzerinde uzlaştığı daha yüzeysel (veya yapay, zorla kabul ettirilmiş özlerin içinde saklanan) bir kolektif 'tek gerçek öz olarak tanımlamaktır. Kültürel kodlarımızı yansıtan bu kimlik biçimi bizi sabit, değişmez ve 'tek bir halk' olarak sürekli referans verdiğimiz ortak tarihsel deneyimlerimize dayanmaktadır. Hall'e göre etnik topluluklar (Karayip veya siyah diaspora) bu kimliği keşfetmeli, kazmalı, gün ışığına çıkarmalı ve sinematik bir sunum ile ifade etmelidir (Hall, 2015, s. 134). İkinci kültürel kimlik görüşünün ise daha az tanıdık gelen ve huzursuzluk veren bir yönü vardır. Pek çok benzerliğe rağmen ne olduğumuzdan ziyade, müdahale edildiği için 'neye dönüştüğümüzü' önemli görmektedir. Bu görüşe göre kimlik hem bir varoluş hem de bir dönüşüm mesesi olup, hem geçmişe hem de geleceğe aittir. Kültürel kimliklerin bir kökeni, geldikleri bir yer ve tarihleri vardır. Ancak tarihi olan her şey gibi sürekli bir dönüşüm yaşar (Hall, 2015, s. 136-137).

Kimlik düşüncesinde doğuştan gelen özellikler önemliyken, ortak unsurları paylaşan insanların ortak değerleri, ortak hatıraları ve ortak hayalleri ile oluşan, kültürün tüm unsurlarıyla iç içe geçerek inşa edilen kültürel kimliktir. Belirli bir toplumun karakteristiği olan anadil, gelenekler, geleneksel sanatlar, ulusal semboller gibi kültürel kimlik unsurları ait oldukları coğrafi alanın dışında, yani diasporada var olabilmek için yeniden yaratılmalıdır. Vatandan uzakta tasavvur edilen bir kimliğin değerine ulaşmak için oluşturulan bir kültürel kimlik, diaspora kimliği olarak değerlendirilebilir.

Kültürel kimlik ise kültür kavramına nasıl yaklaşıldığına bağlı olarak değişebilen bir kavramsallaştırmadır. Buna göre, yüksek kültür anlamında kültür kavramı, zihinsel ve fiziksel yaratımlar olarak sanatsal, dini, felsefi ve bilimsel eserleri ifade eder (Heller, 1999, s. 116). Bununla birlikte, sosyal gerçekliklerin genellikle üretilme, yaratılma ve hatta icat edilme niteliğine sahip olduğu kabul edilmelidir. Diğer bir deyişle, kültür ve kültürel kimlik inşa edilmiş sosyal gerçekliklerdir. Bu nitelik, kültürel kimliğin hem insanlar hem de toplumlar üzerinde algılanabilir sosyal ve siyasi etkileri olabilen bir olgu olduğunu göstermektedir.

1.3.3.2. Diasporik Kimlik

Diaspora, sosyolojik bir form olarak ulus-devlet sınırlarını siyasi ve ekonomik olarak aşan göçmen toplulukları ifade etmekte ve küreselleşme ile birlikte gelişen ulusötesi sosyal ağlar, yeni kimliklerin (diaspora kimliklerinin) oluşumuna önemli katkılar sağlamaktadır. Bu yaklaşım, evden uzakta yeni bir ev yaratmak olarak yorumlanan modern bir diaspora yaklaşımı olarak tanımlanabilir (Kaya, 2000, s. 65). Çağdaş ulus-devletlerin homojen kültürel kimliği ve yapısal dışlama baskısı karşısında, ortak vatan bilinci altında “hayali vatan” yaratılmıştır. Diaspora kimliklerinde yaratılan 'hayali evler', ulus-devletler üzerindeki diaspora baskısına karşı bir direniş noktası olarak da nitelendirilebilir. Diaspora bilincini artırmada en önemli etken küreselleşme olgusudur. Küreselleşme ile birlikte göçmen topluluklar ve ev sahibi toplum arasındaki ilişkilerde bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Yani küreselleşmeden önce diaspora gruplarının anavatanlarıyla çok sınırlı ilişkileri sözkonusuydu ve göçmenler ev sahibi ülkelerin yasal ve siyasi hegemonyasına sıkı sıkıya saygı duymak zorundaydılar. Öte yandan, küreselleşme göçmenlerin anavatanlarıyla olan ilişkilerini güçlendirmiştir (Kaya, 2000, s. 64).

Göçmenler ile anavatanları arasında sembolik bir bağ vardır. Aile geleneklerinin ve kültürel kimlik değerlerinin korunması göçmenler için çok önemlidir. Yaşlanan veya hasta göçmen

aileler, aile geleneğini sürdürmek için genellikle en büyük çocuğu geri dönmeye zorlar (Faist, 2003, s. 279).

Kaya'ya göre diasporik kimlik birbiriyle çelişen iki eksen üzerine kuruludur: Bunlar küresel (evrensel) ve yerel (özgül) eksenlerdir. Birinci eksen, ulusal bir eleştiri olan kültürel bütünleşme yoluyla yeni biçimlerin oluşmasına izin verirken; ikinci eksen, otantik, geleneksel ve ulusal olanın diasporik varlık tarafından yüceltilmesidir. Diasporik milliyetçiliğin şekillendiği bu eksen, anavatandaki geçmiş deneyimler üzerine kuruludur. Bu deneyimlerin yeniden üretilmesi, “hayali bir vatan” yaratma sürecinde başrolü oynar (2000, s. 64).

Küreselleşmeyle birlikte çok kültürlü toplumlarda sadece tek bir kimlik yerine, farklı kimliklerin çakışan alanlarından oluşan karma, hibrit, diasporik yeni bir kimlik ortaya çıkmıştır. Diasporik kimliklerin mayasını ulusötesi medya oluşturmaktadır. Ataman’a göre ulusötesi medya, dünyanın her yanına dağılmış ve hayali de olsa bir “anavatana” ve “ortak kültüre ihtiyaç duyan diasporik nüfusların sosyal harcı” olarak anlaşılabilir (2012, s. 91).

Kültürel kimlikler donmuş arkeolojik varlıklar değil, aksine zamanla değişime uğrayan akışkan bir olgudur. Diasporalar, karma ve heterojen kimlikler içeren, geçirgen ve sürekli dönüşen sosyal ve kültürel oluşumlardır. Kültürel kimlikler; hafıza, fantezi, anlatı ve mit yoluyla sürekli yeniden inşa edilen hikâyeleriyle, hem bir dönüşüm hem de bir varoluş meselesidir. Cohen, yeni ulusötesi kimliklerin ve öznelliklerin inşasını açıklamak amacıyla kültürel diaspora terimini kullanmaktadır (1997, ss. 127-137).

Etnik topluluklara hitap eden medya, göçmenlerin içinde yaşadıkları küreselleşen dünyanın kozmopolit şehirlerinde kültürlerinin dönüşümüne de katkı sağlamaktadır. Ulusötesi medya göçmenlerin kültürel ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışırken, sınırlar ötesindeki göçmen topluluklar için kimlik ve cemaat inşasında medyanın rolü üzerine ampirik çalışmalar artmıştır (Ataman, 2012, s. 31).

Genellikle göçmenler, kültürel önceliklerine daha uygun olduğu için anavatanlarının medyasını küresel medyaya veya yaşadıkları ülkenin medyasına tercih etmektedir. Diasporik kimlik inşa sürecinde ulusötesi medya, sembolleri, mitleri, hikâyeleri ve anlamları değiştirerek, kültürün biçim ve içeriklerini şekillendirmekte ve yeniden yapılandırmakta büyük bir güce sahip olduğunu öne sürülmektedir (Ataman, 2012, s. 53).

Ataman (2012), “Kozmopolitan Hayatlar, Diasporik Kimlikler” çalışmasında diasporik kimlikler bağlamında bilhassa etnografik izleyici araştırmasına ve geniş ölçüde medya ve Kültürel Çalışmalar disiplinine bağlı olan; sosyal olarak inşa edilmiş kolektif kimliğe ilişkin büyük oranda etkili bir teorileştirme biçimini izlemiştir.

Öte yandan diasporik kimlik ile etnik kimlik arasında karmaşık ve çok boyutlu bir ilişki de söz konusudur. Etnik kimlik, bir kişinin doğduğu, büyüdüğü ve kökenine dayalı olarak tanımlandığı kimlik türüdür. Ancak, bir birey bir başka ülkeye göç ettiğinde, kendisini yeni bir kültürel ortamda bulabilir ve zamanla farklı bir kimlik kazanabilir. Bu yeni kimlik, diasporik kimlik olarak adlandırılır ve etnik kimliği tamamlayıcı bir rol oynayabilir. İki kimlik arasındaki ilişki, bir kişinin kendi geçmişine ve kültürel mirasına bağlılığı ile yeni çevresindeki kültürel faktörler arasındaki bir dengeyi gerektirir. Bireyler, yeni yaşadıkları topluma adapte olurken, aynı zamanda kendi kültürlerine bağlılıklarını sürdürmek için çaba gösterirler (Güner, 2016, ss. 16-17).

1.3.3.3. Etnik Kimlik

Ortak bir dil, dini değerler, evren anlayışı ve ortak yaşam rutinleri etrafında örgütlenebilen bir grup insan, etnik kökene sahip olarak adlandırılır (Göka, 2006, s. 311). Her ne kadar etnisiteyi anatomik özelliklere atıfta bulunan ırk teriminden ayırmaya çalışılsa da etnik grup ifadesinin yaygın kullanımında ırksal özellikler kastedilmektedir (Bilgin, 1994, s. 55). Aslında Taguieff, etnisite kavramının “biraz tabu haline gelen ve pejoratif bir anlam taşıyan ırk kavramının yumuşatılmış, giydirilmiş bir biçimi olabileceği” gözlemini yapmaktadır (Bilgin, 1994, s. 55). Buna karşılık Marshall etnisiteyi, ırk kavramına karşıt olarak gelişen ve kişinin kendine özgü bir kültürel davranışlar dizisi içinde ait olduğu ya da başkaları tarafından ait olarak algılandığı gruba dayanan bir olgu olarak tanımlamaktadır (1999, s. 215).

Diğer bir bakış açısına göre ise etnik kimlik, dil ve dini inançlar, örf ve adetler gibi kültürel unsurlar tarafından belirlenen bir olgudur. Benimsenen köken, dil, din ve kültür açısından diğerlerinden farklılık gösteren gruplar etnik olarak kabul edilir (Önder, 2007, s. 1). Yine Anthony Smith (2002) etnisiteyi kültürel bir fenomen ve ortak bir köken olarak tanımlar: Ethnos’un kapsamı ve ifade ettiği şey genişliğine uygun olarak ve üstü kapalı bir şekilde herhangi bir soya dayalı temeli kriter alır. Yani ethnos biyolojik ve soya dayalı farklılıklardan

çok kültürel farklılıkların altını çizer. Etnos terimi, bir gruptaki kültürel niteliklerin benzerliği anlamına gelmektedir (2002, s. 47).

Etnik kimlik, doğal süreç içinde kendiliğinden gelişen bir kimlik olmayıp, insanların eylem ve özdeşleştirmeleriyle inşa edilir ve zamanla değişebilir. Bu nedenle etnikliği, sadece kan ya da soydan gelmek olarak yorumlamak doğru değildir (Baumann, 2006, s. 65).

Barth'a göre, etnisite bilinenin aksine değişkendir ve bir grubun etnik olarak tanımlanabilmesi için dört temel özelliğe sahip olmaları gerekir (2001, s. 13): Biyolojik olarak kendi varlığını sürdürebilmesi (1), açık bir şekilde ortak bazı temel kültürel değerlere sahip olabilmesi (2), karşılıklı etkileşim ve iletişimin olduğu bir alan yaratabilmesi (3), kendisi ve diğer etnik gruplara ait bireyler tarafından bir etnik guruba aidiyetle tanımlanan insanlardan oluşması (4).

İrk olgusu eski dünyaya ait bir kavramsallaştırma gibi görünmekle birlikte, ırk tartışmaları küresel ve modern dünyanın en önemli meselelerinden biri olmaya devam etmektedir.

2. BÖLÜM: GÖÇ ve ETNİK MEDYA

Göç, günümüz dünyasında küresel düzlemde tartışılan, önemi kabul edilen meselelerden biridir. Dünyadaki neredeyse bütün ülkeler ya göçmen akımına maruz kalmakta ya da göç vermektedir. Küresel göçlerin ekonomik, politik, sosyal ve kültürel birçok nedeni bulunmaktadır. Dünyanın kuzey-güney veya doğu-batı ülkeleri arasında büyük bir refah, güvenlik ve nüfus dengesizliği bulunmaktadır. Özellikle sanayi devriminin ardından, Batı Avrupa ekonomik olarak büyük bir gelişim göstermiş, (Hoffman, 2015, s. 13) bu gelişim dünyadaki siyasi yapı üzerinde belirleyici olmuştur. Sömürgecilik dönemi son bulmuş olsa da dünya ülkeleri arasındaki yaşam standardı uçurumu varlığını korumakta, hatta derinleşerek büyümektedir. Güney veya Doğu ülkeleri olarak adlandırılan ve çoğunlukla sömürge deneyimine sahip ülkelerden, daha müreffeh olan Kuzey ve Batı ülkelerine yönelik göç hareketleri artarak devam etmektedir. Kitlesele göç hareketleri modern dünyanın bir sonucudur. Modern devletlerin inşasından sonra ulus merkezli çatışmalar, göç hareketlerinin sürekliliğinde önemli bir neden olarak dikkat çekmektedir.

2.1. Göç ve Medya İlişkisi

Kitle iletişimi ile kitlesele göç hareketleri paralel ilerleyen ve birbirlerinden bağımsız düşünölemeyecek bir durumdur. Kitle iletişim araçları yakın bir tarihe kadar tek yönlü bir iletişime imkân tanımaktaydı. Gazete, televizyon, radyo ve hatta internet 1.0, kitlelerin bilgilendirilmesini amaçlayan bir politika üzerine şekillenmiş, tek yönlü bir iletişim biçimine imkân vermekteydi (Bekkers vd., 2011, ss. 209-210). Küreselleşen dünyada etnik ve diasporik toplumlar, bu sistem içerisinde kültürel değerlerini korumaya çalışmışlardır. Göçmenler eliyle kurulan fanzinler, dergiler, gazeteler, radyolar ve televizyonlar, ulusal ölçekte hayat bulan yapılar ile karşılaştırıldığında daha dar bir alanda faaliyet göstermiştir. Belirli bir ırk, din ya da kültüre bağı göçmen gruplarının sesini duyurmuşlar ve göçmenler arasındaki bağı güçlendirmeyi amaçlamışlardır.

Göç ve medya ilişkisinin açıklanmasında, göçmenlerin ABD'deki medya ve iletişim sektöründeki yeri önemli bir örneklik teşkil etmektedir. Macaristan doğumlu Joseph Pulitzer, New York World adlı gazeteyi satın almış ve önemli başarılarla imza atmıştır (Juergens, 2015). Belarus doğumlu David Sarnoff, Radio Corporation of America'nın ilk yöneticilerinden biridir ve ABD radyo tarihinde hatırı sayılır bir yere sahiptir (Bernstein, 2015, s. 134). Ukraynalı kökenli bir Yahudi olan William Samuel Paley de Columbia Broadcasting System (CBS)'i

küçük bir radyo ağından ABD'deki önde gelen radyo ve televizyon ağlarından birisi haline getirmiştir (Smith, 2002). Nazilerin iktidara gelmesinin ardından Almanya'dan ABD'ye göç eden Yahudi kökenli sinemacılar, Hollywood sinemasının şekillenmesinde önemli bir yere sahip olmuştur (Koyuncu, 2020, s. 106).

Teknolojinin gelişmesi ve internetin yaygınlaşmasıyla (Web 2.0) çift yönlü iletişim kurmak mümkün hale gelmiştir. Böylece medya alanı daha demokratik hale gelmiş, göçmen ve azınlık grupları eskiye oranla daha az bir maliyetle kendi medyalarını hayata geçirebilmişlerdir. İletişim ve internet teknolojisi teknik altyapı ihtiyacını ucuzlatmış, göçmenlerin kendi medyalarını daha kolay bir biçimde kurmalarına olanak tanımıştır (Timmermans, 2018, s. 55).

Diasporik toplumlar için kültürel değerlerin korunması temel bir konudur. Etnik medya bu bağlamda hayati bir konuma sahiptir. Göçmenlerin anavatanları ile bağlarının korunması, dini ve kültürel değerlerin canlı tutulması, etnik dayanışma bağının her daim güçlü kılınması için medya önemli bir araç rolü üstlenmektedir. Bu türden gruplar çoğunlukla önemli bir sermaye gücüne sahip olmadığından güçlü bir medya altyapısı geliştirememekte, hitap ettikleri grup dolayısıyla da kurumsallaşmakta sorunlar yaşamaktadırlar.

Her ikisi de disiplinler arası bir alan olan medya ve göç, çok farklı çalışma alanlarını bünyesinde barındırmaktadır. Bir taraftan ulusötesi göçler ve küresel göç hareketleri yükselen bir araştırma alanı olurken, diğer yandan post kolonyal dönemden itibaren göçmenlerle birlikte yaşayan batı toplumlarında etnik grupların siyasi, sosyal ve kültürel entegrasyonundaki sorunlar literatürde çokça tartışılmaktadır. Geleneksel veya yeni medyanın göçmen kimlikleri ve kültürel melezleşme üzerindeki etkileri göç çalışmalarının merkezi konularından biridir (Bozdağ, 2014, ss. 159-160). Göçün küresel ve yerel düzeydeki etkilerini incelenmesi sürecinde medya, temel değişkenlerden biri olarak dikkat çekmektedir.

Medya ve göç bağlamında önemli bir başlık da göçmenlerin ana akım medyadaki temsidir. Medya ve göç üzerine kaleme alınan önemli sayıda çalışmada göçmenlerin medyada temsil biçimleri üzerinde durulmuştur (Branco, 2018, s.148). Bu bağlamda medyada, ulusallık ile küresellik, çoğulculuk ile milliyetçilik gibi başlıklar altında değerlendirilebilecek gerilimler tartışılabilmektedir. Göçmenlerin medyadaki temsili, aynı şekilde kendi medyalarını inşa etme çabaları, bu türden tartışmaların ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Medya bağlamında yalnızca temsil değil, göçmenlerin medyayı kullanma biçimleri ve ana akım medya ile

kurdukları ilişki de önemli bir çalışma konusu olarak dikkat çekmektedir. Göçmenlerin ana akım medyayı hangi bağlamlarda deneyimlediği, söylemleri nasıl yorumladığı da bu çerçevede dikkatlice ele alınması gereken olgulardır.

Göçmenlerin medya takipleri tekil bir düzlemde ilerlemez. Bir taraftan bulundukları ülkenin ana akım medya organlarını takip ederken aynı zamanda kökenlerinin bulunduğu ülkede yayın yapan kanalları da uydu teknolojisi ya da çevrimiçi platformlar üzerinden izleyebilirler. Aynı şekilde, bulundukları ülkedeki etnik medya da göçmenlerin tercih ettiği medya türleri arasında yer almaktadır. Göçmenler bu özellikleriyle aslında ulusötesi bir medya kullanım deneyimine sahiptirler (Hopkins, 2009, s. 37). Çok dilli, çok kültürlü, popüler, aynı zamanda marjinal yayınları da birlikte deneyimleyebilirler.

Göçmen olarak bulunulan ülkedeki medyanın benimsediği söylem, göçmenlerin medya ile kuracağı ilişkiyi şekillendirir. Medya, belirli zamanlarda belirli nedenlerle göçmenlere yönelik olumsuz bir söylem geliştirebilir veya göçmenleri görmezden gelebilir. Göçmenlerin de dâhil edildiği bir ortak kültüre ulaşma yolunda hareket eden medya araçları çoğulculuğa hizmet eder. Göçmenlerin, kendi kültürel kimliklerini daha özgür biçimde ifade edebildikleri bir toplumsal ortam, göçmenlerin dâhil oldukları topluma daha kolay entegre olmalarını sağlamaktadır. Göçmen medyası bulunduğu ülkede daha demokratik bir tartışma ortamı oluşumuna katkı sunar ve ana akım medyaya karşı, alternatif söylemlerin gelişmesini sağlar (Fleras, 2010, s. 161).

Genellikle, ana akım medya daha tutucu ve korkular üzerine inşa edilen bir yapıdadır. Medya bağımsız bir yapı olarak kabul edilemez. Geleneksel bir yayıncılık politikasına sahip medya araçları, genellikle izleyicisi ile arasında kültürel bir yakınlığın var olduğu gerçeğinden hareket eder. Bununla birlikte, büyük ölçüde çevrimiçi olan etnik ve alternatif medya organları, daha çoğulcu yayın politikası ile çok kültürlü bir kamusal olan oluşmasına imkân tanırırlar. Ana akım medyanın göçmenlere yönelik yayın politikası, göçmenlerin etnik medyalarını ne ölçüde tercih edecekleri konusunda da belirleyici olmaktadır (Hopkins, 2011, ss. 38- 39).

Etnik gruplar ve göçmenler, toplumun geneli tarafından “öteki” olarak görülebilmektedir. Ana akım medya toplumsal çatışmanın yeniden üreticisi olarak, egemen grubun ideoloji doğrultusunda bir gerçeklik kurguladığı için “öteki”lerin sesi medyada yeterince duyulamaz. Bu nedenle, göçmenler başta olmak üzere, ötekileştirilen gruplar, kendilerini egemen söylem karşısında yeniden tanımlamak zorunda kalabilmektedir. Egemen sistemi sorgulanmayı

sonucunda, kendilerini varedebilecekleri bir alternatif alanlar yaratma çabası içerisine girmekte ve egemen sistem medyasına karşı kendi etnik medyalarını kurma yolunu seçebilmektedirler (Çoban, 2007).

Göç ve göçmenlik sabit olgular değil, her zaman fiziki ve zihinsel bir devinim halindedir. Göçmenler, kimliklerini hem anavatan hem de yaşadıkları ülkeden beslenerek inşa ederler. Medya bağlamında da bu ikili beslenme devam eder. İkinci ve üçüncü kuşak göçmen grubunun kimliklerinin korunması ihtiyacı, etnik medya kurumlarının ortaya çıkmasının temel gerekçelerinden biridir. Aynı şekilde, her iki ülke arasındaki insan (göç) hareketliliğinin devam etmesi bu tür medya çalışmalarını sürekli canlı tutmaktadır (Hopkins, 2009, ss. 44-45).

Genel olarak medya ve göç çalışmaları etnik medyayı, kültürel kimliğin korunması, toplumsal uyumun desteklenmesi, bilgi ve hizmet sağlanması, marjinal seslerin güçlendirilmesi ve kültürlerarası diyalogun teşvik edilmesi bağlamında ele almaktadır.

2.1.1. Etnik Medya

Medya alanında göç çalışmaları, 1980'lerin sonu ve 1990'larda göç hareketinin hızlanmasıyla birlikte büyüyen bir konu olarak ortaya çıkmıştır. Küreselleşmenin sağladığı fırsatlar, yeni iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle göç ve medya çalışmaları alan yazınında ulusötesi medya daha fazla yer bulmaya başlamıştır.

Etnik medya çalışmaları, ulus aşırı ve çok kültürlü toplumlardaki etnik toplulukların, birden fazla "ev" ile ilişkilerini ve medyanın göçmenlerin kültürel ve toplumsal kimliklerinin inşasındaki işlevini anlamak için göçmenlerin medya tüketim alışkanlıkları incelemektedir. Bu çalışmalar, sınırların ötesinde kimlik ve topluluk inşası (Georgiou, 2006), kimlik oluşumu ve dönüşümünde medyanın rolü (Gillespie, 2005), ulusötesi medyanın göçmen topluluklar içindeki rolü (Deuze, 2006) gibi temel çalışma konuları üzerinden ileriye taşınmıştır. Medyanın Melbourne'deki Türk-Avustralyalı göçmenler üzerindeki etkisi (Hopkins, 2009, s.230-247), Gökçen Karanfil'in uydu yayınlarının Türklerin yaşamlarına yansımalarını inceleyen çalışmaları bu kapsamdadır (Karanfil, 2011). Çalışmalarda, göçmenlerin tükettiği medya öğelerinin nostalji ve aidiyet duygusu hissetmelerine nasıl yardımcı olduğu incelenmiştir. Medya ve göç çalışmaları bir başka boyutta özellikle etnik topluluklar söz konusu olduğunda, medyanın örgüt ve topluluk oluşturma kapasitesi bakımından önem kazanmaktadır.

Medyanın, azınlık toplulukların oluşumundaki rolü, etnik medya alanları üzerine yapılan araştırmalarda vurgulanmıştır (Tsagarousianou, 2007). Tsagarousiano, "diaspora" teriminin yerinden etme anlamından ziyade, günümüzün ulusötesi dinamiklerini mümkün kılması bakımından topluluk içindeki bağların sürdürülmesine işaret ettiğine dikkat çekmektedir (2007, s. 52-54). Tsagarousiano'ya göre, kültür, etnik köken, dil ve din ile karakterize edilen ulusötesi diasporik topluluklar, yeni iletişim teknolojilerinin yardımıyla küresel göç eğilimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Morley & Robins'e göre ulusötesi medya, göçmenlere aşınan kimliklerini güçlendirme fırsatı verirken, aynı zamanda savunmacı bir şekilde bağlı oldukları anılar ve mitler karşısında kendilerini rahatlatmış hissetmelerini sağlamaktadır. Dünyanın en uzak köşelerinden gelen topluluk üyeleri, yeni iletişim teknolojileri sayesinde artık entegre olabilmektedir (1995). Ulusal sınırlarla bölünmüş insanlar kitle iletişim araçlarıyla bir araya getirilir (Öner, 2009). Görüldüğü üzere etnik medya, diasporik öznelerin kimliklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Ataman, 2012). Bireyselleşme, yaşam alanlarının çoğullaşması ve yeni kimliklerin benimsenmesi, televizyon ve internet gibi medya araçlarının yardımcı olduğu süreçlerdir. İnternet, ulusötesi medya ve etnik medyanın göçmenlerin yaşam kalitelerini yükseltmektedir. Ulusötesi medya, dünyanın farklı ülkelerine yayılmış ve hayali de olsa bir "anavatan" ve "ortak kültüre" ihtiyaç duyan diasporik toplumların sosyal harcı olma özelliği göstermektedir. (Ataman, 2012, s.91-92). Diasporik özneler için yaşadıkları ulusun baskıcı hegemonyasından kaçma olanağı televizyon, internet ve radyo tarafından sağlanmaktadır (Kaya, 2000). Ataman'a göre, ulusötesi medya, ulusal ve kültürel sınırları aşarak küreselleşmeye aracılık eden ve diasporik öznelerin hayali cemaatlerini genişleten bir araç, bir sosyal aktördür (2012, s.92). Televizyon aracılığıyla kendi ülkelerinden tanıdık yüzlere, dillere ve seslere ulaşarak hapsedikleri mekânları genişletme şansına sahip olurlar (Aksoy, 2007). Uluslararası medya topluluk inşasına da katkı sunar. Medya, uluslararası sınırların ötesinde karmaşık sadakat ve aidiyet duygularının inşa edildiği diasporik gruplar arasında "ortak anlamlar" yaratılmasına yardımcı olmaktadır. Topluluğun devamlılığını sağlamak için diasporik medya, diasporik topluluk içinde ister kamuoyu önünde ister aileleriyle özel olarak paylaşılan kaynağın şekillenmesine yardımcı olmaktadır (Hopkins, 2009).

Diaspora toplulukları, üyeleri arasındaki 'aynı topluluğa ait olma' duygusunu geliştirmek, birlik duygusunu ve kimlik farkındalığını artırabilmek için diasporik medya araçlarını aktif olarak

kullanılmaktadırlar. Anderson'un (1991) 'hayali cemaat' kavramı, diasporik medya alanında çalışan sosyal bilimciler tarafından 'üyeleri birbirine gevşek biçimde bağlı' toplulukları ifade edebilmek amacıyla kullanılmaktadır (Al-Rawi & Fahmy, 2018, s.73). Zira diasporik topluluklar hayali topluluklar olarak ifade edilebilir. Diasporik grupların, belirli medya araçlarını kullanmaları, 'hayali cemaat' bilincini ve diasporik kimliği güçlendirmekte ve yeni yerleştikleri ülkedeki norm, değer ve inançların 'topluluk kimliğine uygun olarak' yeniden üretilmesine katkı sağlamaktadır.

Etnik medya kavramı, üzerinde çokça tartışma olmakla birlikte, özellikle belirli bir etnik grubun veya topluluğun ihtiyaçlarını ve çıkarlarını temsil eden medya kuruluşları olarak tanımlanmaktadır. Bu tür medya organları, anavatanlarında veya göç ettikleri ülkelerde gazete, dergi, radyo ve televizyon programları gibi farklı yayın türleriyle kendilerini ifade etmekte ve genellikle göçmenlerin kendileri tarafından yönetilmektedirler (Weber-Menges, 2005, s. 241). Müller'e göre etnik medya, etnik azınlıklar eliyle yönetilir. İçerikleri de çoğunlukla grup üyeleri tarafından üretilir ve bu içerikler, dâhil olunan etnik gruba yöneliktir (2005, s. 324).

Literatürde azınlık medyası (minority media), göçmen medyası (immigrant media), diasporik medya (diasporic media) veya topluluk medyası (community media) olarak da adlandırılan etnik medyanın izleyici kitlesi, genellikle büyük metropollerde yaşayan, benzer bir arka plana sahip etnik gruplardır. Söz konusu izleyici kitlesinin aynı yerde yaşaması gerekmez. Dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan, aynı etnik kökenden kişiler bu izleyici kitlesini oluşturabilir. Etnik medya belirli bir etnik topluluğun yaşamına odaklanabilir. Benzer şekilde içerisinde yaşanılan ülke kaynaklı gelişmeleri de kitlesi ile paylaşabilir. Birçok etnik gazete, dergi, radyo ve televizyon kanalı kablo yayıncılığını, uydu sistemlerini ve internet gibi araçları kullanarak programlarını etnik topluluklara ulaştırır (Matsaganis ve ark., 2011, ss. 5-8).

Etnik medya kuruluşlarının büyük bir çoğunluğu yalnızca ticari amaçlarla kurulmaz. Alternatif medya kapsamında değerlendirilirler ve resmî olmayan yayın kuruluşları arasındadırlar. Çalışanları önemli oranda gönüllülük esası çalışır. Bu türden yayın kuruluşlarında rol ve sorumluluklar oldukça esnektir. Çalışan kişilerin genellikle belirli bir alanda uzmanlığı yoktur ve genellikle birçok rol ve sorumluluğu üstlenirler. Bununla birlikte, çoğu gazetecilik eğitimi almamıştır. Öte yandan etnik medya, genellikle küçük bir toplumsal gruba hizmet eder ve yaşam süreleri kısadır (Riggins, 1992, s. 14-15).

İnternet, bireylerin sivil katılımını artırmakta ve diasporadaki kişilerin politik olarak da aktif vatandaşlar olmasına imkân vermektedir. Çevrimiçi diasporik topluluklar, Benkler'in 'ağa bağlı kamusal alan/networked public sphere' (2006) veya Castells'in 'ağ toplumu/global network socetiy' (2008) kavramlarından ilhamla açıklanabilir. İnternet ulusal sınırları aştıkça, farklı ülkelerdeki diasporik toplulukları birbirine bağlamakta, aynı etnik köken veya inanca sahip bireyleri yeni küresel kamusal alanda buluşturmaktadır. Hem köken ülke hem de ev sahibi ülke toplumları üzerinde önemli etkileri olan dijital diasporalar, çevrimiçi etnik medya aracılığıyla oluşmakta, aynı değer ve ilgiye sahip topluluk üyelerinin sosyal ağlardaki paylaşımlarıyla şekillenmektedir (Al-Rawi & Fahmy, 2018, s. 74).

Tarihi süreçte etnik medya, farklı sosyal ve ekonomik koşullara sahip ülkelerde ortaya çıktığı için eş zamanlı bir gelişim göstermemiştir. Avrupa'da etnik medyanın ilk örneği Almanya'da 1677'de yayımlanan Fransız gazetesi "Gazette de Layde" olarak karşımıza çıkmaktadır. 19. ve 20. yüzyılda Avrupa'daki etnik gazetelerin çoğu bilgiye ulaşmanın yanı sıra bağımsızlık hareketleri için de önemli roller üstlenmiştir. Amerika'daki ilk etnik medya örnekleri olarak Afrikalı Amerikalılar tarafından, köleliğin resmî olarak kaldırılmasından kırk yıl önce başlayan basın çalışmaları gösterilmektedir. New York'ta yayımlanan Freedom's Journal, 1827'den 1829'a kadar yayın hayatını sürdürmüştür (Matsaganis vd., 2011, s. 31). Türk basın tarihi açısından ilk etnik medya örneklerini Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki azınlıkların kendi dillerinde çıkardıkları gazeteler oluşturmaktadır. Avrupa ve ABD örneklerinden farklı olarak, göçmen medyası olarak değil, azınlık medyası olarak çıkarılan Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki ilk etnik gazete Ermeniler tarafından 1839'da yayımlanmaya başlanan İzmir'de çıkarılan İştemeran Bidani Kidelyats gazetesidir (Topuz, 2003, s.50).

Göç politikasının temel çerçevesi devlet düzenlemeleri ve siyasi söylem tarafından belirlenmekle birlikte, bu görüşlerin yayılmasında medya büyük önem taşımaktadır. Basının, özellikle de yerel medyanın, demokrasinin ve çok sesliliğin sağlanmasında çok önemli bir rolü olduğu kadar, farklılıkları vurgulayarak ayırıştırma ve çatışma yaratma gücüne de sahip olduğu unutulmamalıdır. Haber dilini nefret söyleminden arındıran sorumlu yerel medya kuruluşlarına ihtiyaç vardır. Azınlıklara, göçmenlere veya sığınmacılara yönelik algıların oluşmasında önemli bir rol oynayan medyanın kamuoyunu yönlendirme yeteneği, Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabulünü sağlama potansiyeline sahipken, toplumdaki gerilimi azaltmak ve önyargıları ortadan kaldırmak için de etnik medyaya sorumluluklar düşmektedir.

2.1.2. Diaspora Medyası

Diasporada yaşayanlar tarafından hayata geçirilmiş bir medya yapılanması, ülkeleri dışında bulunan göçmen ve azınlık gruplarının kendilerini ifade edebilmeleri için son derece önemlidir. Göçmen gruplarının kendi iç yapılanmalarına yönelik en güçlü söylem, bu tür kanallar aracılığıyla üretilir. Diasporik medya kavramı, göçmenler arasındaki iletişimsel ağların 'odak noktası' olarak kritik bir önem arz etmektedir. Diasporik medya, göçmenlerin en çok kullandıkları medya olarak değil, ülkelerinden ve göç ettikleri ülkeden diğer medyalarla tamamlayıcı unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine de diasporik medya, göçmenlerin iletişimsel ağlarında 'odak noktası' haline gelmektedir, çünkü bu medyalar, göçmenlere bir diaspora üyesi olarak kendi durumlarına odaklanma imkânı sunmaktadır. Diasporik medya, göçmenler tarafından üretilen ve diasporik topluluk üyelerinin özel ilgi alanlarıyla ilgili konuları ele alan medya olarak tanımlanmaktadır.

Burada dikkat çekilen nokta, diasporik medyanın sadece "büyük" kitle medyası olmadığı, aynı zamanda (kişilerarası) aracılı iletişim için kullanılan "küçük medya" (Dayan, 1999, ss.18-33) olduğudur. Bu nedenle, diasporik radyo istasyonları, televizyon kanalları ve dergilerin yanı sıra, dijital medya unsuru olan sosyal medya platformları ve web siteleri de diasporik medya olarak görülmektedir. Çünkü dijital medya, göçmenlerin "medya repertuarlarının" önemli bir parçası; bir kişi veya bir grup insan tarafından kullanılan tüm medyaların toplamı olarak belirlenmektedir (Hasebrink & Popp, 2006, ss.369-387).

Diasporik medyayı alternatif bir kamusal alan olarak öngörmek çeşitli soru işaretleri doğurmaktadır. Son zamanlarda Fraser (1990) tarafından da belirtildiği gibi, her (uluslararası) iletişimsel alanı bir kamusal alan olarak tanımlamakta dikkatli davranmak gerekmektedir. Kamusal alan kavramı belirli bir normatif çağrışım taşımakta ve diasporik medyada gerçekleşen söylemin büyük bir kısmı bunu karşılamamaktadır. Ancak, bu diasporik medyaların göçmenler için önemli olmadığı anlamına gelmemektedir.

Diasporik medya, iletişimsel ağların 'odak noktası' olarak yüksek bir ilgiye sahiptir ve alternatif bir kamusal alan oluşturmaktadır. Örnek vermek gerekirse Kürt kültürel kimliğin diasporada yeniden üretilmesinde Kürt medyası merkezi bir rol oynamaktadır (Alinia, 2007, s.195). Alinia'ya göre uydu yayınlarıyla geniş erişim ve ulusötesi bir kamusal alan oluşturma fırsatı bulan Kürt

medyası, Kürt etnik kimliği ve diasporasının gelişmesine önemli bir katkı sunmaktadır (2007, s.196).

Etnik medya, bir devlet politikası doğrultusunda da hayat bulabilir. TRT örneğinde görülebileceği üzere; TRT Kurdi, TRT Arabi birer etnik medya örneği iken diaspora medyası sadece göçmenler tarafından kurulan ve/veya üretilip sürdürülen medyaları ifade etmektedir. Ancak bu türden devlet destekli medya yapılanmaları, paradoksal olarak göçmenler tarafından her zaman yeterince ilgi göremeyebilmektedir (Bozdağ, Hepp & Suna, 2012).

2.2.Etnik Medya Kuramları

Çok kültürlü toplumlarda göçmen ve azınlık topluluklar genellikle ana akım medyada ya görmezden gelinmekte ya da yanlış temsil edilmektedir. Etnik medya ise göçmen topluluklarının doğru temsil edebilmesine ve medya ortamlarında daha fazla görünürlük kazanmalarına imkân sağlamaktadır. Medya ve göç literatürü, etnik medyanın göçmenleri doğru ve özgün temsil etmeleri konusuna odaklanarak, çok kültürlü toplumlarda gruplar arasındaki kesişime yoğunlaşmaktadır.

Bu bölümde, etnik medya kuramları kapsamında Medyatikleşme, Kültürleşme ve Kültürel Çalışmalar yaklaşımı ele alınacaktır.

2.2.1. Medyatikleşme Kuramı

Medyatikleşme kavramı son yıllarda, medyanın yönlendirdiği toplumsal değişimi incelemek için önemli bir kavram haline gelmiştir. Medyatikleşme, iletişim araçlarının toplumsal etkisini ortaya koyar. Schultz (2004, s.88), sosyal ve kültürel dönüşüm süreçlerinde iletişim ortamındaki değişimlerin önemli rol oynadığına dikkat çekmektedir. Hepp (2015, s. 40), medyatikleşmeyi medyanın diğer kurumlara, sosyal alan ve sistemlere nüfuz etmesi olarak yorumlamaktadır.

Bu kavramın sosyal bilimlerde ilk kullanımı medya ve iletişim çalışmalarının başlangıcına kadar gitmektedir. Medyatikleşme terimi başlangıçta medyanın siyasi iletişim üzerindeki etkisini incelemek için kullanılmıştır (Hjarvard, 2008, s.106). Couldry ve Hepp medyatikleşme kavramının ilk olarak Manheim'in 1933 tarihli "The Bearers of Public Opinion" başlıklı araştırma makalesinde geçtiğini bildirmektedir (2013, s.195).

Medyatikleşme kavramı farklı türevleriyle birlikte bir bütün olarak sosyal ve kültürel araştırmalarla derinden ilişkili olmuştur (Şen, 2018, s.59). Tüm insani eylemler, medya ağlarının ve araçlarının kullanılmasını gerektirmektedir. Bunlara cep telefonları, internet ve eğitim de dahildir. Bu kaynaklar olmadan sosyal yaşamın, kurumların ve grupların işlemesi mümkün görülmemektedir. Bu, medyanın bir medyatikleşme aracı olarak önemini vurgulamaktadır (Özçetin, 2018, s. 38).

Çağdaş toplum ve kültürdeki tüm iletişim biçimleri medya merkezli olduğundan (Couldry & Hepp, 2013, s. 197), iletişim alanında medyatikleşme çalışmalarının önemi artmaktadır. Bu bağlamda medyanın teknolojik gelişimi medyatikleşme çalışmalarının merkezinde yer almaktadır. Başka bir deyişle, medyalaşmanın iletişim, kültür ve sosyal kurumlar üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar, teknolojik deterministik bir yaklaşımı referans noktası olarak kullanmaktadır. Medyatikleşme, medyanın artan önemi ve etkisini ifade etmek için kullanılır. Bu terim eleştirmenler tarafından genellikle olumsuz, başka bir ifade ile aşağılayıcı bir anlamda kullanılmaktadır (Chandler & Munday, 2018, s. 280).

Medyanın toplumsal ve kültürel süreçlerdeki rolünün anlaşılabilmesi bağlamında anahtar kavramlardan biri olan medyatikleşme, 1990'lardan itibaren kamuoyu ve akademide sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Medya teknolojileri ve kuruluşlarının gündelik hayat pratikleri ve toplumsal ilişkileri şekillendirdiği varsayımına dayanan bu kavramın medya çalışmaları alanına önemli katkıları bulunmaktadır (Hepkon, 2021, s.204). Kavram bir taraftan medyanın dönüştürücü rolünün kavranmasını kolaylaştırırken, diğer taraftan medyanın farklı disiplinlerin tahakkümünden kurtulup bağımsız bir çalışma alanı olarak konumlandırılmasına önemli bir katkı sunmaktadır.

Medyatikleşme, medya sektöründeki gelişmelerin bir parçası ve sonucu olarak, sosyal ve kültürel alanda yaşanan dönüşümleri açıklamakta kullanılan yeni bir yaklaşım olarak dikkat çekmektedir (Alver, 2020, s. 31). Yeni medya araçlarının artan kullanımıyla birlikte, medya kültürü konusu yakın zamanlarda tekrar gündeme gelmiştir. Medya var olduğu sürece, ekonomi ile kültür arasında hep bir bağlantı olmuştur. Andreas Hepp, medya sosyolojisi alanına, özellikle de medyatikleşme teorisine yaptığı katkılarla tanınan önde gelen bir akademisyendir. Hepp'in medyatikleşme teorisi, medyanın toplum ve kültürün çeşitli yönleri üzerindeki derin etkisini incelemektedir. Hepp, araştırmasında medya ve kültür arasındaki etkileşimi ön plana çıkararak kültürün günümüzde medyatikleşip medyatikleşmediğini tespit

etmeyi amaçlamıştır. Bugüne kadar iletişim ve medya çalışmalarında kullanılan kavramlar ile medyatikleşme arasındaki bağlantı, yeni kavram ve tekniklerle birlikte medyatikleşme bağlamında değerlendirilmiştir (Hepp, 2015). Medya kültürünü tartışırken akla hemen kitle kültürü fikri gelmektedir. Yine de kitle kültürünün medya kültürü olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Hepp (2015), medya kültürü üzerine ilk konuşmalar için Frankfurt Okulu'nun Eleştirel Teori'sine bakılmasını önermektedir. Kültür endüstrisi ve kitle kültürü kavramları, Frankfurt Okulu üyeleri Max Horkheimer ve Theodor Adorno'nun "Aydınlanmanın Diyalektiği" (1947) adlı makalesinin merkezinde yer almaktadır. Medya kültürü ve kitle kültürü farklı anlamlara sahip olmalarına rağmen yine de birbiriyle ilişkili kavramlardır (Kaya, 2020).

İletişim araçlarının çeşitliliği ve tarih içinde nasıl gelişip değiştikleri, medya kültürünün oluşturulmasında incelenen konular arasındadır. Medya kültürünü incelerken her bir iletişim aracının değerlendirilmesi bağımsız olarak yapılmalıdır. Medya kültürü iletişim teknolojilerinden etkilenir, ancak tamamen onlar tarafından şekillendirilen bir kültür değildir. Hepp, medya kültürünün iletişim araçlarından nasıl etkilendiğini anlamak için Harold Innis ve Marshall McLuhan tarafından oluşturulan teoriden yararlanır. Marshall McLuhan ve Harold Innis, iletişim araçlarının davranışları nasıl etkilediğiyle ilgilenmişlerdir. Hepp'e göre bu araştırmacıların medya teorisi, "Bir kültürün ve toplumun benzersizliğini, belirli zamanlarda geçerli olan iletişim araçlarıyla ifade edebiliriz" fikrine dayanır (2015, s. 46). Bu yöntem, medya geliştikçe toplum ve kültürün de geliştiğini varsayar. Hepp, bu nedenle etki mekanizmalarında medya kültürünün medya çerçevesinde nasıl etkilendiğine bakmanın önemli olduğunu savunmaktadır.

Medyatikleşme, medyanın kültür ve toplum üzerindeki kümülatif etkisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni medya, zaman ve mekân birliğine olan ihtiyacı ortadan kaldırdığı için (Driessens & Hjarvard, 2017, ss.1-2) insanların etkileşimlerini dönüştürüp geliştirmektedir. Bireysel eylemleri, düşünceleri ve görüntüleri insanlara en hızlı şekilde ileten yeni medya araçları, insanlar arasındaki etkileşimi ve ilişkiyi yeniden düzenlemektedir. Medyatikleşme, iletişim araçlarının artan kullanımının sosyal, politik, ekonomik ve kültürel alanlardaki sonuçlarını anlamamıza katkı sağlamaktadır.

Hjarvard'a (2011) göre medyalaşma (medyatikleşme) çift yönlü bir gelişim gösterir: Öncelikle medya, görece bağımsız ve özerk bir kurum olmuştur. 20. yüzyılın başlarında medya, bir siyasi

örgüt veya partinin sözcülüğünü üstlenerek, siyaset kurumun hizmetinde olan bir kurum halindeydi. Fakat medya giderek siyasetten bağımsız hale gelmiş, profesyonel gazetecilerin egemenliğine girmiştir. İkinci olarak da ifade edilebilir ki medya, diğer sosyal kurumların işleyişiyle bütünleşerek müstakil bir sosyal kurum haline gelmiştir. Medyatikleşme politika ve ekonomi gibi alanlarda etkili olan bir olgu olduğu gibi kültür sahasında da karşımıza çıkmaktadır. Hepp, medyanın artan varlığı sayesinde modern toplumların kültüre daha fazla önem verir hale geldiğini ifade eder. İnsanları ortak çıkarları ve inançları bağlamında birbirine bağladığı için bu olgunun herhangi bir toplum için temel oluşturduğunu belirtir (2015, s. 63).

Hepp'in (2015) medyatikleşme teorisi, medyanın toplumsal yapıları, kültürel pratikleri ve gündelik yaşamı şekillendirme biçimlerini vurgulamakta ve böylece medya ile toplum arasındaki dinamik ilişkiyi anlamada katkıda bulunmaktadır.

Medyatikleşme süreçleri tartışılırken iletişim koşulları medya ve medyatikleşme arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir; çünkü bilgi aktarma süreci medyatikleşmeyi içerir (Hepp, 2015, s.74). Hepp, Medyatikleşen Kültürler eserinde (2015) "dolayımlanma" teriminin önemine dikkat çekmektedir. Medya kültürünü kavramının temelinde medyatikleşme ve dolayımlanma yatmaktadır. Medyatikleşme ve dolayımlama, kuramsal çerçevede aralarındaki farklılıklara rağmen, kültürel ve toplumsal dönüşüm sürecini iletişim kanallarıyla bağlantılı olarak analiz etmektedir. Medya ve iletişim çalışmaları alanındaki kuramsal perspektiflerin ortaya koyduğu iddialar medyanın gündelik hayatımızı ve birlikte yaşama biçimimizi giderek daha fazla etkilediği (Hepp 2014) yönündedir. Bu görüşe paralel olarak Livingstone (2009), dijital teknolojilerin gündelik hayatımızın her yönünü kapsadığını ve her şeyin dolayimli olduğunu söylemektedir. İletişim araçlarının özellikleri, medyatikleşme teorisinin temel fikirlerinden biri olan "medyanın şekillendirici gücü" anlayışına uygun olarak, iletişim kurma biçimimiz üzerinde "baskı" oluşturmaktadır (Hepp, 2014, ss.97-98). Belirli bir iletişim biçimine özgü semboller ve mekanizmalar, eninde sonunda o iletişim biçimi aracılığıyla gerçekleştirilen bir faaliyeti etkileyecektir. Medyatikleşme ve dolayımlama kavramı çerçevesinde yapılacak incelemeler, yeni bir iletişim biçimi olarak dijital hikâye anlatımının biçim, içerik ya da organizasyonunun kendi dışındaki mekânları nasıl dönüştürdüğünü araştırmakla işe başlamaktadır (Hepkon, 2021, ss. 193-211). 1970'lerde Amerika'da medya kültürünün hâkim olmasından bu yana, medya dışındaki kurumlar giderek medya mantığına uyacak biçimde şekillendirilmiştir (Hepp, 2014, s.78). Olayları anlamak için medya tarafından perspektif ve

formatlar sunulmaktadır. Kitle iletişim araçları bunun sonucunda giderek diğer toplumsal kurumları da etkilemekte, medyanın mantığı siyaset, spor, din ve aile gibi kurumları aşamalı olarak etkilemektedir.

Hepp, iletişim süreçlerinin önemli ölçüde medya tarafından şekillendirildiğini ve medyanın toplumsal gerçekliklerin oluşturulmasında ve dönüştürülmesinde merkezi bir rol oynadığını savunur. Medya format, mantık ve uygulamalarının çeşitli sosyal etkileşim biçimlerine nasıl derinlemesine yerleştiğini, insanların nasıl iletişim kurduğunu ve dünyayı nasıl anlamlandırdığını ifade eder.

Schulz (2004), medyanın toplumsal değişimdeki önemini medyatikleşme kavramı üzerinden açıklayarak, bu kavramı iletişim araçlarındaki sürekli adaptasyon ve değişikliklerle ilişkilendirmektedir. Medya, medya dışı toplumsal kurumlar, ayinler ve etkinliklerin yerini alabilir veya bunlarla birleştirilebilir (2004, ss. 88-89). Schulz (2004), medyatikleşmenin dört farklı değişikliği beraberinde getirdiğini öne sürer: Medya, insan iletişimini ve etkileşimini zaman ve mekânın ötesine uzatır (1), mevcut yüz yüze iletişim ve etkileşim biçimlerini değiştirir (2), mevcut iletişim ve etkileşim biçimlerini birbiriyle birleştirir (3), sosyal aktörler ve kurumlar medya mantığına uyum sağlar (4).

İnsanlar arası iletişim medya aracılığıyla genişlemeye başladığında, McLuhan'un (1964) deyimiyle iletişim araçları insanın bir uzantısı halini alır. Medyatikleşme sürecinin de temeli budur. Araçlar (iletişim teknolojileri) insanın bir uzantısı haline geldikçe, teknolojik yeteneklerine göre iletişimin şekli de değişmektedir. İletişim sürecinde zaman ve mekân birliğini ortadan kaldıran araç insanın bir uzantısı haline geldiğinden, iletişim eylemi tüm dünyaya yayılmaya başlamıştır. İletişim insanın bir uzantısı haline geldikçe, toplumsal pratikler ve iletişim faaliyetleri fiziksel evrenden medyaya köklü bir geçiş göstermiştir. Schulz (2004, s. 88) bu durumu yer değiştirme olarak ifade etmektedir. Toplumsal pratikler, kurumlar ve iletişim faaliyetleri medya ile bağlantılı olduğundan, medyanın teknolojik yapısı tüm toplumsal ve kültürel süreçlerin belirleyicisi haline gelmiştir. Medyanın belirleyici gücü, insana has faaliyetlerin doğasını da değiştirmiştir.

Medyatikleşme, medyanın toplumsal ve kültürel hayatta önemli bir rol oynaması sonucu, toplumsal olayların medya aracılığıyla sunulması ve yorumlanması sürecidir. Medyanın medyatikleşme özelliğini, etnik medya açısından da değerlendirmek mümkündür. Farklı etnik gruplara ait olan veya onlar için üretilen medya içeriği olarak tanımlanan etnik medya,

medyatikleşme özelliği ile farklı etnik grupların kültürleri, tarihleri, dilleri ve diğer özellikleri hakkında bilgi sağlamakla birlikte, farklı etnik gruplar arasında anlaşmazlıkları çözmek ve iletişimi kolaylaştırmak için bir araç olarak da kullanılabilir. Bu bağlamda etnik medya aracılığıyla farklı etnik gruplar arasındaki iletişim kolaylaşmakta ve etnik çatışmaların önlenmesine yardımcı olunabilmektedir. Başka bir ifadeyle medya aracılığıyla, farklı etnik grupların birbirlerinin kültürleri hakkında bilgi edinmeleri ve anlamaları sağlanmakta, bu sayede de farklı etnik gruplar arasındaki anlayış ve empati gelişmektedir.

2.2.2. Kültürleşme Kuramı

Kültürleşme fikri Türkçe literatürde yeni bir kavram olarak görülse de Batı'da 1880'lerden beri antropoloji ve kültürlerarası psikoloji bağlamında kullanılmaktadır (Nahavandi & Malekzadeh 1988). 1880'ler aynı zamanda iletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesiyle kültürler arası ve küresel etkileşimlerin arttığı bir dönemdir. Antropolog Clifford Geertz (1973) tarafından geliştirilen bu teori, (etnisitenin temel ve sürdürücü bileşeni olarak) kültürün tüm insanlarda var olduğunu varsaymaktadır. Bu bakış açısı, etnik bağların bireysel deneyimlerin yanı sıra ailelerin ve diğer ana grupların deneyimleriyle şekillenen doğal bir olgu (ilksel bağ) olduğunu iddia etmektedir. İlksel bağlar varlıkları ve doğrulukları sorgulanmadan kabul edilen verili kimlik değerleridir. Geertz'e göre ilksel bağlar, (birinci dereceden akrabalık bağlarına dayanmakla birlikte, bunların ötesinde) bir dini cemaat içinde doğmuş olmaktan, bir dili, hatta o dilin bir lehçesini konuşmaktan kaynaklanan bağlardır. Geertz etnisitenin unsurlarını kan bağı, ırk, dil, bölge, din ve gelenek olarak sıralar ve bunların aslında duygularla ilişkili olduğunu savunur (1973, s.259).

Harold Isaacs da kültürel yaklaşıma katkıda bulunmuştur. Francis Bacon'ın (1561-1626) *Idols of the Tribe* (Kabile İdolları) adlı eserine ilham kaynağı olan "idola tribus" (soy idolü), her insanın belirli bir tarihsel zamanda ve bir topluluk içinde doğması sonucunda geliştirdiği "temel bir grup kimliği"nin varlığını ileri sürer. Bu kimlik çoğunlukla erken dönem bağlantılar ve bağlılıklar yoluyla oluşur (Isaacs, 1975, s. 30). Bu kimlik, sözde etnik grubun bir sonucudur. Isaacs'ın bakış açısı bir bütün olarak ele alındığında, her bir kişinin "temel kimliğine" giren birçok bileşen olduğu açıkça görülecektir. Fiziksel özellikler (ten rengi, boy, saç tipi ve dış görünüşle ilgili fenotipik özellikler dahil), kişinin adı (birey adı, aile adı, vb.), konuşmayı ilk öğrendiği ve dünyayı keşfettiği dil, içinde büyüdüğü din, içine doğduğu grubun tarihi ve

kökenleri, ait olduğu ulus veya etnik grup, temel kimliği oluşturan unsurlara örnek olarak verilebilir.

Kültürleşme, iki boyutlu ve çok kültürlü dünya görüşünün bir uzantısı olarak çeşitli kategorilere ayrılmıştır. Berry ve arkadaşları (1989) tarafından dört kültürleşme stratejisi (taktiği) önerilmiştir. Asimilasyon stratejisi bunlardan ilkidir. Asimilasyon, baskın olmayan gruplara göre, kendi kültürel kimliklerini korumak istemeyen ve bunun yerine farklı kültürlerden insanlarla günlük temas arayışında olan kişiler tarafından kullanılan bir taktiktir. Bu taktiğe karşıt olan ayrışma stratejisinde insanların kendi kültürlerini korumaya duyarlı olurken diğer kültürler ve insanlarla etkileşimden kaçınırlar. Üçüncüsü, ilk iki yaklaşım arasında bir orta yol olan entegrasyondur. Entegrasyon stratejisi, daha büyük bir sosyal ağa entegre olmaya çalışırken, kültürel bağların belirli bir seviyeye kadar sürdürüldüğü durumlarda söz konusudur. Dördüncü strateji ise marjinalleştirir. Marjinalleştirme, kültürel kimliği korumak veya başkalarıyla ilişki kurmak için (genellikle dışlanma veya ayrımcılık nedeniyle) çok az çaba sarf eden bir strateji olarak tanımlanmaktadır (Van de Vijver & Phalet, 2004).

Kültürleşme üzerine çalışan birçok akademisyene göre medya kültürleşme sürecinde mükemmel bir araçtır (Kim, 1991; Chang, 1973; Reece & Palmgreen, 2000; Moon, 2003). Göçmen, sığınmacı veya geçici işçi olarak başka bir ülkede yaşayan kişilerin etnik medyayı öncelikle orijinal kültürlerini ve bağlarını korumak için kullandıklarına dair güçlü kanıtlar olsa da, etnik medyanın ev sahibi ülkede dil yeterliliği konusunda sıkıntı yaşayan kişilerin yeni kültüre uyum sağlamasında önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Hwang & He, 1999). Etnik medyanın hem etnik ve kültürel bağları korumak, hem de kültürel ve sosyal adaptasyona yardımcı olmak gibi iki yönlü amaca hizmet ettiğine dikkat çekilmektedir. Ancak medyanın etnik kimliğin korunması ile pozitif, kültürleşme/adaptasyon ile negatif bir ilişkisi olduğuna dair daha fazla kanıt bulunmaktadır (Jeffres, 2000, s.503; Jeffres & Hur, 1980, s.11; Wang, 2006, s.33). Etnik medya kullanımını kültürleşme taktiklerinden ayrışma ile ilişkilendirenler, etnik medya kullanıcılarının etnik-kültürel bağlarını sürdürmeye eğilimli olduklarını öngörmektedir. Başka bir deyişle, kendilerini gerçeklikten soyutlayanlar etnik medya tüketmeye daha meyillidir.

Medyanın göçmenlerin yeni bir ülkedeki yaşama uyum sağlamalarına yardımcı olmada oynadığı rolü göz ardı etmek mümkün değildir. Kullanımlar ve doyumlar yöntemi bağlamında, medyanın özellikle ilk aşamalarda birey için acil olarak gerekli davranışsal bilgilerin

öğrenilmesinde önemli bir araç olabileceğine inanılmaktadır. Öte yandan, yukarıda belirtildiği gibi ev sahibi medya kullanımı ile kültürleşme arasındaki potansiyel ilişkiye dayanarak ev sahibi medya kullanımı ile ayrışma stratejisi arasında negatif bir ilişki de öngörülmektedir (Zmud, 1992).

Bu kurama göre kültürel farklılıklar değerlidir ve her grup kültürel kimliğini koruma hakkına sahip olmalıdır. Bir toplumda farklı kültürlerin varlığı normaldir ve bu kültürlerin bir arada olması toplumsal yapıyı zenginleştirmektedir. Her kültür benzersiz ve eşit şekilde değerlidir. Bu yaklaşıma göre etnik medya, kültürel çeşitliliğin korunması ve desteklenmesi için önemlidir. Etnik medya da kültürel çeşitlilik kuramının anahtar kavramlarından biri olan kültürel farklılıkların önemini vurgulamaktadır. Farklı kültürlerin ifade edilmesi ve anlaşılması için önemli bir araçtır. Etnik medya, diasporada yaşayan göçmen veya azınlık topluluklarının kendi gelenek, görenek ve kültürlerini yaşatmaları ve ev sahibi toplum başta olmak üzere, diğer kültürlerle etkileşimde bulunmaları için önemli bir araç olma özelliği göstermektedir (Yurdigul vd., 2019, s. 435). Bu yönüyle düşünüldüğünde etnik medya, çok kültürlü toplumlarda kültürel çeşitliliğin toplumsal yapıya entegre edilmesine önemli katkı sunma potansiyeline sahiptir. Sonuç olarak etnik medya, farklı etnik grupların, toplumsal yapı içerisinde kendilerine yer bulabilmeleri için önemli bir aracılık görevi üstlenmektedir.

2.2.3. Kültürel Çalışmalar Yaklaşımı

Sosyal bilimler literatürü, göç ve medya ilişkisini doğru bir biçimde ele alabilmek için çeşitli yöntemler sunmaktadır. Bunlardan bir tanesi, belki de en önemlisi Kültürel Çalışmalar alanıdır. Kültürel Çalışmalar, kültürel pratikleri kendi bağlamı içerisinde inceleyen, nedenlerini ve sonuçlarını toplumsal bir yaklaşımla sorunsallaştıran, toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf gibi olguları sosyal, ekonomik ve hiyerarşik boyutları ile birlikte değerlendiren nitel bir inceleme alanıdır (Marshall, 1999, ss.444-445). Bu alan, göç ve medya ilişkisini değerlendirmek için de zengin bir kaynak sunmaktadır. Kültürel Çalışmalar, ele aldığı meseleleri çok katmanlı bir biçimde değerlendirir. Görünür olana odaklanmaz, arkasındaki güç ilişkilerini ortaya çıkarmayı dener. Bu güç ilişkilerini de görünürde aramaktan ziyade, toplumsal, politik, ekonomik ve arkaik boyutuyla da kültürel zeminde arar. Örneğin “temsil” meselesinde yalnızca görünürde nasıl bir temsil stratejisi izlendiği Kültürel Çalışmalar alanı için yeterli değildir. Bu temsilin hangi ülke ve kültürde, hangi kanal aracılığıyla gerçekleştirildiğini ele alır. Bu kanalın sahiplik ilişkilerini

sorgular. Temsil gücünü elinde bulunduran yapının temsil edilen ile tarihsel ilişkisini sorgular ve bunun doğrultusunda genel bir yargıya varmaya çalışır.

Kültürel etkileşimler de diaspora bölümünde de bahsedildiği gibi Kültürel Çalışmalar alanında oldukça önemli bir başlıktır. Kültürel Çalışmalar kimlik olgusunu verili değil, akışkan olarak kabul eder. Etkileşim, beraberinde dönüşümü de getirir (DeMeulenaere, 2009, s.45). Kültürel Çalışmalar alanı, medya ürünleri üzerinden bu etkileşimin gerçekleşip gerçekleşmediğini, gerçekleştiyse hangi bağlamda gerçekleştiğini ortaya çıkarmayı hedefler. Ele alınan medya ürünü üzerinden, kültürel ürünlerin temsili meselesi ile birlikte, gelişen birliktelik sonucunda ortaya çıkan etkileşimin boyutlarını da tahlil eder.

1950'lerin ikinci yarısında kurulan İngiliz Kültürel Çalışmalar Enstitüsü, medyanın ideolojinin yeniden üretilmesinde önemli bir rol oynadığına inanıyordu. Diğerlerinin yanı sıra Raymond Williams ve kültürel araştırmalar öncüsü Stuart Hall, ideoloji kavramını ve onun sosyal iletişimi şekillendirmedeki etkinliğini benimsemiştir (Alver, 2009, s. 28). Özellikle Hall'un kültürel alanı ideolojik mücadelenin bir aracı olarak kavramsallaştırması ve Antonio Gramsci'nin hegemonya kavramını yorumlaması, Kültürel Çalışmaların ideolojiye verdiği önemi göstermektedir. Medyayı rıza oluşturmada önemli bir bileşen olarak gören Hall, modern kitle iletişim araçlarının, gruplara ve sınıflara, diğer gruplarla ilgili yaşamların, anlamların, uygulamaların ve değerlerin anlamlandırmasını sağlaması için bir temel ortaya koyduğunu savunur (1998, s. 200).

Kültürel Çalışmalar yaklaşımına göre medya, eleştirel düşünmeyi engelleyen gerçeklik tanımları üretmekte ve sorunlu olabilecek konular dünyanın normal bir parçası gibi sunulurarak doğallaştırılmaktadır. Bu doğrultuda Kültürel Çalışmalarda medya metinlerinin anlam sisteminin çözümlenmesi ile medya-ideoloji ilişkisinin ön plana çıktığı söylenebilir.

Güç ilişkileri de Kültürel Çalışmaların üzerinde durduğu bir konudur (Jameson, 1993). Medya ürünlerinin kimin eliyle, hangi bağlamda, ne amaçla üretildiği meselesi önem kazanır. Egemenin nasıl bir göçmen portresi çizdiği, hangi kişi ve kurumların egemenliğini vurgularken hangi mesajları gizlemeye çalıştığı da önemli bir inceleme alanıdır. Gramsci'nin yönetici sınıfın yekpare ve durağan olmadığı görüşüne dayanan kültürel araştırmalarda, toplumdaki güçlü grupların hegemonya kurmak ve sürdürmek için sürekli bir mücadele içinde olduğu ileri sürülür. Haber, ideolojiyi iletmenin ve söylem kurmanın en önemli araçlarından biridir. Gramsci'ye göre kitle iletişim araçları, kültür ve ahlak alanlarında statükoyu yeniden üretmek

için kültürel elit tarafından kullanılır (Ataman, 2012, ss.86-87). Bu bağlamda Kültürel Çalışmalar, anlamın belirli algı biçimleri içinde nasıl üretildiğini ve gündelik pratikler tarafından nasıl şekillendirildiğini inceler (Golding ve Murdock, 1997, s. 50). Stuart Hall'a göre hegemonya, (egemen sınıf içindeki) gerçekliğin tüm tanımlarını içeren ve sunduğu tüm seçenekleri yönetici sınıfın entelektüel ufkundan uzaklaştıran bir olgudur (Lull, 2001, s. 53). Bu nedenle, medya endüstrisinin sahipleri ve yöneticileri, diğer sosyal gruplardan daha kolay bir şekilde, kabul ettikleri fikir ve içerikleri yeniden üretebilmektedir. Hall (2005), ideolojinin, baskıcı bir toplumun kolay, doğru ve işlevsel olarak yeniden üretme yeteneğinin sınırlarını belirlemede etkin bir rol oynadığını savunur (s. 393). Bu nedenle Gramsci'nin sınıfa eklenen iktidar ilişkilerini açıklamak için kullandığı hegemonya kavramı, Kültürel Çalışmaların yanı sıra cinsiyet, ırk, din, etnik köken ve anlamla eklenen iktidar ilişkilerini açıklamak için de kullanılmaktadır (Dağtaş, 1999, s. 347).

Bireylerin gündelik yaşamlarını, kültürel ve toplumsal bağlamda biçimlendirme ve deneyimlemelerine yoğunlaşan Kültürel Çalışmalar, iletişim ve medya çalışmaları ile, ekonomi, siyaset bilimi, sosyoloji, edebiyat, eğitim, hukuk, antropoloji ve tarih gibi birçok disiplinin araştırma yöntemlerini kullanabilir (Bourse & Yücel, 2017, s.7). Bourse ve Yücel'e göre, Kültürel Çalışmalar, kültürün "sıradan" ve "sıradışı" toplumsal gruplar tarafından nasıl kullanıldığına ve nasıl dönüştürüldüğüne odaklanır. Kültürel Çalışmalar perspektifine göre, toplumsal gruplar sadece tüketici değil, aynı zamanda kültürel değerlerin üreticileri konumundadır (2017, s.7).

Kültürel Çalışmalar, çalışıldığı dönemde meşru görülmeyen kültürel biçimlere, aslında kültürün geleneksel ve hâkim tanımından dışlanmış etnik kültürler, azınlık kültürleri ve medyatik kitle kültürü biçimlerine önem vermektedir (Bourse & Yücel, 2017, s.8). Kültürel Çalışmalar medya içeriklerinin kültürel anlamlarını yorumlamaya çalışarak, etnik medya kullanıcılarının dünyaya bakışını ve gündelik hayatı nasıl yorumladıklarını ve aslında diasporada kimliğin nasıl oluştuğunu analiz etmeye yardımcı olur (Luo, 2016, ss.14-15). Hâkim kültür içinde yaşayan alt kültür ve farklı sosyal grupları incelemede çok yönlü bir bakış açısı sunan Kültürel Çalışmalar, eleştirel ve yaratıcı yaklaşımıyla kültürel pratiklerin maddi dünya ile bağlantısını açığa çıkarma konusunda olabildiğince fazla olanak sunar (Hepkon, 2006, s.25). Kültürel Çalışmaların ilk kuramcıları Richard Hoggart ve Raymond Williams'a göre "yaşam biçimi" (*way of living*) kültürel bir kavram olup, bireylere medyadan gelen iletileri yeniden yorumlamayarak, nesneleri

ve gündelik pratikleri kültürleştirme yetisi, dolayısıyla egemen alımlama biçimine karşı, müzakere yapma gücü verir. Politik bir manifesto gibi yorumlanabilecek bu epistemolojik dönüm noktası, yeniden tanımladığı kültürü, bireylerin nasıl yaşayacaklarına karar vermelerini kolaylaştıran ve somut durumlarda biçim ve anlam kazanan bir araca dönüştürür (Bourse & Yücel, 2017, ss.8-9).

Dil, kültürel kimlikle yakından bağlantılıdır ve belirli bir dilin etnik medya aracılığıyla korunması, asimilasyona karşı bir direniş biçimi ve farklı bir etnik veya ulusal kimliğin yeniden onaylanması olarak görülmektedir. Dil temelli etnik medya, belirli bir dilin korunması ve desteklenmesinin milliyetçi duygular ve özlemlerle iç içe geçtiği dilsel milliyetçiliği besleyen bir araç olarak da hizmet edebilmektedir. Genellikle marjinalleştirilmiş azınlık grupların endişelerini, zorluklarını ve isteklerini dile getirmeleri için bir platform sağlar. Etnik medya basmakalıp düşünceleri sürdüren ya da kendi bakış açılarını dışlayan egemen anlatı ve temsillere meydan okumaya olanak tanınmaktadır. Bu anlamda etnik medya, kimlikleri homojenleştirmeyi ve belirli etnik veya kültürel grupları marjinalleştirmeyi amaçlayan milliyetçi anlatılara karşı koymada önemli bir rol oynar. Farklı seslerin ve perspektiflerin duyulması için alternatif bir alan sunar. Diğer taraftan etnik medya bazı durumlarda milliyetçi hareketler ya da hükümetler tarafından kendi gündemlerini yaymak için de kullanılabilmektedir. Milliyetçi propaganda; dışlayıcı ideolojileri, yabancı düşmanlığını veya etnosantrik anlatıları desteklemek için etnik medyaya başvurabilmektedir. Etnik medyanın bu şekilde kötüye kullanılması, farklı etnik veya ulusal gruplar arasındaki gerilimleri daha da artırabilmekte, toplumsal bölünme ve çatışmalara neden olabilmektedir. Diaspora topluluklarındaki etnik medya, göç eden toplulukların anavatanlarıyla olan siyasi, kültürel ve sosyal bağlarını ifade ettikleri bir araç haline geldiğinden, ulusötesi milliyetçi duygulara katkıda bulunmaktadır.

2.3. Türkiye’de Etnik Medya

Etnik medya kavramı, farklı etnik kökenlere ait grupların kendi dillerinde yayın yapan medya organlarını ifade etmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de etnik medyanın tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilanı ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu’nun geçmiş dönemlerinden itibaren azınlık basının varlığı çok zengin bir kültürel geçmişe sahiptir. Türkiye’de etnik

medyanın ilk örnekleri 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmıştır. Dünya örneklerinden farklı olarak Türk medya tarihinde etnik medya, göçmenler tarafından değil, ülkedeki diğer milletler tarafından yayımlanmaya başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, azınlık gruplarının kendi dillerinde yayımlanan gazete ve dergileri bulunmaktaydı. Türkiye’de doğrudan Ermeniler tarafından kendi dillerinde çıkarılan ilk gazete 1839’da İzmir’de yayımlanan İştemeran Bidani Kidelyats’tır. Daha sonra ise yine İzmir’de Aztarar Pazantyan (1840) ve Arşalus Araradyan (1840) adlı ilk günlük Ermenice gazeteler çıkmaya başlamıştır (Topuz, 2003, s.50-51).

1831 yılında yayın hayatına başlayan ve ilk resmî gazete olan Takvim-i Vekayi’nin Türkçe’nin yanı sıra Fransızca, Ermenice, Rumca, Arapça ve Farsça olmak üzere 6 dilde yayınlanmıştır (Koloğlu, 1982, s.32). Matbuatın Osmanlı imparatorluğunda gelişimi ile birlikte fikir gazeteciliği olgusunun gelişimi beraberinde daha birçok gazete/derginin yayınlanmasına imkân tanımıştır (Koloğlu, 1982, s. 74).

Uluslararası toplumun 19. yüzyıldaki siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeleri ışığında, imparatorluktan bağımsızlığını kazanan ulus devletlerin sayısının artması ile azınlık tanımında gözle görülür bir değişime gidildiği görülmektedir. Özellikle balkanlardaki hareketlenmeler, büyük devletlerin dayatmaları ile etnik ayrımcılığa vararak devletleşmeye ve daha sonra milli edebiyatların yer bulduğu milli basın yayın organlarının gelişmesine imkân tanır (Özyiğit Çoşkun, 2010, s.15-55). Balkanlardaki bu gelişmeler diğer coğrafyalarda da kendini göstermiş ve Fransız ihtilalinin de etkisiyle dinsel azınlıkları korumaktan ulusal azınlık haklarının korunmasına geçişi beraberinde getirerek medeni ve siyasi hakların güvence altına alınmasını sağlamıştır (Deringil, 2014, s. 151).

Azınlıklar içerisinde Rum, Ermeni ve Yahudi basının varlığı Türk basın tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nda Ermenice yayınlanmış ilk gazete, 1831 tarihinde yayına başlayan ilk Türkçe gazete Takvim-i Vakayi’nin Ermenice olarak hazırlanan nüshası Osmanyandır (Topuz, 2003, s. 50-51). 1831 ‘de İzmir’de yayınlanan Filos Ton Neon gazetesi Rumca ilk süreli yayındır (Arslan, 2003, s.15). 1842 yılında yayınlanan ilk Yahudi gazetesi La Buena Esperansa, İzmir’de yayımlanmıştır. 1898 yılında Kahire’de Kürdistan gazetesi, Kürtçe dilini esas alarak yayın yapan ilk Kürt gazetesidir (Issı, 2013, s. 127).

Ermeni basınının merkezi olan İstanbul'da 1832-2005 yılları arasında 450'ye yakın gazete, dergi veya yıllık yayınlanmıştır. İzmir'de 38, yirmiye yakın diğer il ve ilçe merkezinde de 70 civarında Ermenice gazete ve dergi yayınlanmıştır. Ayrıca Ermeni harflerini tanımakla birlikte Ermenice bilmeyen kitle için de yirmiden fazla Ermeni harfli Türkçe gazete ve dergi çıkarılmıştır (Karakaşlı, 2011). Osmanlı döneminde Çok sayıda Rumca yayınlanan gazete ve dergiler olup baskı sayısı olarak da önemli tirajlara ulaşmıştır. 1932 yılında, Rum nüfusunun 100 bin civarında olduğu düşünülürse, önde gelen dört Rumca günlük gazetenin tirajı 8273'dür. Bunlar içerisinde sadece *Apoyevmatini* 4 bin tirajıyla önde gelmektedir (Türker, 2003, s.4). Yahudilerin İspanya'dan Osmanlı'ya sığınmaları ile beraberinde getirdikleri matbaada kitap ve gazete basımını yapmaları ile imparatorluğun ilk baskı tekniği ile tanışmasına vesile olmuşlardır (Benbanaste, 1988, s.61). İspanyol Yahudi dili olan Ladino ve İbranice dilleri üzerinden basın faaliyetlerinde bulunarak Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi basınında ayrı bir yer edinmişlerdir.

Kültürel geçmişin zengin örneği olan azınlık basın faaliyetleri günümüz için de aynı canlılıkta ve verimlilikte sürdürüldüğünü söyleyemeyiz. Sayıları onları-yüzleri bulan gazete dergi yayıncılığı, edebiyattan sanata, tiyatrodan mizaha, siyasi yazılardan sosyal ve ekonomik gelişime değin pek çok alandaki katkısı günümüzde sadece 8 yayın kalmıştır: Ermenice *Jamanak*, *Agos* ve *Nor Marmara*; Rumca *İho* ve *Apoyevmatini*; Yahudice *Tiryaki*, *Göztepe Kültür Dergisi* ile *Şalom* Gazetesidir. Günümüzün nüfus oranına göre 10 bini bulmayan tirajı da ayrıca belirtilmelidir. Girgin, azınlık basının günümüzdeki bu zayıflığının sebeplerini şöyle özetlemektedir (2001,s.168): Azınlık milletlerini oluşturan nüfusun azalması, tirajların çok düşük seviyede olması, ticari işletme hüviyetinin oturmaması, içerik üretiminin zayıf kalması, pazarlama tekniklerinin gelişmemesi.

Cumhuriyetin ilanından sonra etnik medya faaliyetleri azalmıştır. Özellikle 1930'lu yıllardan sonra azınlık dillerinde yayın yapan medya organları kapatılmış veya sansürlenmiştir. 1980'li yıllar ile birlikte etnik medya faaliyetleri yeniden başlamıştır. 2000'li yıllarda çevrimiçi ortam etnik medya için önemli bir alan haline gelmiştir. Bugün Türkiye'de Kürtçe, Ermenice, Süryanice, Lazca, Çerkezce gibi dillerde internet üzerinden yayın yapan birçok etnik medya kuruluşu bulunmaktadır.

2.4.Türkiye’de Suriye Medyası

Suriye etnik medyası ile ilgili henüz oluşmuş bir literatür bulunmamaktadır. Dolayısıyla tez çalışmasının bu bölümünde büyük oranda birincil kaynaklardan, görüşme yapılan medya yöneticilerinden, medya organlarının resmî web sitelerinden alınan bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın 3. Bölümünde 4. Tabloda Ön Görüşme Yapılan Uzmanlar Listesi verilmiş olup, bu bölümde görüşlerine yer verdiğimiz çalışma grubu hakkında ayrıntılı bilgi 3. Bölümde bulunmaktadır.

2010 yılında Tunus’ta başlayan ve domino etkisiyle hızla Arap baharı sürecinde Al Jazeera başta olmak üzere, küresel Arap medyası ve sosyal medyanın büyük bir etkisi olmuştur (Karataş, 2020, s.123-124). Karışıklık yaşayan Arap ülkelerindeki çok sayıda medya kuruluşu ve gazeteci ülkelerini terketmek durumunda kalmıştır. İstanbul, muhalif medya ve gazeteciler için önemli merkezlerden biri olmuş ve halen Türkiye’de Arapça yayın yapan çok sayıda medya kuruluşu bulunmaktadır. Türkiye’deki Arap gazetecilerin sayılarının artması sonucunda, kendi aralarındaki iletişim güçlendirmek için 2017 yılında ‘Arap Gazetecileri Evi Derneği’ kurulmuş, dernek 2018 yılında ismini ‘Türk Arap Medya Derneği’ (TAM) olarak yenilemiştir. Dernek resmî web sayfasında kuruluş amacını, “Türk ve Arap medya mensuplarının karşılıklı etkileşimini sağlamak, basın mensuplarının coğrafyadaki iletişim gücünü ve yeteneklerini geliştirmek, bölgenin sorunlarının adil çözümüne katkı sağlamak, bölgede görev yapan medya mensupları arasında yapıcı ve etkin ve etkin iletişimi güçlendirmek” olarak açıklamaktadır.¹⁹

Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin takip ettikleri Arapça yayın yapan medya kuruluşları, Türkiye, Suriye veya başka bir ülke merkezli olabilmektedir. Suriye’deki savaş ve iç çatışmaların on yıldan fazla süredir devam etmesi, medya alanında da farklılaşmaları beraberinde getirmiştir. Suriye hükümeti kontrolünün dışındaki bölgelerde, muhalif medya yapılanmaları ortaya çıkmış, birçok medya kuruluşu ise güvenlik nedeniyle ülke dışından yayın yapmayı tercih etmiştir.²⁰ BBC haberinde Suriyeli göçmenler tarafından takip edilen medya kuruluşlarını hükümet yanlısı, muhalifler ve Kürt yanlısı gruplar olarak kategorize etmiştir.²¹

¹⁹ <https://www.tamdermedya.org/sayfa/hakkimizda> adresinden 19.06.2020 tarihinde erişilmiştir.

²⁰ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703914> adresinden 19 Mayıs 2023 tarihinde erişilmiştir.

²¹ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703914> adresinden 8 Mayıs 2023 tarihinde erişilmiştir.

Suriye'deki haberler, iç savaşın gelişimi, insani durum ve yeniden yapılanma çabaları gibi konular, Suriyeli göçmenler için büyük önem taşımaktadır. Suriyeli medya organları, bu konularda güncel bilgileri sağlayarak Suriyeli göçmenlerin bağlantılarını korumalarına ve Suriye ile ilgili gelişmeleri güvenilir kaynaklardan takip etmelerine yardımcı olmaktadır. Türk medyasını takip ederek, Suriye ve diğer Arap kamuoyunu ilgilendiren önemli hususları Arapçaya çeviren bir medya platformunu yöneticisi (Uzman 9), etnik Suriye medyasının misyonunu şu şekilde izah etmektedir:

Suriyeli göçmenler, yeni ülkelerindeki uyum sürecinde bilgilendirilmek ve desteklenmeye ihtiyaçları vardır. Suriyeli medya, göçmenlere yerel hizmetler, eğitim, sağlık, iş fırsatları ve yasal haklar gibi konularda rehberlik sağlar. Etnik medyanın ürettiği içerikler aracılığıyla Suriyeli göçmenler, yeni yaşam koşullarına daha kolay adapte olabilir ve yerel topluma entegre olabilir. Suriyeli medya organları, göçmenlere yerel topluluklarının haberlerini, etkinliklerini ve yardım kaynaklarını duyurarak toplum içindeki sosyal ağlarını güçlendirmektedir. Etnik medya, Suriyeli göçmenlerin sorunlarına, ihtiyaçlarına ve dayanışma faaliyetlerine odaklanarak onlara destek sağlamaktadır. Biz, Türkçe haber ve yazıları izleyerek Arap dünyasına doğru ve objektif bir şekilde ileten bağımsız bir haber sitesiyle hizmet vermekteyiz. (Uzman 9).

Bu bölümde Suriye medyası, geleneksel medya kuruluşları ve yeni medya platformları olarak iki bölümde ele alınmaktadır.

2.4.1 Türkiye’de Suriye Geleneksel Medyası

Türkiye, 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonrasında en fazla Suriyelinin sığındığı ülke olmuştur. 4 milyona yakın Suriyelinin bulunduğu bir ülke olan Türkiye, anavatanlarından ayrılmak zorunda kalan Suriyeli göçmenlerin iletişim ve medya ihtiyacının karşılanması sürecinde de önemli bir merkez olmuştur. İstanbul merkezli yayın yapan medya kuruluşlarının tamamına yakını Suriye rejimine muhalif grupların seslerini duyurmak amaçlı yayın yapan kuruluşlar olduğu görülmektedir.

TAM yöneticileri ve yapılandırılmamış görüşmelerden elde edilen bulgulara göre Türkiye’deki Suriyeli göçmenler tarafından en fazla takip edildiği düşünülen İstanbul merkezli muhalif medya organları şunlardır: Orient TV (çevrimiçi TV ve Orient-news.net haber portalı), (Özgür) Syria.tv, Al Jeser TV, Misk FM Radyo, Rozana Radyo, Alkul Radyo, Etilaf News, Enab Baladi.

Al Jazeera ve TRT Arabic izlenen televizyon kanalları arasında sayılırken, Türkiye dışında yayın yapmakla birlikte, Suriye'deki savaş ve bölgedeki gelişmeler hakkında yayın yapan Zaman Al_Wasl, El-Dorar al-Shamia, Syria Direct (Ürdün), Aleppo Today (Halep), Al-Kul Radyo ve TV (İdlib), Ain Al-Furat Ajansı (Haseke), Fırat Postası (Rojava), Shaam News Network gibi medya kuruluşları bulunmaktadır.

Suriye muhalefetini destekleyen yayın organları dışında, Suriye Devlet Televizyonu, Radyo istasyonları, haber portalları ve (SANA gibi) haber ajansları da bulunmakla birlikte, Suriyeli göçmenler tarafından güvenilir bulunmamaktadır.

Saha ön görüşmelerindeki uzmanların değerlendirmelerine göre, dijital mecralar, geleneksel yayınlara göre daha fazla tercih edilmektedir. “Suriyeliler daha çok internet web siteleri ya da sosyal medya platformlarındaki kanalları takip etmektedirler.” diyen kadın üniversite öğrencisi (Uzman 1) televizyon, radyo ve gazete gibi geleneksel medya organlarına ilginin çok az olduğunu söylemektedir. Bunun temel nedeninin yeterince Türkçe bilmemek olduğunu ifade etmektedir:

Türkiye’deki Suriyelilerin çoğunun neredeyse televizyonla ilişkileri yok gibidir. Mesela bizim televizyonumuz yok. Bunun en önemli sebebi dil sıkıntısıdır. Televizyon takip edenler de Arapça yayın yapan kanalları takip etmektedirler. Türkiye’den yayın yapan Orient TV ve Suriye TV kanalı ya da Katarlı Al Jazeera en çok takip edilen haber kanallarındandır. Bunlar da internet üzerinden takip ediliyor (Uzman 1).

Türkiye’de üniversite bitirmiş ve halen İstanbul Üniversitesi’nde Yüksek Lisans eğitimine devam eden görüşmeci ise (Uzman 3), haber için genellikle Katar’dan yayın yapan Aljazeera TV ve Dubai’den yayın yapan Alarabia TV kanallarının tercih edildiğini belirtirken Suriye Televizyonlarının izlenme oranlarının daha az olup, izlenme amaçlarının farklı olduğunu ifade etmektedir.

Bana göre, İstanbul’dan yayın yapan televizyonlar az izleniyor. Ancak ilgi çekecek, eğlenceli kısa videolar varsa Faceebook veya Youtube üzerinden izleniyor. Suriye ve Orient TV Kanallarından haberdan çok komedi programları takip ediliyor. Yaşlı Suriyeliler, evde televizyon varsa, eski Arap drama kanallarını izliyorlar (Uzman 3).

Türkiye’de Suriyelilere yönelik yayın yapan yüzlerce alternatif olmasına rağmen (Uzman 3), kendi tercihlerine göre en popüler olanları şöyle sıralamaktadır:

Türkiye’deki popüler olan Suriye medya kuruluşlarını sayarsak, Orient Tv, Syria.TV ve Jisr Tv en bilinen kanallar. Radyolardan en bilinenleri, Misk, Alkil ve Rozana radyoları. İnternet haberleri için ise Enab Baladi (<https://www.enabbaladi.net/>) benim tercih ettiğim haber sitesi. (Uzman 3).

2.4.1.1 Suriye TV

Suriye TV (Syria.tv), Mart 2018’de İstanbul’da açılan ve Fadaat Media Group’a ait Arapça yayın yapan bir televizyon kanalıdır. Fadaat Media Group, bünyesinde hem geleneksel hem de yeni medya araçlarını bulundurmaktadır. Basılı ve web portalı olan Al Araby Al Jadeed gazetesi, Al Araby Al Jadeed gazetesinin İngilizce versiyonu olan The New Arab Londra merkezli, Al Araby TV Katar merkezli ve Suriye TV Türkiye merkezli olmak üzere beş şirketten oluşmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’den yayın yapması ve veri toplama amaçlı görüşmelerin yapıldığı Suriye Televizyonu ele alınmaktadır.

Suriye TV kendisini, “Suriye’ye taşınmak umuduyla Türkiye’den yayın yapan televizyon kanalı” olarak tanımlamakta ve resmî Suriye medyasına bir alternatif olarak görmektedir. “Suriye meselesine ışık tutmayı ve Suriyelilerin içinde bulundukları şartlara, çektiklerine ve içinde bulundukları duruma dair tutarlı haberler sunmayı” amaçlamaktadır. Bir kamu medya hizmeti olmayı hedeflediğini vurgulayan kanal, çalışmalarında yeni Suriye’de nezaket ve vatandaşlık ilkelerini teşvik etmek açısından Suriye devriminin değerlerini savunmakta, Suriye halkının ve topraklarının birliğini vurgulayarak otoriterliği, diktatörlüğü ve dini aşırıcılığı, yanı sıra her türlü dış müdahaleyi reddetmektedir.

Suriye TV ortak hafızayı korumak ve Suriye’de yaşananları belgelemek ve Suriye meselesini gündemde tutmak, sadece Türkiye değil, tüm dünyada avatanından ayrı Suriyelilerin ilgisini çekecek siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel çeşitli programlar yapmayı hedeflemektedir. T.C. yasalarına ve devlet politikalarına son dererece saygılı olduklarını ifade eden Medya/TV yöneticisi, Suriye TV ile ilgili şu görüşleri dile getirmektedir:

Syria TV, güncel haberleri, olayları ve bilgileri hızlı bir şekilde Suriyeli topluma ulaştırır. Bünyesindeki televizyon, radyo, internet platformların aracılığıyla, Türkiye’de yaşayan dünyadaki gelişmelerden haberdar eder ve bilgi verir. Medya, haberleri ve bilgileri araştırır, doğrularını kontrol eder ve bunları topluma sunar.

Suriyeli göçmenler, Suriye'deki olayları, savaşın durumu, insani yardım faaliyetleri ve göçmenlerle ilgili gelişmeler gibi konularda bilgi sahibi olmak isterler. Syria TV medya kuruluşları, Suriyeli göçmenlere bu konularda ayrıntılı ve güvenilir bilgiler sunar.

Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin çoğu internet erişimiyle sosyal medya uygulamalarına sahiptir. Facebook, instagram, twitter, telegram, tiktok gibi sosyal medya platformlarından haberleri takip etmektedir. Suriye TV, Suriyeli topluma haber, bilgi ve eğlence sunmayı amaçlayan kuruluştur. Gündemdeki politik, ekonomik haberleri aktarır, anavatan hakkında bilgi sağlar ve Türkiye'de yaşayan gündelik hayatın içindeki Suriyelileri ilgilendiren konular hakkında eğitici ve öğretici programlar yapar (Uzman 6).

Uzman 6'ya göre Syria Tv son zamanlarda artan ırkçı söylemlerin yol açması muhtemel çatışma ortamlarını engellemeye dönük çabaları olduğunu ifade etmektedir:

Son zamanlarda artan ırkçılık fikirleri ve nefret söylemleri karşısında bizim medya olarak kaosu engelleyici veya önünü kesen bir rolümüz var. Biz burada ev sahibi topluluğu rahatsız etmeden birlikte yaşayabileceğimiz huzurlu bir toplum için projeler üretiyoruz (Uzman 6).

Ayrıca, oldukça travmatik deneyimler yaşayan Suriyeli göçmenler için kendi medyalarının olması önemli bir duygusal destek anlamına gelmektedir. Suriyeli kültürünü, geleneklerini ve haberlerini paylaşan etnik medya, takipçilerine bir topluluğun parçası olduklarını hatırlatmakta, evlerinden uzakta bile olsa, memleketleriyle bir bağ kurabilmelerini sağlamaktadır. Syria Tv içerikleri Suriyeli göçmenlerin tarihi, kültürel mirası, geleneklerini ve değerlerini koruma çabalarına odaklanmaktadır. Suriyeli Göçmenler de, kendi kültürel kimliklerini güçlendirmek ve korumak için bu medyayı takip etmektedirler.

Syria TV, genellikle kendi ana dillerini ve kültürlerini koruma ve sürdürme amacına yönelik içerik üretmektedir. Syria TV ve diğer Suriyeli medya platformları, Suriye Arapçası kullanarak Suriyeli göçmenlere kendi anadillerinde içerik sunmaktadır. Bu, Suriyeli göçmenlerin ana dillerini korumalarına ve kendi kültürel kimliklerini sürdürmelerine yardımcı olmaktadır. Doğru ve güvenilir habercilik yapıyoruz. Sarı gazetecilik yapmayız. Basın ahlakı ve ilkelerine uygun içerik üretmekteyiz. (Uzman 7).

Suriye TV'nin tüm sosyal medya platformlarında hesabı bulunmaktadır. 15 Haziran 2023 tarihindeki erişimlere göre Suriye TV'nin Facebook'ta 7,5 milyon, Youtube'ta 2,5 milyon,

Tiktok'ta 671 bin, Instagram'da 416 bin, Twitter'da 141 bin, Telegram Kanalı'nda 32 bin abonesi bulunmaktadır.²²

2.4.1.2 Orient News TV

Suriye'nin ilk özel televizyon kanalı olan ve merkezi Dubai'de olan kanal, yayın hayatına 2008 yılında başlamıştır. Suriyedeki iç savaşın başlamasıyla birlikte 2011 yılında Orient News olarak adını değiştirmiş ve Suriyelilerin sesi olmayı hedeflemiştir. Dubai merkezli Ghassan Abboud Commercial Group'un sahibi olduğu ve finanse ettiği bağımsız bir Suriye medya kuruluşudur. İlk medya çalışmaları 2009 yılı Şubat ayı başında (Orient TV) üzerinden başlatıldı ve ardından 10 Ekim 2012 tarihinde günlük elektronik gazete olarak yeni yüzüyle yayına giren (Orient Net) web sitesi başta olmak üzere diğer platformlar kuruldu. Vakfa ait platformların temel referans aldığı Suriye haberlerine ve konularına olan ilgiden doğan haber hizmetleri, Arap bölgesi ve dünyadaki en önemli olayları takip ederek, Arap bölgesi ve dünya meselelerine ilgiyi ihmal etmeden günün 24 saati sunmaktadır. Kültür, sanat haberleri ve ünlü hikâyeleri, çoğulculuğu ve ifade özgürlüğü değerlerini ifade eden farklı yönlerle çeken fikir yazıları yer almaktadır.²³

2013 yılında Türkiye'de merkez açan Orient News kanalı, Türkiye'de giderek artan Suriyelilerin talep ve ihtiyaçları doğrultusunda yayın yapma politikasını benimsemiştir. Suriyeliler için önemli olan konulara ağırlık vererek bu alanlarda uzmanlaşarak Suriyelilerin en önemli haber kaynaklarından biri olmayı hedefleyen Orient News, Suriye'nin gerçeklerini ve acılarını dünyaya aktarmak için çalıştıklarını vurgulamaktadır.

Yirmi dört saat yayın yapan Orient News, yayın akışının on sekiz saatini haberler ve haber programlarına ayırmaktadır. Orient Tv olarak devrimden önce de var olan kanal, kendisini devrim kanalı olarak tanımlamamakta ve bir devrim sembolü olmadığını belirtmektedir. Öte yandan Suriye halkının devrime olan tutkusunu, Esad yönetimine isyana direnen ve demokratik bir devlete doğru yol kat eden Suriyelilerin sesi olma sorumluluğunu üstlenmiş olduklarını ifade

²² Suriye TV'nin sayıları için 15 Haziran 2023 tarihinde erişilen veri adresleri:

<https://www.facebook.com/syrtelevision>
<https://www.youtube.com/channel/UCJsZ22yL1IW0R2u0jnnYog>
<https://www.tiktok.com/@syriatelevision>
https://www.instagram.com/syr_television/
<https://twitter.com/SyriaTVPR>
<https://t.me/s/TelevisionSyria>

²³ https://orient-news.net/ar/tvs_archive adresinden 20 Haziran 2023 tarihinde erişilmiştir.

etmektedir Suriye muhalefетinin meseleleriyle ilgilenen ve Suriye'nin ilk özel televizyon kanalı olması dolayısıyla Suriyeliler tarafından güvenilir bulunmakta ve takip edilmektedir.

Kendisiyle yapılan bir görüşmede TV yöneticisi kanalın misyonu ve yayın politikası hakkında şu bilgileri vermektedir:

Türkiye'deki Suriyeliler, ancak ana dilleri Arapça'yı ev ortamı, arkadaş ve akraba ilişkilerinde kullanabilmektedir. Bu bağlamda yeni kuşak için arapça yazma ve okuma becerilerinin zayıf olduğunu söyleyebiliriz. Kamusal alanda (özellikle okul ve iş hayatında) iletişim kurmak için Türkçe kullanmak zorundadırlar. Anadilini unutmamak ve kültürel değerleri yaşatmak bizim ana mevrumuzdur. Orient TV, disiplinli ve basın ahlakına uygun çalışmaktadır. Gerçek bir muhalif kimliğe sahiptir. Vizyon olarak, Suriyelileri temsil etmektedir. Orient, Suriye milletin hafızasıdır. Yüksek milli ve manevi bilinçle oluşmuş bir yayın politikasına sahiptir. Türkiye devletinin ve hükümetinin politikalarına, yasalarına uygun yayın yapmaktayız. Özgür, ilkeli, ortak çözüm üretme ve diyalog öğeleri Orient'in vazgeçilmez unsurlarıdır. Türkiye'deki hayata uyum konusunda hedef kitlemizi ciddi anlamda yönlendiriyoruz ve uyum sürecine katkı sağlayan yayınlar yapıyoruz. İçerik üretirken uyum konusunu çok önemsiyoruz (Uzman 5).

Türkiye'deki bir günlük gazeteye açıklamalarda bulunan kanalın Türkiye Temsilcisi Muhammed Seyid Ali, "Suriye Devrim hareketinin başladığı 2011 yılına kadar haber, dizi ve eğlence programları da yayınlanıyordu. Bu tarihten sonra Orient News (Haber) olarak ismini değiştirdi ve Suriye'nin dört bir yayında başlayan eylemlerin sesi oldu. Şimdiye kadar ekibimizden 7 şehit verdik. Beş arkadaşımız da DEAŞ tarafından kaçırıldı. Orient haber kanalının Suriye'nin sıcak bölgelerinde toplam 52 muhabiri aktif olarak görev alıyor." ifalarını kullanmıştır.²⁴ Açıklamalarında Orient Tv'ye devrim kanalı demenin doğru olmayacağını söyleyen Ali, "Orient Tv devrimden önce de vardı. Bir kurum olarak Orient, kendisini bir devrim sembolü olarak görmüyor. Ancak Suriye halkının devrime olan tutkusu, Esad yönetimine isyana direnen ve demokratik bir devlete doğru yol kat eden Suriyeliler'in sesi olma sorumluluğunu da üstlenmiştir." görüşünü bildirmiştir.

Orient News'in, Facebook'ta 16 milyon takipçisi bulunmaktadır. Diğer sosyal medya platformlarında da oldukça aktif ve yüksek takipçi sayısına erişen kanalın, Youtube'ta 2,38

²⁴ <https://www.yenisafak.com/hayat/arap-basiniturkiyedenefes-aldi-2805951> adresinden 21 Haziran 2023 tarihinde erişilmiştir.

milyon, Instagram’da 866 bin, Twitter’da 508 bin, Tiktok’ta 129 bin, Telegram kanalında ise 3 bin 580 abonesi bulunmaktadır.²⁵

2.4.1.3 Halab Today TV

İstanbul merkezli televizyon kanalı, 12 Aralık 2011 tarihinde Halep’te gizli yayın hayatına başlamış ve Halep'teki durum hakkında haberler sunmaya devam etmektedir. Muhaliflere yakın bir bakış açısı sunan kanal kendisini “Profesyonel ilkelere bağlı, bağımsız; bağışlardan elde ettiği tüm geliri işletme ve geliştirme giderlerine harcayan kâr amacı gütmeyen ve nerede olurlarsa olsunlar, Suriyelilerle ilgili Suriye içindeki ve dışındaki olaylara odaklanan bir Suriyeli topluluk medya kuruluşu” şeklinde tanımlamaktadır.²⁶ Resmi web sitesindeki verilere göre, kanalın hedefleri arasında, “Suriye ile ilgili en önemli haber kaynaklarından biri olmak”, “Suriyeliler gerçeğini yurt içinde ve yurt dışında aktarmak”, “Suriye toplumunun bilgi birikimini artırmak”, “Suriyelilerin kolektif bilinçlendirilmesine, kimlik ve entelektüel gelişimine katkıda bulunmak” hususları sayılmaktadır.

İngilizce ve Arapça yayın yapan Halab Today TV, muhalif gruplar tarafından desteklenmekte ve Suriye'deki olayları eleştirel bir perspektifle aktarmayı hedeflemektedir. Halab Today TV canlı yayınlar, haber bültenleri, analiz programları ve diğer içeriklerle Suriye iç savaşının etkilerini ve Halep'in durumunu takipçilerine iletmeye devam etmektedir.

Halab Today TV, savaşın en yoğun olduğu dönemlerde büyük bir öneme sahip olmuştur. Kanal, yerel haber kaynaklarına dayanarak Halep'teki çatışmaları ve insanların yaşadığı zorlukları yansıtmıştır. Suriye iç savaşının seyrinde, Halab Today TV gibi yerel medya organları, olayları yerinden takip ederek dünya kamuoyuna haberler sunmuş ve iç savaşın etkilerini gözler önüne sermeye çalışmıştır.²⁷

Halab Tv’nin sosyal medya platformlarında Suriyeli göçmenler arasında en sık kullanılan dijital iletişim kanalları arasında bulunmaktadır. 30 Haziran 2023 tarihi verilerine göre Kanalın,

²⁵ Orient News abone sayıları için 30 Haziran 2023 tarihinde erişilen veri adresleri:

<https://www.facebook.com/OrientNews>

<https://www.youtube.com/user/televisionOrient>

<https://twitter.com/OrientNews/media>

https://www.instagram.com/orient_news/

https://www.tiktok.com/@orient_newsar

²⁶ <https://halabtodaytv.net/aboutus>

²⁷ <https://halabtodaytv.net/>

Facebook'ta 4,1 milyon, Youtube'ta 383 bin, Twitter'da 276 bin, Telegram Kanalında 30 bin abonesi bulunmaktadır.²⁸

2.4.1.4 Misk FM

İstanbul, Arapça konuşanlara hitap eden ilk radyo istasyonu olarak "94.5 FM" frekansındaki Misk Radyo'nun resmî yayınına 2018 yılında başlamıştır. Radyonun İcra Direktörü Abdel-Rahman Mounir, Arabi 21'e yaptığı açıklamada Misk FM'i, "Radyo, modern ve orijinal içerik sağlayarak izleyicileriyle etkileşime giren çeşitli bir topluluktur" ifadeleriyle açıklamaktadır.

Türkiye'deki Arapların yoldaşı ve yakın arkadaşı olmak için kurulmuş olan Misk Media, "Toplumun yüce insani ilke ve değerlerinin yayılmasına katkıda bulunmak, Arap kimliğini ve kültürünü tanıtmak, Araplar ve Türkler arasındaki kardeşlik bağlarını güçlendirmek için çalışmak ve Arap toplumunun Türkiye'de bir arada yaşamasına ve topluma uyum sağlamasına yardımcı olmak" amacıyla kurulduğunu belirtmektedir.²⁹ Mounir'e göre radyo, eğlence ve eğlencenin yanı sıra Arap kültürü, düşüncesi, sanatı ve edebiyatının yönlerini de ihmal etmeden toplumun günlük ve yaşam konularına odaklanmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi'ne açıklamalarda bulunan Mounir, "Türkler ve Araplar arasında köprü olmak istiyoruz. FM 94,5 Arap ve Türklerin ortak frekansı olacak. İki kültürün bir arada yaşaması için birbirimizi duymaya ve dinleyeme ihtiyacımız var" ifadelerini kullanmaktadır (Yeni Şafak, 15.04.2018). Hergün Sabah-ül Misk programı ile Türkiye'deki günlük hayata ve Türk gelenek göreneklerine ilişkin bilgiler verdiklerini ifade eden Münir, Türkiye'deki önemli olayları Türk konuklarla değerlendirdiklerini söylemektedir. Radyoda Türk Bülbülü programı ile dinliycileri sıkmadan, eğlenceli bir biçimde Türkçe öğretmek hedeflenmektedir. Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki kanunlardan haberdar olmaları için Kanun isimli bir program hazırlanmakta, ikametgâh, çalışma izni, vergi gibi hususlarda uzmanlar eşliğinde bilgilendirmeler yapılmaktadır.

²⁸ Halab TV abone sayıları için 30 Haziran 2023 tarihinde erişilen veri adresleri;

<https://www.facebook.com/HalabTodayTV/about>

<https://www.youtube.com/HalabTodayTV>

<https://twitter.com/HalabTodayTV>

<https://t.me/HalabTodayTV>

²⁹ <https://miskmedia.com>

İstanbul ve çevresinde (94.5 FM) yayın yapan radyo kanalı, internet sitesi ve cep telefonu uygulamalarından da takip edilebilmektedir. Radyo Misk, 1993 yılında medyada ilk Suudi yatırımcı olarak bilinen Saleh Abdullah Kamel tarafından kurulmuştur ve eski bir şirket olması dolayısıyla oldukça güvenilir kabul edilmektedir.

2.4.2 Suriye Yeni Medya Platformları

Suriyeliler arasında sosyal medya kullanımı Türkiye’de gelmelerinden sonra yaygın hale gelmiştir. Zira Türkiye’ye göçlerin başladığı 2011 tarihi kadar sosyal medya mecralarına doğrudan erişim engellenmekteydi. Sanal ağlara hep şüpheyle bakan ve halkın erişimini engellemek isteyen Suriye rejimi Kasım 2007’den itibaren Facebook’a erişimi engellemiş, 9 Şubat 2011’e kadar bu erişim yasağı devam etmiştir (Asi, 2021, s. 3). Asi’ye göre bir tür dijital sansür olan bu yasakların 2011’in başlarında kısmen gevşetilmiş olması, Suriye rejimi için ifade özgürlüğü adımı olarak lanse edilirken, Suriyeli muhalifler için bir anlamda sosyal medya kullananları fişleme/takip etme amacına hizmet ettiği biçiminde yorumlanmıştır (2021, s.3-4). 2010’dan itibaren sosyal medyayı siyasi bir araç olarak kullanmak isteyen rejim muhalifleri, internet ağlarının zayıflığı, akıllı telefonların olmaması ve erişim sorunları gibi nedenlerle çok diğer Arap ülkelerindeki gibi aktif olamamışlardır. Arap Baharı sonrasında çok daha fazla insan sosyal medyaya ilgi duyarken, bu ilgi sadece sessizce izlemek biçiminde olmuş, beğenme, paylaşma, yorum yapma gibi aktif katılım çok sınırlı kalmıştır. Suriye Muhalefet Hareketinde Sosyal Medya (2011-2021) Raporuna göre, Beşar Esad’a karşı ayaklanmanın başladığı 15 Mart 2011’den iki ay önce (18 Ocak 2011) Suriye Devrim Sayfası aktif hale gelirken, sadece birkaç bin beğeni toplayabilmiş, Suriye dışındaki muhalifler dahi güvenlik endişesiyle bu sayfaları takip etmekten kaçınmıştır (Asi, 2021, 6). Ancak 15 Mart 2011’de “Beşar Esad’a karşı Suriye Devrimi 2011” sayfası ayaklanma çağrısı yapmış ve hemen akabinde “korku duvarını yıkan” Suriyeliler takma adlar kullanarak da olsa sayfaya binlerce beğeni bırakmıştır.

Sonuç olarak Suriyeliler yüksek güvenlik kültürleri nedeniyle sosyal medyaya “devrimci atmosfer”in başlamasına kadar uzak durmuş, Suriye rejimi de tutuklamak üzere muhaliflere ulaşmak sosyal medyayı aktif kullanarak bu korkunun boş bir korku olmadığını göstermiştir (Asi, 2021, 6). Türkiye’ye gelip, daha özgür bir ortama kavuşmalarından itibaren ise, sosyal medya Suriyeliler için en fazla kullanılan iletişim aracı olmuştur.

Suriyeli göçmenler arasında popüler olan çok sayıda medya aktivisti ve haber sitesi bulunmaktadır. Yüzbinlerce takipçili sosyal medya fenomenleri ve influencerlar, milyonlarca kişinin takip ettiği dijital medya mecraları, Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin geleneksel medyadan ziyade dijital ve sosyal medyayı kullandıklarını göstermektedir.

Suriyeliler üzerine birçok uluslararası projede saha görevlisi olarak çalışan Uzman 2, sosyal medyanın öncelikli haber kaynağı olduğunu vurgulamaktadır:

İstanbul’da sahada onlarca Suriyeli ile konuşmuşumdur. Haber izlemek için TV tercih etmediklerini, haberleri daha çok Facebook gibi sosyal medya üzerinden takip ettiklerini söyleyebilirim (Uzman 2).

“Suriyeliler daha çok internet web siteleri ya da sosyal medya platformlarındaki kanalları takip etmektedirler.” diyen kadın üniversite öğrencisine (Uzman 1) göre yeni medya organları ve dijital mecralar Suriyeliler tarafından daha fazla takip edilmektedir:

Suriye ile ilgili online platformlar, yeni açılmasına rağmen, özellikle haberleri takip etmek için, daha çok tercih edilmektedir. Artık televizyon kanallarını bile internet web sitelerinden takip etmektedirler. Suriye’deki güncel durumu ve haberleri yakından takip etmek isteyenlerin önceliği televizyon değil. Bizim için, devrimin ilk yıllarında popülerleşen, halkın güvenini kazanan Hadi Alabdullah gibi gazetecilerin sosyal medya hesapları çok önemli bir haber kaynağı (Uzman 1).

Bir televizyon yöneticisi olan Uzman görüşmeci, geleneksel medya yerine daha fazla yeni medya kullanılmasının nedeni hem kitlenin okuryazarlık düzeyinin düşük olması, hem de geleneksel medya yayıncılığının daha maliyetli olmasıdır. Ayrıca Suriyeli göçmenlerin daha mobilize bir hayat sürmeleri, geleneksel medya araçları yerine (akıllı telefon gibi) yeni iletişim araçlarını kullanmaktadırlar.

Yazılı medya, gazete/dergi için okuryazar bir kitleye ihtiyaç var. Aynı zamanda yazılı medyanın maliyetleri yüksek. (Kâğıt, işletme giderleri, gibi). Medya kuruluşları siyasi nedenler yüzünden hedef haline gelmemek için açıktan reklam veya destek almıyorlar. Bu yüzden daha ekonomik olan dijital yayıncılık daha yaygın. Öte yandan Suriyeli Göçmenler genel olarak mobil iletişim araçlarını kullanmaktadır. Suriyeli göçmenler yani bizim hedef kitlemiz istikrarlı bir hayat düzenine sahip değildir. Sık sık ev ve iş değiştirmek zorunda kaldıkları için medya cihazlarına sahip değiller. Birçoğunun evinde televizyon ve radyo cihazı bulunmamaktadır. Yeni iletişim

teknolojilerine sahip olmaları internetin sunduğu sosyal platformların uygulamalarını da kullanma kolaylığı sağlamaktadır. (Uzman 5).

Suriyeli göçmenler için Suriye'de bıraktıkları yakınlarıyla bağlantıda kalmak ve iletişim kurmak çok önemlidir. Sosyal medya uygulamalarıyla, Suriye'deki insanlarla aynı dili ve kültürü paylaşan farklı yerlerdeki göçmenlerle iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Bu, göçmenlerin duygusal, kültürel ve sosyal bağları sürdürmelerini ve toplulukları arasında dayanışma sağlamalarını mümkün kılmaktadır.

Suriyeli Youtuber ve aktivist olan A.H. etnik medyanın kültürlerini korumadaki önemine dikkat çekmektedir:

Suriyeli göçmenler, kendi kimliklerini ve kültürlerini korumak ve güçlendirmek istemektedirler. Kendi medyalarını takip ederek, Suriye kültürüne, diline, müziğine ve sanatına dair içeriklere kolayca erişmektedirler. Bu, göçmenlerin Suriye'ye ait oldukları hissini güçlendirmelerine ve kendi kimliklerini ifade etmelerine yardımcı olmaktadır. (Uzman 8).

Suriyeli göçmenler, kendi ülkelerinin geleceğiyle ilgili siyasi ve sosyal konulardan haberdar olmak isterler. Kendi medyalarını takip ederek, Suriye'deki siyasi muhalefet, sivil toplum örgütleri ve diğer aktörlerin faaliyetlerinden haberdar olurlar. Bu, göçmenlerin Suriye'deki gelişmelere dair görüşlerini ifade etmelerine ve katkıda bulunmalarına imkân tanımaktadır. (Uzman 8).

Sayfalarında Türkiye'de Suriyeli göçmenleri ilgilendiren haberler paylaşan Youssef Mulla'nın Facebook'ta 968 bin, Tiktok'ta 406 bin, Instagram'da 22 bin takipçisi bulunmaktadır. 7 Mayıs 2023 itibarıyla Syria.tv 2,36 milyon, Orient TV 2,27 milyon, Halep TV 379 bin, Misk Media 226 bin Youtube abonesine sahiptir.

Arab-Turkey Youtube kanalı, genel olarak mültecileri, özelde ise Türkiye'deki Suriyelileri ilgilendiren haberleri, yasal düzenlemeleri, mevzuatları kendi dillerinde (Arapça) olarak sunma konusunda uzmanlaşmış bir mecra olarak dikkat çekmektedir. Teyit edilmiş haberleri "Turkey news in Arabic/ Arapça olarak Türkiye haberleri" sloganı ile Arab-Turkey (<https://www.youtube.com/@arab-turkey>) adresi üzerinden abonelerine duyuran Alaa Othman'ın 868 bin abonesi bulunmaktadır. Suriyelilerin doğrudan Türkiye'deki gündelik hayatta ihtiyaçları olan ve doğrudan kendilerini ilgilendiren haberleri izleme konusundaki

ilgisini açıklamak bakımından abone sayısı ve yüklenen videoların izlenme sayısının yüksekliği önemli bir göstergedir.

Sonuç olarak dijital mecralar Suriyeli göçmenler için önemli bir alternatif medya olma özelliği göstermektedir.

3. YÖNTEM

Tez çalışmasının yöntem bölümünde araştırmanın amaç ve önemi, araştırma modeli, evren ve örneklem, hipotezler, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı karma araştırma yöntemini kullanarak Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin medya kullanım haritasını çıkarmak ve etnik medyanın diasporik kimlik oluşma sürecindeki rolünü araştırmaktır. Buna ek olarak Suriyeli göçmenlerin kültürleşmenin dört farklı boyutuyla (bütünleşme, asimilasyon, marjinalleşme, ayrışma) Türk toplumuyla kültürleşme düzeylerini belirlemek araştırmanın hedefleri arasındadır. Sosyodemografik veriler, medya ve etnik medya kullanımı verileri ve kültürleşme ölçeği boyutlarının Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin diasporik ve kültürel kimlik oluşumundaki rolleri analiz etmektir.

20. yüzyıl uluslararası göçünü irdeleyen çalışmalarda karşılaşılan paradigmalardan niteliği incelendiğinde makro ve mikro seviyede ortaya konan bazı kuramsal yaklaşım biçimlerinin öne çıktığı görülmektedir. İçduygu ve arkadaşlarına göre, makro düzeydeki araştırmalar çoğunlukla genel göç akımlarını ve göç sebeplerini ele alırken, mikro düzeydeki araştırmalar ise genellikle göç sonuçlarına ve göçmen deneyimlerine odaklanmaktadır (2004).

Cederberg (2012), göçmenlerin kendisiyle aynı etnik kökenli topluluklarla kurdukları sosyal ağların işlevlerini; pratik ve duygusal destek bulmak, sosyal bilgilere erişmek, birlikteliğin verdiği güven ve dilsel, kültürel mirasın güncel tutularak geliştirilmesini kolaylaştırmak, kimi istihdam fırsatlarından haberdar olmak gibi olanaklara bağlamaktadır.

Dünyanın en fazla mülteci ve benzer statüde insanı barındıran ülkesi Türkiye, farklı statülerde (geçici korunan, Türk vatandaşlığına geçen ve ikamet izinli) 4 milyondan fazla Suriyeli göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Göçün ilk yıllarında sadece gıda, sağlık ve barınma gibi temel ihtiyaçlara odaklanılırken, sürecin uzamasıyla istihdam, eğitim ve uyum gibi daha temel alanlara yönelik çalışmalar da başlamıştır. 2011 yılında başlayan göçmenlik süreci Mart 2023 itibarıyla 13. yılına girerken, Türkiye’deki Suriyeli göçmen nüfusun da artık önemli bir bölümünün kalıcı olacağı ve yerleşik hale geleceği beklentisi yerleşmeye başlamıştır.

Suriyeli göçmenlerin tamamına yakını kamp dışında ve kent merkezlerinde ev sahibi Türk toplumu ile birlikte yaşamasına rağmen, medya ve iletişim çalışmaları genellikle Türkiye’deki

Suriyeli göçmenlerle ilgili politika ve algıyı medya üzerinden okumaya devam etmektedir. Göç çalışmaları ise genellikle Suriyeli göçmenlerin Türkiye'nin eğitim, sağlık, ekonomi, kültürel (vb.) yapısını nasıl etkilediğine odaklanmaktadır.

Bu çalışma, Suriyeli göçmenlerin etnik medya kullanımını Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerle yapılacak görüşmelerden elde edilecek veriler üzerinden araştırmayı hedeflemektedir. Suriyeli göçmenler üzerinde çok sayıda araştırma yapılmasına rağmen, medya kullanımları, etnik medya ve diasporik kimlik üzerine henüz kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Bu araştırma, Türkiye için çok yeni bir alan olan diasporik toplulukların medya kullanımı konusundaki ilk çalışmalardan biri olma iddiasındadır. Araştırma Suriye diasporası üzerindeki araştırmalara yeni bir boyut kazandırarak medya kullanım pratiklerinin göçmenlerin gündelik hayatlarında ev sahibi Türk toplumu ile ilişkilerindeki dönüştürücü ve bağ kurucu olarak etkisi ve diasporik kimliklerinin oluşum süreçlerini nasıl etkileyebileceğini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir.

Araştırma yaşamlarının büyük bölümünü anavatanlarında geçirmiş olan birinci kuşak Suriyeli göçmenlerin diasporalaşma sürecinin ilk verilerinin toplanması açısından önem taşımaktadır.

2011'den itibaren Türkiye'ye zorunlu olarak göç etmeye başlayan Suriyeli göçmenlerin anavatanlarına dönme beklentilerinin azaldığı bu süreçte, kendi kültür ve kimlikleriyle var olma ve diasporik kimlik inşa süreçlerinin temel dayanak noktasını etnik medyanın oluşturduğu ön görülmektedir. Araştırma hem anaakım, hem de alternatif medya türlerinden biri olarak Suriye etnik medyasının, göçmenler tarafından hangi amaçlarla ve nasıl kullanıldığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada İngiliz Kültürel Çalışmalar yaklaşımına uygun olarak, Suriyeli göçmenler, edilgen bir nesne olarak değil, medyayı aktif ve pragmatik bir biçimde, kendi çıkarlarına en uygun şekilde kullanan aktif bireyler olarak konumlandırılmaktadır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu tez çalışmasında ardışık karma model kullanılmaktadır. Ardışık (sequential) model araştırmaları iki adımda gerçekleştirilmektedir. Başka bir ifadeyle araştırmada hem nicel hem de nitel yöntem bir arada kullanılmaktadır. Ardışık modelin uygulanmasında ilk aşama hangi yöntemin hangi evren ve örneklem üzerinde uygulanacağına karar vermektir. Ardışık modelde, öncelikle nicel veya nitel yaklaşımlardan birini kullanarak sahadan ilk verileri toplanmakta, devamında ise bu veriler doğrultusunda ikinci bir yaklaşımla ilave veriler araştırmaya dâhil

edilmektedir. Veri toplama süreci bittiğinde ise her iki yöntemle toplanan veriler birleştirilerek analiz edilmektedir (Laher ve Kramer, 2019, s. 310).

Bu araştırma İngiliz Kültürel Çalışmalar yaklaşımının diasporik kimlikler oluşumu bağlamındaki kuramsal çerçevesine dayandırılmaktadır. Bu yaklaşıma göre etnik medya, diasporik kimliğin inşa sürecinde ideolojik bir araç olarak konumlandırılmaktadır. Yine İngiliz Kültürel Çalışmalar yaklaşımı, Frankfurt Okulu temsilcilerinin medya karşısında bireyi pasif ve çaresiz biçimde kabul eden anlayışının tersine, bireyi medya karşısında aktif ve esas aktör olarak görmektedir. Medyanın göçmenlere ne yaptığıyla değil, göçmenlerin medyayı nasıl kullandıkları ve gündelik hayat pratiklerinde medyaya nasıl bir rol biçtikleri daha fazla önem arz etmektedir.

Kültürel ve diasporik kimlik oluşum sürecinin en önemli araçlarından biri göçmenler tarafından kurulan veya göçmenlere kendi dillerinde erişmeyi hedefleyen etnik medyadır. Etnik medya, göçmenlerin göç ettikleri ülkede, kendi dillerinde yayın yapan klasik ve yeni medya organlarını ifade etmektedir. Etnik medya konusundaki iletişim çalışmaları kullanımlar ve doyumlar modeli, medya etkileri yaklaşımı ve Kültürel Çalışmalar paradigması olmak üzere üç temel teorik perspektif ile ele alınmaktadır (Luo, 2016, s.6). Kullanımlar ve doyumlar modeli, medya kullanım kalıplarına ve göçmen kültürüne karşı çeşitli tutumlara da odaklanmaktadır. Medya etkileri yaklaşımı, makro düzeyde sosyal entegrasyonla ilgilenmektedir. Kültürel Çalışmalar perspektifinden yapılan etnik medya çalışmaları ise, mikro düzeyde kültürel kimliğe odaklanmaktadır. Bu yaklaşım göçmenlerin aynı anda hem kendi kültürlerine hem de ev sahibi ülke kültürüne katılmaları için medyayı kullanmalarına, böylece iki kültürün norm ve değerleri arasında bir köprü kurmalarına ve nihayetinde melez bir kimlik biçimi geliştirmelerine olanak sağladığını varsayar. Kültürel Çalışmalar yaklaşımı medya içeriklerinin kültürel anlamlarını yorumlamaya çalışarak, etnik medya kullanıcılarının dünyaya bakışını ve gündelik hayatı nasıl yorumladıklarını ve aslında diasporada kimliğin nasıl inşa edildiğini analiz etmeye yardımcı olmaktadır (Luo, 2016, s. 14-15).

Kitle iletişim araçlarının mesajlarının hedef kitle üzerindeki etkileri, temel olarak izleyicinin aktif ya da pasif olarak konumlandırılması üzerinden incelenmesi biçiminde karşımıza çıkmaktadır. İngiliz Kültürel Çalışmaları, izleyiciyi pasif gören paradigmanın tersine, izleyiciyi medya metinleri karşısında aktif olarak konumlandırarak, müzakere eden ve eleştiren bireyler olarak tanımlayarak, metinlerden nasıl anlamlar ürettiklerini araştıran çalışmalar yapmaktadır.

İngiliz Kültürel Çalışmalar geleneği, Stuart Hall'un kodlama-kod açma yaklaşımıyla ortaya koyduğu gibi alımlama analizi ile izler kitleyi bilinçli tüketiciler olarak görmektedir.

Williams'ın deyimiyle bir 'hayat biçimi olan kültür' bireysel olmaktan ziyade, kolektif bir şekilde insanların paylaştığı toplumsal pratik, temsil, dil ve geleneklerin bütünü olarak yorumlanmaktadır. Hall'e göre, medya iletileri herkesin üzerinde uzlaştığı bir anlama sahip değildir. Aslında birer kültürel metin olan haberler herkesin yorumsuz ve sorgusuz kabul ettiği iletiler olmayıp, izleyicinin kendi kültürel birikimine göre bireysel anlamlandırma süreci ile yorumlanarak alımlanmaktadır (Aksoy, 2020).

Bu çalışmada İngiliz Kültürel Çalışmaları geleneği ile Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin etnik medyayı hangi amaçlarla ve nasıl kullandıkları araştırılmıştır. Araştırmada etnik medya merkeze alınarak, medyanın diasporik kimliğin oluşum sürecine etkisi inceleme konusu yapılmıştır.

Araştırmanın karma yöntemde tasarlanmasının en önemli katkısı nicel verilerin nitel verilerle desteklenmesine imkân sağlamasıdır. Her iki tekniğin kendi içerisinde barındırdığı avantajlar göz önünde bulundurularak, karma yöntem tercih edilmiştir. Zira karma yöntemin sunduğu imkânlarla araştırmacının analiz ve yorumlama seçeneklerinin artırılması mümkün hale gelmektedir. Araştırmanın nicel bölümünde Suriyeli göçmenlere yönelik kişisel bilgi formu (anket) ve Berry vd. (1989) tarafından geliştirilen ve Türkçe geçerlik güvenirliği Doğan (2009) tarafından yapılan Kültürleşme Ölçeği kullanılmıştır. Bu veri toplama araçları araştırma örnekleminde bulunan Suriyeli göçmenlerin mevcut profilleri ve Türkiye'deki kültürleşme düzeylerinin projeksiyonlarını yansıtmaya imkân sağlamıştır. Nitel bölümde ise araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış (mülakat) görüşme formu ile çalışmaya katılan Suriyeli göçmenlerin mevcut durumları derinlemesine incelenmiştir. Ardından nicel ve nitel veriler arasında ilişki kurularak çalışma zenginleştirilmiştir.

3.3. Araştırmanın Hipotezleri ve Araştırma Soruları

Araştırmanın temel araştırma sorusu; "Suriyeli göçmenlerin etnik medya kullanımı diasporik kimliklerinin oluşma sürecinde etkin bir role sahip midir?" şeklinde belirlenmiştir. Bu temel araştırma sorusu ekseninde araştırmanın nicel bölümünde bazı hipotezler geliştirilmiş, nitel bölümü için ise çalışma grubuna yöneltmek üzere araştırma soruları hazırlanmıştır.

Araştırmanın nicel bölümüne ilişkin hipotezler aşağıda yer almaktadır:

Hipotez 1: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetiyle kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

Hipotez 2: Suriyeli göçmenlerin eğitim durumlarıyla kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

Hipotez 3: Suriyeli göçmenlerin yaşlarıyla kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

Hipotez 4: Suriyeli göçmenlerin yaşları yükseldikçe kültürleşme düzeyleri düşmektedir.

Hipotez 5: Suriyeli göçmenlerin statüleriyle kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

Hipotez 6: Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de yaşama süreleriyle kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

Hipotez 7: Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de yaşama süresi ile kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Hipotez 8: Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de yaşama süresi arttıkça asimile olma düzeyleri artmaktadır.

Hipotez 9: Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de yaşama süresi arttıkça ayrılma düzeyleri azalmaktadır.

Hipotez 10: Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de yaşama süresi arttıkça bütünleşme düzeyleri artmaktadır.

Hipotez 11: Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de yaşama süresi arttıkça marjinalleşme düzeyleri azalmaktadır.

Hipotez 12: Suriyeli göçmenlerin Tv izleme ile kültürleşme biçimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

Hipotez 13: Suriyeli göçmenlerin ayrımcılık hissetmeleriyle kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

Hipotez 14: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle çocuklarını yetiştirmek istedikleri yerler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 15: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle kimliğinden dolayı ayrımcılığa uğrama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 16: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle televizyon izleme yöntemleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 17: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle izledikleri haber programları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 18: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle TV filmlerini izledikleri televizyon kanalları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 19: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle internete bağlanma araçları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 20: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle internet kullanım amaçları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 21: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle sık ziyaret edilen internet siteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 22: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle televizyon izleme süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 23: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle sosyal medyada geçirilen süre arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 24: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle takip ettikleri ülke gündemleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 25: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle dinledikleri radyoların dilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 26: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle en çok dinlenen radyo kanalı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 27: Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle izlenen televizyon kanalı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 28: Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki yasal statüleriyle en çok izledikleri televizyon kanalları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 29: Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki yasal statüleriyle ülke gündemi takip etme ilişkisi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 30: Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki yasal statüleriyle izledikleri televizyon programlarının dili arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

Bu hipotezlerle birlikte nitel bölümde cevabı aranan araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir:

Araştırma sorusu 1: Suriyeli göçmenlerin kendileri ve aileleriyle ilgili gelecek beklentileri nelerdir?

Araştırma sorusu 2: Suriyeli göçmenler sosyal çevresiyle ve Suriye’deki akrabalarıyla nasıl ve hangi araçlarla iletişim kurmaktadır?

Araştırma sorusu 3: Suriyeli göçmenler hangi ülke gündemlerini takip etmektedirler?

Araştırma sorusu 4: Suriyeli göçmenler gündemi takip etmek için hangi medya araçlarını kullanmaktadırlar?

Araştırma sorusu 5: Suriyeli göçmenler hangi dildeki yayınları tercih etmektedirler?

Araştırma sorusu 6: Suriyeli göçmenlerin etnik medyayı takip nedenleri nelerdir?

Araştırma sorusu 7: Suriyeli göçmenlerin diasporik kimliklerine etki eden değişkenler nelerdir?

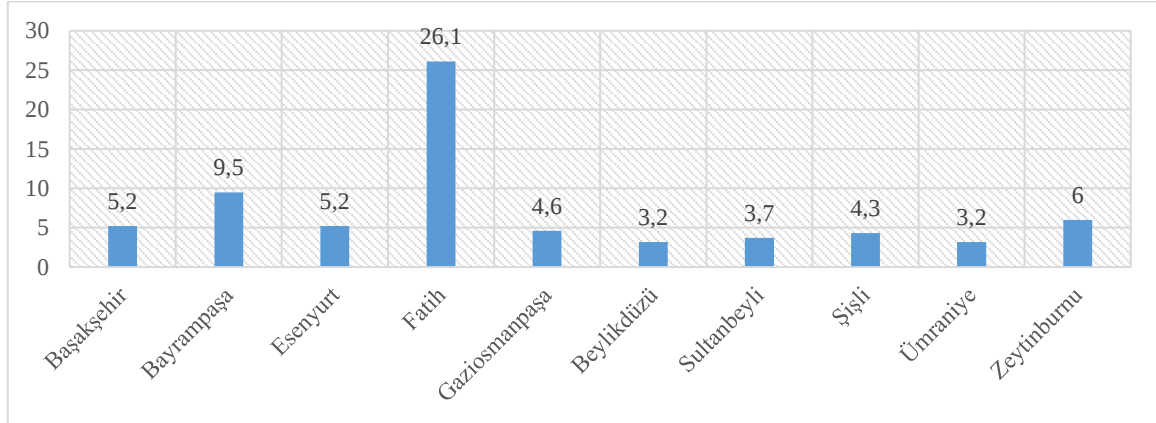
Araştırma sorusu 8: Suriyeli göçmenler Youtube, Instagram, Facebook gibi sosyal medya mecralarında en fazla hangi kanal, hesap veya sayfaları takip etmektedirler?

3.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, İstanbul'da yaşayan Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu evren içerisinde araştırmaya gönüllü olarak katılan, 348 nicel ve 18 nitel olmak üzere, toplamda 366 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem seçiminde olasılıksız örnekleme tekniği kullanılmıştır. Olasılıksız örnekleme tekniğinde, örnekleme yer alan her bireyin seçilme olasılığı eşit olmayıp, doğrudan araştırma amacına ulaştıracak kişilere erişme fikriyle hareket edilmektedir (Dawson ve Trapp, 2001). Bu sebeple olasılıksız örnekleme türlerinden olan kartopu örnekleme ve elverişli örnekleme tercih edilmiştir. Bu iki örnekleme türünün seçilmesinin nedeni Suriyeli göçmenlere erişilebilirliğin zor olması ve Suriyeli göçmenlerin çoğunlukla saha araştırmalarında kendilerine yöneltilen anket ve mülakat sorularını cevaplamaktan çekinmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden temsili örnekleme bu araştırma için uygun bir örnekleme türü olarak görülmemektedir.

Elverişli örneklemeyle birlikte araştırmanın hız kazanması sağlanmıştır. Örneklem dâhil edilecek kişilerin yakın ve nispeten kolay erişilebilir durumda olması bu örnekleme yönteminin seçilmesinde etkili olmuştur. Bu hem nicel hem de nitel bölüm için araştırma sürecini kolaylaştırmış ve daha fazla kişiden veri toplamaya imkân vererek araştırmayı zenginleştirmiştir. Bir diğer örnekleme türü olan kartopu örnekleme yöntemi de daha fazla kişiye erişim sağlanmasını mümkün hale getirmiştir. Zira anket ya da mülakat yapılan bir Suriyeli göçmen, araştırmacıyı yeni bir katılımcıya ulaştırmıştır. Suriyeli göçmenler örnekleminde –özellikle kadın göçmenler- ile çalışılırken çok fazla erişim zorluğuyla karşılaşmış olmaktan dolayı kartopu örnekleme bu araştırmanın uygun örnekleme yöntemi olarak ortaya koyulmuştur.

Nihayetinde örneklem yöntemleri belirlendikten sonra İstanbul'daki Suriyeli göçmenlerin yoğun oldukları ilçeler ağırlıklı olmak üzere 18-68 yaş aralığından 348 kişi anket uygulamasına 18 kişi ise mülakat uygulamasına katılmış ve örneklem son halini almıştır. Nicel bölümde örneklemde yer alan Suriyeli göçmenlerin araştırmaya en yüksek katılım sağladığı on ilçe Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2: En Fazla Anket Yapılan İlçeler

Araştırmanın nicel aşamasına katılan 348 kişinin yüzde 25'ten fazlası araştırmaya Fatih ilçesinden katılmıştır. Bu ilçeyi sırasıyla Bayrampaşa, Zeytinburnu, Başakşehir ve Esenyurt izlemektedir. Bazı ilçelerdeki (Beylikdüzü ve Ümraniye) katılımcı sayıları birbirine eşittir. Bununla birlikte araştırmaya toplamda 31 farklı ilçeden Suriyeli göçmen katılmıştır. Şekil 2'de ise yalnızca en fazla katılım olan on ilçe gösterilmiştir. Bu durumda araştırma tasarlanırken İstanbul şehri içerisinde birçok ilçeden katılımcı toplaması sebebiyle geniş bir örneklem havuzu kullanıldığı söylenebilir.

Araştırmanın nitel aşamasında ise yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğinde sorular ya da soruları kapsayan bölümler önceden hazırlanmıştır. Nitel araştırmada, katılımcılarda olabildiğince amaca uygun ayrıntılı veri toplanılması amaçlanmıştır. Katılımcı araştırmacının soracağı sorunun yanıtını daha önceki sorularda vermiş ise, o soruyu tekrar sorulmamaktadır. Böylelikle görüşme esnasında araştırmacı görüşmenin akışını bozmadan alt sorularla katılımcının yanıtları ayrıntılandırmasını sağlamıştır. Bu araştırmada ise demografik bilgileri Tablo 3'de verilen toplamda 18 kişiyle görüşülmüştür.

Tablo 3. Nitel Çalışma Grubu Demografik Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Meslek
Katılımcı 1	Erkek	65	Aşçı
Katılımcı 2	Kadın	50	Ev hanımı
Katılımcı 3	Kadın	25	Tekstil işçisi
Katılımcı 4	Erkek	32	Bakkal
Katılımcı 5	Erkek	28	Marangoz
Katılımcı 6	Kadın	35	Kadın kuaförü
Katılımcı 7	Erkek	22	Öğrenci
Katılımcı 8	Erkek	35	İşçi
Katılımcı 9	Erkek	23	Badanacı
Katılımcı 10	Erkek	26	İşçi
Katılımcı 11	Erkek	32	İşçi
Katılımcı 12	Erkek	64	İşçi
Katılımcı 13	Kadın	52	Ev hanımı
Katılımcı 14	Kadın	23	Öğrenci
Katılımcı 15	Erkek	52	İşçi
Katılımcı 16	Erkek	31	İşçi
Katılımcı 17	Erkek	33	Yüksek Lisans Öğrencisi
Katılımcı 18	Kadın	30	Fransızca Öğretmeni

Yarı yapılandırılmış görüşme sorularında, anket tekniği ile sorulan soruları destekleyici ve daha da detaylı hale getirilmesi amaçlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu demografik bilgiler ve (anaakım ve etnik) medya kullanımları şeklinde iki ana bölüme ayrılmıştır. Medya kullanımlarına ilişkin bölüm ise geleneksel medya kullanımı ve yeni medya kullanımını kapsamaktadır. Anaakım ve etnik medya kullanımını detaylandırmak için hangi televizyon, radyo gibi hangi geleneksel medya organını ne sıklıkla kullandıklarını ölçmeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Bunlara ek olarak katılımcıların gündemi nasıl ve nereden takip ettikleri, haber alma işlevini nasıl gerçekleştirdikleri konusu irdelenmiştir. Yeni medyaya yönelik sorularda ise internet kullanımı ile ilgili bilgiler (kullanım süresi, dili, bağlanma biçimi, amacı) öğrenilmeye çalışılmıştır. Son olarak en fazla ziyaret edilen siteler ve takip ettikleri sosyal medya hesaplarına yönelik sorular yöneltilmiştir.

3.5. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama sürecinde, evren ve örneklem hesabından yola çıkarak İstanbul ili ve belirlenen ilçelerde yaşayan Suriyeli göçmenler içerisinde 366 (348 nicel ve 18 nitel) sayıda kişi veri sağlayıcıları olarak belirlenmiştir.

Ardışık karma modelde desenlenen bu çalışmada anket ile Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin kullandıkları medya ve iletişim biçimlerini araştırılarak medya kullanım haritasını çıkarılmış, medya kullanımlarının diasporik kimlik oluşumundaki etkileri analiz edilmiştir. Anket formu oluşturulması için sahanın tanınması ve soru formunda hangi seçeneklerin olması gerektiğinin tespit edilmesi amacıyla yapılandırılmamış gözlem ve yapılandırılmamış görüşmeler yapılmıştır. Bu ön çalışmalar ile öncelikle Suriyeli göçmenlere yönelik hangi etnik medya kurumlarının bulunduğu ve bu medya türünün kullanım amaçları tespit edilmek istenmiştir.

Ön araştırmalar kapsamında sahada karşımıza çıkan “Suriye televizyonları” veya “Suriye radyoları” kullanımlarının ne anlama geldiği ön görüşme yapılan kişilere sorulmuştur. Katılımcılar bu tür kullanımların Suriye Devlet televizyon veya radyolarını kast etmediğini, bu radyo ve televizyonların Suriyeli göçmenlere yönelik Arapça yayın yapan muhalif medya organlarının kastedildiğini belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında amaca yönelik olarak uygulanmak üzere hazırlanmış kişisel bilgi formu (anket) ve yarı yapılandırılmış görüşme (mülakat) formu katılımcılara uygulanmadan önce, araştırmanın amacı, önemi ve beklenen muhtemel sonuçlarıyla ilgili bilgilendirmeler yapılmıştır. Araştırmaya kalıtın kişilere, cevapladıkları soruların ve verdikleri bilgilerin, herhangi bir kurum ve/ya kuruluşla paylaşılmayacağı hususunda bilgilendirilme yapılmıştır. Araştırmaya katılım, tamamen gönüllülük esasına dayalı gerçekleşmiştir. Anket uygulanmadan önce katılımcılardan izin alınmıştır. Bu doğrultuda araştırmacı tarafından belirlenen araştırma süreci, saha ön görüşmeleri ve veri toplama araçları şu şekildedir:

3.5.1. Saha Ön Görüşmeleri

Saha hakkında daha ayrıntı bilgi toplayabilmek ve ölçme araçlarının geliştirilmesine hazırlık olması amacıyla Mayıs – Ekim 2021 tarihleri arasında İstanbul’un farklı semtlerinde hem medya sektörü temsilcileri hem de Suriyeli göçmenlerle yapılandırılmamış ön görüşmeler yapılmıştır.

15 Haziran 2021 tarihinde Türk Arap Medya Derneği (TAM) Başkanı Turan Kışlakçı ve Başkan Yardımcısı Fatih Öke ile bir görüşme yapılarak Türkiye’de Suriyeli göçmenlere yönelik yayın yapan medya kuruluşlarının listesi ve yöneticilerinin iletişim bilgileri temin edilmiştir. Dernekten alınan listedeki medya kuruluşlarının yönetici ve temsilcileriyle yapılan görüşmelerde, kuruluş amaçları, misyonları, yayın politikaları, yayın içerikleri, hedef kitleleri için taşıdıkları önem gibi temel hususlarda görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda İstanbul merkezli yayın yapan medya kuruluşlarından Syria.tv, Orient News/TV, Misk FM, TR Media yöneticileri ile medya merkezlerinde görüşmeler yapılmıştır.

Saha ön görüşmeleri kapsamında 10 kişi ile yapılandırılmamış mülakatlar yapılmış, Suriyeli göçmenlerin medya kullanımlarına ilişkin görüşleri alınmıştır. Görüşmelerde öncelikli etnik medya tercihleri sorgulanmış, hangi tür medyanın (geleneksel/yeni/sosyal medya) daha sık kullanıldığı ve hangi medya kuruluşlarının göçmenler arasında popüler olduğuna ilişkin bazı bilgiler edinilmiştir. Yapılandırılmamış ön görüşmelerde bireysel göç hikâyeleri, ikamet ettikleri sosyal çevre, ev sahibi toplumla ilişkiler, kültürel kimlik, çevrimiçi ve çevrimdışı medya kullanımı hakkında sorular sorulmuştur. Böylece çalışma grubuna alınacak göçmen grubun ana eğilimleri ortaya çıkarılmıştır. Bu veriler kullanılarak anket formunda medya isimleri ve etnik medya kullanımlarına ilişkin soru seçenekleri oluşturulmuş, ilk taslakta açık uçlu olarak düşünülen sorular, kapalı uçlu hale getirilmiştir. Bu doğrultuda, İstanbul’da yaşayan Suriyeli göçmenlerin etnik medya kullanımı konusuyla ilgili ana eğilimleri belirlenmiştir. Suriyeli göçmenlerin “medya repertuarlarının” ve etnik medya kullanımlarının kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi, geleneksel ve yeni/dijital iletişim araçlarının oynadığı rolü anlamak için daha faydalı olacaktır.

Sahada yapılan ön görüşmeler neticesinde anket formunun Türkçe yanında Arapça olarak da tasarlanması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca formların Türkçe veya Arapça olmasının yeterli olmadığı, anketi uygulayacak kişinin de her iki dile hâkim olması gerektiği anlaşılmıştır.

İstanbul evreninde, Suriyeli göçmenleri temsil edecek bir örneklem tasarımı yapılması amaçlanmıştır. Ancak çalışılan gruba erişmenin zorluğu, maksimum katılımcı sayısına erişme çabası, araştırmanın sonlandırılmasından sonra eldeki veri setinin Türkiye ve İstanbul’daki göçmenleri tam temsil kabiliyet ve iddiasında olmaması sonucunu doğurmuştur. Böylece bu veri setinin İstanbul’daki tüm Suriyeli göçmenleri temsil ettiğini söyleyemeyiz. Erişim kolaylığı açısından gençlerin ve eğitim seviyesi yüksek kişilerin anket sorularına cevap

vermeye daha eğilimli olmaları, yaş grubu daha yüksek ve eğitim seviyesi daha düşük göçmen grupların soruları cevaplamaktan kaçınmaları böyle bir sonucu ortaya çıkarmıştır.

3.5.2. Kişisel Bilgi (Anket) Formu

Araştırmada, Suriyeli göçmenlere uygulanan kişisel bilgi (anket) formu, katılımcıların tanımlayıcı bilgilerini ölçek amacıyla araştırmacı 41 soru hazırlanmıştır. Bu soruların 21 tanesi sosyo-demografik bilgileri ve 20 tanesi ise medya kullanım biçimlerini ortaya koymak için hazırlanmıştır. Sorulardan bazıları alt sorular içermektedir. Sorulara verilen cevaplardan elde edilen bulgular araştırmanın Bulgular başlığı altında tablolar haline getirilmiş ve yorumlanmıştır.

İstanbul'da ikamet eden 18-65 yaş aralığındaki 348 Suriyeli ile %95 güven aralığı (%5 hata payı) dikkate alınarak yüz yüze ve çevrimiçi yöntemlerle anket çalışması yapılmıştır. Anketlerin 303 adedi (% 87'si) yüz yüze, 45 adedi (%13) Google Form uygulaması kullanılarak çevrimiçi olarak yapılmıştır. Anket formları Türkçe ve Arapça olarak hazırlanmıştır. Geliştirilen anket formu taslağı için uzman görüşleri alınmış ve ardından 30 kişi ile yüz yüze pilot uygulama yapılmıştır. Sahada yapılan ön görüşmeler ve anketlerden toplanan verilere dayanarak, anket formunda açık uçlu olan bazı sorular, kapalı uçlu sorular olarak düzenlenmiştir. Nicel araştırmada toplanan veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir.

3.5.3. Kültürleşme Ölçeği

Kültürleşme Ölçeği Berry vd. (1989) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Doğan (2009) tarafından gerçekleştirilen bir ölçektir. Ölçek, çok kültürlü toplumlardaki göçmenlerin kültürleşme tutumlarını ve ev sahibi toplumla bütünleşme eğilimlerini ele almaktadır. Kültürleşme modeline dayanan ölçek dört alt boyuttan (asimilasyon, ayrılma, bütünleşme ve marjinalleşme) ve toplamda yirmi maddeden oluşmaktadır. 1, 5, 9, 13, 17 sorular asimilasyon, 2, 6, 10, 14, 18 sorular ayrılma, 3, 7, 11, 15, 19 sorular bütünleşme ve 4, 8, 12, 16, 20 sorular marjinalleşme alt boyutlarına aittir.

Her bir madde 1: Kesinlikle katılmıyorum'dan 5: Kesinlikle katılıyorum seçeneğine beşli likert şeklinde tasarlanmıştır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 20-100 arası değişmektedir. Alınacak puanın yüksek olması kültürleşme seviyesinin

yüksekliğine, düşük puan ise kültürleşme seviyesinin düşüklüğüne işaret etmektedir. Ölçek toplam puan üzerinden değerlendirilebildiği gibi alt boyutlar üzerinden de değerlendirilebilmektedir.

Bu araştırmada Kültürleşme Ölçeği'nin tüm sorularına yönelik Cronbach Alpha değeri ,828 şeklinde belirlenmiştir. Literatüre göre Cronbach Alpha değerinin 0,7 ve üzerinde olması beklenir (Coşkun vd., 2019, s. 149). Bu araştırmada elde edilen Cronbach Alpha değeri literatüre uygun bir değer olarak bulgulanmıştır. Bunun sonucu olarak ölçeğin tüm maddeleri söz konusu olduğunda araştırmadan elde edilen ölçek verilerinin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Alt boyutlar söz konusu olduğunda ise ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasında iç tutarlılık katsayıları 0,74 ile 0,80 arasında hesaplanmıştır (Ayhan-Balık, 2021). Bu çalışmada Cronbach Alpha değerleri marjinalleşme alt boyutu için ,901; asimilasyon için ,834; bütünleşme için ,851 ve ayrılma için ,740 olarak bulunmuştur. Ölçek Madde yüklerini gösteren tablo ek olarak verilmiştir (Ek 7).

Araştırma kapsamında kullanılan ölçekle ilgili ulaşılan önemli bir başka ölçüm de Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterlilik testidir. Bu teste göre sonucun 0,5-1 arası değerler alması kabul edilebilir iken 0,8 ve üzerindeki değerler yüksek olarak kabul edilebilir (Coşkun, vd. 2019, s. 300-301). Yapılan ölçüme göre kullanılan ölçeğin KMO değeri 0,884 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin ve alt boyutlarının ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerlerini gösteren tablo eklerde verilmiştir (Ek 6).

3.5.4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme (Mülakat) Formu

Araştırmanın nitel bölümünde kullanılmak üzere araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme (mülakat) formu oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme (mülakat) formunun içerisinde araştırmanın nitel kısmına katılan göçmenlerin demografik bilgileri, kimliklerine ilişkin bilgiler, kimliğin yaşanılan yere göre şekillenme durumu, göçmenlerin gelecek beklentileri, göçmenlerin yakın çevresiyle iletişim kurma araçları, ülke gündemlerini takip etme sıklıkları ve tercihleri, hangi medya araçlarını ne sıklıkla takip ettikleri, tercih edilen medya dili, göçün göçmen üzerindeki etkisi ve etnik medya takip nedenleri gibi özelliklerin belirlenmesini içeren sorular bulunmaktadır.

Araştırmanın nitel aşamasına geçilmeden önce göçmenlerin durumunun daha iyi anlaşılmasına yönelik olarak Suriyeli göçmenlerle (meslek elemanı, lisansüstü öğrenci vb.) görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin amacı, mülakatlarda Suriyeli göçmenlere sorulacak sorular konusunda nelere dikkat edilmesi gerekliliğiyle ilgilidir. Bu görüşmeler esnasında edinilen bilgiler ışığında yarı yapılandırılmış görüşme formundan bazı sorular çıkarılırken yeni soruların eklenmesi mümkün hale gelmiştir.

Tablo 4. Ön Görüşme Yapılan Uzmanlar Listesi

Uzman	İsim Soyisim	Cinsiyet	Statü / Meslek
Uzman 1	S**** S****	Kadın	Lisans Öğrencisi
Uzman 2	A**** A****	Kadın	Doktora Öğrencisi ve Saha Uzmanı
Uzman 3	Ş**** M****	Erkek	Üniversite Yüksek Lisans Öğrencisi ve Esnaf
Uzman 4	T**** K****	Erkek	Gazeteci / STK Yöneticisi
Uzman 5	M**** M****	Erkek	Gazeteci / Medya Yöneticisi
Uzman 6	M**** K****	Erkek	Medya Yöneticisi
Uzman 7	G**** A****	Erkek	Medya/ TV Yöneticisi
Uzman 8	A**** H****	Erkek	Suriyeli Youtuber/ Aktivist
Uzman 9	G**** M****	Erkek	Gazeteci/ İş İnsanı
Uzman 10	H**** A****	Erkek	Medya/ TV Yöneticisi

Tablo 4’de yer alan kişilerin her birine sorulan çeşitli sorularla birlikte hem Suriyeli göçmenlerin yaşam tarzlarıyla hem de medya kullanımlarıyla ilgili bilgiler edinilmiştir. Bu sayede sorulacak soruların açık, net ve anlaşılır olması sağlanmıştır. Farklı yaş, meslek ve cinsiyetlerden uzmanların görüşünün alınması soruların farklı perspektiflerden incelenmesine imkân tanırken araştırmayı zenginleştirmiştir. Görüşülen kişiler hali hazırda kendi kurumlarında çalışan ve oraların idaresinden sorumlu kişiler oldukları için gizlilik ilkesi doğrultusunda isimlerinin verilmemesi tarafından uygun görülmüştür.

3.6. Araştırmanın Ana Kitlesi

Araştırmanın ana kitlemini İstanbul’da yaşayan 18-65 yaş arasındaki Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. Tamamı birinci nesil Suriyeli göçmenler ile hazırlanan anket formu ve yarı yapılandırılmış (mülakat) formlarıyla veriler toplanmıştır.

Göç İdaresi Başkanlığı (GİB / goc.gov.tr) 30 Mart 2023 verilerine göre Türkiye’de 3 milyon 435 bin geçici koruma, 96 bin ikamet izinli, 224 bin T.C. vatandaşlığı kazanmış olanlar olmak

üzere toplam 3 milyon 755 bin Suriyeli göçmen bulunmaktadır. GİB resmî web sitesinde açıklanan istatistiklere göre 2014 yılı başından 30 Mart 2023 tarihine kadar 395 bin düzensiz Suriye uyruklu göçmen yakalanmıştır. Ancak bu kişilerin ne kadarının sınır dışı edildiği, ne kadarının farklı statü ve işlemlerle Türkiye’de kalmaya devam ettiğine ilişkin bir bilgi mevcut değildir.

Türkiye’de geçici koruma statüsü altında yaşayan 18-65 yaş aralığında 1 milyon 720 bin 83 kişi olup, tam olarak nüfusun yüzde 50’sine karşılık gelmektedir. Türkiye’deki geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli göçmenlerin 1 milyon 641 bin 447’si 18 yaş altında olup, toplam nüfusun yüzde 48’ini oluşturmaktadır. 65 üzerindeki kişilerin sayısı ise, 73 bin 768 kişi olup, nüfusun yüzde 2’sine karşılık gelmektedir. Geçici koruma statüsündeki erkek sayısı 1 milyon 827 bin 289 kişi (%53,2) kadın sayısı ise 1 milyon 608 bin 9 kişi (%46,8) olarak kayıtlara yansımıştır.

30 Mart 2023 verilerine göre İstanbul’da geçici koruma statüsünde 531 bin 607 Suriyeli bulunmaktadır. Bu rakam Türkiye’deki geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenlerin yüzde 15,5’ini oluşturmaktadır. İstanbul’da yaşayan 531 bin 607 kişinin yüzde 50’sine karşılık gelen 235 bin 804 kişinin 18-65 yaş aralığında olabileceği kabul edilebilir. Bu kişilerin Türkiye’deki kadın/erkek dağılımına uygun olarak İstanbul nüfusuna uyarlanmasıyla 125 bin 445’inin (%53,2) erkek, 110 bin 359’unun (%46,8) kadın olduğu hesaplanmıştır.

İkamet izni ile Türkiye’de yaşayan 1 milyon 334 bin 150 kişinin 693 bin 271’i (%52) İstanbul’da ikamet etmektedir. Türkiye’de ikamet izni ile bulunan 96 bin 14 kişinin Türkiye’deki genel oranlara göre değerlendirilmesiyle 49 bin 923’ünün İstanbul’da ikamet ettiği tahmin edilebilir.

T.C. vatandaşlığı kazanan kişilerin illere göre dağılımı verisine ulaşamadığı için, İstanbul evreninde ne kadar vatandaşlık kazanmış kişinin yaşadığı bilenmemektedir.

Bu veriler ışığında araştırma evreninde geçici koruma, ikamet izinli ve T.C. vatandaşlığı kazananların tamamını göz önünde bulundurulduğunda, evrende en az 300 bin kişi olduğu çıkarımı yapılmaktadır.

3.7. Verilerin Toplanması ve İşlenmesi

Araştırmanın saha aşamasına geçilmeden önce her bilimsel çalışmada olduğu gibi doğru bir araştırma süreci hedeflendiğinden etik kurul raporuna başvurulmuştur. Araştırmada kullanılan anket formu 25.11.2021 tarihinde İstanbul Ticaret Üniversitesi Etik Kurulu'na sunulmuş ve anket formu Etik Kurul tarafından uygun bulunmuştur. Ardından saha araştırması bölümüne geçilmiş, araştırmaya katılan kişilere, gönüllü olarak araştırmaya dâhil olacakları, isimlerinin tamamen gizli tutulacağı, istedikleri zaman görüşmeyi sonlandıracakları ifade edilmiştir. Ankete katılan kişilere onam formu imzalatılmıştır.

Bu araştırmada kullanılan anket formu sahada yapılan ön görüşmelerle taslak olarak hazırlanmış ve pilot uygulama sonrasında son hali verilmiştir. Anket formları Türkçe hazırlandıktan sonra, Suriyeli göçmenlerin anlayacağı biçimde (native) Arapça'ya çevrilmiştir. Anketler, hem Türkçe, hem Arapça bilen lisans ve yüksek lisans öğrencileri tarafından uygulanmıştır. Anketi uygulayacak kişilere sahaya çıkmadan önce nasıl uygulayacaklarına dair bilgilendirme toplantıları yapılmıştır. Türkçe yeterliliği olmayan katılımcılarla yapılan anketlerin uygulanmasında, her iki dile de hâkim olan anketörler yardımıyla verilerin toplanılması sağlanmıştır.

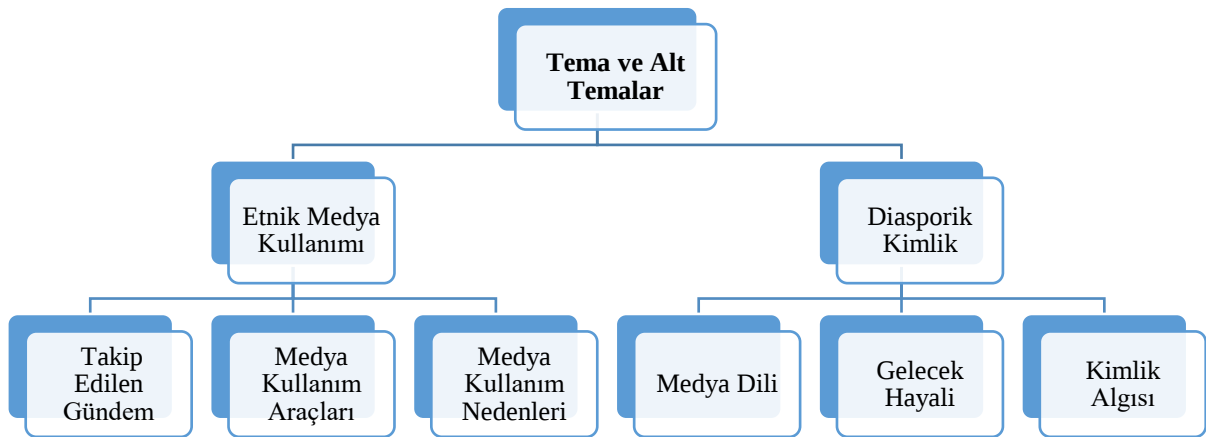
Nicel verilerin toplaması işlemi Kasım-Aralık 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Her bir anketin uygulanması yaklaşık 40 dakika sürmüştür. Nitel veriler ise Aralık 2022 – Mart 2023 arasında toplanmıştır. Araştırmaya başlamadan önce gönüllü onam formundaki bilgiler okunmuş ve tamamen gönüllü olmaları halinde anketin uygulanmasına geçilmiştir. Veriler toplanırken kişilerin bilgileri gizlilik esası ilkesi gereğince korunmuştur.

3.8. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında sahadan toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, tek tek kontrol edilerek hatalı, eksik veya yanlış verilerle ilgili gereken düzenlemeler yapılmıştır. Bu saha araştırmasında öncelikle frekans, yüzde, ortalama gibi bilgilerin verildiği betimleyici analizler yapılmıştır. Bu betimleyici analizlerle araştırma kapsamında veri toplanan kitle hakkındaki genel bilgiler ortaya konulmuştur. Daha sonra ise araştırma amacına ve hipotezlerine katkı sunması beklenen kategorik değişkenler arasındaki ilişkileri test etmek amacıyla ki kare ve çoklu uyum analizleri yapılmıştır.

Birbirinden bağımsız grupların ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkları tespit edebilmek için iki gruplu olanlar için bağımsız değişkenler t testi, üç ve üzeri gruplu olanlarda One-Way ANOVA (tek yönlü varyans analizi) testi uygulanmıştır. One-Way ANOVA testi sonucuna göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edildiği durumda Post-Hoc analizleriyle (Scheffe ve Tukey HSD) verilerin işlenmesine devam edilmiş ve çoklu değişkenler arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan bu ileri analizlerin katkısıyla hangi gruplar arasında nasıl bir farklılık olduğu daha detaylı olarak ortaya konulmuştur. Post-Hoc analizi tercihinde Levene testi sonucuna bakılarak varyansların homojen olduğu durumlar için Scheffe ve LSD testleri tercih edilmiştir. Araştırma bulgularının metin içinde verilmesinin ve anlaşılmasının kolaylaştırılması için tabloların hazırlanırken bazı ifade ve veriler sadeleştirilmiştir.

Araştırmanın nitel bölümünde ise elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle analiz edilmiştir. Betimsel analizle birlikte yapılan görüşmelerin transkriptleri çıkarılmış, doküman metinleri ve gözlemler doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur. Bu sunum sırasında yorumlamadan kaçınılmış ve göçmenlerin söyledikleri birebir aktarılmıştır. Nitel bulgular oluşturulurken muhtemel tema, alt tema ve kodlar belirlenmiş, ardından göçmenlerin vermiş oldukları cevaplar aktararak bulgular hazırlanmıştır. Temaların oluşturulması sırasında araştırmanın amacı, araştırma soruları ve göçmenlerin tekrarlayan ifadelerine dikkat edilmiştir. Araştırmanın ana ve alt temaları Şekil 3’de gösterilmiştir:

Şekil 3: Araştırmanın Tema-Alt Tema Tasarımı

Araştırmanın nitel bölümü “etnik medya kullanımı” ve “diasporik kimlik” olmak üzere iki ana tema üzerine şekillendirilmiştir. Medya kullanımı teması “takip edilen ülke gündemi”, “medya kullanım araçları” ve “medya kullanım nedenleri” olmak üzere üç alt temadan, diasporik kimlik teması ise “medya dili”, “gelecek hayali” ve “kimlik algısı” olarak üç alt temada incelenmiştir. Araştırmanın nitel bulguları Şekil 3’deki tema-alt tema deseni üzerinden oluşturulmuştur.

3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Varsayımları

Her araştırma gibi bu araştırmada da çeşitli değişkenler ekseninde bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Öncelikle bu araştırma zamansal açıdan Mart 2021-Mart 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu olarak ise araştırmaya gönüllü olarak katılan, İstanbul’da ikamet eden, 18-65 yaş aralığındaki 348 (nicel bölüm) ve 18 (nitel bölüm) olmak üzere toplamda 366 Suriyeli göçmenle sınırlıdır. Araştırma sürecinde kullanılan sosyo-demografik bilgi formu, Kültürleşme Ölçeği ve yarı-yapılandırılmış görüşme (mülakat formu) araştırmanın sınırlılıklarından bir diğeridir. Araştırma kapsamında çalışma grubu olarak belirlenen Suriyeli göçmenlerin kendilerine yöneltilen anket formunu, ölçeği ve yarı-yapılandırılmış görüşme (mülakat) sorularını içtenlikle, güvenilir ve doğru şekilde cevapladığı varsayılmıştır.

4. BULGULAR

Bu araştırmada öncelikle Suriyeli göçmenlerin kullandıkları medya ve iletişim biçimleri araştırılarak medya kullanım haritaları çıkarılmış, etnik medya kullanım biçimlerinin diasporik kimlik oluşum sürecindeki rolü analiz edilmiştir.

Sosyodemografik veriler ve medya kullanım biçimleri ile ilgili verilerin toplanmasına ek olarak, katılımcılara Berry vd. (1989) tarafından geliştirilen ve Doğan (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Kültürleşme Ölçeği uygulanmıştır. Ölçek verileri Suriyeli göçmenlerin Türk toplumu ile uyum süreçlerinde, dört kültürleşme boyutundan hangisine daha eğilimli olduklarının ortaya koyulmasına ve diasporik kimliklerinin oluşma sürecine ilişkin önemli veriler sunmaktadır. Ayrıca sosyodemografik bulgular ve medya kullanım biçimleriyle ilgili toplanan veriler, Kültürleşme Ölçeği verileri ve ölçeğin 4 alt boyutu (asimilasyon, ayrılma, bütünleşme ve marjinalleşme boyutları) açasından çapraz analizleri yapılmıştır.

Suriyeli göçmenlerin etnik medya kullanım alışkanlıklarını bilmek, medyayı hangi amaçlarla kullandıklarını anlamak, kültürel ve diasporik kimlik yapılarını analiz edebilmek için önem arz etmektedir.

Araştırma Suriye diasporası üzerindeki araştırmalara yeni bir boyut kazandırarak medya kullanım pratiklerinin göçmenlerin gündelik hayatlarında ev sahibi Türk toplumu ile ilişkilerindeki dönüştürücü ve bağ kurucu olarak etkisi ve diasporik kimliklerinin oluşum süreçlerini nasıl etkileyebileceğini ortaya çıkarması açasından önem taşımaktadır.

4.1. Nicel Bulgular

Bu bölümde nicel araştırma verilerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Nicel araştırma için oluşturulan anket formu ve Kültürleşme Ölçeğine ait bulgular ilgili değişkenlerle test edilmiş ve sunulmuştur.

4.1.1. Suriyeli Göçmenlere İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

Araştırmaya katılan Suriyeli göçmenlerin cinsiyet dağılımları birbirine yakındır. Bu durum cinsiyet değişkeninin diğer değişkenlerle birlikte analiz edilmesine imkân tanımıştır. Erkekler tüm katılımcıların yarısından fazladır (%56). Bu durumun sebebi erkeklerin kadınlara oranla daha fazla sosyal hayata katılmaları ve araştırmacının erişiminin daha kolay olmasıdır.

Suriyeli göçmenlerin yaşları 18-65 arasında değişmektedir. Yaş ortalamaları 27,5 şeklinde belirlenmiştir. Araştırma sürecinde pek çok yaş grubundan göçmenle çalışıldığı için yaş değişkeni hem Tablo 5'te hem de ilerleyen bulgularda kategorize edilerek sunulmuştur. Bu kategorizasyon araştırmacının inisiyatifinde ve toplumdaki genel kabullere uygun olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda katılımcıların yarısından biraz fazlası 18-25 yaş aralığında bulunmaktadır. Bunu 26-50 arasında bulunan ve yetişkin olarak adlandırılabilir grup takip etmektedir. Yaşlı olarak kabul edilebilecek bir yaş olan 51-65 arasında ise oldukça az bir örnekleme rastlanmıştır.

Tablo 5. Sosyo-Demografik Bilgiler

Değişken		Yüzde	Değişken		Yüzde
<i>Cinsiyet</i>	Kadın	44	<i>Çocuk sayısı</i>	4 ve daha az	91,8
	Erkek	56		5 ve daha fazla	8,2
<i>Yaş</i>	18-25	50,6	<i>Hanedeki kişi sayısı</i>	4 ve daha az	49,9
	26-50	46,8		5 ve daha fazla	50,1
	51-70	2,6		Türkiye	59,6
<i>Eğitim</i>	Lisenin altı	14,1		Suriye	10,2
	Lise ve üzeri	85,9	<i>Çocukları yetiştirme fikri</i>	Başka Arap ülkesi	12,2
<i>Türkiye'de kalma süresi</i>	5 yıl ve daha az	25,7		Avrupa	14,2
	6 yıl ve daha fazla	74,3		Diğer	3,8
<i>Medeni hal</i>	Evli	42,4	<i>Ayrımcılığa uğrama</i>	Evet	55,7
	Bekâr	56,2		Hayır	26,4
	Dul/boşanmış/ayrı	1,5		Fikrim yok	17,8
<i>Statü</i>	Geçici Koruma	63,8	<i>Aylık gelir</i>	2000 ve altı	3,6
	İkamet (çalışma izni, öğrenci izni vb)	22,1		2001-5000	29,6
	TC vatandaşı	13,2		5001-7500	28,9
				75001-10000	28,3
	Diğer	0,9		10001 ve üzeri	9,5
<i>İstanbul'da yaşadıkları ev</i>	Müstakil Ev	4,3	<i>Türkiye öncesi yaşam</i>	Köy / Kasaba	9,8
	Gecekondu	1,1		İlçe	30,5
	Apartman Dairesi	85,1		Şehir	59,2
	Güvenlikli Site	8,6		Diğer	0,6
	Cevapsız ve Diğer	0,9			

Yaş değişkenine benzer şekilde eğitim durumu değişkeni de kategorize edilerek derlenmiştir. Zira örneklemin içerisinde okuma yazma bilmeyenden lisansüstü eğitim mezunu olan göçmenlere kadar geniş bir yelpaze bulunmaktadır. Bu sebeple eğitim durumu “lisenin altı” ve “lise ve üzeri” şeklinde bölünmüştür. Buna göre her sekiz göçmenin birinden fazlası (%85,9) lisenin üzerinde eğitim düzeyine sahiptir.

Suriyeli göçmenlerin yaklaşık dörtte biri (%25,7) Türkiye’de beş yıl ve daha az süredir yaşamaktayken kalan dörtte üçlük kesim ise altı yıl ve daha fazla yıldır Türkiye’de yaşamaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası bekâr (%56,2) yüzde 42,4’ü ise evlidir. Az da olsa dul/boşanmış ya da eşinden ayrı şekilde hayatını sürdüren Suriyeli göçmen bulunmaktadır.

Araştırmada yer alan Suriyeli göçmenlerin üçte ikisinden daha fazlası (%63,8) şu anda geçici koruma statüsüne sahip şekilde hayatını devam ettirmektedir. Her on kişinin birinden fazlası şu anda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına sahiptir (%13,2). Kalanların içerisinde her beş kişiden ikisi (%22,1) ikamet izni ile Türkiye’de bulunmaktadır.

Suriyeli göçmenlerin oldukça az bir bölümünün beş ve daha fazla çocuğu bulunmaktadır (%8,1). Her on kişiden dokuzunun çocuk sayısı beşin altındadır (%91,8). Hanedeki kişi sayısına bakıldığında ise 5 kişiden az olanlar ile çok olanların sayıları birbirine yakın olarak bulunmuştur.

Ailelerin yaklaşık beşte üçü (%59,6) çocuklarının gelecekte Türkiye’de yetişmesini ve yaşamasını istemekle birlikte bunun yanında çocuklarını kendi memleketlerinde, başka bir Arap ya da Avrupa’da yetiştirmek isteyenler de bulunmaktadır. Bu üç tercihin oranları birbirine benzerdir. Suriyeli göçmenler kimliklerinden dolayı ayrımcılığı ciddi şekilde hissetmektedirler. Katılımcıların yarıdan fazlası (%55,7) kimliği nedeniyle ayrımcılığa uğradığını belirtmiştir. Dört kişiden biri herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadığını belirtirken bu konuda fikri olmayan kişilere de rastlanmıştır. Hane içi gelir söz konusu olduğunda yalnızca yaklaşık beşte ikilik (%37,8) bir kesimin 7500 TL ve üzeri bir hane içi gelire sahip olduğu görülmektedir. Asgari ücretin 8500 TL olduğu günümüz şartlarında (Mayıs 2023 tarihi itibarıyla) göçmenlerin büyük çoğunluğunun asgari standartlarda dahi yaşamıyor olmaları dikkat çekicidir.

Katılımcıların beşte üçü (%59,2) Türkiye’ye göç etmeden önce Suriye’de şehir merkezlerinde yaşamakta olduğunu ifade etmiştir. Her üç kişiden biri ise (%30,5) şehir merkezlerine yakın ilçelerde, her on kişiden biri (%9,8) ise köy/kasaba tarzı bir bölgede yaşamını sürdürdüklerini

aktarmıştır. Bu araştırma yapıldığı sırada ise göçmenlerin büyük çoğunluğu (%85,1) apartman dairesinde ikamet ettiklerini belirtmişlerdir. Nerdeyse he on kişiden biri (%8,6) güvenli sitede yaşamaktadır. Az da olsa müstakil evde yaşayan ve gecekondlu tipi yerleşim yerlerinde yaşamını sürdürenler bulunmaktadır.

4.1.2. Suriye’de Aile Fertlerinin Bulunması Durumu

Araştırma bulgularına göre, İstanbul’daki her beş Suriyeli göçmenin üçünün, (anne, baba, kardeş, çocuk gibi) ailesinden birinci dereceden en az bir kişi halen Suriye’de yaşamaktadır.

Tablo 6. Aileden Birinin Suriye’de Yaşama Durumu

Aileden Birinin Suriye'de Yaşama Durumu	Değer	Yüzde
	Evet	60,2
	Hayır	39,8

“Ailenizden (1. Derecede-anne, baba, kardeş, çocuk) şu anda Suriye’de kalanlar var mı?” sorusuna araştırmaya dâhil olanlar arasında “hayır” cevabı verenlerin oranı yüzde 39,8’dir.

4.1.3. Suriyeli Göçmenlerin Kimlik Algıları ve Ana Dil Yeterlilikleri

Suriyeli göçmenlerin neredeyse tamamının anadili Arapçadır. Çok az bir kısmı ise anadili olarak Kürtçe ve Türkçeyi anadili olarak belirtmiştir. Araştırma örneklemini Suriyelilerden oluştuğu için anadil olarak Arapçanın çoğunlukta olması normal karşılanabilir (Tablo 7).

Tablo 7. Göçmenlerin Anadil ve Kimlikleri

Değer	Yüzde	Değer	Yüzde
<i>Ana Dil</i>		<i>Kimlik</i>	
		Arap Sünni	87,6
Arapça	99,1	Türkmen Şii	0,6
		Türkmen Sünni	3,2
Kürtçe	0,6	Arap Alevi	1,2
		Arap Hristiyan	0,3
		Arap Şii	0,3
Türkçe	0,3	Kürt Sünni	6,1
		Diğer	0,9

Etnik kimlik olarak nerdeyse her on katılımcıdan dokuzunun (%87,6) Arap Sünni gruba mensup olduğu görülmüştür. Ardından en yüksek oran ise Kürt Sünnilerden oluşmaktadır (%6,1). Diğer göçmenler içerisinde Türk Şii, Türkmen Sünni, Arap Alevi, Arap Hristiyan, Arap Şii etnik

gruba mensup olanlar bulunsa da bu gruptakilerin araştırma örnekleme içerisinde oldukça düşük bir oranda bulunduğunu söylemek mümkündür (Tablo 7).

Araştırmaya katılan kişilerden ana dili bilme düzeylerini en az 1, en fazla 10 olacak şekilde puanlamaları istenmiştir. Katılımcıların yüzde 90'ın üzerinde anlama, konuşma, okuma ve yazma düzeylerine 10 puan verdikleri anlaşılmıştır. En yüksek ana diline hâkimiyet boyutu yüzde 96,5 ile anlama düzeyinde iken, en düşük oranın ise yüzde 93 ile yazma düzeyinde olduğu bulgulanmıştır (Tablo 7).

Tablo 8. Suriyeli Göçmenlerin Anadil Yeterlilikleri

<i>Anadili Düzeyi</i>	<i>Yüzde *</i>
Anlama	96,5
Konuşma	96,2
Okuma	94
Yazma	93
<i>* Bilme düzeyini 10 üzerinden 10 olarak puanlama oranı</i>	
<i>Türkçe Düzeyi</i>	<i>Yüzde *</i>
Anlama	86,2
Konuşma	76
Okuma	64,1
Yazma	61,4
<i>* Bilme düzeyi 10 üzerinden 6 ve üzeri alanların toplam yüzdesi</i>	

Araştırma katılan kişilerden Türkçe bilme düzeylerini en az 1, en fazla 10 olacak şekilde konuşma, yazma, okuma ve anlama boyutlarıyla belirtmeleri istenmiştir. Katılımcıların 10 üzerinden 6 ve daha fazla verdikleri puanlar açısından bir değerlendirme yapıldığında, Türkçe diline ilişkin en yüksek yeterliliğin anlama konusunda olduğu görülmüştür (%86,2). Konuşma düzeyinde bu oran yüzde 76, okuma düzeyinde yüzde 64,1 olarak belirlenirken en düşük Türkçe yeterliliğinin yazma konusunda olduğu görülmüştür (61,4). Bu durumun diller ve kullanılan alfabelerin farklı olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Zira Arapça ve Türkçe dillerinin harfleri birbirinden oldukça farklı şekilsel yapılar içermektedir. Bu sebeple konuşurken tekrar edilen kelimeler hem anlamayı hem de konuşma eylemlerini kolaylaştırıyor olabilir. Ama söz konusu yazma olduğunda göçmenlerin Latin harflerini daha önce çok sık kullanmamış olmaları okuma ve yazma konusunda anlama ve konuşmaya göre daha düşük seviyede olmalarına neden olabilir.

4.1.3.1. Göçmenlerin Cinsiyetlerine Göre Türkçe Düzeyleri

Bir önceki başlıkta göçmenlerin Türkçe bilme düzeyleri herhangi bir değişken gözetmeksizin toplam şekilde sunulmuştur. Burada ise cinsiyete göre Türkçeyi konuşma, yazma, okuma ve anlama eylemleri verilmiştir. Buna göre ortalamanın üzeri kabul edilebilecek şekilde (6 ve üzeri puan alan) yorumlandığında (Tablo 9); göçmen kadınlar ve göçmen erkekler Türkçeyi konuşmak konusunda kendilerini benzer oranda ortalamanın üzerinde değerlendirmektedirler. Konuşma oranlarının benzer çıkma nedeni süreç içerisinde toplumda Türkçe kelimeleri duymak ve tekrar etmekle birlikte tecrübe kazandıkları şeklinde yorumlanabilir. Hem kadın hem erkekler çevrelerinde Türkçe dil kalıpları kullanıldığı için Türkçeyi konuşmaya başlamış görünmektedir. Kadınlar için ise komşuluk ilişkilerinin konuşma üzerine yordayıcı etkisinden bahsedilebilir. Şayet komşuluk ilişkileri gelişmişse kadınlar Türk komşularıyla Türkçe gelişimlerini sağlamış olabilirler.

Türkçe yazma konusunda ise kadınların ortalama değerlendirmeleri erkeklere göre daha yüksektir. Kadınlar kendilerini %72,6 oranında ortalamanın üzerinde değerlendirirken erkeklerde bu oran % 52,5'tir. Kadınların Türkçeyi erkeklerden daha iyi yazmasının nedeni olarak çocuklarının eğitim süreçlerine yardım etme ihtimallerinin erkeklere oranla daha fazla olması gösterilebilir. Zira erkek göçmenler iş hayatına daha fazla katıldıklarından dolayı kadınlar evde çocuklarıyla daha fazla ilgilenmektedir. Eğer evde eğitim gören bir çocuk varsa anne de çocuğuna yardım etmek için Türkçeyi öğrenmeye ve yazmaya başlamış olabilir.

Tablo 9. Cinsiyete Göre Türkçe Yeterlilikleri

KONUŞMA															
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam	6 ve üzeri oranı	
Kadın	Sayı	0	3	9	3	12	9	10	21	34	33	18	152		
	Yüzde	0	2,0	5,9	2,0	7,9	5,9	6,6	13,8	22,4	21,7	11,8	100	% 76,3	
Erkek	Sayı	0	4	6	6	12	19	31	39	31	26	20	194		
	Yüzde	0,0	2,1	3,1	3,1	6,2	9,8	16,0	20,1	16,0	13,4	10,3	100	% 75,8	
Toplam	Sayı	0	7	15	9	24	28	41	60	65	59	38	346		
	Yüzde	0	2,0	4,3	2,6	6,9	8,1	11,8	17,3	18,8	17,1	11	100	% 100	
YAZMA															
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam	6 ve üzeri oranı	
Kadın	Sayı	0	3	10	10	5	12	13	18	23	24	28	146		
	Yüzde	0	2,1	6,8	6,8	3,4	8,2	8,9	12,3	15,8	16,4	19,2	100	% 72,6	
Erkek	Sayı	1	8	20	28	16	15	14	22	24	10	27	185		
	Yüzde	0,5	4,3	10,8	15,1	8,6	8,1	7,6	11,9	13	5,4	14,6	100	% 52,5	
Toplam	Sayı	1	11	30	38	21	27	27	40	47	34	55	331		
	Yüzde	0,3	3,3	9,1	11,5	6,3	8,2	8,2	12,1	14,2	10,3	16,6	100	% 100	
OKUMA															
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam	6 ve üzeri oranı	
Kadın	Sayı	0	1	8	7	9	13	12	26	21	21	29	147		
	Yüzde	0	0,7	5,4	4,8	6,1	8,8	8,2	17,7	14,3	14,3	19,7	100	% 74,2	
Erkek	Sayı	2	7	17	26	11	19	15	24	26	13	28	188		
	Yüzde	1,1	3,7	9	13	5,9	10,1	8	12,8	13,8	6,9	14,9	100	% 56,4	
Toplam	Sayı	2	8	25	33	20	32	27	50	47	34	57	335		
	Yüzde	0,6	2,4	7,5	9,9	6,0	9,6	8,1	14,9	14,0	10,1	17,0	100	% 100	
ANLAMA															
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam	6 ve üzeri oranı	
Kadın	Sayı	0	2	1	3	6	6	11	25	25	35	37	151		
	Yüzde	0	1,3	0,7	2,0	4,0	4,0	7,3	16,6	16,6	23,2	24,5	100	% 88,2	
Erkek	Sayı	1	2	4	3	10	10	15	42	42	24	42	195		
	Yüzde	0,5	1,0	2,1	1,5	5,1	5,1	7,7	21,5	21,5	12,3	21,5	100	% 84,5	
Toplam	Sayı	1	4	5	6	16	16	26	67	67	59	79	346		
	Yüzde	0,3	1,2	1,4	1,7	4,6	4,6	7,5	19,4	19,4	17,1	22,8	100	% 100	

Okuma oranları da yazma oranlarına benzer bir şekilde bulunmuştur. Buna göre kadınların Türkçeyi okumaya başlaması erkeklere göre daha yüksek şekilde belirlenmiştir. Bir önceki paragrafta belirtilen Türkçeyi öğrenmek ve kullanmak konusunun gerekçesi olarak kadınlar

erkeklere oranla Türkçeye daha fazla zaman ayırmış olabilir. Türkçeyi anlama konusunda ise konuşmaya benzer bir oranda her iki cinsiyette oranlar birbirlerine yakın şekilde bulgulanmıştır. Bu da hem konuşma hem de anlama konusunda göçmenlerin yüksek oranda kendilerini ortalama değerin üzerinde değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır.

4.1.3.2. Göçmenlerin Eğitim Düzeylerine Göre Türkçe Düzeyleri

Göçmenlerin eğitim düzeyleriyle Türkçe yeterlilikleri arasındaki betimsel istatistikleri belirlemek için yapılan çapraz tablo sonucunda (Tablo 10), eğitim derecesinin Lisenin altında ya da Lise ve üzeri olmasının konuşma, yazma ve okuma düzeyleriyle ciddi şekilde farklılaştığı görülmüştür.

Buna göre göçmenlerde lisenin altı derecede eğitim seviyesine sahip olanların Türkçeyi konuşma oranları lise ve üzeri olanlara göre daha düşük belirlenmiştir. Lise ve üzeri eğitim seviyesine sahip göçmenler kendilerini ortalamanın üzerinde daha fazla görmektedirler. Yazma alışkanlığı Tablo 10'da en dikkat çeken ortalamaların olduğu alandır. Lisenin üzerinde eğitim seviyesine sahip olanlar Türkçe yazma konusunda kendilerini oldukça yeterli hissederken lise ve altı seviyesinde bu durum oldukça düşüktür. Türkçeyi okuma alışkanlığı da benzer bir şekilde neticelenmiştir.

Tablo 10. Eğitim Düzeylerine Göre Türkçe Yeterlilikleri

KONUŞMA													Toplam	6 + oranı
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Lisenin altı	Sayı	0	1	4	3	2	7	10	8	6	3	4	48	
	Yüzde	0	2,1	8,3	6,3	4,2	14,6	20,8	16,7	12,5	6,3	8,3	100	% 64,6
Lise ve üzeri	Sayı	0	6	11	6	22	21	31	52	59	56	34	298	
	Yüzde	0	2,0	3,7	2,0	7,4	7,0	10,4	17,4	19,8	18,8	11,4	100	% 77,8
Toplam	Sayı	0	7	15	9	24	28	41	60	65	59	38	346	
	Yüzde	0	2,0	4,3	2,6	6,9	8,1	11,8	17,3	18,8	17,1	11,0	100	% 100
YAZMA													Toplam	6 + oranı
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Lisenin altı	Sayı	1	6	6	8	5	3	3	3	1	2	4	42	
	Yüzde	2,4	14,3	14,3	19,0	11,9	7,1	7,1	7,1	2,4	4,8	9,5	100	% 30,9
Lise ve üzeri	Sayı	0	5	24	30	16	24	24	37	46	32	51	289	
	Yüzde	0	1,7	8,3	10,4	5,5	8,3	8,3	12,8	15,9	11,1	17,6	100	% 65,7
Toplam	Sayı	1	11	30	38	21	27	27	40	47	34	55	331	
	Yüzde	0,3	3,3	9,1	11,5	6,3	8,2	8,2	12,1	14,2	10,3	16,6	100	% 100
OKUMA													Toplam	6 + oranı
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Lisenin altı	Sayı	2	3	6	5	5	4	4	5	4	1	4	43	
	Yüzde	4,7	7,0	14	11,6	11,6	9,3	9,3	11,6	9,3	2,3	9,3	100	% 41,8
Lise ve üzeri	Sayı	0	5	19	28	15	28	23	45	43	33	53	292	
	Yüzde	0	1,7	6,5	9,6	5,1	9,6	7,9	15,4	14,7	11,3	18,2	100	% 67,5
Toplam	Sayı	2	8	25	33	20	32	27	50	47	34	57	335	
	Yüzde	0,6	2,4	7,5	9,9	6,0	9,6	8,1	14,9	14,0	10,1	17,0	100	% 100
ANLAMA													Toplam	6 + oranı
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Lisenin altı	Sayı	1	2	1	1	2	3	5	9	10	5	10	49	
	Yüzde	2,0	4,1	2,0	2,0	4,1	6,1	10,2	18,4	20,4	10,2	20,4	100	% 79,6
Lise ve üzeri	Sayı	0	2	4	5	14	13	21	58	57	54	69	297	
	Yüzde	0	0,7	1,3	1,7	4,7	4,4	7,1	19,5	19,2	18,2	23,2	100	% 87,2
Toplam	Sayı	1	4	5	6	16	16	26	67	67	59	79	346	
	Yüzde	0,3	1,2	1,4	1,7	4,6	4,6	7,5	19,4	19,4	17,1	22,8	100	% 100

Birbirine yakın olan tek alan Türkçeyi anlamak konusunda belirlenmiştir. Eğitim seviyesi her olursa olsun göçmenler Türkçeyi anlama konusunda kendilerini ortalamanın üzerinde görmektedirler. Bu da bir şeyi anlamak için belirli bir eğitim seviyesinden ziyade bilişsel ve duygusal zekâ ile açıklanabilir. Zira konuşmak, yazmak ve okumak bir eğitim/öğretim süreciyle perçinleşirken bir şeyi anlamak için bir kişinin bir diğerine bir şey öğretmesi nispeten daha az gereklidir.

4.1.3.3. Göçmenlerin Statülerine Göre Türkçe Düzeyleri

Göçmenlerin Türkçe yeterliliklerinin statüye göre incelendiği Tablo 11'e göre Türkçeyi konuşma konusunda kendilerini ortalamanın üzerinde görenlerin en çok Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olanlar olduğu görülmüştür. Bunu sırasıyla geçici koruma altında olanlar ve ikamet izinliler takip etmektedir.

Yazma konusunda ise en düşük geçici koruma statüsünde bulunanlar olmakla birlikte en yüksek orana sahip kişiler ikamet izinlilerdir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanları bunu izlemektedirler. Yazmanın en yüksek ikamet izinlilerde çıkmasının bir nedeni bu kişilerin eğitim öğretim gibi gerekçelerle Türkiye'de ikamet ediyor olması gösterilebilir. Zira ülkede kalış amacı eğitim ise ülkenin diline hâkimiyet artabilir. Yazma oranının en düşük Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarında çıkmasının nedeni ise –bir ihtimal- bu kişilerin nispeten daha yetişkin olmasıyla açıklanabilir. Zira ülkenin vatandaşı olmak için uzun bir süre Türkiye'de kalmak gereklidir. Kişiler doğrudan iş hayatına katılmak zorunda kaldıkları için eğitim öğretim faaliyetlerine ilgi göstermemiş olabilirler.

Tablo 11. Statülere Göre Türkçe Yeterlilikleri

KONUŞMA													Toplam	6+ oranı
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Geçici Koruma	Sayı	0	7	5	4	18	17	33	37	38	37	25	221	
	Yüzde	0	3,2	2,3	1,8	8,1	7,7	14,9	16,7	17,2	16,7	11,3	100	% 76,8
İkamet izinli	Sayı	0	0	6	5	3	9	5	12	17	17	3	77	
	Yüzde	0	0	7,8	6,5	3,9	11,7	6,5	15,6	22,1	22,1	3,9	100	% 70,2
TC vatandaşı	Sayı	0	0	4	0	3	2	3	10	10	4	9	45	
	Yüzde	0	0	8,9	0	6,7	4,4	6,7	22,2	22,2	8,9	20,0	100	% 80
Toplam	Sayı	0	7	15	9	24	28	41	60	65	59	38	346	
	Yüzde	0	2,0	4,3	2,6	6,9	8,1	11,8	17,3	18,8	17,1	11,0	100	% 100
YAZMA													Toplam	6+ oranı
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Geçici Koruma	Sayı	1	8	24	30	15	18	12	28	20	17	39	212	
	Yüzde	0,5	3,8	11,3	14,2	7,1	8,5	5,7	13,2	9,4	8,0	18,4	100	% 54,7
İkamet izinli	Sayı	0	1	4	5	5	4	13	7	18	10	6	73	
	Yüzde	0	1,4	5,5	6,8	6,8	5,5	17,8	9,6	24,7	13,7	8,2	100	% 74
TC vatandaşı	Sayı	0	2	2	3	1	5	2	5	8	6	9	43	
	Yüzde	0	4,7	4,7	7,0	2,3	11,6	4,7	11,6	18,6	14,0	20,9	100	% 69,8
Toplam	Sayı	1	11	30	38	21	27	27	40	47	34	55	331	
	Yüzde	0	3,3	9,1	11,5	6,3	8,2	8,2	12,1	14,2	10,3	16,6	100	% 100
OKUMA													Toplam	6+ oranı
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Geçici Koruma	Sayı	2	6	22	27	13	18	15	30	25	22	33	213	
	Yüzde	0,9	2,8	10,3	12,7	6,1	8,5	7,0	14,1	11,7	10,3	15,5	100	% 58,6
İkamet izinli	Sayı	0	0	3	5	6	6	9	13	15	9	9	75	
	Yüzde	0	0	4,0	6,7	8,0	8,0	12,0	17,3	20,0	12,0	12,0	100	% 73,3
TC vatandaşı	Sayı	0	2	0	1	1	7	3	7	7	2	14	44	
	Yüzde	0	4,5	0	2,3	2,3	15,9	6,8	15,9	15,9	4,5	31,8	100	% 74,9
Toplam	Sayı	2	8	25	33	20	32	27	50	47	34	57	335	
	Yüzde	0,6	2,4	7,5	9,9	6,0	9,6	8,1	14,9	14,0	10,1	17,0	100	% 100
ANLAMA													Toplam	6+ oranı
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Geçici Koruma	Sayı	1	4	2	2	11	12	18	49	40	33	49	221	
	Yüzde	0,5	1,8	0,9	0,9	5,0	5,4	8,1	22,2	18,1	14,9	22,2	100	% 85,5
İkamet izinli	Sayı	0	0	1	4	5	2	4	11	15	20	15	77	
	Yüzde	0	0	1,3	5,2	6,5	2,6	5,2	14,3	19,5	26,0	19,5	100	% 84,5
TC vatandaşı	Sayı	0	0	2	0	0	2	4	7	11	5	14	45	
	Yüzde	0	0	4,4	0	0	4,4	8,9	15,6	24,4	11,1	31,1	100	% 91
Toplam	Sayı	1	4	5	6	16	16	26	67	67	59	79	346	
	Yüzde	0,3	1,2	1,4	1,7	4,6	4,6	7,5	19,4	19,4	17,1	22,8	100	% 100

Okuma konusunda en yüksek oran Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanlara aittir. İkamet izinli olanlar bu orana oldukça yakındır. En düşük oran ise geçici koruma altındaki göçmenlerdedir. Bu durumun sebebi olarak vatandaşlık alanların ortalamanın üzerinde Türkçeye hâkim olması gerekliliği yatıyor olabilir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının alınması için Türkçenin okuma, yazma, konuşma ve anlama alanlarında belirli bir seviyede olmak gerekmektedir. Bir göçmen vatandaş olmuş ise okuma konusunda da belirli bir seviyede olması gayet doğaldır. En düşük oranın geçici koruma altındaki göçmenlerde olmasının nedeni ise bu kişilerin statüsel olarak net bir manasının olmamasıdır. Kendi ülkesine dönemeyen Türkiye’deki akıbeti de net olmayan kişiler Türkçeye ilgi duymamış ve okuma alışkanlığı kazanmamış olabilir.

4.1.3.4. Göçmenlerin Yaşlarına Göre Türkçe Düzeyleri

Göçmenlerinin yaş aralıklarıyla Türkçe düzeyleri Tablo 12’de incelenmiştir. Yaş, kültürleşmenin bir parametresi olarak gösterilmektedir. Kültürleşmenin en temel unsurlarından biri olan dil de yaş aralıklarına göre değişme durumu gösterebilir.

Buna göre, yaşları 18-25 yaş arasında bulunan göçmenler diğer yaş aralıklarında bulunan göçmenler Türkçeyi konuşma, yazma, okuma ve anlama konusunda diğer yaş gruplarından daha yüksek derecede değerlendirmektedirler. Buradan hareketle çocuk ve genç göçmenlerin Türkçe konusunda daha yüksek yeterliliğe sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 12. Yaşa Göre Türkçe Yeterlilikleri

		KONUŞMA											Toplam	6+ oranı
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
18-25	Sayı	0	2	5	2	7	5	15	27	45	41	27	176	
	Yüzde	0	1,1	2,8	1,1	4,0	2,8	8,5	15,3	25,6	23,3	15,3	100	% 88
26-50	Sayı	0	3	10	6	13	22	26	33	20	18	11	162	
	Yüzde	0	1,9	6,2	3,7	8,0	13,6	16,0	20,4	12,3	11,1	6,8	100	% 66,6
51-70	Sayı	0	2	0	1	4	1	0	0	0	0	0	8	
	Yüzde	0	25,0	0	12,5	50,0	12,5	0	0	0	0	0	100	% 0
Toplam	Sayı	0	7	15	9	24	28	41	60	65	59	38	346	
	Yüzde	0	2,0	4,3	2,6	6,9	8,1	11,8	17,3	18,8	17,1	11,0	100	%100
		YAZMA											Toplam	6+ oranı
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
18-25	Sayı	1	3	4	13	8	14	15	25	29	25	36	173	
	Yüzde	0,6	1,7	2,3	7,5	4,6	8,1	8,7	14,5	16,8	14,5	20,8	100	% 75,3
26-50	Sayı	0	7	25	25	13	12	11	14	17	9	18	151	
	Yüzde	0	4,6	16,6	16,6	8,6	7,9	7,3	9,3	11,3	6,0	11,9	100	% 45,8
51-70	Sayı	0	1	1	0	0	1	1	1	1	0	1	7	
	Yüzde	0	14,3	14,3	0	0	14,3	14,3	14,3	14,3	0	14,3	100	% 57,2
Toplam	Sayı	1	11	30	38	21	27	27	40	47	34	55	331	
	Yüzde	0,3	3,3	9,1	11,5	6,3	8,2	8,2	12,1	14,2	10,3	16,6	100	% 100
		OKUMA											Toplam	6+ oranı
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
18-25	Sayı	2	3	2	10	6	12	17	30	34	23	36	175	
	Yüzde	1,1	1,7	1,1	5,7	3,4	6,9	9,7	17,1	19,4	13,1	20,6	100	% 79,9
26-50	Sayı	0	4	23	22	14	19	10	19	12	10	20	153	
	Yüzde	0	2,6	15,0	14,4	9,2	12,4	6,5	12,4	7,8	6,5	13,1	100	% 46,3
51-70	Sayı	0	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	7	
	Yüzde	0	14,3	0	14,3	0	14,3	0	14,3	14,3	14,3	14,3	100	% 57,2
Toplam	Sayı	2	8	25	33	20	32	27	50	47	34	57	335	
	Yüzde	0,6	2,4	7,5	9,9	6,0	9,6	8,1	14,9	14,0	10,1	17,0	100	% 100
		ANLAMA											Toplam	6+ oranı
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
18-25	Sayı	0	1	2	1	6	0	6	27	37	41	55	176	
	Yüzde	0	0,6	1,1	0,6	3,4	0	3,4	15,3	21,0	23,3	31,3	100	% 94,3
26-50	Sayı	0	3	3	4	8	12	20	40	29	18	24	161	
	Yüzde	0	1,9	1,9	2,5	5,0	7,5	12,4	24,8	18,0	11,2	14,9	100	% 81,3
51-70	Sayı	1	0	0	1	2	4	0	0	1	0	0	9	
	Yüzde	11,1	0	0	11,1	22,2	44,4	0	0	11,1	0	0	100	% 11,1
Toplam	Sayı	1	4	5	6	16	16	26	67	67	59	79	346	
	Yüzde	0,3	1,2	1,4	1,7	4,6	4,6	7,5	19,4	19,4	17,1	22,8	100	% 100

Yaşın kültürleşme için önemli bir değişken olmasının altında genç zihinlerin bilgiyi daha hızlı benimsemesi yatıyor olabilir. Kişiler yaşlandıkça bir bilginin zihine kabul edilmesi ve kullanılması zayıflamaktadır. Ayrıca 18-25 yaş aralığındaki göçmenler eğitim süreçlerine devam eden kişilerdir. Bu sebeple hem okulda hem de sosyal çevrede daha çok kişiyle muhataptırlar. Bu yüzden daha genç olan göçmenlerin Türkçeyi konuşma, yazma, okuma ve anlama alanlarında kendilerini daha başarılı olarak değerlendirmeleri son derece doğaldır.

4.1.4. Suriyeli Göçmenlerin Medya Kullanımına İlişkin Bulgular

Bu bölümde Suriyeli göçmenlerin medya araçlarını ve bu araçları hangi sıklıkta kullandıklarına ilişkin frekans bilgilerine yer verilecektir.

4.1.4.1. Haberleri Takip Etmeye İlişkin bulgular

Suriyeli göçmenlerin beşte ikisinden fazlası (%42,5) dünyadaki tüm gelişmeleri takip etmektedir. Yüzde 25'ten fazlası ise hem Türkiye hem de Suriye gündemlerine ilişkin haberleri birlikte izlemektedirler. Her on göçmenden yedisi ise haberleri takip etmediğini belirtmiştir.

Tablo 13. Suriyeli Göçmelerde Haberleri Takip Etme Durumu

Değişken	Yüzde
<i>Hangi haberleri takip ediyorsunuz?</i>	
Türkiye'deki gündemle ilgili haberleri takip ediyorum	15,6
Suriye'deki gündemle ilgili haberleri takip ediyorum	7,2
Dünya gündemiyle ilgili haberleri takip ediyorum	42,5
Hem Suriye hem de Türkiye'deki gündemle ilgili haberleri takip ediyorum	26,6
Haber takip etmiyorum	7,2
Diğer	0,9
Değişken	Yüzde
<i>Haberleri nerden takip ediyorsunuz?</i>	
Televizyon	27,1
Radyo	1,2
Gazete	1,5
Dijital/internet haber siteleri	10,6
Sosyal medya	51,3
Whatsapp grupları	0,9
İnfluencer	1,5
Diğer ³⁰	5,9

³⁰ İlgili anket sorusunda Tablo 13'te sayılan seçenekler dışında "diğer" seçeneği eklenmiş ve açık uçlu olarak cevap istenmiştir. Katılımcıların yüzde 5,9'u diğer seçeneğini işaretlemekle birlikte, hangi kanaldan haberleri takip ettiğini belirtmemiştir. Ancak, saha ön görüşmeleri ve mülakatlardan yola çıkarak, haberlerin takip edildiği diğer kanalların, Instagram, Youtube, Telegram grupları ve diğer dijital mecralar olduğu söylenebilir.

Haberleri takip araçlarında ise en çok kullanılan medya aracının sosyal medya olduğu görülmektedir. Katılımcıların yarısından fazla bu haberlere sosyal medyadan eriştiklerini belirtirken, bunu sırasıyla televizyon ve dijital/internet haber siteleri takip etmektedir. Radyo, gazete ve WhatsApp grupları ise haberlere erişimde önemli bir araç olarak görülmemektedir.

4.1.1.2. TV Kullanımına İlişkin Bulgular

Suriyeli göçmenlerin büyük çoğunluğu günde beş saatten az televizyon izlemektedirler. Az da olsa beş saatin üzerinde TV izleyen göçmenler bulunmaktadır. TV'yi daha fazla seyreden grubun kadın göçmenler olduğu varsayılabilir. Zira göçmen kadınların hedef ülkede istihdam oranları erkeklere oranla oldukça düşüktür. Bu durumda kadınlar erkeklerden daha fazla evde vakit geçirdikleri için, TV önemli bir boş zaman aktivitesi olabilmektedir.

Tablo 14. Suriyeli Göçmenlerde TV Kullanım Durumu

Değişken	Değer	Yüzde
<i>Ortalama Tv izleme süresi</i>	5 ten az	92,4
	5 ve daha fazla	7,6
<i>Tv izleme Yöntemi</i>	Uydu-Çanak	11,2
	Kablolu Yayın	16,1
	Dijital/İnternet üzerinden	41,5
	Cep Telefonu, Tablet veya Bilgisayar	28,8
	Diğer	2,4
<i>En çok izlenen TV kanalı</i>	Türk Televizyonları	35,3
	Suriye televizyonları	31,4
	Diğer (Suriye harici) Arapça yayın yapan televizyonlar	16
	Diğer dillerde yayın yapan televizyonlar	6,3
	Diğer	10,9
<i>En çok izlenen Arapça Tv kanalı</i>	Orinent TV	14,2
	Syria TV	30
	El Jazeera	23,5
	TRT Arabic	11,1
	Diğer ³¹	21,1

TV'nin bir sosyalleşme aracı olduğu düşünüldüğünde özellikle kültürleşme faaliyetleri konusunda kadınların hedef ülkenin kültürel unsurlarını TV'den öğrenebilme imkânlarının olması gibi bir durum da mevcuttur. Suriyeli göçmenlerde en sık kullanılan TV izleme yönteminin dijital/internet üzerinden olduğu anlaşılmıştır. Suriyeli göçmenlerin beşte ikisinden

³¹ Burada "Diğer" seçeneğinin cevapların beşte biri oranında çıkmasının nedeni göçmenlerin dört seçeneğin dışında bir TV kanalı takip etmesi şeklinde düşünülmektedir. Zira saha görüşmeleri sırasında göçmenler Alarabia TV, JISR, Halab TV, Sama TV, Alikhbaria TV, RTV Nour TV gibi TV kanallarını takip ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmanın nicel bölümündeki kişilerin bu dört kanalı takip etmiyorsa ve kendi izledikleri kanalları belirttiklerinde cevapların Diğer seçeneğine yığılması gibi bir durum söz konusu olmuştur.

fazlası TV'yi dijital medya üzerinden takip etmektedir. Cep telefonu, tablet ve bilgisayar kullananlar tüm katılımcıların yaklaşık üçte biri (%28,8) kadardır. Bunu sırasıyla kablolu yayın ve uydu-çanak izlemektedir.

Suriyeli göçmenlerde en çok izlenen TV kanalları Türk televizyonları olmuştur. Bu durum onların Türkçeye ve Türk kültürüne artık adapte olmaya başladıklarını gösteriyor olabilir. Zira bir TV programını izliyor olmak o programın dilini bilmeyi de kolaylaştırabilir. Bireylerin anlamadıkları bir şey karşısında saatlerce zaman geçirmeleri çok anlamlı değildir. Bu sebeple Türk televizyonlarını anlamaya başlamaları Türk dili ve kültürü hakkında bazı şeyleri içselleştirdiklerini gösteriyor denebilir. Bu duruma yakın bir oran ise kendi ülkelerinin televizyon kanallarını seyredenlerdir. Her üç katılımcıdan biri Suriye kanallarını izlediklerini belirtmişlerdir. Bu veri de halen daha kendi dil ve kültür unsurlarını unutmak istemediklerini ve özlerini kaybetmeyi düşünmedikleri biçiminde yorumlanabilir. Bunların haricinde farklı Arap kanallarını ya da yabancı dilde yayın yapan kanalları izleyen göçmenler de bulunmaktadır.

En çok izlenen haber kanalı her üç katılımcıdan birinin tercih ettiği Syria TV olmuştur. Örneklemin içerisindeki kişiler Suriyeli oldukları için kendi kanallarını takip ediyor olmaları son derece doğaldır. Her dört Suriyeli göçmendenden biri ise El Jazeera'yı takip etmektedir. Bunun yanı sıra Orient TV ve TRT Arabic'i izleyen Suriyeli göçmenlerin sayısı birbirlerine yakındır.

4.1.1.3. Radyo Kullanımına İlişkin Bulgular

Suriyeli göçmenlerin radyo kullanımları TV kullanımlarına benzer bir seyir izlemiştir. Büyük çoğunluğu radyoyu beş saatten az dinlemektedirler. Dinlenen radyo kanallarında Türk radyoları ve Suriye radyoları en çok dinlenen radyolar olmuştur. Bu durum TV izleme saatleri ve tercihlerinde de benzer şekilde belirlenmiştir.

Radyoyu arabalarından dinleyen ve cep telefonu, tablet ya da bilgisayar gibi aygıtlardan dinleyenlerin sayısı birbirlerine yakındır. Bu göçmenler toplamda tüm örneklemin yüzde yetmişinden fazlasını oluşturmaktadır. Bu durumda Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de en azından araç alabilecek seviyede bir ekonomik yaşama sahip olduklarını söylemek mümkündür. Ayrıca tablet ve bilgisayar gibi aygıtlara sahip olmaları da görece olarak ekonomik seviyelerinin yüksek olduğu çıkarımını yaptırabilir.

Tablo 15. Suriyeli Göçmenlerde Radyo Kullanım Durumu

Değişken	Değer	Yüzde
Günlük radyo dinleme süresi	5 ten daha az	95
	5 ve daha fazla	5
Radyo dinleme yöntemi	TV veya radyo cihazı ile	11,7
	Araç radyosundan	36,7
	Cep telefonu, tablet veya bilgisayar	34,2
	Diğer ³²	17,5
Dinlenen radyo kanalları	Türk radyoları	24,6
	Suriye radyoları	40,1
	Diğer (Suriye harici) Arapça yayın yapan radyolar	7,9
	Diğer dillerde yayın yapan radyolar	3,6
	Diğer	23,8
Kanal isimleri	Misk Radyosu	19
	Rozana Radyosu	7,3
	Nasaem Radyosu	2,8
	Vatan radyosu	14,6
	Orient Radyosu	25,9
	Diğer ³³	30,4

En çok dinlenen radyolarda direkt olarak bir isim vermek yerine “diğer” şeklinde fikir belirtenlerin sayısı çoğunluktadır. Bunun dışında kalan her katılımcı listede yer alan radyo istasyonlarından en az bir tanesini dinlemektedir. Orient Radyosu bu radyo istasyonlarından en çok dinlenileni olmuştur.

4.1.4.4. İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular

Suriyeli göçmenlerin nerdeyse tamamının herhangi bir şekilde internete erişimi bulunmaktadır. Her on göçmenin birinden fazlası internete cep telefonuyla bağlanmaktadır. Göçmenler interneti en fazla konuşma/görüşme amacıyla kullanmaktadırlar. Bunu en yüksek oranda sosyal medya kullanımı takip etmektedir. Buradan hareketle sosyal medyanın göçmenler için önemli bir iletişim platformu olduğu söylenebilir.

Tablo 16. İnternet Kullanım Durumu

Değişken	Değer	Yüzde
----------	-------	-------

³² Burada radyo dinleme yöntemi olarak araştırmaya katılanların yüzde 17,5’inin diğer seçeneğini işaretlediği ancak açık uçlu bu soruya yöntemi yazmadıkları görülmüştür. Ancak, diğer radyo dinleme seçeneğinin, dolaylı radyo dinlemeden kaynaklandığı tahmin edilebilir. Çalıştığı iş yerinde veya servis aracında radyo dinleyen kişilerin diğer seçeneğine yönelmiş olabilecekleri düşünülmektedir.

³³ Burada “Diğer” seçeneğinin katılımcıların üçte biri oranında belirlenmesinin nedeni kendilerine sunulan radyo kanalları haricinde bir kanalı takip etmesi olarak düşünülmektedir. Saha görüşmeleri sırasında göçmenler Alkil, Aram Medya, New TR gibi radyo istasyonlarını takip ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmaya katılan göçmenler bu dört seçeneğin harici bir seçenek belirttiğinde Diğer seçeneğinin oranı diğerlerine oranla yüksek çıkmıştır.

<i>İnternet kullanma durumu</i>	Evet	97,7
	Hayır	2,3
<i>İnternete bağlanma aygıtı</i>	Cep telefonu	92,4
	Tablet	1,5
	Bilgisayar	4,8
	Diğer	1,2
<i>İnterneti kullanma amacı</i>	İletişim (konuşma, görüşme)	43,1
	Haberler/Haber siteleri	8,4
	İş amaçlı	6,9
	Eğitim	7,5
	Eğlence (Müzik ve Video)	3,9
	Alışveriş	0,6
	Sosyal Medya	28,6
	Diğer	0,9
<i>En sık ziyaret edilen web siteleri</i>	Syria TV	32,8
	Orient-news.com	30,8
	Enabbaladi.net	1,3
	Zamanalwasl.net	1,7
	Diğer ³⁴	33,4

Göçmenler internette sıkça ziyaret ettiği web siteleri birbirlerine yakındır. Kendi ülkelerine ve dillerine ait olduğundan Syria TV ve Orient-news.com en sık erişilen platformlar olmuştur. Bunun yanında “diğer” seçeneği de her üç göçmenin birinin tercih ettiği seçenek olmuştur. Diğer seçeneğinin içerisinde sosyal medya platformları yer alıyor olabilir. Sosyal medya platformlarına yalnızca uygulamalar üzerinden girmek yerine web siteleri üzerinden giren (Facebook, Twitter vb.) göçmenler bulunabilir. Ayrıca YouTube gibi müzik dinleme platformları da yine “diğer” seçeneği altında değerlendirilebilecek web siteleri olarak sayılabilir.

4.1.1.5. Suriyeli Göçmenlerin Kültürleşme Biçimleri

Araştırmaya katılan Suriyeli göçmenlerin Kültürleşme Ölçeğinden almış oldukları puanlar incelendiğinde nicel bölüme katılan tüm Suriyeli göçmenlerin ortalamalarının alınabilecek ölçeğin aritmetik ortalaması puanının $(100-20/2=40)$ üzerinde olduğu görülmektedir (Tablo 13). Bu durumda herhangi bir spesifik özellik göz etmeksizin tüm örneklem içerisinde kültürleşme düzeyinin genel ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir. Alt boyutlar üzerinden inceleme yapıldığında ve bir sorudan alınabilecek maksimum puan olan 5 üzerinden

³⁴ Burada “Diğer” seçeneğinin cevaplardan yüksek çıkmasının nedeni göçmenlerin dört seçeneğin dışında bir internet sitesini ziyaret etmesi gösterilebilir. Araştırma sırasında göçmenler bu dört seçeneğin dışında bir web sitesini takip ediyorsa doğal olarak “Diğer” seçeneğinin oranı yükselmiştir. Örneğin saha görüşmeleri sırasında göçmenler internette en sık ziyaret ettikleri web siteleri arasında Twitter, facebook, www.aljazeera.com, Halep el Yevm, Şahit Halep, www.alarabiya.net gibi internet sitelerini saymışlardır.

değerlendirildiğinde ise, ortalama puan 2,70 olup, sadece bütünleşme alt boyutu ortalamanın üzerinde puan almıştır. Alt boyutların ortalama puanları şu şekilde ölçülmüştür: Asimilasyon alt boyutu için 1,99, ayrılma alt boyutu için 2,266, marjinalleşme alt boyutu için 2,43, bütünleşme alt boyutu için 4,10.

Tablo 17. Suriyeli Göçmenlerin Kültürleşme Biçimleri

Ölçek ve Alt Boyutlar	Ortalama Puan
Kültürleşme Ölçeği	54,11
Asimilasyon Alt Boyutu	9,95
Ayrılma Alt Boyutu	11,33
Marjinalleşme Alt Boyutu	12,12
Bütünleşme Alt Boyutu	20,51

Ölçek maddeleri içerisinde en yüksek ortalama puanı “Hem Türk hem de Suriyeli arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.” ifadesi alırken, en düşük puanı “Türkçe’yi de Arapça’yı da iyi konuşmak benim için önemli değildir.” ifadesi almıştır (Tablo 18).

Tablo 18. Kültürleşme Ölçeği Maddelerinin Ortalama Puanları

	İfadeler	Ortalama Puan	Std. Sapma	Alt Boyut
1	Türkçe’yi de Arapça’yı da iyi konuşmak benim için önemli değildir.	1,653	0,93428	Marjinalleşme
2	Boş zamanlarımı sadece Türk arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ediyorum.	1,8328	0,90382	Asimilasyon
3	Sadece Türk arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.	1,9085	1,05894	Asimilasyon
4	Sadece Türkçe müzik dinlemeyi tercih ediyorum.	1,9243	1,04667	Asimilasyon
5	Sadece Türkçe televizyon programlarını izlemeyi tercih ediyorum.	1,9716	1,08899	Asimilasyon
6	Sadece Arapça müzik dinlemeyi tercih ediyorum.	1,9779	1,07745	Ayrılma
7	Boş zamanlarımı sadece Suriyeli arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ediyorum.	1,9842	1,0508	Ayrılma
8	Sadece Suriyeli arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.	2,0252	1,15807	Ayrılma
9	Sadece Arapça televizyon programlarını izlemeyi tercih ediyorum.	2,0379	1,09594	Ayrılma
10	Benim için, Türkçe’yi Arapça’dan daha iyi konuşmak daha önemlidir.	2,3407	1,07798	Asimilasyon
11	Arkadaşlarımla Türk ya da Suriyeli olması benim için önemli değildir.	2,571	1,49435	Marjinalleşme
12	Dinlediğim müziğin Türkçe ya da Arapça olması benim için önemli değildir.	2,5773	1,45323	Marjinalleşme
13	Boş zamanlarımı Türk ya da Suriyeli arkadaşlarımla geçirmek benim için önemli değildir.	2,5931	1,47822	Marjinalleşme

14	İzlediğim televizyon programlarının Türkçe ya da Arapça olması benim için önemli değildir.	2,6057	1,45579	Marjinalleşme
15	Benim için, Arapça'yı Türkçe'den daha iyi konuşmak daha önemlidir.	3,2839	1,15349	Ayrılma
16	Hem Türkçe hem de Arapça müzik dinlemeyi tercih ediyorum.	4,0315	1,07868	Bütünleşme
17	Benim için, Türkçe ve Arapça'nın her ikisini de iyi konuşmak önemlidir.	4,1325	0,95539	Bütünleşme
18	Hem Türkçe hem de Arapça televizyon programlarını izlemeyi tercih ediyorum.	4,1672	0,97782	Bütünleşme
19	Boş zamanlarımı hem Türk hem de Suriyeli arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ediyorum.	4,2082	0,94175	Bütünleşme
20	Hem Türk hem de Suriyeli arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.	4,2871	0,96272	Bütünleşme
	Ortalama (En düşük 1, en yüksek 5, ortalama=3)	2,7057		
	Toplam Puan (En düşük 20, en yüksek 100, ortalama=60)	54,1136		

Kültürleşme ölçeğindeki ifadelerle verilen cevapların ortalama puanlarına göre sıralanması incelendiğinde her madde için ortalama puanın 6 üzerinden 2,7057, ölçeğin toplam maddelerinin ortalama puanının 54,1136 olduğu hesaplanmıştır. Bütünleşme alt boyutunu ifade eden 5 maddenin tamamının ortalama puanın üzerinde olduğu görülmektedir.

4.1.4. Cinsiyete Göre Kültürleşme Düzeyleri

Cinsiyetin kültürleşme düzeyiyle olan ilişkisini ölçmek amacıyla bağımsız değişkenler t testi yapılmıştır. Elde edilen sonuca göre Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ve Hipotez 1 doğrulanamamıştır ($p>0,05$)

Tablo 19. Cinsiyete Göre Kültürleşme Düzeyleri

	Cinsiyet	Sayı (N)	Ortalama (Mean)	Anlamlılık Değeri (Sig.)	T değeri
Kültürleşme Ölçeği Ortalama Puanı	Kadın	151	53,9404	0.664	0.435
	Erkek	194	53,3763		

4.1.5. Eğitim Durumu Kültürleşme İlişkisi

Eğitim durumunun lisenin altında ya üzerinde olmasının kültürleşme düzeyiyle olan ilişkisini ölçmek amacıyla bağımsız değişkenler t testi yapılmıştır.

Tablo 20. Eğitim Durumuna Göre Kültürleşme Düzeyleri

	Eğitim Durumu	Sayı (N)	Ortalama (Mean)	Anlamlılık Değeri (Sig.)	T değeri
Kültürleşme Ölçeği Ortalama Puanı	Lisenin altı	47	54,5319	0.575	0.561
	Lise ve üzeri	298	53,4799		

Elde edilen sonuca göre göçmenlerin eğitim seviyelerinin lise seviyesinin altında ya da üzerinde olmasıyla kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Bu durumda Hipotez 2 doğrulanamamıştır.

4.1.6. Yaş Kültürleşme Düzeyi İlişkisi

Yaş değişkeninin kültürleşme düzeyiyle ilişkisinin incelediği Tablo 37’de değişkenler arası istatistiksel anlamlı fark tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile belirlenmiştir. Buna göre yaş ile kültürleşme düzeyi arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmuş ve Hipotez 3 doğrulanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 21. Yaşa Göre Kültürleşme Düzeyleri

	Yaş	Sayı (N)	Ortalama (Mean)	Anlamlılık Değeri (Sig.)	F değeri
Kültürleşme Ölçeği Toplam Puan	18-25	176	55,3864	0,018	4,040
	26-50	160	51,7188		
	51-70	9	53,000		

Hangi değişkenlerin birbirleriyle istatistiksel anlamlı fark gösterdiğinin belirlenmesi ise ANOVA testleri PostHoc analizlerinden Scheffe ile belirlenmiştir (Tablo 18). Buna göre yapılan Scheffe testine göre 18-25 yaşında olan göçmenlerin kültürleşme düzeyleriyle 26-50 arasında bulunan göçmenler arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Bu istatistiksel anlamlı fark 18-25 yaşında bulunanların lehine gerçekleşmiştir.

Tablo 22. Yaş-Kültürleşme Düzeyi Scheffe Testi

	Yaş	Ortalama Farkı (Mean Difference)	Anlamlılık Değeri
18-25	26-50	3,66761	0,013
	51-70	2,38636	0,825
26-50	18-25	-3,66761	0,013
	51-70	-1,28125	0,946

Buradan hareketle yaşı daha genç olanların kültürleşme düzeylerinin daha yüksek olduğu çıkarımını yapmak mümkündür. Bireylerin genç olması kültürleşme unsurlarını daha hızlı benimsemesine imkân sağlayabilir. Zira genç bireylerin zihinsel gelişimleri yaşlılara nispeten daha taze ve hızlı bir seyir izleyebilir. Bu sebeple kültürleşme faaliyetlerine katılım ve içselleştirme söz konusu olduğunda gençlerin bu faaliyetleri daha hızlı kabul etmesi son derece olasıdır. Elde edilen bu sonuç Hipotez 4'ü doğrulamıştır.

4.1.7. Statü Kültürleşme Düzeyi Arasındaki İlişki

Türkiye'de statü gruplarına göre kültürleşme ölçeği puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığının ölçülmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi (One Way Anova Analizi) uygulanmıştır. Buna göre sadece bütünleşme ve marjinalleşme alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 23. Statüye Göre Kültürleşme Düzeyleri

			Ortalama Puan	n	F	p	Post Hoc
Kültürleşme ölçeği	A	Geçici Koruma	53,5631	222	0,37	0,69	
	B	İkamet	54,3816	76			
	C	TC vatandaşı	52,4318	44			
	Toplam	Total	53,5994	345			
Asimilasyon alt boyutu	A	Geçici Koruma	9,7511	221	0,77	0,46	
	B	İkamet	10,3553	76			
	C	TC vatandaşı	10,2857	42			
	Toplam	Total	9,9528	342			
Ayrılma alt boyutu	A	Geçici Koruma	11,527	222	0,82	0,44	
	B	İkamet	11,0263	76			
	C	TC vatandaşı	10,8409	44			
	Toplam	Total	11,3275	345			
Bütünleşme alt boyutu	A	Geçici Koruma	20,9593	221	3,93	0,02	Tukey HSD
	B	İkamet	19,6711	76			A>B
	C	TC vatandaşı	19,5952	42			
	Toplam	Total	20,5015	342			
Marjinalleşme alt boyutu	A	Geçici Koruma	11,5158	221	3,43	0,03	Post Hoc analizine göre gruplar arasında fark tespit edilememiştir.
	B	İkamet	13,3289	76			
	C	TC vatandaşı	13,0682	44			
	Toplam	Total	12,1202	344			

Bütünleşme alt boyutunda geçici koruma statüsündekilerin puanı, ikametgâh izinli ve T.C. vatandaşlığı kazanmış olanlara göre daha yüksektir. Marjinalleşme boyutuna göre ise, geçici koruma statüsündekilerin puanı, ikametgâh izinli ve T.C. vatandaşlığı kazanmış olanlara göre daha düşüktür. Elde edilen bu sonuç Hipotez 5’i doğrulamıştır.

4.1.8. Türkiye’de Yaşama Süresine göre Kültürleşme Faaliyetleri

Bu başlık altında göçmenlerin Türkiye’de yaşama süreleriyle kültürleşme süreçlerine ilişkin bilgiler araştırmada kullanılan ölçeğin toplam puanı ve alt boyutları ölçütlerine uygun olarak incelenecektir. 2011 yılında başlayan göç hareketleri ve Türkiye’nin benimsemiş olduğu açık kapı politikası neticesinde savaşın ilk günlerinden bu yana Türkiye göç alan bir ülke pozisyonunda bulunmaktadır. Bu sebeple şu anda uzun yıllardır Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlere rastlamak son derece mümkündür.

Araştırma kapsamında örneklemin içerisinde yer alan kişilerin en az bir yıl olmak üzere on yıl ve üzeri yıldır Türkiye’de ikamet ettikleri bilgisine edinilmiştir. Hemen her ülkede yaşam süreden göçmenin araştırmaya katılması neticesinde frekanslar dengeli dağılmamıştır. Bu yüzden araştırmacı verilerin daha dengeli dağılması için “Türkiye’de yaşam süresi” değişkenini kategorize etmiştir. Bunun sonucunda değişkenler Türkiye’de “5 yıl ve daha az” ve “6 yıl ve daha fazla” olarak ikiye ayrılmıştır.

Bu doğrultuda Türkiye’de yaşama süresiyle kültürleşme ölçeğinin hem toplam puanı hem de alt boyutları üzerinden bağımsız değişkenler t testi yapılarak istatistiksel anlamlı fark aranmıştır. Elde edilen sonuca göre göçmenlerin Türkiye’de kalış süresiyle kültürleşme ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0,05$).

Tablo 24. Türkiye’de Yaşama Süresine Göre Kültürleşme Biçimleri

	Türkiyede Yaşanılan Yıl	Sayı	Ortalama	Anlamlılık Değeri (Sig.)	T değeri
Kültürleşme Ölçeği Toplam Puan	5 yıl ve daha az	86	57,1395	0,003	3,021
	6 yıl ve daha fazla	246	52,7602		
Asimilasyon alt boyutu	5 yıl ve daha az	86	10,8488	0,019	2,348
	6 yıl ve daha fazla	244	9,6475		
Ayrılma alt boyutu	5 yıl ve daha az	86	12,0349	0,075	1,787
	6 yıl ve daha fazla	246	11,1382		
Bütünleşme alt boyutu	5 yıl ve daha az	86	20,3837	0,503	-0,67
	6 yıl ve daha fazla	244	20,7213		
Marjinalleşme alt boyutu	5 yıl ve daha az	86	13,8721	0,001	3,206
	6 yıl ve daha fazla	245	11,5469		

Buna göre Türkiye’de 5 yıl ve daha az kalanların 6 yıl ve daha fazla kalanlara oranla daha yüksek seviyede kültürleştğini söylemek mümkündür. Elde edilen sonuçla birlikte Hipotez 6 doğrulanmıştır. Türkiye’de yaşam süresinin artmasıyla kültürleşme düzeyinin artması durumu araştırmanın hipotezlerinden biri olarak ortaya konmuştur. Elde edilen sonuç bunun tam tersini göstermektedir. Tablo 35’e göre ülkede yaşam süresi daha az olan göçmenlerin kültürleşme düzeyleri daha yüksek bulgulanmıştır. Bu durumda Hipotez 7 doğrulanamamıştır.

Araştırma sürecinde hipotezler ortaya atılırken bir yerde kalış süresiyle topluma entegre olmanın doğru orantılı olması ön görüşünden hareket edilmiştir. Zira bir yerde ne kadar fazla bulunulursa o toplumun dinamikleri o kadar derin yerleşebilir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuç ise bu durumun tersi şekilde gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de daha az kalanların kültürleşme puanları aha düşük çıkmıştır. Bu noktada iki hususa dikkat çekilebilir. Birincisi Türkiye’de daha fazla kalanlar ilk geldiklerinde tam entegre olamadıkları için belirli bir süreden sonra kültürleşme eylemlerine katılımları azalmış olabilir. Bir diğer husus ise 5 yıl ve daha az yıldır Türkiye’de olanların mevcut gelişmelere daha hızlı adapte olması ve toplumsal aksiyonlarda kendilerine yer bulacak şekilde davranmaları şeklinde yorumlanabilir.

Kültürleşme ölçeğinin alt boyutlarında ise Türkiye’de 5 yıl ve daha az kalanların asimile olmak alt boyutundan aldıkları puanlar daha fazla şekilde belirlenmiştir. Bu durum Hipotez 8’i doğrulamamıştır. Ayrılma alt boyutunda istatistiksel anlamlı fark belirlenememiştir ($p>0,05$). Yani ülkede kalış süresiyle kültürden ayrılma eylemi gösterme konusu arasında istatistiksel anlamlı fark yoktur ($p>0,05$). Ayrılma alt boyutundan elde edilen sonuç Hipotez 9’u doğrulamamıştır. Benzer bir durum bütünleşme alt boyutunda da gerçekleşmiştir. Ülkede kalış süresiyle bütünleşme arasında istatistiksel anlamlı fark yoktur ($p>0,05$). Bu sonuç H 10’u doğrulamamıştır. Son olarak ise marjinalleşme alt boyutuyla ülkede kalış süresiyle istatistiksel anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0,05$). Buna göre Türkiye’de 6 yıl ve daha fazla kalanların marjinalleşme düzeyleri azalmaktadır. Bu sonuçtan şu tarz bir yorum çıkarılabilir. Bireylerin bir yerde kalış süresi arttıkça kendilerini topluma daha fazla ait hissediyor olabilirler. Bu durum aykırı ve kendini dışarda gören, farklılaşan marjinal eylemler yerine kendilerini toplumun bir ferdi olarak görmeye başlamalarına işaret olabilir. Bu sonuç Hipotez 11’i doğrulanmıştır.

4.1.9. TV İzleme ile Kültürleşme İlişkisi

Araştırmaya katılan kişilerin izledikleri televizyon kanallarının kültürleşme ölçeği ve alt boyutlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını ölçmek amacıyla One Way Anova testiyle analiz yapılmıştır (Tablo 25).

Tablo 25. TV İzleme Durumlarına Göre Kültürleşme Düzeyleri

			Ortalama	Sayı	f	p	Post hoc
Kültürleşme Ölçeği	Türk Televizyonları	A	55,3103	116	10,58	0	A>B
	Suriye Televizyonları	B	47,7961	103			C>B
	Diğer Arapça Televizyonlar	C	56,2642	53			D>B
	Diğer Dillerde Televizyonlar	D	57,0476	21			E>B
	Diğer	E	58,5556	36			Tamhane
	Toplam		53,5775	329			
Ayrılma Alt Boyutu	Türk Televizyonları	A	11,3793	116	10,34	0	A>B
	Suriye Televizyonları	B	9,6019	103			C>B
	Diğer Arapça Televizyonlar	C	12,6981	53			D>B
	Diğer Dillerde Televizyonlar	D	12,3333	21			E>B
	Diğer	E	13,3333	36			E>A
	Toplam		11,31	329			Tukey
Bütünleşme Alt Boyutu	Türk Televizyonları	A	19,9823	113	5,601	0	B>A
	Suriye Televizyonları	B	22,0194	103			B>C
	Diğer Arapça Televizyonlar	C	19,7358	53			B>D
	Diğer Dillerde Televizyonlar	D	18,8095	21			Tukey
	Diğer	E	20,0278	36			
	Toplam		20,5153	326			
Asimilasyon Alt Boyutu	Türk Televizyonları	A	11,354	113	14,25	0	A>B
	Suriye Televizyonları	B	7,7087	103			C>B
	Diğer Arapça Televizyonlar	C	10,3208	53			D>B
	Diğer Dillerde Televizyonlar	D	11,0476	21			E>B
	Diğer	E	11,0278	36			Tamhane
	Toplam		9,9785	326			
Marjinalleşme Alt Boyutu	Türk Televizyonları	A	13,4052	116	18,26	0	A>B
	Suriye Televizyonları	B	8,466	103			C>B
	Diğer Arapça Televizyonlar	C	13,5094	53			D>B
	Diğer Dillerde Televizyonlar	D	14,8571	21			E>B
	Diğer	E	14,5714	35			Tamhane
	Toplam		12,0884	328			

One Way Anova testi sonucuna göre, kültürleşme ölçeğinin izlenen TV kanallarına göre farklılığına bakıldığında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Gruplar arası farklılığın incelenebilmesi için post hoc (çoklu karşılaştırma) testi yapılmıştır. Varyansların homojen olup olmaması dikkate alınarak, varyansların homojen olmadığı durumda Tamhane Testi tercih edilmiştir (Tablo 25).

Analiz kolaylığı açısın izlenen televizyon kanalları harflerle kodlanmıştır. Buna göre Türk Televizyonları A, Suriye Televizyonları B, Diğer Arapça Yayın Yapan Televizyonlar C, Diğer Dillerde Yayın Yapan Televizyonlar D, Diğer seçeneği ise E ile kodlanmıştır.

Tamhane testi sonuçlarına göre kültürleşme ölçeği genel puanlarına göre $A > B$, $C > B$, $D > B$ ve $E > B$ olduğu görülmüştür. Yani Suriye televizyonu izleyenlerin kültürleşme toplam puanları, diğer tüm gruplardan daha düşük olarak hesaplanmıştır.

Ayrılma alt boyutunun izlenen TV kanallarına göre farklılığına bakıldığında One Way Anova testi sonucuna göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Gruplar arası farklılığın incelenebilmesi için post hoc (çoklu karşılaştırma) testi yapılmıştır. Varyansların homojen olup olmaması dikkate alınarak varyansların homojen olduğu durumda Tukey testi tercih edilmiştir. Buna göre $A > B$, $C > B$, $E > B$, $D > B$ ve $E > A$ olduğu görülmüştür. Ayrılma alt boyutunda en düşük puanı Suriye televizyonlarını izleyen grup almıştır.

Bütünleşme alt boyutu Tukey testi sonuçlarına göre Suriye televizyonların izleyenlerin kültürleşme toplam puanı, diğer bütün gruplardan daha yüksek olarak hesaplanmıştır.

Asimilasyon ve marjinalleşme alt boyutlarında ise en düşük puana Suriye televizyonların izleyenlerin sahip oldukları ölçülmüştür. Hipotez 12 doğrulanmıştır.

4.1.10. Ayrımcılık Hissetme ile Kültürleşme Düzeyi İlişkisi

Göçmenlerin ayrımcılık hissetmeleriyle kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı fark olup olmadığına yönelik olarak bağımsız değişkenler t testi yapılmıştır (Tablo 26).

Tablo 26. Ayrımcılık Hissetme Durumlarına Göre Kültürleşme Düzeyleri

	Ayrımcılık Hissetme	Sayı (N)	Ortalama (Mean)	Anlamlılık Değeri (Sig.)	T değeri
Kültürleşme Ölçeği Ortalama Puanı	Evet	192	54,7396	0,598	0,529
	Hayır	92	53,9130		

Buna göre göçmenlerin ayrımcılık hissetme durumuyla kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı fark yoktur. Ortalama olarak her ne kadar ayrımcılık hissedenlerin kültürleşme düzeyi daha yüksek olsa da istatistiksel anlamlı bir fark bulunamamıştır. Hipotez 13 doğrulanamamıştır.

4.1.11. Cinsiyete Göre Çocuklarını Yetiştirmek İstedikleri Yerler

Araştırmaya katılanların “Çocuklarınızı (gelecekte) nerede yetiştirmek istersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar cinsiyet değişkenine göre ki-kare testi ile analiz edilmiştir (Tablo 27). Araştırma bulgularına göre cinsiyet değişkeni ile çocuklarını yetiştirmek istedikleri yer arasında $p<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmıştır. Kadınların erkeklere göre çocuklarını Türkiye’de yetiştirmeyi isteme oranları daha yüksek iken, erkeklerin çocuklarını Suriye’de yetiştirmeyi isteme oranlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çocuklarını Suriye’de yetiştirmek isteyen erkeklerin oranı yüzde 14,5 iken, bu oran kadınlar arasında sadece yüzde 4,6 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda Hipotez 14 doğrulanmıştır.

Tablo 27. Cinsiyete Göre Çocuklarını Yetiştirmek İstedikleri Yerler

			Çocuklarınızı (gelecekte) nerede yetiştirmek istersiniz?					
			Türkiye	Suriye	Başka Arap Ülkesi	Avrupa Ülkesi	Diğer	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	108	28	28	23	6	193
		%	56	14,5	14,5	11,9	3,1	100
	Kadın	Sayı	97	7	14	26	7	151
		%	64,2	4,6	9,3	17,2	4,6	100
Toplam		Sayı	205	35	42	49	13	344
		%	59,6	10,2	12,2	14,2	3,8	100
Pearson Chi-Square: 0,010								

4.1.12. Cinsiyete Göre Kimliği Sebebiyle Ayrımcılığa Uğrama Durumu

İstanbul’da yaşayan Suriyeli göçmenlerin “Kimliğinizden dolayı ayrımcılığa uğradığınızı düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar, cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği ki-kare testi ile analiz edilmiştir (Tablo 28).

Tablo 28. Cinsiyete Göre Ayrımcılığa Uğrama Durumu

			Kimliğinizden dolayı ayrımcılığa uğradığınızı düşünüyor musunuz?			
			Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	122	43	30	195
		%	62,6	22,1	15,4	100
	Kadın	Sayı	72	49	32	153
		%	47,1	32	20,9	100
Toplam		Sayı	194	92	62	348
		%	55,7	26,4	17,8	100
Pearson Chi-Square: 0,015						

Araştırmaya katılanların bu soruya verdikleri cevaplara göre kimliğinden dolayı ayrımcılığa uğrama ile cinsiyet değişkeni arasında $p < 0,015$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmıştır. Bulgulara göre kimliğinden dolayı ayrımcılığa uğradığını düşünen erkeklerin oranı yüzde 62,6 iken, kadınlar arasında bu oranın yüzde 47,10 olduğu hesaplanmıştır. Bu durumda Hipotez 15 doğrulanmıştır.

4.1.13. Cinsiyete Göre Televizyon İzleme Yöntemleri

Araştırmaya katılan İstanbul’daki Suriyeli göçmenlerin “Televizyonu çoğunlukla hangi yöntemle izlersiniz?” sorusuna yüzde 41,5 oranında “dijital/internet”, yüzde 28,8 oranında ise “Cep Telefonu, Tablet veya Bilgisayar” cevabı verdikleri görülmüştür. Bu durumda televizyon izleme yöntemlerinin yüzde 70,3 oranında interneti kullanarak klasik televizyon aracı dışındaki bir platformdan izlendiği anlaşılmaktadır.

Kablo, çanak veya uydu gibi klasik yöntemlerle televizyon izleyenlerin oranı ise sadece 27,30 olarak bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine göre televizyon izleme yöntemi arasında anlamlı bir fark olup olmadığının ölçülmesi için ki-kare testi yapılmıştır.

Tablo 29. Cinsiyete Göre Televizyon İzleme Yöntemleri

			Televizyonu çoğunlukla hangi yöntemle izlersiniz?					
			Uydu-Çanak	Kablolu Yayın	Dijital/İnternet	Cep Telefonu/Tablet/Bilgisayar	Diğer	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	18	19	87	60	2	186
		%	9,7	10,2	46,8	32,3	1,1	100
	Kadın	Sayı	19	34	50	35	6	144
		%	13,2	23,6	34,7	24,3	4,2	100
Toplam		Sayı	37	53	137	95	8	330
		%	11,2	16,1	41,5	28,8	2,4	100
Pearson Chi-Square: 0,001								

Buna göre $p < 0,001$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmıştır. Tabloya göre, kadınların kablo, çanak veya uydu gibi klasik yöntemlerle televizyon izleme oranları yüzde 36,8 iken, erkeklerde bu oran 20,1 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda Hipotez 16 doğrulanmıştır.

4.1.14. Cinsiyete Göre Haber Programı izleme

Çalışmaya katılan İstanbul'daki Suriyeli göçmenlerin "Haberleri genellikle hangi televizyon kanallarından izlersiniz?" sorusuna verdikleri cevaplara göre, haberlerin en fazla "diğer Arapça" televizyon kanallarından izlendiği ölçülmüştür. Türk televizyon kanallarından haber izleme oranı yüzde 22,5 iken, Suriye televizyon kanallarından izleme oranı yüzde 19,5, "izlemem" diyenlerin oranı ise yüzde 20,10 olmuştur. Cinsiyet ile haber izlenen televizyonlar arasında anlamlı bir ilişki ($p < 0,000$) bulunmuştur. Bu durumda Hipotez 17 doğrulanmıştır.

Tablo 30. Cinsiyete Göre Haber Programı İzleme Durumları

			Haber Programlarını genellikle hangi televizyonlardan izlersiniz?					
			Türk Televizyonları	Suriye Televizyonları	Diğer Arapça	Diğer Dillerde	İzlemem	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	35	37	89	3	30	194
		%	18	19,1	45,9	1,5	15,5	100
	Kadın	Sayı	41	29	34	2	38	144
		%	28,5	20,1	23,6	1,4	26,4	100
Toplam		Sayı	76	66	123	5	68	338
		%	22,5	19,5	36,4	1,5	20,1	100
Pearson Chi-Square: 0,000								

Buna göre, erkekler kadınlardan daha fazla haber izlemektedir. Haberleri erkekler Arapça yayın yapan diğer kanallardan takip ederken, kadınlar Türk televizyonlarından takip etmektedir.

4.1.15. Cinsiyete Göre İzlenen TV Kanalları

“En çok hangi dilde yayın yapan televizyon kanallarını izlersiniz?” sorusuna araştırmaya katılanlar yüzde 35,30 oranında “Türk Televizyonları”, yüzde 31,40 oranında “Suriye Televizyonları”, yüzde 16 oranında “Diğer (Suriye harici) Arapça yayın yapan televizyonlar” cevabı vermiştir. En çok Türkçe yayın yapan televizyonlarını izleme oranı erkekler arasında yüzde 25,5 iken, bu oran kadınlar arasında yüzde 48,3’ü yükselmektedir.

Tablo 31. Cinsiyete Göre İzlenen TV Türleri

			En çok hangi dilde yayın yapan televizyon kanallarını izlersiniz?					
			Türk	Suriye *	Diğer Arapça	Diğer Dillerde	Diğer	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	48	64	41	16	19	188
		%	25,50%	34,00%	21,80%	8,50%	10,10%	100,00%
	Kadın	Sayı	69	40	12	5	17	143
		%	48,30%	28,00%	8,40%	3,50%	11,90%	100,00%
Toplam		Sayı	117	104	53	21	36	331
		%	35,30%	31,40%	16,00%	6,30%	10,90%	100,00%
Pearson Chi-Square: 0,000								
• «Suriye Televizyonları» ile Türkiye’de yayın yapan Syria Tv, Orient TV gibi televizyon kanalları kastedilmektedir.								
• Anket ve görüşme yapılan kişilerin bu şekilde anladıkları teyit edilmiştir.								

Cinsiyete göre izlenen televizyon dili arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ölçmek amacıyla uygulanan ki-kare testi analizinde $p < 0,000$ olarak bulunmuştur. Bulunan değer, $p < 0,05$ 'ten daha küçük olduğu için, cinsiyete ile izlenen televizyon dili arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Kadınlar erkeklere göre Türk televizyonlarını daha fazla izlemekte, erkekler ise Arapça yayın yapan diğer televizyon kanallarını kadınlardan daha çok takip etmektedir. Bu durumda Hipotez 18 doğrulanmıştır.

4.1.17. Cinsiyete Göre İnternete Bağlanma Araçları

Araştırmaya katılan İstanbul'daki Suriyeli göçmenlerin yüzde 98'inin internet kullanıcısı olduğu tespit edilmiş ve internete nasıl/ hangi araçla bağlandıkları da sorulmuştur. Katılımcıların yüzde 92,4 oranında cep telefonu ile internete bağlandıkları bulgulanmıştır.

Tablo 32. Cinsiyete Göre İnternete Bağlanma Araçları

			İnternete nasıl bağlanıyorsunuz?				
			Cep Telefonu	Tablet	Bilgisayar	Diğer	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	174	1	14	4	193
		%	90,2	0,5	7,3	2,10%	100
	Kadın	Sayı	132	4	2	0	138
		%	95,7	2,9	1,4	0,00%	100
Toplam		Sayı	306	5	16	4	331
		%	92,4	1,5	4,8	1,20%	100
Pearson Chi-Square: 0,008							

Cinsiyete göre internete bağlanma araçları arasında bir ilişki olup olmadığının ölçülmesi için ki-kare testi uygulanmış ve buna göre ($p < 0,008$) iki değişken arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadınların cep telefonu, erkeklerin ise bilgisayar aracılığı ile diğerlerinden daha fazla internete bağlandıkları görülmüştür. Bu durumda Hipotez 19 doğrulanmıştır.

4.1.18. Cinsiyete Göre İnterneti Kullanım Amaçları

Araştırmaya katılan kişilerin internet kullanım amaçlarını tespit etmek amacıyla “İnternet kullanımınızdaki ilk amacınız nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevapların frekans değerlerine göre öncelikli amacın yüzde 43,10 oranıyla iletişim kurmak ve yüzde 28,60 oranında sosyal medya olduğu anlaşılmıştır.

İnternet kullanım amacının cinsiyete göre değişip değişmediğini öğrenmek amacıyla ki-kare testi ile uygulanmış ve $p < 0,048$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmaya katılan erkekler iletişim (konuşma ve görüşme) ve haber takip etmek amacıyla interneti kadınlardan daha fazla kullanırken, kadınlar sosyal medya amaçlı olarak interneti erkeklerden daha fazla kullanmaktadır. Bu durumda Hipotez 20 doğrulanmıştır.

Tablo 33. Cinsiyete Göre İnterneti Kullanım Amaçları

			İnternet kullanımınızdaki ilk amacınız nedir?								
			İletişim (konuşma, görüşme)	Haber	İş	Eğitim	Eğlence	Alışveriş	Sosyal Medya	Diğer	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	88	22	14	13	7	0	50	0	194
		%	45,4	11,3	7	6,7	3,6	0	25,8	0	100,00%
	Kadın	Sayı	55	6	9	12	6	2	45	3	138
		%	39,9	4,3	7	8,7	4,3	1,4	32,6	2,2	100,00%
Total		Sayı	143	28	23	25	13	2	95	3	332
		%	43,1	8,4	7	7,5	3,9	0,6	28,6	0,9	100,00%
Pearson Chi-Square: 0,048											

4.1.19. Cinsiyete Göre En sık ziyaret edilen web siteleri

Suriyeli göçmenlerin hangi web sitelerini ziyaret ettiklerini tespit etmek amacıyla “En sık ziyaret ettiğiniz web sitesi hangisidir?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılanların yüzde 32,80’i en sık Syria.tv, yüzde 30,80’i Orient-news.net web sitelerini ziyaret ettikleri, yüzde 33,40 oranında ise diğer web sitelerini takip ettikleri bulgulanmıştır (Tablo 34).

Tablo 34. Cinsiyete Göre En sık ziyaret edilen web siteleri

			En sık ziyaret ettiğiniz web sitesi hangisidir?					
			Syria. tv	Orient- news. net	Enabbaladi. net	Zamanalwasl. net	Diğer	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	46	61	2	5	64	178
		%	25,8	34,3	1,1	2,8	36	100
	Kadın	Sayı	53	32	2	0	37	124
		%	42,7	25,8	1,6	0	29,8	100
Toplam		Sayı	99	93	4	5	101	302
		%	32,8	30,8	1,3	1,7	33,4	100
Pearson Chi-Square: 0,014								

Cinsiyet ile sık ziyaret edilen web siteleri arasında $p<0,014$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Syria.tv web sitesini sık ziyaret eden kadınların oranı yüzde 42,70 iken, erkeklerin oranı yüzde 25,80 olarak tespit edilmiştir. Orient-news.net web sitesinin erkekler arasında sık ziyaret edilme oranı yüzde 34,30 ile kadınların oranından (%25,80) daha yüksektir. Sonuç olarak araştırmaya katılan yaklaşık her üç kişiden ikisinin (%63,6) Syria.tv ve Orient-news.net web sitelerini sık ziyaret ettikleri, kadınların Syria.tv, erkeklerin ise Orient-news.net web sitelerini daha sık ziyaret ettikleri bulgulanmıştır. Bu durumda Hipotez 21 doğrulanmıştır.

4.1.20. Cinsiyete Göre Televizyon İzleme Süresi

Araştırma bulgularına göre İstanbul'daki Suriyeli göçmenlerin yüzde 60,70'i 2 saat veya daha az televizyon izlediğini ifade etmektedir. Katılımcıların yüzde 22,80'i 3 saat, yüzde 8,90'ı 4 saat, yüzde 7,60'ı ise 5 saat ve daha fazla televizyon izlediğini söylemiştir. Kadınlar ve erkekler arasında izlenen televizyon süreleri bakımından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu açıdan Hipotez 22 doğrulanamamıştır.

Tablo 35. Cinsiyete Göre Televizyon İzleme Süresi

			Günde kaç saat televizyon izlersiniz?						
			Hiç izlemem	1 saat	2 saat	3 saat	4 saat	5 + saat	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	4	57	50	46	14	8	179
		%	2,2	31,8	27,9	25,7	7,8	4,5	100
	Kadın	Sayı	1	34	38	23	13	15	124
		%	0,8	27,4	30,6	18,5	10,5	12,1	100
Toplam		Sayı	5	91	88	69	27	23	303
		%	1,70%	30	29	22,8	8,9	7,6	100
Pearson Chi-Square: 0,094									

4.1.21. Cinsiyete Göre Sosyal Medyada Geçirilen Süre

Araştırmaya katılan İstanbul'daki Suriyeli göçmenlerin sosyal medyada günde ne kadar süre geçirdiklerini ölçmek amacıyla “Sosyal medyada kaç saat geçiriyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Sosyal medyada hiç vakit geçirmeyenlerin oranı yüzde 5,5 iken, bir saat geçirenlerin oranı 16,7, iki saat geçirenlerin oranı yüzde 23,2, üç saat ve dört saat geçirenlerin oranları ise yüzde 27,3 olarak bulunmuştur. Cinsiyet ile sosyal medyada geçirilen süre arasında ($p<0,155$) anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu açıdan Hipotez 23 doğrulanamamıştır.

Tablo 36. Cinsiyete Göre Sosyal Medyada Geçirilen Süre

			Sosyal medyada kaç saat geçiriyorsunuz?						
			Hiç	1 saat	2 saat	3 saat	4 saat	5 + saat	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	8	33	31	48	48	8	168
		%	4,8	19,6	18,5	28,6	28,6	4,8	100
	Kadın	Sayı	8	16	37	32	32	8	125
		%	6,4	12,8	29,6	25,6	25,6	6,4	100
Toplam		Sayı	16	49	68	80	80	16	293
		%	5,5	16,7	23,2	27,3	27,3	5,5	100
Pearson Chi-Square: 0,155									

4.1.22. Cinsiyete Göre Takip Ettikleri Ülke Gündemleri

Araştırmaya katılan kişilerin daha fazla Türkiye gündemini mi, Suriye gündemini mi takip ettiklerini ölçmek amacıyla “Hangi haberleri takip ediyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırma bulgularına göre İstanbul'daki Suriyeli göçmenlerin yüzde 42,50'si öncelikli olarak dünya gündemini, daha sonra ise yüzde 26,60 oranı ile hem Türkiye hem Suriye gündemini takip ettiğini belirtmişlerdir. Türkiye gündemini takip edenlerin oranı (%15,60), Suriye gündemini takip ettiğini söyleyenlerin (%7,20) oranından iki kattan daha fazla olmuştur.

Cinsiyet değişkeni ile takip edilen gündem arasında $p<0,005$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmaya katılan İstanbul'daki Suriyeli göçmen erkeklerin yüzde 46,30'u dünya gündemini takip ettiğini söylerken, kadınlar arasında bu oran yüzde 37,70 olmuştur. Hem Suriye hem Türkiye gündemini takip ettiğini söyleyen kadınların oranı yüzde 34,20 iken, erkeklerin oranı yüzde 20,70 olarak ölçülmüştür.

Tablo 37. Cinsiyete Göre Ülke Gündemlerini Takip Etme

			Hangi ülke gündemindeki haberleri takip ediyorsunuz?						
			Türkiye gündemi	Suriye gündemi	Dünya gündemi	Hem Suriye hem Türkiye gündemi	Haber takip etmiyorum	Diğer	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	28	19	87	39	15	0	188
		%	14,9	10,1	46,3	20,7	8	0	100
	Kadın	Sayı	24	5	55	50	9	3	146
		%	16,4	3,4	37,7	34,2	6,2	2,1	100
Toplam		Sayı	52	24	142	89	24	3	334
		%	15,6	7,2	42,5	26,6	7,2	0,9	100
Pearson Chi-Square: 0,005									

Erkeklerin Suriye gündemini takip etme oranları yüzde 10,10 iken kadınların oranı yüzde 3,40 olmuştur. Sonuç olarak, yapılan ki-kare analizine göre $p < 0,05$ olarak ölçüldüğünden kadınlar ve erkeklerin takip ettikleri ülke gündemleri arasında anlamlı bir farklılık olup, erkekler daha çok dünya gündemini takip ederken, kadınların daha çok hem Suriye hem Türkiye gündemini takip ettikleri tespit edilmiştir. Bu durumda Hipotez 24 doğrulanmıştır.

4.1.23. Cinsiyete Göre Dinlenen Radyo Dilleri

Araştırmaya katılan İstanbul'daki Suriyeli göçmenlerin en fazla hangi dilde yayın yapan radyo kanallarını tercih ettikleri araştırılmıştır. Soruya cevap veren 252 kişinin yüzde 40,10'u Suriye radyolarını, yüzde 24,60'ı Türk radyolarını, yüzde 27,40'ı ise diğer veya diğer dillerde yayın yapan radyo kanalları seçeneğini tercih etmiştir.

Tablo 38. Cinsiyete Göre Dinlenen Radyo Dilleri

			En fazla hangi dilde yayın yapan radyo kanallarını tercih edersiniz?					
			Türk radyoları	Suriye radyoları	Diğer Arapça	Diğer diller	Diğer	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	23	69	11	7	25	135
		%	17	51,1	8,1	5,2	18,5	100
	Kadın	Sayı	39	32	9	2	35	117
		%	33,3	27,4	7,7	1,7	29,9	100
Total		Sayı	62	101	20	9	60	252
		%	24,6	40,1	7,9	3,6	23,8	100
Pearson Chi-Square: 0,000								

Cinsiyet değişkeni ile dinlemeyi tercih edilen radyo dili arasında $p<0,000$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmaya katılan İstanbul'daki Suriyeli göçmen kadınların yüzde 33,30'u Türk radyolarını tercih ederken, erkeklerin yüzde 17'si Türk radyolarını tercih etmektedir. Erkeklerin Suriye radyolarını tercih etme oranları 51,10 gibi yüksek bir oran iken, kadınlar arasında bu oran yüzde 27,40'a düşmektedir. Yapılan ki-kare analizine göre $p<0,05$ olarak ölçüldüğünden kadınlar ve erkeklerin dinledikleri yayın yapılan radyo dilleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu ölçülmüştür. Bu durumda Hipotez 25 doğrulanmıştır.

Tablo 39. Cinsiyete Göre En Çok Dinlenen Radyo Kanalı

			En çok dinlediğiniz radyo kanalı hangisidir?						
			Misk Radyosu	Rozana Radyosu	Nasaem Radyosu	Vatan Radyosu	Orient Radyosu	Diğer	
Cinsiyet	Erkek	Sayı	32	9	4	23	38	28	134
		%	23,9	6,7	3	17,2	28,4	20,9	100
	Kadın	Sayı	15	9	3	13	26	47	113
		%	13,3	8	2,7	11,5	23	41,6	100
Toplam		Sayı	47	18	7	36	64	75	247
		%	19	7,3	2,8	14,6	25,9	30,4	100
Pearson Chi-Square: 0,013									

Suriyeli göçmenlere yönelik Arapça yayın yapan radyolardan en fazla hangilerini dinlediklerini ölçmek amacıyla “En çok dinlediğiniz radyo kanalı hangisidir?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan kişilerin en fazla yüzde 25,90 ile Orient Radyosu’nu dinledikleri bulgulanmıştır. Misk Radyosu yüzde 19, Vatan Radyosu yüzde 14,60, Rozana Radyosu yüzde 7,30 oranları ile fazla radyolar olmuştur.

Cinsiyet değişkeni ile en çok dinlenen radyo kanalları arasında $p<0,013$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmaya katılan İstanbul'daki Suriyeli göçmen erkeklerin yüzde 28,40'ı Orient Radyosu’nu, yüzde 23,90'ı Misk Radyosunu, yüzde 17,20'si Vatan Radyosunu dinlerken, kadınlar arasında bu oranlar sırasıyla yüzde 23, yüzde 13,30 ve yüzde 11,50 oranında olduğu ölçülmüştür. Kadınların yüzde 41,60 oranında seçeneklerde yer almayan diğer radyoları dinledikleri, erkekler arasında bu oranın sadece yüzde 20,90 olduğu görülmüştür. Sonuç olarak yapılan ki-kare analizine göre $p<0,05$ olarak ölçüldüğünden kadınlar ve erkeklerin dinledikleri radyo kanalları arasında anlamlı bir farklılık olup, erkekler daha çok Orient, Misk ve Vatan

radıoları kadınlar ise diğır radyo kanallarını daha fazla tercih etmektedir. Bu durumda Hipotez 26 doğrulanmıştır.

4.1.24. Cinsiyete Göre İzlenilen Televizyon Kanalı

İstanbul’daki Suriyeli göçmenlerin TV dizilerini hangi televizyon kanallarından izledikleri ölçmek amacıyla sorulan “TV dizilerini genellikle hangi televizyon kanallarından izlersiniz?” sorusuna araştırmaya katılan kişilerden yüzde 34,10’u “Türk Televizyonları”, yüzde 27,60’ı “Suriye Televizyonları”, yüzde 18,40’ı “Diğır Arapça” cevabını vermiştir. Cinsiyet ile TV dizisi izlenen televizyon kanalları arasında $p < 0,000$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre TV dizilerini kadınlar daha çok Türk televizyonlarından izlerken, erkekler Arapça yayın yapan diğır televizyonlarını tercih etmektedir. Bu durumda Hipotez 27 doğrulanmıştır.

Tablo 40. Cinsiyete Göre İzlenilen Televizyon Kanalları

			TV dizilerini genellikle hangi televizyon kanallarından izlersiniz?					
			Türk	Suriye	Diğer Arapça	Diğer Dillerde	İzlemem	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Sayı	47	53	47	21	24	192
		%	24,50%	27,60%	24,50%	10,90%	12,50%	100,00%
	Kadın	Sayı	68	40	15	9	13	145
		%	46,90%	27,60%	10,30%	6,20%	9,00%	100,00%
Toplam		Sayı	115	93	62	30	37	337
		%	34,10%	27,60%	18,40%	8,90%	11,00%	100,00%
Pearson Chi-Square: 0,000								

4.1.25. Statüye Göre En ok İzlenen Televizyon Kanalı

Araştırmaya katılan kişilerin Türkiye’deki statüleri ile izledikleri televizyon kanalları arasındaki ilişkiyi analiz etmek amacıyla ki-kare testi uygulanmıştır. Buna göre T.C. vatandaşlığı kazanan Suriye kökenli kişiler Türk televizyonlarını daha fazla izlerken, geçici koruma statüsündekiler Suriye televizyonlarını daha fazla izlemektedir. Araştırmaya katılan İstanbul’daki Suriyeli göçmenlerin statüleri ile izledikleri televizyon kanalları arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla uygulanan analize göre $p < 0,05$ olarak bulunduğundan, iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda Hipotez 28 doğrulanmıştır.

Tablo 41. Statüye Göre En Çok İzlenen Televizyon Kanalı

			En çok hangi TV kanalını izlersiniz?					
			Türk Televizyonları	Suriye Televizyonları	Diğer Arapça	Diğer diller	Diğer	Toplam
Türkiye'deki Statüsü	Geçici Koruma	Sayı	68	72	37	12	23	212
		%	32,1	34	17,5	5,7	10,8	100
	İkamet	Sayı	26	24	8	8	7	73
		%	35,6	32,9	11	11	9,6	100
	T.C. Vatandaşı	Sayı	23	7	8	1	4	43
		%	53,5	16,3	18,6	2,3	9,3	100
	Diğer	Sayı	0	1	0	0	2	3
		%	0	33,3	0	0	66,7	100
Toplam		Sayı	117	104	53	21	36	331
		%	35,3	31,4	16	6,3	10,9	100
Pearson Chi-Square= 0,02								

4.1.26. Statüyle Ülke Gündemi Takip Etme İlişkisi

Araştırmaya katılan İstanbul'daki Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki statüleri ile öncelikli olarak takip ettikleri ülke gündemi arasındaki ilişkiyi analiz etmek üzere ki-kare analizi yapılmıştır. T.C. vatandaşlığı kazanmış olanların öncelikli olarak haberleri yüzde 23,30 ile Türkiye gündemini takip ederken, bu oran geçici koruma statüsü altındakilerde yüzde 15,10'da kalmaktadır.

Tablo 42. Statüye Göre Takip Edilen Ülke Gündemleri

			En çok hangi TV kanalını izlersiniz?					
			Türk Televizyonları	Suriye Televizyonları	Diğer Arapça	Diğer diller	Diğer	Toplam
Türkiye'deki Statüsü	Geçici Koruma	Sayı	68	72	37	12	23	212
		%	32,1	34	17,5	5,7	10,8	100
	İkamet	Sayı	26	24	8	8	7	73
		%	35,6	32,9	11	11	9,6	100
	T.C. vatandaşı	Sayı	23	7	8	1	4	43
		%	53,5	16,3	18,6	2,3	9,3	100
	Diğer	Sayı	0	1	0	0	2	3
		%	0	33,3	0	0	66,7	100
Toplam		Sayı	117	104	53	21	36	331
		%	35,3	31,4	16	6,3	10,9	100
Pearson Chi-Square= 0,02								

Hem Türkiye hem Suriye gündemini takip etme oranı T.C. vatandaşlığı kazananlar arasında yüzde 41,90 iken, ikamet izinli olanlarda yüzde 28,90, geçici koruma statüsü altında olanlarda ise yüzde 22,60 olarak bulgulanmıştır. Sonuç olarak Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki statüleri ile öncelikli olarak takip ettikleri ülke gündemi arasında $p<0,005$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuş olup T.C. vatandaşlığı kazananların diğer statüdekilere göre Türkiye gündemini takip etme oranları daha yüksektir. Bu durumda Hipotez 29 doğrulanmıştır.

4.1.27. Statüyle Takip Edilen Haber Program Dilleri

Araştırmaya katılan İstanbul'daki Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki Statüleri ile haberleri hangi televizyonlardan izlediklerini karşılaştırmak üzere ki-kare testi uygulanmıştır. $p<0,046$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. T.C. vatandaşlığı kazanmış olanlar haberleri daha fazla Türk televizyonlarından, geçici koruma statüsü altındakiler ise Suriye televizyonlarından izlemektedir. Ancak diğer Arapça yayın yapan televizyonlar, haber izlemek için toplamda en fazla tercih edilen tür olarak bulgulanmıştır. Bu durumda Hipotez 30 doğrulanmıştır.

Tablo 43. Statüye Göre Takip Edilen Haber Program Dilleri

			Haber Programlarını genellikle hangi televizyonlardan izlersiniz?					
			Türk	Suriye	Diğer Arapça	Diğer diller	İzlemem	Toplam
Türkiye'deki Yasal Statüsü	Geçici Koruma	Sayı	43	51	78	2	44	218
		%	20	23,4	35,8	0,9	20,2	100
	İkamet	Sayı	15	12	29	3	16	75
		%	20	16	38,7	4	21,3	100
	TC Vatandaşı	Sayı	18	3	14	0	7	42
		%	43	7,1	33,3	0	16,7	100
	Diğer	Sayı	0	0	2	0	1	3
		%	0	0	66,7	0	33,3	100
Toplam		Sayı	76	66	123	5	68	338
		%	23	19,5	36,4	1,5	20,1	100
Pearson Chi-Square= 0,046								

4.2. Nitel Bulgular

Bu bölümde araştırmanın nitel kısmına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Nitel kısma katılan Suriyeli göçmenlerin profilleri ve derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen sonuçlar bu bölümde verilmiştir.

4.2.1. Suriyeli Göçmenlerin Sosyo-Demografik Bilgileri

Araştırmanın nitel çalışma grubunda 18 Suriyeli göçmen yer almıştır. Bu göçmenlerin yarısından fazlası erkektir. Bu durumun oluşmasında göçmen kadınların topluma adapte olmasının erkeklere oranla daha geç olması etkili olmuş olabilir. Zira göç edildiğinde erkeklerin toplumda kendilerini göstermeleri kadınlara oranla daha yüksektir. İstihdama katılım, ev işleriyle kadınların ilgilenmesi vb. gerekçelerle toplumda erkek göçmen görmek, kadın göçmen görmekten daha olasıdır.

Tablo 44. Nitel Çalışma Grubundakilerin Sosyo-Demografik Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Meslek
Katılımcı 1	Erkek	65	Aşçı
Katılımcı 2	Kadın	50	Ev hanımı
Katılımcı 3	Kadın	25	Tekstil işçisi
Katılımcı 4	Erkek	32	Bakkal
Katılımcı 5	Erkek	28	Marangoz
Katılımcı 6	Kadın	35	Kadın kuaförü
Katılımcı 7	Erkek	22	Öğrenci
Katılımcı 8	Erkek	35	İşçi
Katılımcı 9	Erkek	23	Badanacı
Katılımcı 10	Erkek	26	İşçi
Katılımcı 11	Erkek	32	İşçi
Katılımcı 12	Erkek	64	İşçi
Katılımcı 13	Kadın	52	Ev hanımı
Katılımcı 14	Kadın	23	Öğrenci
Katılımcı 15	Erkek	52	İşçi
Katılımcı 16	Erkek	31	İşçi
Katılımcı 17	Erkek	33	Yüksek Lisans Öğrencisi
Katılımcı 18	Kadın	30	Fransızca Öğretmeni

Katılımcıların yaşları 22-64 arasında değişmektedir. Bu sayede farklı nesillerden fikirler almak mümkün hale gelmiştir. Aynı sorulara farklı nesillerde dünyaya gelmiş kişilerin vereceği cevapların farklılığı araştırmanın özgün değerini artırıcı bir etken olarak görülebilir. Meslek olarak ise genel itibarıyla Suriyeli göçmenlerin işçi olarak hayatına devam ettiği görülmüştür.

4.2.2. Temalara Göre Nitel Bulgular

4.2.2.1. Göçün Suriyeli Göçmenler Üzerindeki Etkileri

Sınırların aşıldığı ve farklı coğrafyalara hareketlerin gerçekleştirildiği göç süreci hem göçmenler hem de hedef ülke vatandaşları üzerinden pek çok etkiyi beraberinde getirmektedir. Her şeyden önce göç, fiziksel (mekânsal) bir değişimin doğal sonucudur. Bu sebeple en temelde fiziksel (mekânsal) bir boyuta sahiptir.

“Suriye'deki iç savaş ve çatışmalar nedeniyle zorunlu olarak ülkemi terk etmek zorunda kaldım. Yani yerimden yurdumdan oldum. Yeni bir ülkede ve farklı bir toplumda yaşamaya başladım.” (Katılımcı 11).

“Türkiye'den göç ettikten sonra artık bütün ailelerimizden ayrı olduk... Çocuklarımız kendi aile atmosferini yaşamıyorlar artık... Biz de Türkiye'de yaşıyoruz ama ailelerimizle birlikte olamıyoruz ve kaybettiğimiz yakın akrabalarımız, babalarımız, annelerimize ziyaret bile edemedik.” (Katılımcı 16)

Göç fiziksel değişimle birlikte kişilerin hayatında istikrarsızlık olgusunu da beraberinde getirmiştir. Belirli bir yere ait olmama durumu ise kişileri kaygıya itmiştir. Bu süreçte göçmenlerde kendi kimliklerini saklama, görünür olmak istememe, dışlanma, değersiz görülme, yalnızlık ve güvensizlik gibi durumlar ve duygular ön plana çıkmaktadır.

“...yaftalandım. İnsan olarak bir değerim yok. Artık insan olarak hayatta kalma mücadelem var. İstikrarsızlık ve sürekli kaygı içinde yaşamak var. Her yere gidebilirim ama anavatanıma gidemem... Kimliğimi saklıyorum. Sokakta, her yerde Türkler Suriyeliyi görmek istemiyorlar. Şuan Türkiye'deyim ve yalnızım. Suriyeli kimliğim ön plana çıksın istemiyorum. Artan ırkçı söylemler nedeniyle mobil bir hayat yaşıyorum.” (Katılımcı 17).

“Göçle birlikte artık hayatımızda artık sabit bir şey yok. Her an her şey değişebilir. İstikrar yok. Kaygı ve korku var. Güven yok. Vatansızlık var.” (Katılımcı 18).

Bununla birlikte kişiler sahip oldukları kültürel unsurlarla birlikte kendi kültürleriyle farklılık gösteren coğrafyalara gidebilirler. Bunun sonucunda göçün kültürel boyutu devreye girmektedir. Kültürel farklılıklar kabul ve/ya reddedildiğinden ortaya karmaşık bir süreç çıkabilmekte ve bu durum diasporik kimliğin ortaya çıkmasına ve şekillenmesine neden olmaktadır. Dil kültürleşmenin en önemli unsuru olarak kişilerin hayatlarını derinden etkileyecek gelişmelere sebep olabilir. Zira bir dili bilmek ve konuşmak Suriyeli göçmenlerin o ülkedeki geleceğinin iyi ya da kötü şekilde devam etmesine neden olabilecek bir değişkendir. Dil bir yandan kültürleşmeyi ve uyumu kolaylaştırırken bir yandan da diasporik kimlik gelişimini yavaşlatmaktadır. Araştırmaya katılan Suriyeli göçmenlerin Türkçeyi öğrenme konusunda birtakım zorluklar yaşadıkları görülmüştür.

“Türkiye’ye göç etmek, yeni bir kültür ve topluma adapte olmayı gerektirdi, yaşlı olduğum için zorlanıyorum. Dil, gelenek, yaşam tarzı ve sosyal kabuller farklı olduğu için uyum sağlamaya çalışıyorum.” (Katılımcı 12)

“Türkçe ile iletişim kurmayı öğrenmek ve Türk kültürüyle etkileşimde bulunmak zorundayım. Dil ve kültürel farklılıkların üstesinden gelmek için çabaıyorum.” (Katılımcı 11)

“Göçle birlikte günlük hayatımda birçok değişiklik oldu. Türkiye’ye göç ettiğimizde yeni bir kültür ve dille karşılaştım. Türk toplumuna uyum sağlama sürecinde Türkçe öğrenmeye çalıştım, kursa gittim.” (Katılımcı 13)

Bir diğer boyutta ise göç bireyler üzerinde ekonomik alanlarda değişiklikleri meydana getirmektedir. Özellikle savaş sebebiyle göç etmek zorunda kalan Suriyeliler hali hazırda yapmakta oldukları işleri bırakarak göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu durum da ekonomik olarak birikim herhangi bir birikim yapmadan ani bir şekilde ülkelerini terk etmelerine neden olmuştur. Mevcut halleriyle hiç bilmedikleri bir ülkeye gelen Suriyeli göçmenler yaşamlarını sürdürmek için iş piyasalarına girmeye çalışmışlar ve gelir elde etme yolunu tercih etmişlerdir.

Bu girişimler sırasında karşılaşılan problemler arasında göçmenlere yönelik yaş ayrımcılığı dikkat çekmektedir. Göçmenler arasında yaşlı olması sebebiyle istihdam edilemeyen kişilerin varlığı son derece önemli bir probleme işaret etmektedir.

“Yaşımın fazla olmasından dolayı nitelikli iş bulamıyorum. Evin geçimini sağlamakta zorlanıyorum.” (Katılımcı 12)

“Türkiye’de işsizlik yaşadım, sosyal güvencesi olmayan bir sürü iş yaptım. Suriye’deki mesleğimi yapamadım.” (Katılımcı 11)

Türkiye’ye göç ettikleri andan itibaren statülerinin henüz belli olmaması, göç eden kişi sayısının fazlalığı sebebiyle resmî işlemlerin uzaması Suriyeli göçmenlerin uzun bir süre kayıt dışı istihdam edilmelerine neden olmuştur. Bu da bazı durumlarda çok da makul olmayan çalışma koşullarına maruz kalmaları ihtimalini ortaya çıkarmış olabilir. Sayılarının çok fazla olmasından ötürü istihdam piyasalarında ciddi bir dalgalanmanın oluşması işçi istikrarsızlığını beraberinde getirmiş ve bu durum ise göçmenlerin kısa zaman aralıklarında bilgi sahibi olmadıkları bir mesleği art arda yapmalarına neden olmuştur.

4.2.2.2. Suriyeli Göçmenlerin Sosyal Çevre ve İlişki Ağları

Araştırmanın nitel bölümünde yer alan Suriyeli göçmenlerin sosyal ilişkilerini hangi ağlar üzerinden sağladıkları araştırmada önemli bir yer teşkil etmektedir. Zira Suriyeli göçmenlerin kullanmış oldukları medya platformları her geçen gün değişebilmekte ve çeşitlenebilmektedir. Bununla birlikte bu platformların tercih edilmesinde iletişim sistemlerinin erişilebilirliği, kişilerin meşguliyeti gibi değişkenler önemli olmaktadır.

“Sosyal medya platformları (Facebook, Instagram, Twitter, TikTok vb.) ve anlık mesajlaşma uygulamaları (WhatsApp, Telegram, Signal vb.) gibi dijital araçlarla, haberleri ve gündemi takip etme bulunma imkânı bulmaktayım.” (Katılımcı 10).

“Suriye’deki iletişim altyapısı bazı bölgelerde sınırlı veya kesintiler olmaktadır. WhatsApp, Facebook ve Telegram gibi uygulamalar üzerinden iletişim kurmaktayım.” (Katılımcı 11)

“Geride yakın akrabalarımı bıraktım ve onların hayatından da endişe duyuyorum. Bu nedenle WhatsApp, Facebook ve Telegram gibi uygulamaları aktif olarak kullanmaktayım.” (Katılımcı 12)

“WhatsApp, FaceTime, Facebook gibi internet tabanlı sesli ve görüntülü görüşme uygulamalarını kullanarak Suriye'deki akrabalarımın rahatlıkla iletişim kuruyorum. Bu uygulamalar, ücretsiz görüşme imkânı sağlıyor. Günde 2 kez Suriye'deki kızlarımla ve torunlarımla mutlaka görüşürüm. Onlarla uzun sohbetler yaparım (Katılımcı 13)

“Maalesef kurmuyorum. Annem oradaki teyzemle WhatsApp üzerinden konuşurken hızlıca selam veriyorum (o da nadiren oluyor maalesef) o kadar. Bazen unutuyorum hatta orada akrabalarından bazılarını ve bu kadar çökmüş durumda olan bir Suriye'de nasıl hala hayat sürdürebildiklerine şaşıyorum ve aynı zamanda acı hissediyorum.” (Katılımcı 14)

Suriyeli göçmenlerin yakınlarıyla genel olarak telefon uygulamaları üzerinden iletişime geçtikleri belirlenmiştir. En çok kullanılan uygulamanın WhatsApp ve Facebook şeklinde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte çok nadir de olsa Suriye'deki yakınlarıyla nerdeyse hiç konuşmadığını ifade eden göçmenler de bulunmaktadır. Araştırmanın nicel bölümünde Tablo 12'de yer alan bilgiler bu nitel bulguları destekleyici nitelikte ortaya çıkmıştır. Katılımcıların her on tanesinin birinden fazlası interneti ve cep telefonunu kullanmaktadır. Bu katılımcılar içerisinde interneti iletişim ve sosyal medya amaçlı kullananların oranı ise %70'ten fazladır. Nitel bir bulgu olarak iletişim platformlarının bu şekilde bulgulanması Suriyeli göçmenlerin bu platformlarda iletişimi öncelediğini ortaya koymaktadır.

Sosyal çevre ve ilişki ağları tesis edilirken sahip olunan imkânlar iletişimin kurulmasında önemli bir yer teşkil etmektedir. Göçmenler Türkiye'de olmaları sebebiyle bu imkânlarla Suriye'de yaşayan akrabalarından daha hızlı ulaşabilmektedir. Tam tersi olarak Suriye'de yaşayan kişiler ise teknolojik araç ve ağ hizmetlerine yeteri kadar ulaşamadıklarından ötürü Türkiye'deki akrabalarıyla iletişim kurmakta güçlük çekmektedir. Ayrıca Suriyeli göçmenler imkânlar dâhilinde az da olsa ve yüz yüze görüşebilmek amacıyla düzenli olarak farklı ülkelerde buluşmaktadırlar.

“...Suriye’deki yakınlarımın WhatsApp dışındaki uygulamalara erişimleri çok zor. Yılda bir kez tüm ailemle Lübnan’da buluşuyoruz. Ben Türk vatandaşı oldum benim Suriye’ye gitmem, ailemin de gelmesi Türkiye’ye gelmesi çok zor.” (Katılımcı 17)

“Şu an Suriye’deki iç çatışmalar nedeniyle tüm enerji kaynakları hasar gördü. Elektrik üretiminde ve sağlanmasında çok sıkıntılar yaşanmakta. Mesela abonelere günde sadece 4 saat elektrik verilebiliyor. Ancak verilen elektrikle hayati önceliği olan makinaları kullanıyorlar. Telefon şarjları doluluğu ve internet erişiminin hızı nedeniyle sıkıntılar yaşanıyor.” (Katılımcı 18)

Bu iletişim ağlarını kullanırken platformlara olan güven düzeyi ve platformların kalitesi Suriyeli göçmenlerin tercihlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Katılımcılar güvenli bulmadıkları platformları özellikle kullanmak istemedikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

“WhatsApp uygulaması üzerinden ailemle ve yakınlarımla düzenli iletişim kuruyorum. Facebook veya Instagram gibi uygulamaları güvenilir bulmuyorum.” (Katılımcı 17)

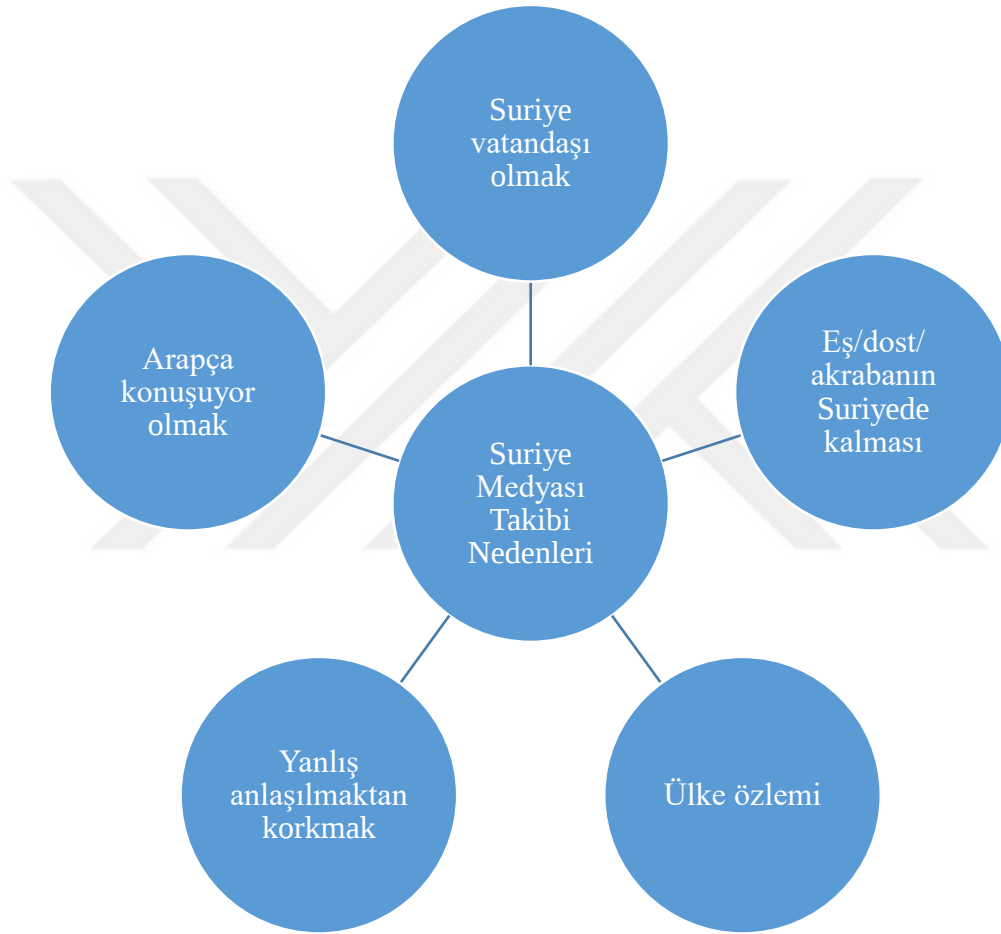
“Suriye’de kalan yakınlarımla en çok WhatsApp, Telegram uygulamaları kullanarak iletişim kuruyoruz. Özellikle Telegram ‘ın internet hızı çok kullanışlı olduğu için sesli ve görüntülü iletişim kurabiliyorum. Ayrıca WhatsApp, Telegram daha güvenilir.” (Katılımcı 18).

4.2.2.3. Suriyeli Göçmenlerin Medya Kullanımı

Göçmenler göç ettikleri ülkelerde çeşitli sebepler nedeniyle ve aygıtlar aracılığıyla medyayı kullanmaktadırlar. Bu durum onların göç ettikleri ülkelerin gündemleri hakkında bilgi sahibi olmalarına yardımcı olurken aynı zamanda içerisinde yaşadıkları kültürü tanıma ve benimseme fırsatı da sunmaktadır.

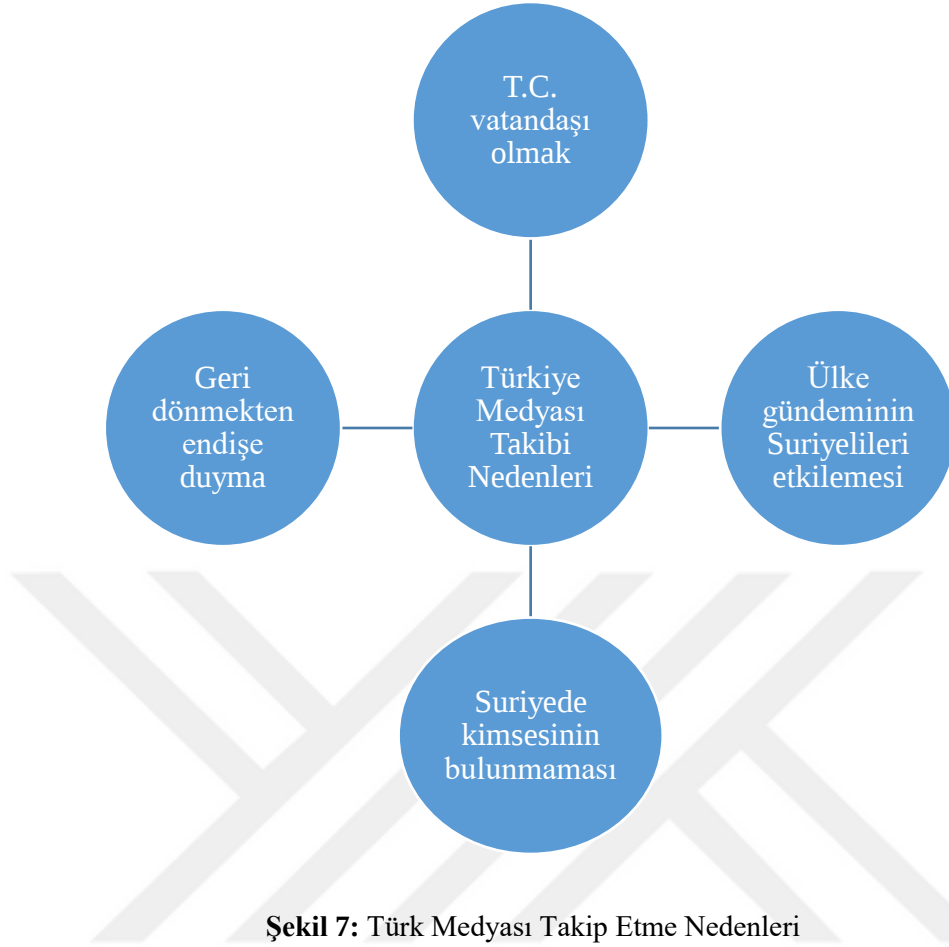
4.2.2.3.1. Ülke Gündemi İlgisi

Göçmenlerin ülke gündemlerine ilişkin tercihleri incelendiğinde; ülkelerin gündemlerini takip etme gerekçelerinin farklılaştığı görülmektedir. Buna göre ülke gündemlerine dair tercih sebepleri Şekil 6’da gösterilmiştir. Buna göre göçmenlerin Suriyeli medyasını takip etmelerinin altında *Suriye vatandaşı olmak, Arapça konuşmak, yanlış anlaşılma korkusu, anavatan özlemi ve eş/dost/akrabaların Suriyede yaşaması* gibi sebepler olduğu görülmüştür.

Şekil 6: Suriye Medyası Takip Etme Nedenleri

Türk medyasını takip etmenin altında ise *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak, ülke gündeminin Suriyeliler etkilemesi, geri dönme endişesi, geriden bekleyeni bulunmamak* gibi nedenlerin olduğu görülmüştür (Şekil 7).

Şekil 7: Türk Medyası Takip Etme Nedenleri

Göçmenler göç ettikten belirli bir süre sonra hedef ülkelerin gündeminde yer alan şeylere ilgi duymaya ve öğrenmeye başlayabilirler. Zira göç edildikten sonra yaşamlarının bir kısmı hedef ülkede geçeceğinden hedef ülkenin dinamikleri göçmenleri doğrudan ilgilendirmektedir. Bu doğrultuda göçmenler yalnızca kendi anavatanlarıyla olan bağlarını korumak için değil aynı zamanda hedef ülkelerin gündemleriyle de ilgili olmak durumunda kalabilirler.

Kendi ülkelerinin takibini sürdürmenin en önemli sebebi hali hazırda o ülkenin vatandaşı olmak ve hedef ülkenin dilini konuşamıyor olmak olabilir. Bir dili bilmemek ve konuşamamak bireylerin tüm ilgisini ve gündemini değiştirebilir. Aynı zamanda kendini ifade edememek yanlış anlaşılma korkusunu da tetikleyebilir. Bununla birlikte her ne kadar göç edilirse edilsin bireylerin kendi anavatanlarına olan özlemi ve tanıdık-akrabalarının o ülkede bulunması kişileri anavatanlarına ilişkin gündemleri takip etmelerine neden olabilir.

“İkisiyle ilgileniyorum fakat Suriye gündemiyle daha çok ilgileniyorum. Nedeni ise Suriye'nin kendi ülkemiz olması ve orada akraba ve tanıdıklarımız bulunması.” (Katılımcı 15).

“Doğup veya büyüdüğüm ülkem Suriye ile ilgili haberleri ve bilgileri takip etmek amacıyla Suriye medyasını kullanıyorum. Böylece Suriye'deki güncel olaylar, siyasi gelişmeler hakkında bilgi sahibi oluyorum.” (Katılımcı 2).

“Türkçem yetersiz. Anlaşlamamaktan veya yanlış anlaşılmaktan korkuyorum. Arapça yayın yapan Suriye medyasını takip ederken kendimi eski günlerdeki gibi kendi ülkemde, şehrimde, evimde sanıyorum.” (Katılımcı 8).

Diğer yandan hedef ülkeye uyum sağlamaya başladıkça kişilerin gündemleri hedef ülkelerin gündemi haline gelebilir. Bulundukları ülkedeki statüleri tam olarak belli olmayan ya da T.C. vatandaşı olan, geri dönme endişesi olan, geride kalan kimsesi olmayan ya da onlar için endişe eden kişiler hedef ülkenin politikalarını takip edip gündeme ve gelecekleri hakkında bilgi sahibi olmaya çalışabilirler. Bu durumun altında Türkiye'nin Suriyeli göçmenler için artık hayatlarının ana merkezi ve yaşamlarını sürdürdükleri toprak parçası olması yatmaktadır. Geçmişle mukayese edildiğinde Suriyeli göçmenlerin yeni başlangıçlarının ilk adımlarını Türkiye'de atmışlardır.

“Türkiye'deki gündem benim için çok daha önemlidir. Hem Türk vatandaşım hem Türkiye'de yaşıyorum... Evet, Türkiye benim vatanım değil. Anavatanım değil ama Türkiye benim için bir ana kucağıdır, yeni bir yaşam yeri, yeni başlangıçlarımın mekânıdır.” (Katılımcı 17).

“Şu anda Türkiye daha fazla ilgimizi çekiyor çünkü Suriye'de iyi bir halde yaşayabileceğimizi düşünmüyorum. Ve bu durumda tabii ki Suriye'ye gidemeyiz ve yaşayamayız. O yüzden tabii ki bu şartlarda Türkiye daha fazla ilgimizi çekiyor.” (Katılımcı 16).

“Suriye gündemine maalesef o kadar uzağım ki dediğim orada bir hayat var olduğuna bile sürekli şaşırıyorum. Onun dışında rejimin insanlık suçları, katliamları, zindanlarındaki vahşi işkenceler hakkında her zaman her türlü ses duyurmaya ve farkındalık yaratmaya elimden geldiği kadar çalışıyorum. Ama gündelik olan haberlere gelince Türkiye gündemini daha çok takip ediyorum çünkü 13 yaşımdan beri Türkiye'de yaşadım.” (Katılımcı 14).

“Genellikle Türkiye'deki gündem ve yerel meseleler daha fazla ilgimi çekmektedir. Türkiye'deki gündem veya yerel meseleler, benim yaşadığım ülkeye olduğu için uyum sağlama, günlük

yaşamım ve geleceğimi üzerinde doğrudan etkilemektedir. Artık Suriye benim için anavatanım olsa da çok uzak bir yer olmuştur.” (Katılımcı 11).

“Dolayısıyla, Türkiye'deki gelişmeler ve gündemi takip ederim. Türkiye'deki siyasi, sosyal ve ekonomik durum, günlük yaşamımızı doğrudan etkiler. Dolayısıyla, Türkiye'deki gündemi takip etmek, gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmak bizim için daha önceliklidir.” (Katılımcı 18).

Bunlarla birlikte her iki ülkenin gündeminin çeşitli gerekçelerle birlikte takip edilmesi gibi bir durum göçmenler arasında yaygın olabilir. Zira gündeme ilişkin düşünceler, hedef ülkenin dilini konuşmak ya da uyum sağlama gibi süreçler ilerledikçe kişilerin gündeme ilişkin fikirleri ve ilgileri de değişebilir.

“Al Jazera kanalından Suriye ile ilgili haberleri takip ediyorum. Bazen Arapça TRT kanalını izliyorum bu kanalın sunduğu programları ve haberleri takip ediyorum, Türkçem ilerleyince TRT belgesel kanalını de izlemeye başladım, dağlar denizin hikâyelerine çok hoşuma gidiyor.” (Katılımcı 1)

“Türkiye'ye ilk geldiğimde Al Jazera, Al Arabiye ve TRT Arapça kanallarına çok izliyordum fakat Facebook'ta üye olduğum grupların paylaştıklarını takip ediyorum. Türkçe öğrendikten sonra Türk TV kanallarına yöneldim.” (Katılımcı 3).

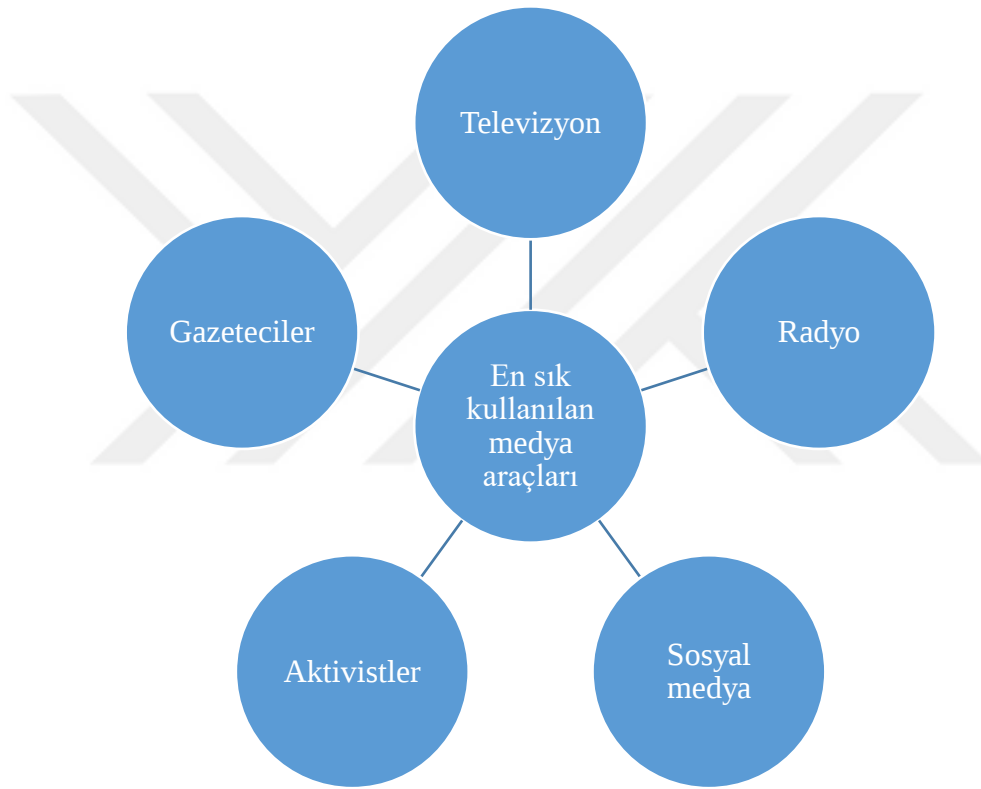
“Arapça yayın yapan Arap TV Kanallarını güvenli bulmuyorum ama Suriye ile ilgili haberleri Facebook'ta takip ettiğim gruplar üzerinden takip ediyorum. Sosyal medya platformlarını kullanarak haber kanallarını, gazeteleri, aktivistleri ve diğer kaynaklardan güncel haberleri takip ediyorum. Türkiye'deki politik gelişmeleri, göçmenlik politikalarını ve kendi gündelik hayatla ilgili süreçler hakkında bilgileri Türkiye'deki ulusal ve yerel kanalların yanı sıra, Suriyeli radyo ve televizyon kanallarının online yayınlarından takip ediyorum.” (Katılımcı 5)

Suriyeli göçmenlerin ülke gündemlerine olan ilgisi göz önünde bulundurulduğunda hem Türkiye hem de Suriye gündemlerini ayrı ayrı takip ettikleri hem de her iki ülkenin gündemlerini birlikte takip ettikleri görülmüştür. Bu gündemleri takip etme konusunda farklı gerekçelere sahiptirler. Araştırmanın bu nitel bulguları Tablo 13'te sunulan nicel verilerle de örtüşmektedir. Tablo 13'e göre nicel araştırmaya katılan 348 göçmenin dörtte birinden fazlası (%26,6) her iki ülkenin gündemini takip ettiğini belirtmiştir. Yalnızca Türkiye gündemini takip

edenler %15,6, yalnızca Suriyeli gündemini takip edenler ise % 7,2 şeklinde görülmüştür. Araştırmada elde edilen nitel bulguların nicel bulguları desteklediği söylenebilir.

4.2.2.3.2. Medya Kullanım Araçları

Suriye göçmenler medyadan çok farklı araçlar kullanarak yararlanmaktadır (Şekil 8). Bu araçların en temel olanı ise hiç şüphesiz televizyon ve radyodur. Zira akıllı telefon, tablet ya da internet gibi araçlar görece olarak belirli bir gelir seviyesinin üzerinde olan kişilerin erişebildiği hizmetler olarak yorumlanabilir.

Şekil 8: En Sık Kullanılan Medya Araçları

Araştırmanın nicel bölümünde erişilen ve Tablo 13'te sunulan tabloda nerdeyse he üç göçmenden birinin (%28,3) medya aracı olarak televizyon ve radyoyu kullandığı bulgulanmıştır. Nitel bölümde de medya aracı olarak televizyonu ve radyoyu kullanan göçmenler bulunmaktadır:

“Suriyeli mültecilerin yaşadığı diğer ülkelerdeki haberleri ve Suriyeli toplumun güncel konularını kapsayan içerikler sunduğu için Syria Tv, Orient News gibi kendi medya organlarını takip etmekteyim.” (Katılımcı 9)

“Türkiye'deki politik gelişmeleri, göçmenlik politikalarını ve kendi gündelik hayatla ilgili süreçler hakkında bilgileri Türkiye'deki ulusal ve yerel kanalların yanı sıra, Suriyeli radyo ve televizyon kanallarından takip ediyorum.” (Katılımcı 5)

“...Arapça yayın yapan Suriye televizyon kanalları, radyo istasyonları veya internet siteleriyle haberleri ve konuları rahatça takip edebiliyorum.” (Katılımcı 13)

“Türkçe bilen Suriyeli bir göçmen olarak, güncel haberleri ve gündemi takip etmek için Türk televizyon kanalları, radyolar, gazeteler ve çevrimiçi haber sitelerini kullanmaktayım. Türkçe yayın yapan kanallar, güncel haberlere erişimimi sağlıyor.” (Katılımcı 7)

“Televizyon, Suriyeli göçmenler arasında popüler bir medya platformudur. Hem Türk televizyon hem de Suriye televizyon kanalları gündemdeki haberleri izlemek, eğlence programlarına katılmak ve kültürel içeriklere erişmek için tercih edebilmektedir. Radyo, Suriyeli göçmenlerin haberleri ve müzik gibi içerikleri takip etmek için kullanabilecekleri bir başka medya aracıdır.” (Katılımcı 10)

Radyo ve televizyonun yanı sıra bugün günümüzün en popüler medya araçlarından biri olan sosyal medya Suriyeli göçmenlerin sıkça kullandığı bir medya aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo 13'e göre Suriyeli göçmenlerin yarısından fazlası sosyal medyayı kullandıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte görüşme yapılan göçmenler arasında da sosyal medyayı sıklıkla ve birçok farklı platformu birlikte kullandıklarını belirtenler bulunmaktadır.

“Haberleri takip edebilmek için Twitter tercih ediyorum. Orada haberler daha kısa bir şekilde daha doğru bir şekilde paylaşıyor.” (Katılımcı 16)

“Sosyal medya platformları (Facebook, Instagram, Twitter, TikTok vb.) ve anlık mesajlaşma uygulamaları (WhatsApp, Telegram, Signal vb.) gibi dijital araçlarla, haberleri ve gündemi takip etme bulunma imkânı bulmaktayım.” (Katılımcı 10)

Al Jazeera, Suriye TV, TRT, Türkiye Acil Haberleri Telegram kanalından takip ediyorum. Bu kanalların daha güvenilir olduğuna inandığımız için ve insanların, mazlumların gerçek dertlerine ses olup hayatlarını yanıttığı için. (Katılımcı 15).

“Facebook, Twitter, Instagram, TikTok gibi sosyal medya platformları üzerinden haber kanallarını, gazeteleri, aktivistleri ve diğer kaynakları takip ederek güncel haberlere erişmekteyim.” (Katılımcı 6)

Sosyal medyayı kullanıyorum özellikle Instagram ve Youtube. Orada Al Jazeera, Syria TV, TRT, GZT'yi takip ediyorum. Farklı sokak röportajları da izliyorum. (Katılımcı 14)

“Facebook’ tan çeşitli haberler alıyorum daha önce abone olduğum kanalların paylaştığı haberler takip ediyorum, Halep el Yevm, Şahit Halep, Orient gibi.” (Katılımcı 2)

Televizyon ve radyo gibi geleneksel araçların ve popüler sosyal medya araçlarının yanı sıra göçmenler çeşitli aktivistleri ve gazetecileri de özel olarak takip etmekte ve medya kullanımları sırasında bu kişilerin fikirlerine önem vermektedirler. Bu kişiler görece olarak eğitim seviyesi yüksek ya da belirli bir konuma gelmiş kişilerden oluşabilir. Dolayısıyla göçmenler kendi dillerini bilen, daha önce aynı ülkeyi paylaştıkları ve aynı milletin insanı olarak bu şahıslara oldukça önem vermektedirler.

“...Sosyal medya platformlarını kullanarak haber kanallarını, gazeteleri, aktivistleri ve diğer kaynaklardan güncel haberleri takip ediyorum.” (Katılımcı 5)

“...Sosyal medya kanallardan TRT Arapça takip ediyorum hem de bazı gazeteleri, mesela Ahmet Hasan ve Muhammed Efendi gibi gazetecileri takip ediyorum.” (Katılımcı 16)

“...Facebook, Twitter, Instagram, TikTok gibi sosyal medya platformları üzerinden haber kanallarını, gazeteleri, aktivistleri ve diğer kaynakları takip ederek güncel haberlere erişmekteyim.” (Katılımcı 6).

Suriyeli göçmenlerin medya kullanım araçlarını tercih ederken araçlara ve medya kanallarına duydukları güven tercih ettikleri araçlar açısından önemlidir. Suriyeli göçmenler güvenmedikleri bir araç ve/ya kanalı izlemeyi tercih etmemektedir. Bu durumun altında haberlerin üzerinde kolayca oynanabilen özelliğinin olması yatmaktadır.

“Haber kurgudur, politiktir. Etnik medyayı takip ederim ama yeterince güvenmem. Medyacılıkta daha profesyonel ve çok yönlü olduğu için Al Jazeera’dan gündemi takip ediyorum.” (Katılımcı 17)

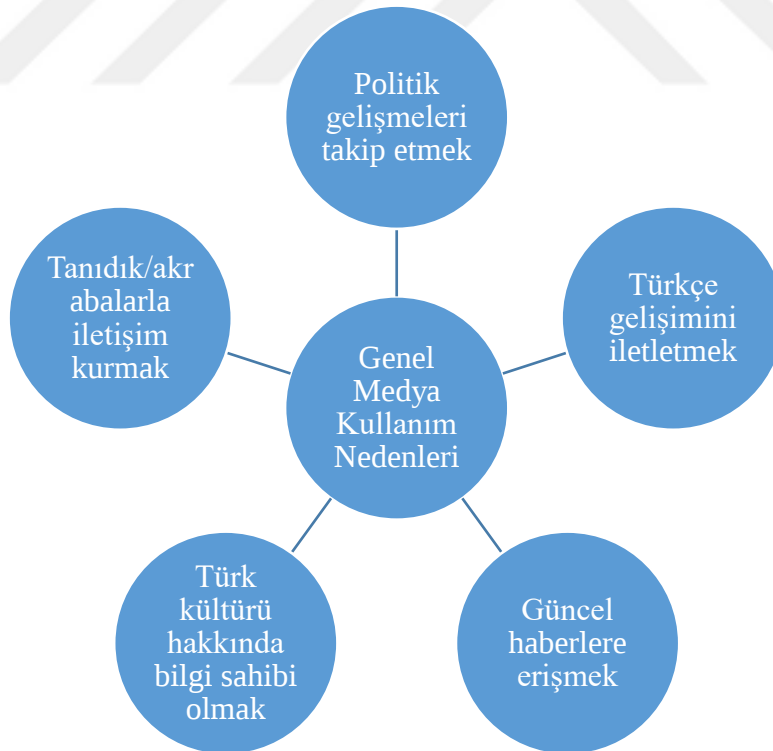
“İnternet üzerinde Suriyeli Arapça haber sitelerini takip ediyorum. Suriye Tv, Orient gibi. Doğru ve güvenilir olarak güncel haberleri takip edebiliyorum.” (Katılımcı 18).

4.2.2.3.3. Medya Kullanım Nedenleri

Bu bölümde Suriyeli göçmenlerde medya kullanım nedenleri iki ayrı başlık altında incelenmiştir. Birincisi genel itibariyle Suriyeli göçmenlerin medyayı neden kullandığı, ikincisi ise etnik medya araçlarını neden kullandıklarıdır. Bu sebeple her iki başlığa uygun olacak şekilde göçmenlerde medyanın kullanım nedenleri şu şekilde belirlenmiştir:

4.2.2.3.3.1. Medyanın Genel Kullanım Nedenleri

Suriyeli göçmenlerin medya araçlarını kullanmaları en temelde politik gelişmeleri takip etmek, tanıdık ve akrabalarından haberdar olmak/iletişim kurmak, Türkçe öğrenimi ve gelişimini ilerletmek, Türk kültürü hakkında bilgi sahibi olmak ve güncel haberlere erişmek gibi amaçlarla kullanılmaktadır (Şekil 9). Bu amaçlar yerine göre bireylerle kurulan iletişimlere göre ise dizi, film, belgesel ya da farklı medya unsurları tarafından sağlanabilmektedir.

Şekil 9: Genel Medya Kullanım Nedenleri

“Televizyon kanalları gündemdeki haberleri izlemek, eğlence programlarına katılmak ve kültürel içeriklere erişmek için tercih edebilmektedir.” (Katılımcı 10)

“Türkiye'deki politik gelişmeleri, göçmenlik politikalarını ve kendi entegrasyon süreçlerimi de yakından ilgilendirdiği için medya takibi çok önemlidir.” (Katılımcı 1)

“Türkçe yayın yapan kanallar, güncel haberlere erişimimi sağlıyor. Ayrıca, sosyal medya platformları da Suriyeli göçmenler arasında haber alma ve gündemi takip etme konusunda popüler bir seçenektir. Türkiye'de yaşıyorum. Öncelikle Türkiye'deki gündemi daha yakından takip etmek isterim. Türkiye'deki siyasi, ekonomik ve sosyal gelişmeler, Suriyeli göçmenlerin günlük hayatlarını doğrudan etkilemektedir.” (Katılımcı 7)

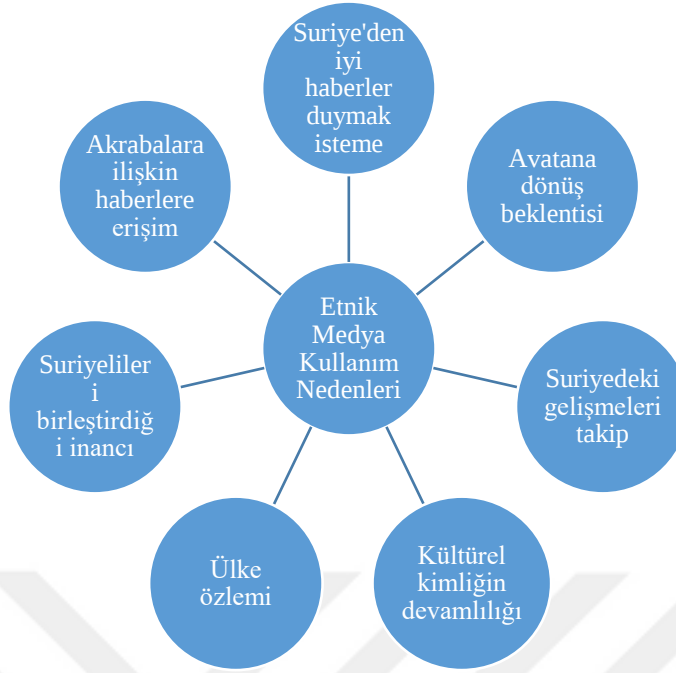
“...Türkiye'deki politik gelişmeleri, göçmenlik politikalarını ve gündelik hayatla ilgili süreçler hakkında bilgileri Türkiye'deki ulusal ve yerel kanalları takip ediyorum.” (Katılımcı 5)

“Sosyal medya, Suriyelilere değişik perspektiflerden haberleri takip etme ve etkileşimde bulunma imkânı sağlamaktadır. Dijital platformlarda Türk dizilerini izleyerek güncel bölümleri takip edebilmekteyim.” (Katılımcı 8)

“Türk dizileri, dil becerilerini geliştirmek, Türk kültürünü daha iyi anlamak ve Türk toplumunun yaşam tarzını keşfetmek için Suriyeliler arasında tercih edilmektedir. Diziler, Türkçe öğrenme ve Türkçe pratiği yapma imkânı sağlamaktadır. Türk dizilerini izleyerek hem eğlenme hem de Türk kültürünü daha iyi tanıma fırsatı buluyorum.” (Katılımcı 2).

4.2.2.3.3.2. Etnik Medyanın Kullanım Nedenleri

Etnik medya takibinde en belirgin nedenler ülke özlemi, gelecekte köken ülkeye dönüş beklentisi, köken ülkeden iyi haberler duyma özlemi, kendi aile ve/ya tanıdıklarına ilişkin doğru haberlere erişme isteği, Suriyelilerin etnik medya sayesinde daha güçlü ilişkiler ağı kurduğuna inancı, etnik kökene ve kültürel kimliğin devamlılığının sağlanmasına yönelik inanç ve Suriye devletinin güncel politikaları hakkında bilgi sahibi olmak şeklinde belirlenmiştir (Şekil 10).

Şekil 10: Etnik Medya Kullanım Nedenleri

“...Suriye'deki haberleri ve olayları takip etmek, özellikle aile ve yakınlarımin durumu, ülkedeki siyasi gelişmeler gibi konular benim gibi diğer Suriyeli göçmenler için büyük önem taşımaktadır. (Katılımcı 4)

“...Yarın ya da bir sonraki gün ya da bir sonraki ayda en fazla Suriye'ye, vatanımıza, ailelerimize dönebileceğimizi hayal ediyoruz. O yüzden bizim kanallarımıza takip ediyoruz ve oradan iyi haberleri gelmeyi ümit ediyoruz.” (Katılımcı 16)

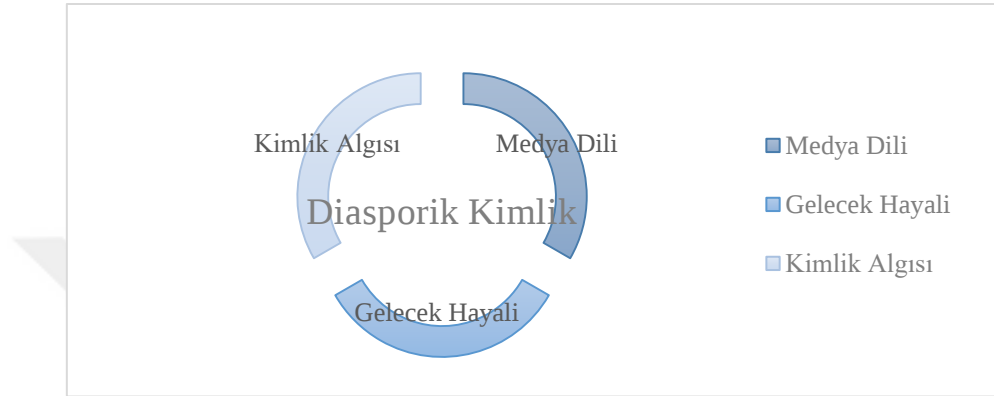
“Etnik medya, Suriyeli göçmenlerin ihtiyaçlarını ve sorunlarını anlama, benzer deneyimleri paylaşma ve destek ağı oluşturma açısından önemli bir rol oynamaktadır.” (Katılımcı 13)

“Suriyeli göçmenler için anadil yayınları, bilgiye erişimi kolaylaştırmakta ve iletişim kopukluğunu azaltmaktadır. Kendi kültürüme bağlılıklarımı korumak ve toplumsal entegrasyon sürecinde desteklenmeye yardımcı olduğu için tercih etmekteyim.” (Katılımcı 11)

“Suriyeli göçmenlere yerel kaynaklardan anadilimizde yani Arapça bilgilendirici içerikler sunuyor. Bu içerikler, Suriyelilerin sağlık, eğitim, iş bulma, yerel hizmetlere erişim gibi konularda rehberlik sağlıyor.” (Katılımcı 17)

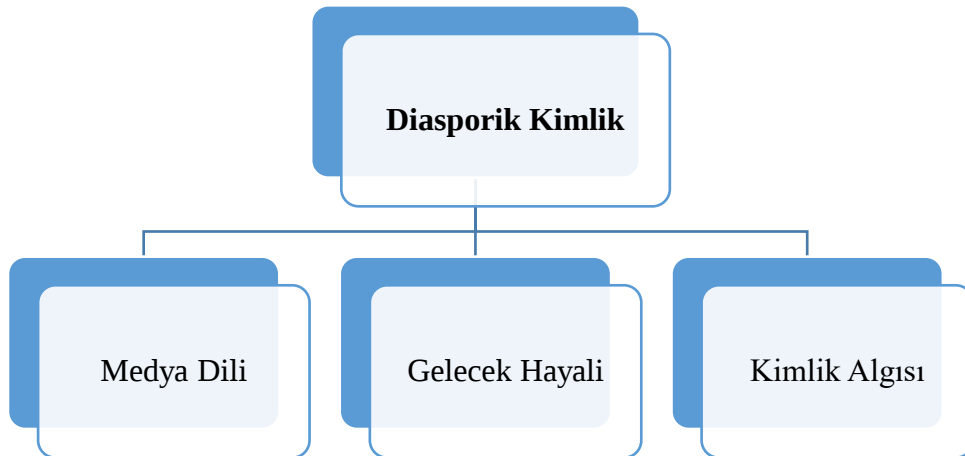
4.2.3. Suriyeli Göçmenlerin Diasporik Kimlikleri

Göç olgusu gerçekleştikten belirli bir süre sonra yaşanan etkileşimler sonucu kişiler kimlik unsurlarından bazılarını kaybedebilir ve/ya yenilerini kazanabilirler. Bu kaybediş ve kazanımların göçmenlerin diasporik kimlikleri üzerinde etkili olabilmektedir. Diasporik kimliğin oluşmasında ve şekillenmesinde pek çok değişkenin etkisinden bahsedilebilir.

Şekil 11: Göçmenlerin Diasporik Kimlikleri

Bu bölümde Suriyeli göçmenlerin görüşmeler sırasında vermiş olduğu cevaplar diasporik kimlik üzerinde etkili olduğu düşünülen bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Bu başlık altında Suriyeli göçmenlerin diasporik kimlikleri “medya dili”, “gelecek hayali” ve “kimlik algısı” ekseninde incelenmiştir. Öne çıkan kategoriler Şekil 11 ve 12’de gösterilmiştir.

Şekil 12: Suriyeli Göçmenlerin Diasporik Kimliklerini Etkileyen Unsurlar

4.2.3.1. Medya Dili

Dil, kültürleşmenin en önemli unsurlarından biri olarak kabul edilebilir. Zira bir dili biliyor olmak, kendini ifade etmenin ve diğer fertlerle anlaşmanın en temel yoludur. Bu kapsamda Suriyeli göçmenlerin medyayı kullanırken tercih ettikleri dil diasporik kimliklerinin inşası açısından önemli görülmektedir. Gerek araştırmanın nicel bölümünde gerekse nitel bölümünde görüşme yapılan kişilerin Türkçe yeterliliklerinin ortalamanın üzerinden olduğu görülmüştür. Görüşmeler sırasında Suriyeli göçmenlerin medya araçlarını kullanırken Türkçe ve Arapça yayınları ayrı ayrı ve/ya birlikte izlemeyi tercih ettikleri görülmüştür. Göçmenlerin her iki dili ayrı ayrı ve/ya birlikte takip etmeleri için haklı sayılabilecek gerekçelere sahip olduğundan bahsedilebilir.

Arapça yayın yapan kanalları takip eden Suriyeli göçmenlerin nedenleri arasında Suriye medyasının kendi insanlarının dertlerini anlayan ve bunlara çözüm getirmeye çalışan bir bakış açısının olması, ülkeye duyulan özlem ve güncel gelişmelerin takibi, etnik kökene ve kültüre bağlılık ve ondan kopmak istememe ve Türkçeyi yeteri seviyede bilmemek gibi nedenler yatmaktadır (Şekil 13).

Şekil 13: Arapça Yayın Takip Etme Nedenleri

“...Suriye medyasını da takip ediyoruz çünkü dertlerimizi ve meselelerimize bazen daha fazla ışık tutuyor ve odaklanıyor.” (Katılımcı 15)

“Doğup veya büyüdüğüm ülkem Suriye ile ilgili haberleri ve bilgileri takip etmek amacıyla Suriye medyasını kullanıyorum. Böylece Suriye'deki güncel olaylar, siyasi gelişmeler hakkında bilgi sahibi oluyorum.” (Katılımcı 2)

“Türkçem yetersiz. Anlaşılammaktan veya yanlış anlaşılmaktan korkuyorum. Arapça yayın yapan Suriye medyasını takip ederken kendimi eski günlerdeki gibi kendi ülkemde, şehrimde, evimde sanıyorum.” (Katılımcı 8)

“Benim için öncelikle etnik medyanın, Suriyeli göçmenlerin kendi etnik kökenlerine ve kültürlerine bağlılıklarını korumalarına yardımcı olduğunu söyleyebilirim. Etnik medya, ana dilde haber, programlar ve içerik sunarak kendi kültürel kimliklerimizi sürdürmelerini sağlıyor.” (Katılımcı 12).

“Türkçe bilmiyorum ve berberinde bir sürü sorun yaşıyorum. Kendimi daha rahat hissediyorum. İletişim kurabileceğim ve yanlış anlaşılmayacağım duygusu beni güvende hissettiriyor. Gündemi güvenle takip ediyorum.” (Katılımcı 9)

“Benim için etnik medya öncelikle doğru ve güvenilir haberleri Arapça alabileceğim bir araçtır.” (Katılımcı 11)

Anadilini konuşuyor olmak aynı zamanda kişilere bir konfor alanı sağlamaktadır. Ayrıca kendi dilini anlamak ve konuşmak kişilerin direkt olarak konuşan kişiyle muhatap olmasına imkân tanımaktadır. Bu da duyulan haberlere güvenilirliği artıran bir gerekçe olarak görülebilir.

Bununla birlikte Suriyeli göçmenlerin bir süredir Türkiye’de yaşamakta olması Türkçe konusundaki yeterliliklerini artırmıştır. Hem nicel hem de nitel bölüme katılan örneklemin çoğu Türkçeyi anlama ve konuşma seviyesinde ortalamanın üzerindedir. Bu sebeple medyayı kullanırken Türkçe medya araçlarını da takip etme gibi durumları da bir realitedir. Türk medyasını takip etme sebepleri arasında ise ülke gündemini takip etmek, Arap kanallarına güvenilmemesi, Türkiye’nin kendilerine bir konfor alanı sağlaması, güncel olaylardan haberdar olmak, Türk medyasında yer alan figürlerin ilgi çekici olması, Türk medya unsurlarının

kişilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılaması, ülke politikaları hakkında fikir sahibi olmak ve Türk kültürüyle etkileşimde bulunmak amacını taşıdıkları görülmüştür (Şekil 14).

Şekil 14: Türkçe Yayın Takip Etme Nedenleri

“Türkiye’de yaşadığım için Türkiye’deki güncel olaylara daha fazla odaklanmaktayım. Bunun nedeni, Türkiye’nin bize ev sahipliği yapması, günlük yaşamın ve sorunların Türkiye’deki gelişmelerle ilgili olmasıdır.” (Katılımcı 4)

“Arapça yayın yapan Arap TV Kanallarını güvenli bulmuyorum Türkiye’deki politik gelişmeleri, göçmenlik politikalarını ve kendi gündelik hayatla ilgili süreçler hakkında bilgileri Türkiye’deki ulusal ve yerel kanallarından takip ediyorum.” (Katılımcı 5)

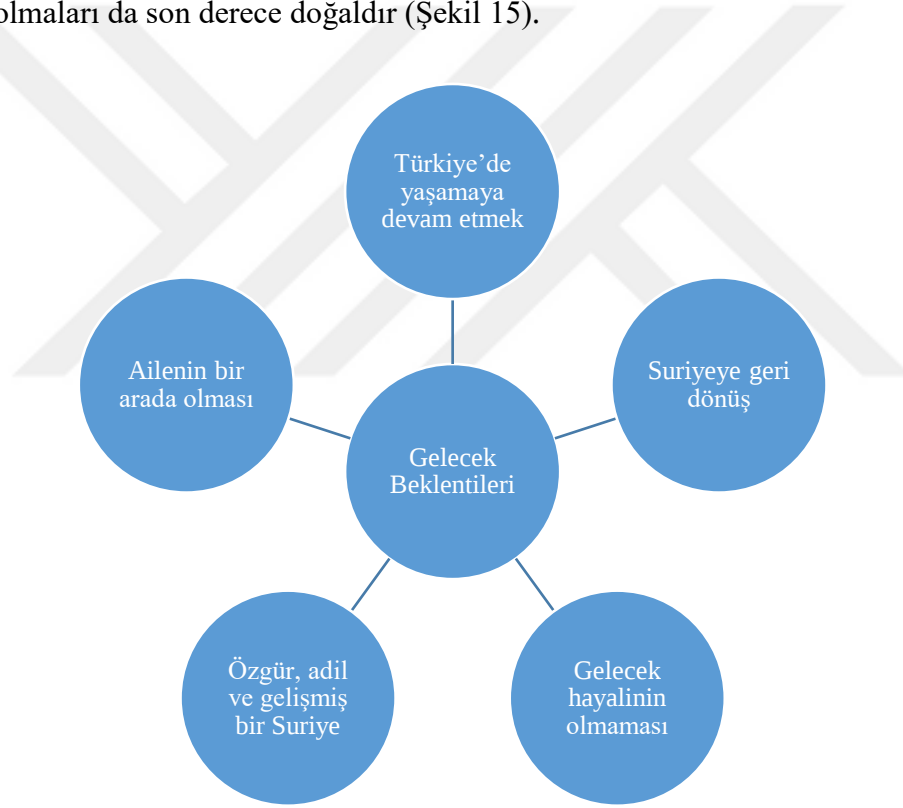
“Türk dizilerinde yer alan oyuncular, Arap dünyasında da geniş bir hayran kitlesine sahiptir. Özellikle Türk oyuncuların karizmatik ve yetenekli performansları Suriyelilerin ilgisini çekmektedir. Türk dizileri, Suriyeli izleyicilere eğlence ve günlük yaşamın stresinden uzaklaştırmaktadır.” (Katılımcı 6)

“Türkiye’deki gündemi daha yakından takip etmek isterim. Çünkü Türkiye’de yaşıyorum. Türkiye’deki siyasi, ekonomik ve sosyal gelişmeler, Suriyeli göçmenlerin günlük hayatlarını doğrudan etkilemektedir.” (Katılımcı 7)

4.2.3.2. Gelecek Hayali

Diasporik kimliğin şekillenmesinde anayurtta yaşanan deneyimler oldukça önemlidir. Bu sebeple o deneyimler ne kadar güçlüyse kişiler gelecek düşüncelerini de o nispette şekillendirir. Bu da diasporik kimlerinin oluşmasında/oluşmamasında önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Suriyeli göçmenlerin geçmiş deneyimleri, geldikleri ülkelerde yaşamış oldukları deneyimlerden sonra zihinlerinde “hayali bir vatan” oluşturma düşüncesiyle kendisini gösterir.

Nihayetinde göçmenlerle anavatanları arasında organik bir bağ bulunmaktadır bu sebeple kişiler kimliklerinin korunması ve devamlılığı için geleceklerinin bir döneminde anavatanlarına dönmek isteyebilir. Buna karşın çeşitli gerekçeleri olan Suriyeli göçmenlerin tersi şekilde düşünüyor olmaları da son derece doğaldır (Şekil 15).

Şekil 15: Göçmenlerin Gelecek Beklentileri

“Suriyeli olarak Suriye’ye daha bir iyi halde görmek istiyorum. Ama Türkiye’de 7 yıl yaşadktan sonra Suriye daha iyi bir şekilde yakın zamanda görebileceğine sanmıyorum. Çok kötü bir halinde yaşıyorlar, eğitim, sağlık, kültür ve bütün diğer hizmetlerinden mahrum kalmışlar. O yüzden ben Suriye’de bir geleceğimi görmüyorum, bir istikbal görmüyorum ne benim için ne çocuğum için. O yüzden başka bir ülkede yaşamayı düşünüyorum. Kendime ve

çocuğuma hazırlamayı çalışacağım, Suriye'nin durumu iyileşmeye bağışlandığında tabii ki Suriye'ye gidip yardımcı olacağız ama biz şimdi Suriye'ye gitsek bir şey yapamayız.” (Katılımcı 16)

“Suriye’de yaşanan çatışmalar nedeniyle göç etmek zorunda kalan bir Suriyeli göçmen anne olarak gelecekte ülkeme dönme hayali taşıyorum. Suriye’de barış ve istikrarın sağlanması ve kendi toplumumun yeniden inşa edileceği günleri hayal ediyorum.” (Katılımcı 13)

“Ülkemdeki çatışma ve zorluklardan kaçarak Türkiye’de yeni bir başlangıç yaptım. Bu nedenle Türkiye’de bir gelecek hayalim var. Eğer savaş ve korkular biterse ülkeme geri dönerim ama çocuklarım eğitim alıyorlar muhtemelen dönmezler ama ben ve eşim memleketimize döneriz. Şuan buradayız, geleceğimde bu topraklar.” (Katılımcı 12)

“Özgür ve adil bir Suriye’ye dönüp, ümmete ve insanlığa hizmet edecek çalışmalara devam etmek.” (Katılımcı 15)

“Savaş bitince ülkemde yaşamak isterim. Bekâr olduğum için çocuğum yok ama kardeşlerim için şu an halen ülkemde çatışma ve zorluk ortamı hâkim olduğu için daha çok Türkiye’de hayatlarını sürdürmelerini gerektiğini düşünüyor.” (Katılımcı 11)

Her iki ülkede çeşitli gerekçelerle bir gelecek hayali kuran Suriyeli göçmenlerin yanı sıra yaşamış olduğu tecrübeler sebebiyle geleceği konusunda endişeli olan göçmenler de bulunmaktadır. Bu gelecek kaygısının altında kendilerine yapılan ırkçılık, mevzuatın göçmenleri korumadığına inanılması, istikrarsız bir yaşam, ekonomik problemler yer almaktadır. Bu durumun Suriyeli göçmenlerin yeni arayışlara ittiği söylenebilir.

“Bir gelecek hayalim yok. Çünkü her nerede olursam olayım, ülkem dışındaki her yerde ikinci sınıf vatandaşım. Hep bir yer arayışındayım. Suriye’ye dönmem/dönebilmem çok görünüyor. Türkiye’de ise ırkçılık veya göçmenler üzerinden oluşan olumsuz algılar, zorlayıcı prosedürler nedeniyle de rahat yaşamam çok zor görünüyor. İstikrarlı bir hayat arıyorum. Irkçılığın olmadığı, hukuki düzenlemelerin göçmenlerin yaşayabileceği rahatlığın olduğu, geçimimi temin ettiğim, düzenli hayatı kurabilecek yeni yerler arıyorum. Arayış içindeyim. Ben Türk değilim fakat 10 yıldır Türkiye’de yaşıyorum. Tüm prosedürlere uygun davranıyorum,

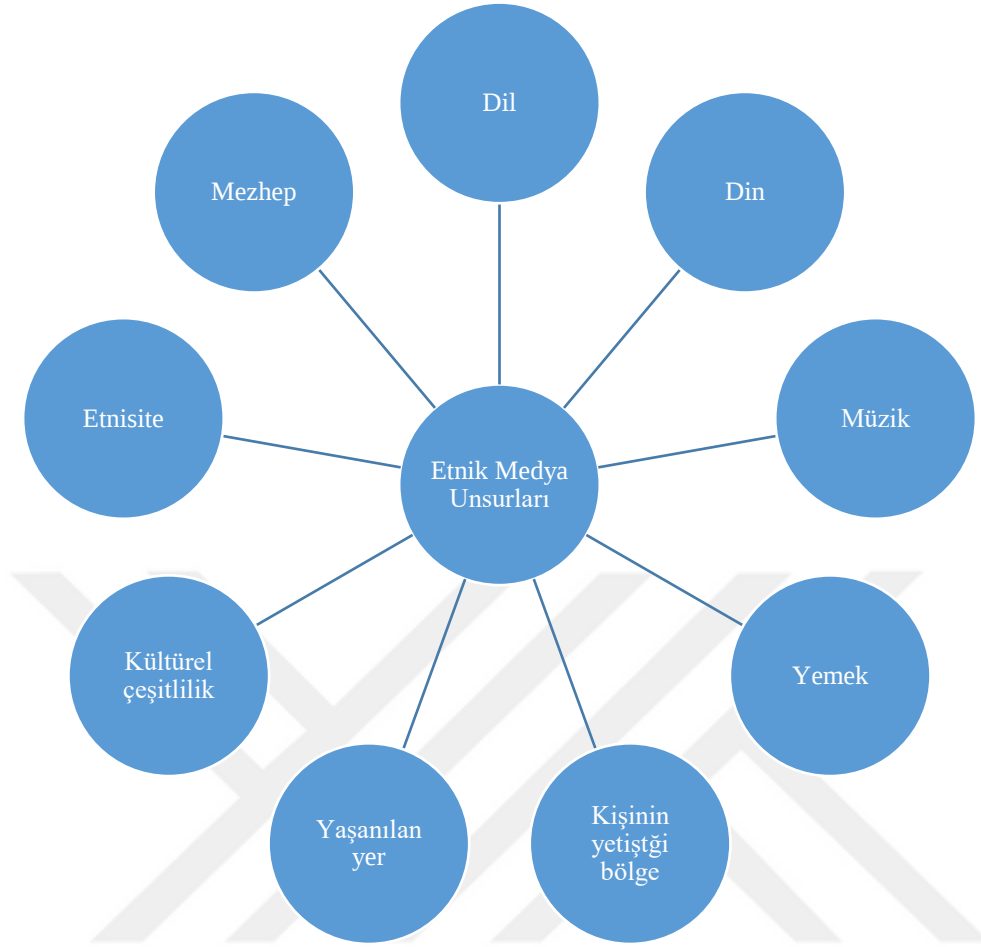
yaşadığım apartmanda, okulumda uyum içinde, düzeni bozucu asla davranmadım, ama Türkler bizi istemiyor. Türkler Suriyeliyle yaşamak istemiyor.” (Katılımcı 17).

“...Son yıllarda ise Türkiye’de Suriyeli olmak daha da zor çünkü Türkiyeliler bizi istemiyor. Irkçılık söylemleri çok arttı. Gençlerin çoğu Suriyeli olduğu fark edilsin istemiyor. Türkiye’nin de içinden geçtiği zor günlerde Suriyeli göçmenler olarak kaygılarımız daha arttı. Yeni mekân arayışları gündeme geldi. Türkiye Suriye sınırındaki güvenli bölgelere geri dönüş veya Avrupa – Amerika’daki başka bir ülke için arayışı içerisindeler.” (Katılımcı 18)

Suriye’deki mevcut savaş gündemi göçmenlerin gelecek düşüncelerinin Suriye dışında şekillenmesinde neden olarak görülebilir. Benzer şekilde Türkiye’deki imkânların Suriye’den daha fazla olması sebebiyle de kişiler gelecek hayatlarını anavatanlarında şekillendirmeyi düşünmemektedirler. Yine de savaşın biteceğine olan kanaat ve inanç nispetinde ülkesine geri dönmeyi düşünen ve daha adil/özgür bir Suriye tefekkürüyle yaşayan göçmenler de bulunmaktadır. Bununla birlikte mevcut hayat şartları ve görmüş oldukları olumsuz tutumlar Suriyeli göçmenleri gelecek kaygısı ve beklentisizliğe itmiş görünmektedir.

4.2.3.3. Kimlik Algısı

Kimlik algısı, Suriyeli göçmenlerin sahip oldukları kimliklerinin ilişkine tutumlarını içermektedir. Bir yerde tam anlamıyla bütünleşme gerçekleşmişse orada diasporik kimlikten bahsedilemez. Fakat kültürleşme stratejilerinden farklı olarak kendi kültürünü hâkim kültür içerisinde korumak ve sürdürme eğilimi göstermek diasporik kimliğin ortaya çıkmasına imkân tanıyabilir. Bu kimlik algısının sağlanmasında dil, din, mezhep, etnik farklılık, kültürel çeşitlilik, yaşanılan yer, kişinin yetiştiği bölge, yemek, müzik ve pek çok kültürel unsur önemli değişkenler olarak görülmektedir (Şekil 16).

Şekil 16: Etnik Medyanın Unsurları

“Evet, Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki yaşamlarında genel bir Suriyeli kimliğinden bahsedilebilir. Bu, kişisel deneyimlere, kültürel arka planlara ve yerleştikleri şehirler veya bölgelere bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Birçok Suriyeli göçmen, Suriye dışında yaşadıkları sürece Suriyeli bir kimlikle tanınırlar. Ortak dil, kültürel pratikler, yiyecekler, dini inançlar ve diğer benzer özellikler, Suriyeli göçmenler arasında bir ortak bağdan ve genel bir Suriyeli kimliğinden söz etmemizi sağlar. Ama Suriye, etnik, dini ve kültürel çeşitlilik gösteren bir ülke. Suriye'nin farklı bölgeleri ve şehirleri arasında da kültürel farklılıklar vardır.”
(Katılımcı 18)

“Evet, genel olarak Suriyeli kimliğinden söz edebiliriz. Suriye'nin farklı şehirleri ve bölgeleri arasında kültürel, dilsel ve etnik farklılıklar vardır. Örneğin, ülkenin kuzeyindeki Kürt nüfusu, kendi kültürel ve siyasi kimliklerini ve Kürtçe yaygın olarak konuşulan bir dil olarak kabul edilirken, diğer bölgelerde Arapça yaygın olarak konuşulan ana dildir... Suriye'de genel bir

Suriyeli kimliği vardır, ancak ülkenin etnik, dilsel ve kültürel çeşitliliği nedeniyle bu kimlik, şehirlere ve bölgelere göre farklılıklar göstermektedir.” (Katılımcı 12)

“Suriye’nin kültür olarak çok katmanlı bir yapısı nedeniyle ve farklı özelliklere sahiptir. İnanç ve lehçe farklılıkların yanı sıra Türkiye’de bir arada yaşamak adına kırsal ve şehirden gelenlerin kültürel yapıları farklıdır. Nerden gelmişlik konusunu kırsal ve kentten gelenler olarak ayırdığımda kendi içimizde çok farklılığı da görüyorum. Ama savaş ve çatışmalardan kaçıp yeni bir mekânda olmak/Türkiye’de Suriyeli olmak gerekçesiyle tabi ki genel olarak bir Suriyeli kimliğinden söz edebilirim.” (Katılımcı 17).

“...Türkiye’de yaşayan Suriyeliler için genel olarak bir "Suriyeli kimliği"nden bahsedilebilir. Ancak bu kimlik karmaşık ve çeşitliliklere sahiptir. Her bir Suriyeli göçmenin deneyimleri, arka planı, yaşadığı şehir veya bölge gibi faktörler Suriyeli kimliği üzerinde farklı etkiler yapabilir. Ortak dil, gelenekler, yemekler, müzik ve diğer kültürel öğeler üzerinden bağlar dikkate alındığında Suriye Kimliği net bir şekilde ortaya çıkar.” (Katılımcı 13)

Suriyeli göçmenlerin hedef ülke içerisinde güçlü diasporik kimlik inşa etmeleri sürecinde etnik medya önemli bir belirleyici olma özelliği göstermektedir. Diasporik kimlik ne kadar güçlü olursa hâkim kültür içerisinde eriyip yok olması da o nispette zor olacaktır. Bu sebeple Suriyeli göçmenlerin hali hazırda kendi kimlikleriyle tanınmak, kendi karakteristik özelliklerini korumak ve ayırt edici özellikleriyle birlikte Türk toplumu içinde yaşamak eğiliminde oldukları söylenebilir.

4.2.4. Nitel Görüşmelerde En Sık Geçen Kelimeler

Suriyeli göçmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen cevapların içerisinde en sık tekrar eden kelimeler MAXQDA programıyla kelime bulutu yapılarak belirlenmiştir. Bu kelimelerin içerisinden “ve”, “veya”, “ya”, “da” gibi bağlaç ya da anlamsız kelimeler elenmiştir. Buna göre 18 katılımcının vermiş olduğu cevaplar içerisinde toplamda anlamlı 1674 kelime 4399 kez tekrar edilmiştir. Araştırmacı, araştırmanın konu ve kapsamına ilişkin kelimeleri eleme yoluna gitmiş ve araştırma konusuna dâhil edilebilecek toplamda 45 kelime belirlemiştir. Bu kelimeler verilen cevaplar içerisinde 1893 kez tekrar edilmiştir. Bu 45 kelimeye ilişkin kelime bulutu Şekil 6’da yer almaktadır.

Şekil 17: Kelime Bulutu

En çok tekrar eden kelimelerin başında Suriye (n=169), Takip (n=155), haber (n=144), medya (medya=123), Türkiye (115), Suriyeli (n=114), kanal (n=78), göçmen (n=74), gündem (n=63), televizyon (n=59), Arap (n=55) ve Türk (n=55) gelmektedir.

Suriye, Suriyeli, Türkiye ve Türk kelimelerinin yoğunlukta olmasının nedeni araştırmanın Türkiye sınırları içerisinde Suriyeli göçmenlerle gerçekleştirilmiş olmasından ve araştırma soruları içerisinde her iki ülkeye ve kimliklere dair sorular sorulmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bununla birlikte haberler, sosyal medya, Arapça ve güncel, gündem ve etnik kelimeleri ise araştırmanın göçmenlerin etnik medya kullanımıyla diasporik kimlikleri arasındaki ilişkiden kaynakladığını söylemek mümkündür. Zira nitel araştırma sırasında yarı yapılandırılmış görüşme formunda göçmenlerin medyaya ilişkin alışkanlıkları sorulmuştur. Bu da cevap verilirken medyaya dair kelimelerin sık olarak kullanılmasını beraberinde getirmiştir.

Bununla birlikte sık kullanılan kelimelerden olan Televizyon (n=59), radyo (n=26), gazete (n=30) gibi kelimeler Suriyeli göçmenlerin kullanmış oldukları medya araçlarına işaret ederken Facebook (n=29), Instagram (n=16), WhatsApp (n=15), Twitter (n=15), Telegram (n=11), Youtube (n=10), TikTok (n=8), kelimeleri en sık tekrar edilen medya platformları olarak

belirlenmiştir (Tablo 45). Nitel bölümdeki bu kelimelerin yoğunluğu nicel bölümdeki bazı bulgularla örtüşmektedir. Suriyeli göçmenlerde haberleri televizyon, gazete ve radyolardan dinleyenlerin oranı nicel bölüme katılan örneklem grubunun üçte birini oluşturmaktadır (%29,8- Tablo 9). Araştırmanın nicel bölümünde medya araçlarıyla ilgili sorularda da göçmenler yoğunluklu olarak televizyon, radyo ve gazete kelimelerini kullanmışlardır.

Tablo 45. Nitel Görüşmelerde Geçen Kelimelerin Tekrarlanma Sıklığı

Sözcük	Frekans	%	Sözcük	Frekans	%
Suriye	169	8,93	Dizi	28	1,48
Takip	155	8,19	Radyo	26	1,37
Haber	144	7,61	İnstagram	16	0,85
Medya	123	6,5	İletişim	15	0,79
Türkiye	115	6,08	Twitter	15	0,79
Suriyeli	114	6,02	Whatsapp	15	0,79
Kanal	78	4,12	Online	14	0,74
Göçmen	74	3,91	Kimlik	11	0,58
Gündem	63	3,33	Telegram	11	0,58
Televizyon	59	3,12	Aktivist	10	0,53
Arap	55	2,91	İnternet	10	0,53
Türk	55	2,91	Youtube	10	0,53
Sosyal	50	2,64	Dijital	9	0,48
Arapça	47	2,48	Entegrasyon	9	0,48
Güncel	44	2,32	Göç	9	0,48
Kültür	44	2,32	Savaş	9	0,48
Sosyal medya	39	2,06	Trt	9	0,48
Türkçe	39	2,06	Uyum	9	0,48
Etnik	37	1,95	Anadil	8	0,42
Bilgi	36	1,9	Orient	8	0,42
Dil	30	1,58	Tiktok	8	0,42
Gazete	30	1,58	Mülteci	5	0,26
Facebook	29	1,53			

Medya platformlarında ise sosyal medya platformları kullanımının yoğun olduğunu söylemek mümkündür. Araştırmanın nicel bölümündeki Suriyeli göçmenlerin yarısından fazlası haberleri sosyal medya platformlarından takip ettiklerini söylemiştir. Nitel bölümde sorularda da en sık tekrar eden kelimelerin bir önceki paragrafta pek çok sosyal medya platformları olduğu açıklanmıştır. Bu durumda göçmenlerin yarı yapılandırılmış görüşmeler sırasında bu platformları sıkça tekrar etmesi nicel bölümdeki bu bilgiyle örtüşmektedir.

Benzer şekilde Tablo 21'e göre araştırmanın nicel bölümde göçmenlerin % 92,4'ü internete bağlanma aracı olarak cep telefonlarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Nitel bölümde yer alan

göçmenler de yarı yapılandırılmış görüşme formuna verdikleri cevaplarda sosyal medya platformlarının sıkça tekrar edilmesi göçmenlerin sosyal medya platformu olarak Facebook Instagram, WhatsApp, Twitter, Telegram, Youtube ve Tik Tok'u sıkça tekrar etmesi araştırmacı tarafından doğal karşılanmaktadır. Göçmenlerin bu kelimeleri sık tekrar etmesi bu platformlara olan ilgilerinin daha fazla olmasından kaynaklanıyor olabilir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Savaşlar, çatışmalar, doğal afetler, siyasi ve ekonomik krizler gibi farklı nedenle insanların anavatanlarını terk ederek göç etmek zorunda kalmaları, özellikle birinci nesil Suriyeli göçmenlerin hayatlarının en zor dönemlerinden birini yaşamalarına neden olmaktadır. Özellikle zorunlu göçler sonucunda, ailelerinden bazılarını kaybeden veya geride bırakan göçmenler, bir yandan yeni katıldıkları toplumda tutunmaya çalışırken, diğer yandan ise memleketleriyle ilişkilerini sürdürmek istemektedirler.

İnsanları evlerinden ve ait oldukları toplumdan koparan zorunlu göçler, Suriyeli göçmenlerin sosyal ve kültürel kimliklerinde de önemli değişimler yaşanmasına neden olabilmektedir. Ev sahibi toplum ile uyum sağlama ve anavatanla ilişkilerin kurulması sürecinde en önemli aktörlerden biri medya olmaktadır. Suriyeli göçmenlerin yeni katıldıkları toplumda yeni bir hayat kurmaları, dil, kültür, inanç ve geleneklerini koruyarak var olabilmeleri, ana dillerinde yayın yapan ve/veya göçmenlerin kendileri tarafından kurulmuş medya (ve sosyal ağlar) önemli bir rol üstlenmektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin diasporik kimliklerinin oluşumunda etnik medyanın rolünün incelenmesidir. Bununla birlikte Suriyeli göçmenlerin kültürleşme düzeylerini genel ve alt boyutlarıyla incelemek araştırmanın alt hedefleri arasındadır. Araştırma karma araştırma modeliyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde yaşayan Suriyeli göçmenler, örneklemini ise 348'i nicel bölümde 18'i ise nitel bölümde olmak üzere toplamda 366 kişi oluşturmuştur. Araştırmada olasılıksız örnekleme türlerinden olan kartopu örnekleme ve uygun (elverişli) örnekleme tercih edilmiştir. Bu iki örnekleme türlerinin seçilmesinin nedeni Suriyeli göçmenlere erişilebilirliğin zor olması ve bir araştırma yapılması söz konusu olduğunda Suriyeli göçmenlerin anket ve mülakat gibi araçları cevaplamak istememesinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden temsili örnekleme bu araştırma için uygun bir örnekleme türü olarak görülmemektedir.

Araştırmanın veri toplama araçları araştırmacı ve tez danışmanı tarafından oluşturulan sosyo-demografik bilgi (anket) formu ve yarı yapılandırılmış görüşme (mülakat formu), Berry vd. tarafından hazırlanan Kültürleşme Ölçeği'dir. Hem sosyo-demografik bilgi (anket) formu hem de yarı yapılandırılmış görüşme (mülakat) formunun hazırlanması sırasında İstanbul'da yaşayan ve kendi alanında uzman kişilerden görüş alınarak sorular oluşturulmuştur. Bu sorular

hazırlanırken Suriyeli göçmenlerin yaşam tarzlarına ilişkin karakteristikleri göz önünde bulundurulmuştur. Araştırma sürecinde elde edilen veriler SPSS ve MAXQDA programlarına aktarılarak ilgili testler yapılmış ve bulgular hazırlanmıştır.

Araştırmanın nicel bölümüne katılım sağlayan örneklemin yarısından fazlasını erkekler oluşturmaktadır (%56). Kadınlar erkeklerden az olmalarına rağmen cinsiyetler arası oran farkı fazla değildir. Nitel bölümün örnekleminde de benzer bir tabloya rastlanmıştır. Toplamda 16 katılımcının yalnızca beş tanesi kadındır. Bu durumun sebebi olarak toplumda sıklıkla karşılaşılan grubun erkekler olduğu gerçeği yatıyor olabilir. Bugün sosyal hayatta bir erkek göçmene rastlamak kadın göçmene rastlamaktan daha olasıdır. Tüm örneklem düşünüldüğünde göçmenlerin yaşları 18-65 arasında değişmektedir. Bunun altında örneklem temsilinin hemen her yaş grubundan birey olmasının önemsenmesi yatmaktadır. Genç, yetişkin ve yaşlı olarak birçok yaş kategorisinden göçmenlerle görüşülmesi araştırma açısından değerli görülmektedir.

Nicel araştırmaya katılan her sekiz göçmenin birinden fazlası (%85,9) lisenin üzerinde eğitim düzeyine sahiptir. Suriyeli göçmenlerin çeyreği (%25,7) Türkiye’de beş yıl ve daha az yıldır yaşamaktayken kalan dörtte üçlük kesim ise altı yıl ve daha fazla yıldır Türkiye’de yaşamaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası bekârken (%56,2) dörtte ikisinden biraz fazlası ise evlidir (%42,4). Az da olsa dul/boşanmış ya da eşinden ayrı şekilde hayatını sürdüren göçmenler de bulunmaktadır. Araştırmada yer alan Suriyeli göçmenlerin beşte üçünden fazlası (%63,8) şu anda geçici koruma statüsüne sahip şekilde hayatını devam ettirmektedir. Her on kişinin birinden fazlası şu anda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına sahiptir (%13,2). Kalanların içerisinde her beşinden ikisi (%22,1) ikamet iznini elinde bulundurmaktadır. Suriyeli göçmenlerin oldukça az bir bölümünün beş ve daha fazla çocuğu bulunmaktadır (%8,1). Her on tanesinden dokuzunun çocuk sayısı beşin altındadır (%91,8). Hanedeki kişi sayısında ise kişi sayıları nerdeyse yarı yarıya olacak şekilde birbirine yakındır.

Hem nicel hem de nitel bölümde yer alan Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentilerine ilişkin fikirleri paralellik göstermektedir. Nitel örneklemdaki Suriyeli göçmenlerin yaklaşık beşe üçü (%59,6) çocuklarının gelecekte Türkiye’de yetişmesini ve yaşamasını istemektedir. Benzer bir durum nitel bölüme katılan göçmenler için de geçerlidir. Suriye’deki mevcut siyasi belirsizlik ve savaş hali Suriyeli göçmenlerin ülkelerine dönme isteklerinin pek de karşılık bulamamasına neden olmaktadır. Ayrıca uzun süredir Türkiye’de yaşıyor olmaları ya da göçmen çocukların

Türkiye’de doğmasından ötürü Suriye’yi hiç bilmemeleri de ebeveynlerin çocuklarını gelecekte Türkiye’de yetiştirme fikrini güçlendirmektedir.

Suriyeli göçmenlerin karşılaştıkları problemlerden biri kimliklerinden ötürü ayrımcılığa uğramalarıdır. Nicel örnekleme yer alan her iki katılımcının birinden fazlası (%55,7) kimliği nedeniyle ayrımcılığa uğradığını belirtmiştir. Hane içi gelir söz konusu olduğunda ise yalnızca yaklaşık beşte ikilik (%37,8) bir kesimin 7500 TL ve üzeri bir hane içi gelire sahip olduğu görülmektedir. Asgari ücretin 8500 TL olduğu günümüz şartlarında (09.06.2023 tarihi itibarıyla) Suriyeli göçmenlerin büyük çoğunluğunun asgari standartlarda dahi yaşamıyor oluşu dikkat çekicidir.

Suriyeli göçmenlerin beşte üçünün ailesinden anne, baba, kardeş, çocuk gibi birinci dereceden bir aile ferdi halen Suriye’de yaşamaktadır. Bu durum onların medya kullanım motivasyonunu artırmış olabilir. Ailelerinden haber almak için iletişime geçme düşünceleri göçmenleri medyayla direkt orta paydada buluşturmuş olabilir. Diasporanın direkt konusu olan ana vatana aidiyet ve geride kalanlarla ilişkiyi sürdürme aracı olarak medya diasporik kinliğin şekillenmesinde önemli bir aracı olarak düşünülebilir. Kaldı ki nicel bulgulara Tablo 16’ya göre Suriyeli göçmenlerin medyayı kullanım amaçlarında “iletişim kurmak” en yüksek orana sahip (%43,1) amaç olarak göze çarpmaktadır. Bu da göçmenlerde ana vatana aidiyetin medya üzerinden bir amaç haline getirilmesi olarak yorumlanabilir.

Suriyeli göçmenlerin neredeyse tamamının anadili Arapçadır. Çok az bir kısmı ise anadili olarak Kürtçe ve Türkçeyi anadili olarak belirtmiştir. Araştırma örneklemini Suriyelilerden oluştuğu için anadil olarak Arapçanın yoğunlukta olması araştırmacı tarafından oldukça normal görülmektedir. Etnik kimlik olarak neredeyse her on katılımcıdan dokuzunun (%87,6) Arap Sunni gruba mensup olduğu görülmüştür. Ardından en yüksek oran ise Kürt Sünnilerden oluşmaktadır (%6,1). Bu durumda Suriyeli göçmenlerin gündelik yaşamlarında anadili artırma ve ilişkiyi yeniden sürdürme motivasyonu öne çıkmış, bu da kişileri etnik medya kullanımına itmiş olabilir. Araştırmanın nitel bölümünde etnik medya takibi nedenleri olarak gelecekte ülkeye dönüş ümidi, ülke özlemi, ülkeden iyi haber duyma beklentisi, aile/tanıdıklardan haber alma isteği gibi nedenlerin öne çıktığı görülmüştür. Türkiye’de belirli bir süredir yaşamalarına rağmen anadillerini kaybetmeye yönelik bir yönelim göstermemeleri Suriyeli göçmenlerin kimliklerini koruma içgüdüleriyle hareket ettiklerini göstermektedir.

Örneklemede yer alan Suriyeli göçmenlerin Türkçe diline ilişkin en yüksek yeterliliğin anlama konusunda olduğu görülmüştür (%86,2). Anlamanın yüksek derecede bulgulanmasının gerekçesi olarak medya araçlarını kullanırken Türkçe kelimeleri çokça duyuyor olmak gösterilebilir. Kaldı ki Tablo 14'e göre Suriyeli göçmenlerin üçte birinden fazlası (%35,3) Türkçe yayınlar izlediklerini belirtmişlerdir. Bu da Suriyeli göçmenlerin süreç içerisinde Türkçeye aşına hale gelmesine neden olmuş olabilir. Bunu sırasıyla konuşma, okuma ve yazma takip etmektedir. Bu durumun diller arası farklılıktan kaynaklandığı düşünülebilir. Zira Arapça ve Türkçe dillerinin harfleri birbirinden oldukça farklı şekilsel yapılar içermektedir. Bu sebeple konuşurken tekrar edilen kelimeler hem anlamayı hem de konuşma eylemlerini kolaylaştırıyor olabilir. Ama söz konusu yazma olduğunda Suriyeli göçmenlerin Latin harflerini daha önce tecrübe etmemiş olmaları okuma ve yazma konusunda anlama ve konuşmaya göre daha düşük seviyede olmalarına neden olabilir. Bunun haricinde benzer şekilde her üç göçmenden birinin Suriye televizyonlarını izledikleri görülmüştür. Bu da Arapça medya kullanımının yaygın olmasıyla açıklanabilir. Anadil medya tercihi disporik kimliğin doğrudan göstergesi olarak değerlendirilebilir. Buradaki ana motivasyonun ise kültürel devamlılık olduğu düşünülmektedir.

Göçmenlerin genel Türkçe bilme düzeylerinin yanı sıra bazı değişkenlerin Türkçeyi konuşma, yazma, okuma ve anlama alanlarında ne derece yeterliliğe sahip olmasına yönelik yapılan çapraz tablolar sonucunda; göçmen kadınlar ve göçmenler erkekler Türkçeyi konuşma konusunda kendilerini ortalamanın üzerlerinde (10 üzerinden 6 ve üzeri) değerlendirmektedirler. Konuşma oranlarının benzer çıkma nedeni süreç içerisinde toplumda Türkçe kelimeleri duymak ve tekrar etmekle birlikte tecrübe kazandıkları şeklinde yorumlanabilir. Hem kadın hem erkekler çevrelerinde Türkçe dil kalıpları kullanıldığı için Türkçeyi konuşmaya başlamış görünmektedir. Erkekler için çalışma hayatına katılımı birlikte iletişim kurma zorunluluğu, kadınlar için ise komşuluk ilişkilerinin konuşma üzerine yordayıcı etkisinden bahsedilebilir. Şayet komşuluk ilişkileri gelişmişse kadınlar Türk komşularıyla Türkçe gelişimlerini sağlamış olabilirler.

Türkçe yazma konusunda ise kadınların ortalama değerlendirmeleri erkeklere göre daha yüksektir. Kadınların Türkçeyi erkeklerden daha iyi yazmasının nedeni olarak çocuklarının eğitim süreçlerine yardım etme ihtimallerinin erkeklere oranla daha fazla olması gösterilebilir. Zira erkek göçmenler iş hayatına daha fazla katıldıklarından dolayı kadınlar evde çocuklarıyla

daha fazla ilgilenmektedir. Eğer evde eğitim gören bir çocuk varsa anne de çocuğuna yardım etmek için Türkçeyi öğrenmeye ve yazmaya başlamış olabilirler. Okuma oranları da yazma oranlarına benzer bir şekilde bulunmuştur. Buna göre kadınların Türkçeyi okumaya başlaması erkeklere göre daha yüksek şekilde belirlenmiştir. Türkçeyi anlama konusunda ise konuşmaya benzer bir oranda her iki cinsiyette oranlar birbirlerine yakın şekilde bulgulanmıştır. Bu da hem konuşma hem de anlama konusunda göçmenlerin yüksek oranda kendilerini ortalama değerin üzerinde değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır.

Göçmenlerin eğitim düzeyleriyle Türkçe yeterlilikleri ilişkisinde ise eğitim derecesinin lisenin altında ya da lise ve üzeri olmasının konuşma, yazma ve okuma düzeyleriyle ciddi şekilde farklılaştığı görülmüştür. Buna göre göçmenlerde lisenin altı derecede eğitim seviyesine sahip olanların Türkçeyi konuşma oranları lise ve üzeri olanlara göre daha düşük belirlenmiştir. Lise ve üzeri eğitim seviyesine sahip göçmenler kendilerini ortalamanın üzerinde daha fazla görmektedirler. Yazma alışkanlığı da en dikkat çeken ortalamaların olduğu alandır. Lisenin üzerinde eğitim seviyesine sahip olanlar Türkçe yazma konusunda kendilerini oldukça yeterli hissederken lise ve altı seviyesinde bu durum oldukça düşüktür. Türkçeyi okuma alışkanlığı da benzer bir şekilde neticelenmiştir. Eğitim değişkeninde birbirine yakın olan tek alan Türkçeyi anlamak konusunda belirlenmiştir. Eğitim seviyesi her olursa olsun göçmenler Türkçeyi anlama konusunda kendilerini ortalamanın üzerinde görmektedirler. Bu da bir şeyi anlamak için belirli bir eğitim seviyesinden ziyade bilişsel ve duygusal zekâ ile açıklanabilir. Zira konuşmak, yazmak ve okumak bir eğitim/öğretim süreciyle perçinleşirken bir şeyi anlamak için bir kişinin bir diğerine bir şey öğretmesi nispeten daha az gereklidir.

Göçmenlerin Türkçe yeterliliklerinin statüye göre incelenmesi sonucunda; Türkçeyi konuşma konusunda kendilerini ortalamanın üzerinde görenlerin en çok Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olanlar olduğu görülmüştür. Bunu sırasıyla geçici koruma altında olanlar ve ikamet izinliler takip etmektedir. Yazma konusunda ise en düşük geçici koruma statüsünde bulunanlar olmakla birlikte en yüksek orana sahip kişiler ikamet izinlilerdir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanları bunu izlemektedirler. Yazmanın en yüksek ikamet izinlilerde çıkmasının bir nedeni bu kişilerin eğitim öğretim gibi gerekçelerle Türkiye’de ikamet ediyor olması gösterilebilir. Zira ülkede kalış amacı eğitim ise ülkenin diline hâkimiyet artabilir. Yazma oranının en düşük Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarında çıkmasının nedeni ise –bir ihtimal- bu kişilerin nispeten daha yetişkin olmasıyla açıklanabilir. Zira ülkenin vatandaşı olmak için uzun

bir süre Türkiye’de kalmak gereklidir. Kişiler doğrudan iş hayatına katılmak zorunda kaldıkları için eğitim öğretim faaliyetlerine ilgi göstermemiş olabilirler.

Okuma konusunda en yüksek oran Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanlara aittir. İkamet izinli olanlar bu orana oldukça yakındır. En düşük oran ise geçici koruma altındaki göçmenlerdedir. Bu durumun sebebi olarak vatandaşlık alanların ortalamanın üzerinde Türkçeye hâkim olması gerekliliği yatıyor olabilir. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının alınması için Türkçenin okuma, yazma, konuşma ve anlama alanlarında belirli bir seviyede olmak gerekmektedir. Bir göçmen vatandaş olmuş ise okuma konusunda da belirli bir seviyede olması gayet doğaldır. En düşük oranın geçici koruma altındaki göçmenlerde olmasının nedeni ise bu kişilerin statüsel olarak net bir manasının olmamasıdır. Kendi ülkesine dönemeyen Türkiye’deki akıbeti de net olmayan kişiler Türkçeye ilgi duymamış ve okuma alışkanlığı kazanmamış olabilir.

Göçmenlerinin yaş aralıklarıyla Türkçe düzeyleri çaprazlanması sonucu yaşları daha genç olan göçmenler Türkçeyi konuşma, yazma, okuma ve anlama konusunda kendilerini diğer yaş gruplarından daha yüksek derecede değerlendirmektedirler. Buradan hareketle çocuk ve genç göçmenlerin Türkçe konusunda daha yüksek yeterliliğe sahip olduğu söylenebilir. Yaşın kültürleşme için önemli bir değişken olmasının altında genç zihinlerin bilgiyi daha hızlı benimsemesi yatıyor olabilir. Kişiler yaşlandıkça bir bilginin zihine kabul edilmesi ve kullanılması zayıflamaktadır. Ayrıca 18-25 yaş aralığındaki göçmenler eğitim süreçlerine devam eden kişilerdir. Bu sebeple hem okulda hem de sosyal çevrede daha çok kişiyle muhataptırlar. Bu yüzden daha genç olan göçmenlerin Türkçeyi konuşma, yazma, okuma ve anlama alanlarında kendilerini daha başarılı olarak değerlendirmeleri son derece doğaldır.

Hem nicel hem nitel bölümlerden elde edilen veriler doğrultusunda göçmenler ayrı ayrı Suriye ve Türkiye gündemlerini takip etmekle birlikte her iki ülkenin gündemini birlikte takip etmektedirler. Kendi ülkelerinin gündemini takip etmelerinin en önemli sebebi hali hazırda o ülkenin vatandaşı olmak ve hedef ülkenin dilini konuşamıyor olmak olabilir. Bir dili bilmemek ve konuşamamak bireylerin tüm ilgisini ve gündemini değiştirebilir. Aynı zamanda kendini ifade edememek yanlış anlaşılma korkusunu da tetikleyebilir. Bununla birlikte her ne kadar göç edilirse edilsin bireylerin kendi anavatanlarına olan özlemi ve tanıdık-akrabalarının o ülkede bulunması kişileri anavatanlarına ilişkin gündemleri takip etmelerine neden olabilir.

Diğer yandan hedef ülkeye uyum sağlamaya başladıkça kişilerin gündemleri hedef ülkelerin gündemi haline gelebilir. Bulundukları ülkedeki statüleri tam olarak belli olmayan, geri dönme endişesi olan, geride kalan kimsesi olmayan ya da onlar için endişe eden kişiler hedef ülkenin politikalarını takip edip gündeme ve gelecekleri hakkında bilgi sahibi olmaya çalışabilirler. Bunlarla birlikte her iki ülkenin gündeminin çeşitli gerekçelerle birlikte takip edilmesi gibi bir durum göçmenler arasında yaygın olabilir. Zira gündeme ilişkin düşünceler, hedef ülkenin dilini konuşmak ya da uyum sağlama gibi süreçler ilerledikçe kişilerin gündeme ilişkin fikirleri ve ilgileri de değişebilir. Bu gündemleri takip ederken en sık kullanılan medya aracı TV ve sosyal medya olarak bulgulanmıştır. Bunun yanında radyo ve gazetelerden de gündemi takip eden göçmenler bulunmaktadır.

Suriyeli göçmenlerin büyük çoğunluğu günde beş saatten az televizyon izlemektedirler. Az da olsa beş saatin üzerinde TV izleyen göçmenler bulunmaktadır. Hayır (2016)'ın çalışmasında ise Suriyeli göçmenlerin %43'ünün beş saatin altında TV izledikleri belirlenmiştir.

TV'yi daha fazla seyreden grubun kadın göçmenler olduğu varsayılabilir. Zira göçmen kadınların hedef ülkede istihdam piyasalarındaki çalışma oranları erkeklere oranla oldukça düşüktür. Bu durumda kadınlar erkeklerden daha fazla evde olduklarından meşguliyetlerinden biri de TV olabilmektedir. TV'nin bir sosyalleşme aracı olduğu düşünüldüğünde özellikle kültürleşme faaliyetleri konusunda kadınların hedef ülkenin kültürel unsurlarını TV'den öğrenebilme imkânlarının olması gibi bir durum mevcuttur.

Göçmenlerde en çok izlenen TV kanalları Türk televizyonları olmuştur. Bu durum onların Türkçeye ve Türk kültürüne artık adapte olmaya başladıklarını gösteriyor olabilir. Hayır (2016) Avusturya'da yaşayan Türkler üzerine yapmış olduğu araştırmasında Türk göçmenlerin %30'unun Avusturya TV'lerini izlediklerini belirtmiştir. Bu araştırmadaki Suriyeli göçmenlerin kendi dillerinde olmayan TV kanallarını izlemeleri daha yüksek oranda bulunmuştur. Zira bir TV programını izliyor olmak o programın dilini bilmekle paralel bir seyir izler. Bireyler anlamadıkları bir şey karşısında saatlerce zaman geçirmezler. Bu sebeple Türk televizyonlarını anlamaya başlamaları Türk dili ve kültürü hakkında bazı şeyleri içselleştirdiklerini gösteriyor denebilir. Bu duruma yakın bir oran ise kendi ülkelerinin televizyon kanallarını seyredenlerdir. Her üç katılımcıdan biri Suriye kanallarını izlediklerini belirtmişlerdir. Bu da bizlere halen daha kendi dil ve kültür unsurlarını unutmak istemediklerini

ve özlerini kaybetmeyi düşünmedikleri fikrini düşündürebilir. Araştırmaya katılan Suriyeli göçmenlerin “Suriye medyası” kavramından, Suriye devlet televizyonlarını veya Suriye’den yayın yapan kanalları değil, İstanbul başta olmak üzere, Arapça yayın yapan ve Suriyelilere hitap eden (çoğunlukla) muhalif medya organlarını kastettikleri anlaşılmaktadır. Bu çalışmada bu medya organları “etnik medya” olarak nitelendirilmiştir. Hayır’ın (2016) araştırmasına göre ise Avusturya’da yaşayan Türk göçmenlerin yüzde 76’si Türkçe yayın yapan TV kanallarını izlemeyi tercih ettiği belirlenmiştir. Araştırmada bunların haricinde farklı Arap kanallarını ya da yabancı dilde yayın yapan kanalları izleyen göçmenler de bulunmaktadır. Benzer bir bulguya araştırmanın nitel bölümünde de erişilmiştir. Buna göre Arapça yayın yapan kanalları takip eden Suriyeli göçmenlerin nedenleri arasında Suriye medyasının kendi insanların dertlerini anlayan ve bunlara çözüm getirmeye çalışan bir bakış açısının olması, ülkeye duyulan özlem ve güncel gelişmelerin takibi, etnik kökene ve kültüre bağlılık ve ondan kopmak istememe ve Türkçeyi yeteri seviyede bilmemek gibi nedenler yatmaktadır. Anadilini konuşuyor olmak aynı zamanda kişilere bir konfor alanı sağlamaktadır. Ayrıca kendi dilini anlamak ve konuşmak kişilerin direkt olarak konuşan kişiyle muhatap olmasına imkân tanımaktadır. Bu da duyulan haberlere güvenilirliği artıran bir gerekçe olarak görülebilir.

Bununla birlikte Suriyeli göçmenlerin bir süredir Türkiye’de yaşamakta olması Türkçe konusundaki yeterliliklerini artırmıştır. Hem nicel hem de nitel bölüme katılan örneklemnin çoğu Türkçeyi anlama ve konuşma seviyesinde ortalamanın üzerindedir. Bu sebeple medyayı kullanırken Türkçe medya araçlarını da takip etme gibi durumları da bir realitedir. Türk medyasını takip etme sebepleri arasında ise ülke gündemini takip etmek, Arap kanallarına güvenilmemesi, Türkiye’nin kendilerine bir konfor alanı sağlaması, güncel olaylardan haberdar olmak, Türk medyasında yer alan figürlerin ilgi çekici olması, Türk medya unsurlarının kişilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılaması, ülke politikaları hakkında fikir sahibi olmak ve Türk kültürüyle etkileşimde bulunmak amacını taşıdıkları görülmüştür.

En çok izlenen haber kanalı her üç katılımcıdan birinin tercih ettiği Syria Tv olmuştur. Örneklemnin içerisindeki kişiler Suriyeli oldukları için kendi kanallarını takip ediyor olmaları son derece normaldir. Suriyeli göçmenlerin yaklaşık çeyreği ise El Jazeera’yı takip etmektedir. Bunun yanı sıra Orinent TV ve TRT Arabic’i seyreden göçmenler de bulunmaktadır.

Hem nicel hem de nitel bölümlerde yer alan Suriyeli göçmenlerin nerdeyse tamamının herhangi bir şekilde internete erişimi bulunmaktadır. Göçmenlerin çoğu internete cep telefonu ile bağlanmaktadır. Göçmenler interneti en fazla konuşma/görüşme amacıyla kullanmaktadırlar. Bunu en yüksek oranda sosyal medya kullanımı takip etmektedir. Buradan hareketle sosyal medyanın göçmenler için önemli bir iletişim platformu olduğu söylenebilir.

Kültürleşme Ölçeği uygulanan Suriyeli göçmenlerin ölçekten aldıkları puanlar incelendiğinde 348 göçmenin almış olduğu puanlar ortalamanın üzerindedir. Göçmenlerin genel olarak kültürleşme düzeyinin ortalamanın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Alt boyutlarda ise ortalamanın 2,70 olduğu durumda, sadece bütünleşme alt boyutu ortalamanın üzerinde puan almıştır. Buradan hareketle Suriyeli göçmenlerin Türk kültürüne adapte olmaya başladığı ve yavaş yavaş toplumsal bütünleşmeye katıldıklarından bahsedilebilir. Cinsiyete göre kültürleşme düzeyi incelendiğinde ise Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Her ne kadar genel olarak erkek göçmenlerin toplumsal katılımının kadınlardan daha fazla olduğu öngörüsünden hareket edilse de bu araştırmada cinsiyetler arası istatistiksel anlamlı fark elde edilememiştir. Zira göçmen erkekler iş, eğitim, sağlık gibi alanlarda kadınlardan daha fazla yer aldıkları için kültürleşme eğilimlerinin kadınlara oranlara daha yüksek olması beklenilebilirdi. Buna karşı bu araştırmada cinsiyetler arasında anlamlı farka rastlanmamıştır. Bu durumun tersi olarak Piper ve French (2011) kadın göçmenlerin hedef ülkede değişim ve yeniliğe daha açık olduklarından bahsederek sosyal bütünleşmeye daha fazla katkıda bulunduklarını ifade etmektedir.

Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle çocuklarını gelecekte nerde yetiştirmek istedikleri arasında istatistiksel anlamlı ilişki elde edilmiştir ($p<0,05$). Anne göçmenler, baba göçmenlere göre çocuklarını Türkiye’de yetiştirmeyi isteme oranları daha yüksek iken, erkeklerin çocuklarını Suriye’de yetiştirmeyi isteme oranlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu duruma etki eden bir değişkenin de medyadaki TV kanallarının dili olabilir. Kadınlar erkeklere oranla daha fazla Türk kanallarını izlemektedirler (Tablo 31). Bu durumda Türk kültürüne ilişkin değerleri daha fazla görme ve içselleştirme durumu doğabilir. Bu sebepten ötürü kadınlar medyanın etkisiyle çocuklarını Türkiye’de yetiştirme fikrine sahip olmuş olabilir. Nitel bölümde yer alan göçmenler de çocukları için gelecek hayallerinde hem Türkiye’yi hem de Suriye’yi ayrı ayrı düşündüklerini belirtmişlerdir. Anavatanlarından bir gelecek hayalinin sebebi, kişilerin anavatanlarıyla aralarında organik bir bağ bulunması olabilir. Bu sebeple kişiler kimliklerinin

korunması ve devamlılığı için geleceklerinin bir döneminde anavatanlarına dönmek isteyebilir. Buna karşın çeşitli gerekçeleri olan göçmenlerin tersi şekilde düşünüyor olmaları da son derece doğaldır. Suriye'deki mevcut savaş gündemi göçmenlerin gelecek düşüncelerinin Suriye dışında şekillenmesinde neden olarak görülebilir. Benzer şekilde Türkiye'deki imkânların Suriye'den daha fazla olması sebebiyle de kişiler gelecek hayatlarını anavatanlarında şekillendirmeyi düşünmemektedirler. Yine de savaşın biteceğine olan kanaat ve inanç nispetinde ülkesine geri dönmeyi düşünen ve daha adil/özgür bir Suriye tefekkürüyle yaşayan göçmenler de bulunmaktadır.

Suriyeli göçmenlerin kimliğinden dolayı ayrımcılığa uğrama ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre erkekler kadınlara oranla daha fazla ayrımcılıkla karşı karşıya gelmişlerdir. Bunun sebebi olarak erkeklerin kadınlara oranla toplumda daha fazla görünür olması gösterilebilir. Günümüzde erkek göçmenler kadın göçmenlere oranla daha fazla toplum içerisinde yer almaktadırlar. Bu yüzden günün her saati göçmen erkeklere rastlamak mümkündür. Ayrıca bazı toplumsal problemlerin altında göçmenlerin yatması, eylemlerin failleriyle birlikte eyleme karışmamış diğer göçmenleri de zan altında bırakmaktadır. Örneğin suç işleyen bir göçmen gündeme geldiğinde insanlar diğer göçmenleri de suçlu olarak damgalayabilmektedir. Bu yüzden erkek göçmenlere uygulanan ayrımcılık kadın göçmenlerden daha fazladır.

Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle televizyon izleme yöntemleri arasında istatistiksel anlamlı ilişki vardır ($p<0,05$). Buna göre kadınların kablo, çanak veya uydu gibi klasik yöntemlerle televizyon izleme oranları erkeklerden daha fazladır. Bunun altında ekonomik etkenlerin yattığı düşünülebilir. Zira göçmen erkekler göçmen kadınlara göre istihdam piyasalarına daha fazla katılmaktadırlar. Bu sebeple gün içerisinde televizyon izleme süreleri kadınlara oranla daha azdır. Bununla birlikte medya kullanım motivasyonunun farklılaşması da bir etken olarak gösterilebilir. Örneğin kadınlar mevcut programlar içerisinde daha fazla sayıda içerik izlemeyi tercih ediyor olabilir. Bunların arasında gündüz kuşağı programları, magazin, müzik kanalları, diziler sayılabilir. Erkekler içinse haber ya da spor kanalı gibi nispeten daha az program içerikleri mevcut olabilir.

Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle haber izlenen televizyonlar arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre, erkekler kadınlardan daha fazla haber izlemektedir.

Haberleri erkekler Arapça yayın yapan diğer kanallardan takip ederken kadınlar Türk televizyonlarından takip etmektedir. Erkeklerin Türkiye ve Suriye haber kanalları yerine yoğunluklu olarak diğer Arapça kanallarını takip etmesi erkeklerin daha politik olması şeklinde yorumlanabilir.

Benzer şekilde cinsiyete göre izlenen televizyon dili arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). Kadınlar erkeklere göre Türk televizyonlarını daha fazla izlemekte, erkekler ise Arapça yayın yapan diğer televizyon kanallarını kadınlardan daha çok takip etmektedir. Buradan hareketle medya araçlarının türlere göre ayrımı diasporik kimlik motivasyonu ile ilişkili olarak değişmekte olduğu çıkarımı yapılabilir. Televizyonda Türkçe ve Arapça yayınların oranının yakın olması, televizyonun diasporik kimlik pekiştirmek yerine uyum çerçevesinde tercih edildiğini gösteriyor olabilir.

Suriyeli göçmenlerin cinsiyetleriyle internete kullanım araçları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). Kadınların cep telefonu, erkeklerin ise bilgisayar aracılığı ile diğerlerinden daha fazla internete bağlandıkları görülmüştür. Benzer şekilde internet kullanım amacıyla cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur ($p<0,05$). Araştırmaya katılan erkekler iletişim (konuşma ve görüşme) ve haber takip etmek amacıyla interneti kadınlardan daha fazla kullanırken, kadınlar sosyal medya amaçlı olarak interneti erkeklerden daha fazla kullanmaktadır.

Cinsiyet ile sık ziyaret edilen web siteleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Syria.tv web sitesini kadınlar erkeklerden daha fazla izlemektedirler. Orient-news.net web sitesinde ise tam tersi durum söz konusudur. Televizyon izleme sürelerinde ise cinsiyetler arası istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunamamıştı ($p>0,05$). Benzer bir durum cinsiyet ile sosyal medyada geçirilen süre arasında da görülmüştür. Bu iki değişken arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunamamıştı ($p>0,05$).

Cinsiyete göre ülke gündemlerini takip etme ilişkisinde ise istatistiksel anlamlı fark vardır ($p<0,05$). Erkekler kadınlara oranla dünya gündemini daha fazla takip etmektedir. Her iki ülkenin gündemini takip etme konusunda ise kadınlar erkeklerden daha yüksek orana sahiptir. Suriye gündemini erkekler kadınlardan daha fazla takip etmektedirler. Bu durum kadınların Türkiye'ye erkeklerden daha fazla uyum sağladığının bir çıktısı olarak yorumlanabilir. Benzer bir cinsiyet karşılaştırması Piper ve Frech (2011)'te görülmektedir. Piper ve Frech (2011)'e

göre kadınlar hedef ülkede erkeklere oranla daha hızlı bir bütünleşme süreci geçirirler. Bu sebeple kadınlar Suriye gündemi yerine Türkiye gündemini tercih etmiş olabilirler. Dünya gündemini takip etmede ise erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek oranda dünya gündemini takip ettiğini söylemek mümkündür. Bu durum göçmenler tarafından Suriye medyasıyla birlikte “diğer Arap medyası” şeklinde de anlaşılmış ve yorumlanmış olabilir. Erkeklerin kadınlara oranla daha politik olması, Arap kimliğini ön planda tutmaları ve diasporik kimliğe daha yatkın olmaları medya takibinde hem Suriye gündemlerini hem de diğer dünya gündemlerini daha fazla takip etmelerine neden olmuş olabilir.

Cinsiyetle tercih edilen radyo dili arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Suriyeli göçmen kadınlar erkeklere oranla daha fazla Türk radyolarını tercih etmektedirler. Erkekler ise Suriye radyolarını kadınlardan daha fazla dinlemektedirler. Benzer şekilde dinlenen radyo kanallarıyla cinsiyet arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulgulanmıştır ($p<0,05$). Erkekler daha çok Orient, Misk ve Vatan radyoları kadınlar ise diğer radyo kanallarını daha fazla tercih etmektedir. Cinsiyet ile TV dizisi izlenen televizyon kanalları arasında $p<0,000$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre TV dizilerini kadınlar daha çok Türk televizyonlarından izlerken, erkekler Arapça yayın yapan diğer televizyonlarını tercih etmektedir.

Suriyeli göçmenlerin statüleri ile izledikleri televizyon kanalları arasındaki istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre T.C. vatandaşlığı kazanmış olanlar Türkiye gündemini geçici koruma statüsü altındakilerden daha fazla takip etmektedirler. Aynı şekilde T.C. vatandaşı olanlar haberleri daha fazla Türk televizyonlarından, geçici koruma statüsü altındakiler ise Suriye televizyonlarından izlemektedirler. Geçici koruma statüsünde bulunanların Suriye televizyonlarını daha fazla izlemesi diasporik kimlikte geri dönüş miti ve kültürel devamlılık motivasyonu altında değerlendirilebilir. Hali hazırda T.C. vatandaşı olmadıkları için Türkiye’ye hukuki boyutta bir bağlılık sergileme eğilimi göstermiyor olabilirler. Vatandaşlık sahibi göçmenler ise uyum sağlamaya başlamış olabilir ve izledikleri medya kanalları da buna göre değişim göstermiş olabilir. Diğer Arapça kanallarının izlenmesi ise Suriyeli olmaktan ziyade Arapçayı bilmekten ileri geliyor olabilir. Zira kişiler bilgi sahibi olmak istiyorlarsa anladıkları ve konuştukları dilleri tercih etmeleri kaçınılmazdır. T.C. vatandaşlığı almış kişilerin kuvvetle muhtemel geri dönüş tercihlerinde negatif bir tutuma sahip olduklarını gösteriyor olabilir. Zira T.C. vatandaşı oldukları andan itibaren Türkiye’nin

anayasal haklarından yararlanma haklarına sahiptirler. Bu sebeple köken ülkelere dönmeyi istemiyor olabilirler. Bununla birlikte göçmenlerin her iki dili birlikte kullanmaya önem verdikleri görülmektedir. Bu duruma gerekçe olarak UNICEF (2023); akademik veya gündelik yaşamdaki iletişim becerisini, bilişsel düzeylerini geliştirmek için de bir strateji olarak değerlendirilebilir.

Suriyeli göçmenlerin statüleri ile öncelikli olarak takip ettikleri ülke gündemi arasındaki istatistiksel anlamlı fark vardır ($p<0,05$). T.C. vatandaşlığı kazanmış olanların öncelikli olarak Türkiye gündemlerini takip etmektedirler. T.C. vatandaşı olup dünya gündemlerini takip edenler her on katılımcıdan birini oluşturmaktadır (%11). Dünya gündemlerini takip etmelerinin altında kendilerini yersiz, yurtsuz ya da dünya vatandaşı olarak görmeleri olabilir. Bir ülkenin vatandaşı olmak doğrudan o ülkeye aidiyet hissetmek anlamına gelmemektedir. Şayet dünya gündemi içerisinde diğer Arap gündemleri ve televizyonlarını izliyorlarsa bu durum doğrudan diasporik kimliğin ciddi bir göstergesi şeklinde okunabilir. Bu durum kendisini TV Kanalı izleme tercihlerinde de göstermektedir. T.C. vatandaşlığı kazanmış olanlar haberleri daha fazla Türk televizyonlarından, geçici koruma statüsü altındakiler ise Suriye televizyonlarından izlemektedir ($p<0,05$). Dolayısıyla göçmenlerin vatandaşlık almamış olması sahip oldukları kültürel birikimi devam ettirdiklerinin bir yansıması olarak görülebilir. Bu da doğrudan diasporik kimliğin varlığına işaretir.

Suriyeli göçmenlerin eğitim durumlarıyla kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Buna göre eğitim seviyesinin lisenin altında ya da lisenin üzerinde olması kişilerin kültürleşme düzeylerine etki etmemiştir. Bu durum araştırmada ön görülenin aksi şekilde ortaya çıkmıştır. Zira eğitim (Özgüler, 2018), bireylere yeni durumlara adapte olma, kültürel değerleri benimseme, farklı durumlara mukavemet gösterme gibi eylemleri yapma konusunda bireylere yol gösterici olmaktadır. Dolayısıyla eğitim düzeyi yükseldikçe genel olarak kültürleşmenin daha hızlı olması ihtimali ortaya çıkmaktadır. Örneğin eğitim seviyesi yüksek kişilerin hâkim dili kullanma ve öğrenme kapasitelerinin daha yüksek olduğundan bahsedilebilir. Bu araştırmada ise değişkenler arası istatistiksel anlamlı fark bulunamamıştır.

Türkiye’de yaşama süresiyle kültürleşme ölçeğinin hem toplam puanı hem de alt boyutları üzerinden yapılan analizler sonucunda yalnızca Kültürleşme Ölçeği Toplam puanı ve

marjinalleşme alt boyutunda istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre Türkiye’de 5 yıl ve daha az kalanların 6 yıl ve daha fazla kalanlara oranla daha yüksek seviyede kültürleştiğini söylemek mümkündür. Benzer bir durum marjinalleşme alt boyutunda da ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Türkiye’de 5 yıl ve daha az kalanların 6 yıl ve daha fazla kalanlara oranla daha yüksek seviyede marjinalleşme göstermektedirler. Diğer alt boyutlarda ise istatistiksel anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Kültürleşme sürecinde ülkede yaşama süresi önemli bir değişken olarak yorumlanabilir. Geldiği ülkede uzun yıllar yaşayan bir göçmenin kültürleşme sürecinin daha başarılı geçtiği söylenebilir (Südaş ve Mutluer, 2010).

Buna göre Suriyeli göçmenlerin ayrımcılık hissetme durumuyla kültürleşme düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı fark yoktur ($p>0,05$). Ortalama olarak her ne kadar ayrımcılık hissedenlerin kültürleşme düzeyi daha yüksek olsa da istatistiksel anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu durum literatürdeki bazı bulguların tersi şekilde ortaya çıkmıştır. Saygın ve Hasta (2018)’ya göre kişi ayrımcılığa uğradığını düşünüyorsa kendisini toplumun bir parçası olmak yerine dışarda tutma eğilimi gösterebilir. Bu durum kültürleşmeyi zayıflatmakla birlikte diasporik kimlik inşası açısından olumlu görülmektedir. Çünkü göçmen hâkim kültürün içerisinde kendi kültürünün erimesine fırsat tanımaz ve var olan değerlerini korumaya çalışır. Bu da diasporik kimliği güçlendirir.

Suriyeli göçmenlerin yaşlarıyla kültürleşme düzeyi arasında istatistiksel anlamlı fark vardır ($p<0,05$). Buna göre yapılan Scheffe testine göre 18-25 yaşında olan göçmenlerin kültürleşme düzeyleriyle 26-50 arasında bulunan göçmenler arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Bu istatistiksel anlamlı fark 18-25 yaşında bulunanların lehine gerçekleşmiştir. Buradan hareketle yaşı daha genç olanların kültürleşme düzeylerinin daha yüksek olduğu çıkarımını yapmak mümkündür. Bireylerin genç olması kültürleşme unsurlarını daha hızlı benimsemesine imkân sağlayabilir. Zira genç bireylerin zihinsel gelişimleri yaşlılara nispeten daha taze ve hızlı bir seyir izleyebilir. Bu sebeple kültürleşme faaliyetlerine katılım ve içselleştirme söz konusu olduğunda gençlerin bu faaliyetleri daha hızlı kabul etmesi son derece olasıdır. Küçük yaşta göç eden bir kişinin kültürleşme sürecinin daha hızlı ve başarılı geçmesi beklenebilir. Genç yaşta göç eden kişi hedef ülkede daha fazla vakit geçirir. Bu da ülkeyi tanımak ve bilmek konusunda ona yardımcı olur. Ayrıca gençlerin zihinsel gelişimleri yetişkinlere oranla gördükleri şeyleri benimsemeleri noktasında daha avantajlıdır. Bu sebeple

yaşı küçük olanların kültürleşmelerinin daha hızlı olması son derece normaldir (Südaş ve Mutluer, 2010).

Suriyeli göçmenlerin statü gruplarıyla göre kültürleşme ölçeği puanları istatistiksel anlamlı fark vardır. Buna göre sadece bütünleşme ve marjinalleşme alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Marjinalleşme boyutuna göre ise $p<0,05$ istatistiksel anlamlı fark olması rağmen PostHoc testlerinde gruplar arasında istatistiksel bir anlamlı fark belirlenmemiştir. Bütünleşme alt boyutunda geçici koruma statüsündekilerin puanı, ikametgâh izinli olanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Geçici koruma statüsünde olanların belirli bir süre sonra statüsünün değişmesi ve hatta vatandaşlık alma haklarının olması bütünleşme eğilimlerini yükseltmiş olabilir. Bu yükselişle birlikte göçmenlerin öz kültürel kimliklerine olan bağlılıkları düşebilir (Saygın ve Hasta, 2018). Böyle bir kimlik zayıflamasında göçmenler yeni topluma uyum için sağlıklı bir kimlik oluşturmaya çalışırlar (Türker ve Yıldız, 2015). Tam tersi olarak ikamet izinlilerin vatandaşlık alabilmesi oldukça zordur. Bu da göçmenlerde kimlik ve aidiyet sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar bir problem olarak görülse de hakim kültürü benimsememe ve hedef ülkeye tam aidiyet beslememe göçmenlerin diasporik kimliklerine katkı sağlamaktadır.

Suriyeli göçmenlerin kültürleşme ölçeğinden aldıkları puanların izlenen TV kanallarına göre farklılığına bakıldığında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Kültürleşme ölçeği genel puanlarına göre Suriye televizyonu izleyenlerin kültürleşme toplam puanları, diğer tüm gruplardan daha düşük olarak hesaplanmıştır. Ayrılma alt boyutunda en düşük puanı Suriye televizyonlarını izleyen grup almıştır. Bütünleşme alt boyutuna göre Suriye televizyonların izleyenlerin kültürleşme toplam puanı, diğer bütün gruplardan daha yüksek olarak hesaplanmıştır. Asimilasyon ve marjinalleşme alt boyutlarında ise en düşük puana Suriye televizyonların izleyenlerin sahip oldukları ölçülmüştür.

Araştırmanın nitel bölümünde ise yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle incelenmiştir. Bu doğrultuda göçün göçmenler üzerindeki etkileri ve göçmenlerin sosyal çevreleriyle olan ilişkileri ve ağları çeşitli boyutlarla incelenmiştir. Ardından tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Bu kapsamda “medya kullanımı” ve “diasporik kimlik” temaları çatı kavramlar olarak belirlenmiştir. Medya kullanımı temasında “ülke

gündemi ilgisi”, “medya kullanım araçları” ve “medya kullanım nedenleri” olarak üç alt tema bulunmaktadır (Şekil 4 ve Şekil 5). Medya kullanım nedenleri de kendi içerisinde “medyanın genel kullanım nedenleri” ve “etnik medya kullanım nedenleri” olarak iki başlıktan oluşmuştur. Diasporik kimlik üst teması ise “medya dili”, “gelecek hayali” ve “kimlik istikrarı” şeklinde ayrıştırılmıştır.

Buna göre göç, Suriyeli göçmenler üzerinde fiziksel (mekânsal), kültürel ve ekonomik boyutlarda etkiler bırakmıştır. Görüşme yapılan göçmenler ülkelerinden ayrılmasının kendileri üzerinde büyük bir etki bıraktığı yönünde açıklamalar yapmıştır. Bunun yanında göç Suriyeli göçmenlerin hayatlarında bir takım istikrarsızlıkları da yanında getirmiştir. Bu tarz bir belirsizlik ve istikrarsızlık ise kaygıya neden olmuştur. Bu süreçte göçmenlerde kendi kimliklerini saklama, görünür olmak istememe, dışlanma, değersiz görülme, yalnızlık ve güvensizlik gibi durumlar ve duygular ön plana çıkmıştır. Zorunluluktan kaynaklanan göçlerden insanın psikolojik yapısını olumsuz etkilemesi, korku ve kaygı duygularının ön plana çıkması literatürdeki çalışmalar da görülmektedir. Aile için endişelenme, gelecek beklentisinin olmaması ve yaşam doyumunun düşmesi göçmenlerde ciddi ruhsal zedelenmelere neden olmaktadır (Balaban-Salı ve Mehmed, 2014; Gökşen, 2010)

Göç bir diğer boyutta ise Suriyeli göçmenlerin kültürel ilişkilerdeki zorluğu ortaya çıkarmıştır. Göçmenler kendilerini kültürel açıdan Türk kültürüne nispeten uzak olarak görmektedirler. Bu sebeple Türkiye’ye göç ettikleri andan itibaren kültürel alanda zorluklar yaşamışlardır. Bu zorluğun en önem sebebi ise hiç şüphesiz Türkçeyi bilmemekten ileri gelmiştir. Suriyeli göçmenlerin çoğu Türkçe bilmemekten kaynaklı kendilerini ifade edemediklerinden ve bu durumun toplumsal katılımı engellediğinden bahsetmişlerdir. Bu durumun göçmenlerin diasporik kimliklerinin oluşması ve gelişmesine katkı sağladığı söylenebilir. Zira diasporik kimliğin oluşması tam anlamıyla bütünleşmenin gerçekleşmemesine bağlıdır. Bu sebeple kültürel problemler diasporik kimliğin gelişiminde etkili olmuş olabilir. Bir diğer zorluk ise ekonomik alanda gerçekleşmiştir. Göçmenler ani şekilde ülkelerini terk ettikleri için ekonomik birikimlerini yanına alarak göç etme şansı bulamamışlardır. Bu sebeple geçimlerini sağlamak için hiç bilmedikleri meslekleri kötü şartlar altında yapmak zorunda kalmışlardır. Bu süreçte yaşlı olanların ayrımcılığa uğraması ve kendilerine iş verilmemesi gibi zorluklar da görülmüştür.

Suriyeli göçmenlerin yakınlarıyla genel olarak telefon uygulamaları üzerinden iletişime geçtikleri belirlenmiştir. En çok kullanılan uygulamanın WhatsApp ve Facebook şeklinde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte çok nadir de olsa Suriye'deki yakınlarıyla nerdeyse hiç konuşmadığını ifade eden göçmenler de bulunmaktadır. Araştırmanın nicel bölümünde Tablo 12'de yer alan bilgiler bu nitel bulguları destekleyici nitelikte ortaya çıkmıştır. Katılımcıların her on tanesinin dokuzundan fazlası internete cep telefonlarını kullanarak erişmektedirler. Bu katılımcılar içerisinde interneti iletişim ve sosyal medya amaçlı kullananların oranı ise %70'ten fazladır. Nitel bir bulgu olarak iletişim platformlarının bu şekilde bulgulanması göçmenlerin bu platformlarda iletişimi öncelediğini ortaya koymaktadır.

Sosyal çevre ve ilişki ağları tesis edilirken sahip olunan imkânlar iletişimin kurulmasında önemli bir yer teşkil etmektedir. Göçmenler Türkiye'de olmaları sebebiyle bu imkânlarla Suriye'de yaşayan akrabalarından daha hızlı ulaşabilmektedir. Tam tersi olarak Suriye'de yaşayan kişiler ise teknolojik araç ve ağ hizmetlerine yeteri kadar ulaşamadıklarından ötürü Türkiye'deki akrabalarıyla iletişim kurmakta güçlük çekmektedir. Ayrıca Suriyeli göçmenler imkânlar dâhilinde az da olsa ve yüz yüze görüşebilmek amacıyla düzenli olarak farklı ülkelerde buluşmaktadırlar. Bu iletişim ağlarını kullanırken platformlara olan güven düzeyi ve platformların kalitesi Suriyeli göçmenlerin tercihlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Katılımcılar güvenli bulmadıkları platformları özellikle kullanmak istemedikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Suriyeli göçmenlerin takip ettikleri ülke gündemleri incelendiğinde yalnızca Suriye, yalnızca Türkiye gündemleriyle birlikte her iki ülkenin gündemini takip ettikleri belirlenmiştir. Kendi ülkelerinin gündemini takip etmenin en önemli nedeni zaten oranın özvatamları olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Hedef ülkenin dilini konuşamıyor olmak da insanları direkt olarak kendi dilindeki gündemleri takip etmeye itiyor olabilir. Bununla birlikte her ne kadar göç edilirse edilsin bireylerin kendi anavatanlarına olan özlemi ve tanıdık-akrabalarının o ülkede bulunması kişileri anavatanlarına ilişkin gündemleri takip etmelerine neden olabilir. Bu durumun diasporik kimliğin varlığına ve gelişmesine olumlu katkı sağladığı söylenebilir. Diğer yandan hedef ülkeye uyum sağlamaya başladıkça kişilerin gündemleri hedef ülkelerin gündemi haline gelebilir. Bulundukları ülkedeki statüleri tam olarak belli olmayan, geri dönme endişesi olan, geride kalan kimsesi olmayan ya da onlar için endişe eden kişiler hedef ülkenin politikalarını takip edip gündeme ve gelecekleri hakkında bilgi sahibi olmaya çalışabilirler.

Bunlarla birlikte her iki ülkenin gündemini takip eden göçmenler de bulunmaktadır. Süreç içerisinde hedef ülke dilini konuşuyor olmak o ülke hakkında yavaş yavaş bilgi sahibi olmanın kapısını aralayabilir. Bu durum toplumsal uyumu pekiştirirken diasporik kimlik açısından olumsuzluk oluşturmaktadır. Ülke gündemlerine ilişkin nitel bulgular Tablo 13'te yer alan nicel verilerle örtüşmektedir. Buna göre nicel araştırmaya katılan 348 göçmenin çeyreğinden fazlası (%26,6) her iki ülkenin gündemini takip ettiğini belirtmiştir. Yalnızca Türkiye gündemini takip edenler %15,6, yalnızca Suriyeli gündemini takip edenler ise % 7,2 şeklinde görülmüştür. Araştırmada elde edilen nitel bulguların nicel bulguları desteklediği söylenebilir. Bu durumun bir benzeri Almanya'nın Nordrhein Westfalen eyaletindeki araştırma sırasında gözlemlenmiştir (Zentrum für Türkeistudien 2001). Almanya'da yaşayan Türk göçmenler % 97 oranında Türk medyasını takip ederken eş zamanlı olarak %98 oranında da Alman medyasının haberlerini takip ederek ülke gündemlerine dair bilgiler edinmek üzere oldukları görülmüştür. Göçmenler kendi etnik medyalarıyla birlikte hedef ülkenin medya gündemlerini takip ettiklerinde toplumsal entegrasyonun olumlu seyredeceği düşüncesi yaygındır. Bu şekilde göçmenler kapalı bir topluluk değil, ev sahibi toplumun bir parçası olabilirler (Şentürk-Kara, 2013).

Suriyeli göçmenlerin medya kullanım araçlarını tercih ederken güvenilir buldukları kanalları izlemektedirler. Bu durum göçle birlikte gelen güvensizlik problemi ekseninde değerlendirilebilir. Gerek ülkedeki mikro ve makro idari oluşumlar gerekse medyanın esnek bir yapıda olması kişileri bu araçları kullanırken endişelendirmektedir. Balaban Salı ve Mehmed (2014), Ekşi (2002), Bilici ve Yeşildal (2014)'a göre güvensizlik göçmenin iç dünyasında başlayan ve sonrasında hayatının her alanına etki eden bir duygu sürecidir. Göçmen kendisini güvensiz hissettiğinde bilmediği bir şeyle karşılaşma kaygısı ortaya çıkar. Bu durum da karşısına çıkan fırsatları değerlendirememesine neden olabilir. Suriyeli göçmenlerin medya kurumlarına güvenmiyor oluşu herhangi bir konuda haber edinirken ya da karar alırken kendilerini rahat hissedememelerine neden olabilir.

Suriyeli göçmenler medya araçlarını en temelde politik gelişmeleri takip etmek, tanıdık ve akrabalarından haberdar olmak/iletişim kurmak, Türkçe öğrenimi ve gelişimini ilerletmek, Türk kültürü hakkında bilgi sahibi olmak ve güncel haberlere erişmek gibi amaçlarla kullanılmaktadır. Bu amaçlar yerine göre bireylerle kurulan iletişimlere yerine göre ise dizi, film, belgesel ya da farklı medya unsurları tarafından sağlanabilmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda Türkçe öğrenimini ilerletmek, dizi-film seyretmek gibi amaçlar göçmenlerin diasporik

kimliklerini zayıflatabilir. Zira dili öğrenmek, medya unsurları hakkında bilgi sahibi olmak, kültüre dair içerikleri takip etmek kişileri hâkim kültüre yakınlaştırır. Bu da göçmenlerin diasporik kimliklerinin zayıflamasına neden olabilir.

Etnik medya takibinde en belirgin nedenler ülke özlemi, gelecekte köken ülkeye dönüş beklentisi, köken ülkeden iyi haberler duyma özlemi, kendi aile ve/ya tanıdıklarına ilişkin doğru haberlere erişme isteği, Suriyelilerin etnik medya sayesinde daha güçlü ilişkiler ağı kurduğuna inancı, etnik kökene ve kültürel kimliğin devamlılığının sağlanmasına yönelik inanç ve Suriye devletinin güncel politikaları hakkında bilgi sahibi olmak şeklinde belirlenmiştir. Göçmenlerin uzun yıllardır Türkiye’de yaşamasına rağmen ülkelerine özlem duyması ve gelecek beklentisinin özvatanlarında hayal edilmesi diasporik kimliğin varlığına ve gelişimine işaret etmektedir. Ayrıca etnik kökene bağlılık ve kültürel kimliğin devamı isteği de hâkim kültürü tam anlamıyla benimseme fikirlerinin olmadığına işaret etmektedir. Bir diğer gerekçe olarak Suriye devlet politikalarını takip etmeleri ise ülke gündemindeki değişikliklere göre yaşamlarının kalan kısımlarını kendi ülkelerinde devam ettirme düşüncesi olabilir.

Suriyeli bir gazeteci ve aynı zamanda medya yöneticisi olan çalışma grubumuzdaki bir uzmana göre *“Suriyeli göçmenler, geride bıraktıkları anavatanda yaşanan olaylar hakkında bilgi edinmek istemektedirler. Kendi medyalarını takip ederek, Suriye'deki gelişmeleri, savaş durumunu, insani yardım faaliyetlerini ve diğer önemli haberleri öğrenmektedir. Etnik medya, Suriyeli göçmenlerin bağlantılarını korumalarına ve Suriye'deki akraba ve arkadaşlarının güvenliği hakkında bilgi sahibi olmalarına yardımcı olmaktadır (Uzman 5)*

Araştırmanın diasporik kimlik teması “medya dili”, “gelecek hayali” ve “kimlik istikrarı” alt temalarıyla incelenmiştir. Buna göre araştırmanın nicel ve nitel bölümlerinde görüşme yapılan kişilerin Türkçe yeterliliklerinin ortalamanın üzerinden olduğu görülmüştür. Görüşmeler sırasında Suriyeli göçmenlerin medya araçlarını kullanırken Türkçe ve Arapça yayınları ayrı ayrı ve/ya birlikte izlemeyi tercih ettikleri görülmüştür. Göçmenlerin her iki dili ayrı ayrı ve/ya birlikte takip etmeleri için haklı sayılabilecek gerekçelere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Arapça yayın yapan kanalları takip eden göçmenlerin nedenleri arasında Suriye medyasının kendi insanlarının dertlerini anlayan ve bunlara çözüm getirmeye çalışan bir bakış açısının olması, ülkeye duyulan özlem ve güncel gelişmelerin takibi, etnik kökene ve kültüre bağlılık ve ondan kopmak istememe ve Türkçeyi yeteri seviyede bilmemek gibi nedenler yatmaktadır.

Anadilini konuşuyor olmak aynı zamanda kişilere bir konfor alanı sağlamaktadır. Ayrıca kendi dilini anlamak ve konuşmak kişilerin direkt olarak konuşan kişiyle muhatap olmasına imkân tanımaktadır. Bu da duyulan haberlere güvenilirliği artıran bir gerekçe olarak görülebilir. Geißler ve Pöttker (2000) etnik medyanın öz değerleri korumak, göçmenlerin kendi ülkeleriyle olan bağlantılarını kurmak ve koparmamak, anadil ve etnik kimlerinin yok olmasını engellemek gibi önemli misyonları olduğunun altını çizerken bu durumun özellikle ikinci ve üçüncü nesiller için oldukça önemli olduğunu belirtmektedir. Araştırmaya katılan Suriyeli göçmenlerin etnik medyayı kullanım nedenlerine bakıldığında benzer gerekçelerle etnik medya takibi yaptıkları görülmüştür.

Bununla birlikte Suriyeli göçmenlerin bir süredir Türkiye’de yaşamakta olması Türkçe konusundaki yeterliliklerini artırmıştır. Hem nicel hem de nitel bölüme katılan örneklemnin çoğu Türkçeyi anlama ve konuşma seviyesinde ortalamanın üzerindedir. Bu sebeple medyayı kullanırken Türkçe medya araçlarını da takip etme gibi durumları oldukça doğaldır. Türk medyasını takip etme sebepleri arasında ise ülke gündemini takip etmek, Arap kanallarına güvenilmemesi, Türkiye’nin kendilerine bir konfor alanı sağlaması, güncel olaylardan haberdar olmak, Türk medyasında yer alan figürlerin ilgi çekici olması, Türk medya unsurlarının kişilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılaması, ülke politikaları hakkında fikir sahibi olmak ve Türk kültürüyle etkileşimde bulunmak amacını taşıdıkları görülmüştür. Geißler (2008) ve Hafez (2002) iletişim bilimcilere göre göçmenlerin içinde yaşadıkları toplumun medya organlarını takip ederken hangi dili tercih ettikleri konusu önemlidir. Göçmenler yaşadıkları ülkenin medya dilini tercih ettikçe bütünleşme oranları da artar. Bu durumda Suriyeli göçmenlerin uyum sağlama konusunda medyayla olan ilişkileri oldukça önemlidir. Tersî şekilde düşünüldüğünde bütünleşmenin gerçekleşmesinin, göçmenlerin diasporik kimliklerini zayıflatmakta olduğu söylenebilir.

Suriyeli göçmenlerin gelecek hayalleri diasporik kimliğin şekillenmesinde oldukça önemli bir değişken olarak görülmektedir. Zira diasporik kimlikte kişilerin öz yurtlarında yaşamış oldukları deneyimler önem arz etmektedir. Ülkelerine ilişkin bağları ne kadar güçlüyse, kişiler başka bir yere göç etse de o bağı korumak isterler ve her zaman gönüllerinde bir gün geri dönme düşüncesi yer alan hayali ülkeleri bulunmaktadır. Göçmenlerin ortak hayalleri ise başka bir ülkede, ana dillerinde yayın yapan etnik medya ile kurulabilmektedir. Anadil, hayali ülkelerin ve Anderson’un ifadesiyle hayali cemaatlerin oluşmasında temel taşıyıcılardan biridir. 35

yaşında işçi olarak çalışan bir Suriyeli göçmenin ifadesiyle etnik medya göçmenlere, kendilerini vatanlarında hissettirmektedir: *“Türkçem yetersiz. Anlaşılamamaktan veya yanlış anlaşılmaktan korkuyorum. Arapça yayın yapan Suriye medyasını takip ederken kendimi eski günlerdeki gibi kendi ülkemde, şehrimde, evimde sanıyorum.”* (Katılımcı 8).

Anderson'ın "Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism" (Hayali Topluluklar: Milliyetçiliğin Kökeni ve Yayılışı Üzerine Düşünceler) adlı kitabında, "hayali cemaat" kavramı merkezi bir rol oynamaktadır. Anderson, hayali cemaatleri, modern ulus-devletlerin oluşumunda ve yayılmasında etkili olan sosyal ve kültürel yapılar olarak tanımlar. Eskiden insanlar kutsal yazı dilleri üzerinden kendilerini ifade ederler ve aynı dil üzerinden aynı konuları düşünürlerdi. Bu, büyük dinlerin kıtalar üstü dayanışmasını sağlamıştır. Ancak modern toplumda, kutsal yazı dillerinin yerini gazeteler ve diğer medya araçları almıştır. Anderson hayali bir cemaatin varlığını açıklamak için gazete örneğini kullanır. Basın, insanların hayallerinin yaratılmasında önemli bir rol oynar. Gazeteler, modern insanlar için sabah dualarının yerini tutar ve insanları dünyevi olan bir uğraşla meşgul eder. İnsanlar hayali bir dünya etrafında aynı düşünceleri paylaşarak, birbirlerinden habersiz aynı olaya odaklanır. Hayali cemaatler, bireylerin birbirleriyle doğrudan etkileşimde bulunmadıkları, ancak aynı topluluğun bir parçası olarak hissettikleri topluluklardır. Türkiye'deki Suriyeliler için Suriye medyası, ortak gündemler ve günlük hayatta karşılaştıkları ortak sorunlar üzerinden, hayali cemaatlerdeki gibi bir duygu bütünlüğü sağlar ve diasporak kimliğin inşa edilmesinde başat rol oynar. Suriyeli bir televizyon yöneticisi, kanal hakkında bilgi verirken kendilerini “Suriye halkının sesi” ve “milletin hafızası” olarak tanımlayarak, Suriye diasporasının sesi olduklarını ifade etmektedir (Uzman 5).

Araştırmada yer alan göçmenlerin gelecek hayallerinde hem Suriye hem de Türkiye ayrı ayrı şekilde bulunmaktadır. Gelecek planlarında Suriye olanlar bir gün savaşın biteceğini ve şu anki Suriye'den daha müreffeh bir ülkeye dönecekleri ümidini taşımaktadırlar. Bu durum Suriyeli göçmenlerin diasporik kimliklerini oluşturmak ve korumak konusunda oldukça önemli bir yerde durmaktadır. Çünkü gelecek fikirlerinde özvatandaşları olan kişiler kimliklerini korumaya ve radikal değişiklikleri kabul etmemeye daha yatkın olabilirler. Bu durumun tam tersi olarak Suriye'deki mevcut savaş gündemi göçmenlerin gelecek düşüncelerinin Suriye dışında şekillenmesinde neden olarak görülmektedir. Bazı göçmenler Türkiye'deki imkânların Suriye'den daha fazla olduğunu, bu yüzden geleceklerini Suriye'de devam ettirmek

istemediklerini belirtmişlerdir. Hatta bu kişilerin bazıları Suriye'ye dair çok az şey hatırlamaktadır. İlk göç olayının 2011 yılında olduğu düşünüldüğünde Suriyeli göçmenlerin çocuklarının bazılarının Türkiye'de doğmuş olması ihtimali de bulunmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de doğan ve hali hazırda Suriye'yi hiç görmeyen çocuklar yetişkin olduklarında geleceklerini Suriye'de devam ettirmek istemeyebilir. Bu da diasporik kimliğin zayıflamasına ve hâkim kültür içerisinde erimesine neden olabilir.

Her iki ülkede çeşitli gerekçelerle bir gelecek hayali kuran Suriyeli göçmenlerin yanı sıra yaşamış olduğu tecrübeler sebebiyle geleceği konusunda endişeli olan göçmenler de bulunmaktadır. Bu gelecek kaygısının altında kendilerine yönelen ırkçılık, mevzuatın göçmenleri korumadığına inanılması, istikrarsız bir yaşam, ekonomik problemler yer almaktadır. Bu durumun Suriyeli göçmenlerin yeni arayışlara ittiği söylenebilir. Aydın (2017)'a göre göçmenlerin gelecek kaygısının en önemli nedenleri arasında ötekileştirme/ayrımcılık, aşağılanma ve güvensizlik sayılmaktadır. Bu araştırmada da göçmenlerin cevapları benzer sebeplerden ötürü bir gelecek hayaline sahip olmadıkları yönündedir.

Tuzcu ve Bademli (2014)'ye göre göçmenler yeni kültüre uyum sağlamadığında anksiyete ve stres düzeyleri yükselmektedir. Bu da kişileri depresyona artından ise gelecek beklentisine yönelik umutsuzluğa sevk etmektedir. Tuzcu ve Bademli (2014) çalışmasında örnekte yer alan göçmenlerin neredeyse beşte birinin (%18,4) stres ve beşte ikisinden fazlasının ise (%41,6) depresyon yaşadığını belirtmiştir. Bir diğer problem olan ötekileştirme ise göçmenlerin toplumsal kaynaklara erişimden iletişim mahrumiyetine kadar geniş bir yelpazede değerlendirilebilir. Göçmenler kendilerini öteki gibi hissettiklerinde toplumla aralarına duvar örerler ve kendi kabuklarına çekilirler. Bu durum onlarda çeşitli psikolojik sorunların da başlangıcı olabilir (Ünal, 2010). Göçmenlerde aşağılanma durumunda ise kişi göç ettiği ülkede bir değer göremiyorsa kendisini yetersiz hissetmeye başlar. Hali hazırda dil ve kültürel yetersizliğe sahipse bu süreç daha sancılı olabilir (Şahin, 2001). Tüm bu sebepler göçmenlerde mevcut yaşamlarının bir değeri olmadığına kanaat getirmelerine neden olmakta ve bu da göçmenleri bir süre sonra geleceğe dair umutsuz bırakmaktadır.

Araştırmada son olarak diasporik kimliğin bir parçası olarak Suriyeli kimliği, kimlik istikrarı alt temasıyla incelenmiştir. Buna göre göçmenler Türkiye'de hâkim kültürel kimliklerin dışında bir Suriyeli kimlikleri olduğundan bahsetmişlerdir. Bu kimlik Suriye içerisinde farklı şehir ve

bölgelerde de farklılıklar gösterebilmektedir. Suriyeli kimliğinin oluşmasında dil, din, mezhep, lehçe, yemek, müzik gibi ayırt edici unsurların olduğu görülmüştür. Göçmenler bu kimliklerini hali hazırda sürdürmekte olup kendi kültürlerinin Türk kültürüyle ayırt edici özelliklerinin farkındadırlar. Bu durum Suriyeli göçmenlerin tam anlamıyla bütünleşmeyi benimsemediğini göstermekte ve kimliklerini istikrarlı şekilde koruma eğilimi gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir. Zira bir yerde tam anlamıyla bütünleşme gerçekleşmişse orada diasporik kimlikten bahsedilemez. Fakat kültürleşme stratejilerinden farklı olarak kendi kültürünü hâkim kültür içerisinde korumak ve sürdürme eğilimi göstermek diasporik kimliğin ortaya çıkmasına imkân tanıyabilir.

Araştırmanın sonucunda Suriyeli göçmenlerde etnik medyanın kullanımı diasporik kimliğin oluşmasına ve gelişmesine etki etmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte Suriyeli göçmenler ana vatanlarına karşı halen daha bağlılık hissetmekte ve öz kültürlerini korumaya eğilimi göstermektedirler. Bu durum araştırmada statü fark etmeksizin nerdeyse tüm örneklem için benzer şekilde olduğu görülmüştür.

Göç hem göç eden hem de göç edilen yerdeki insanlar için pek çok etkiyi beraberinde getirmektedir. Bu etkiler küçük, orta ve büyük çaplı problemlere neden olabilir. Problemler ise tamamen olmasa da günün koşullarına ve kaynaklar nispetinde çözülebilir. Her şeyden önce göç gibi bir olgu söz konusu olduğunda kişiler hakkında bilgi sahibi olmadan bir kanaate varılmaması en önemli husustur. Problemlerin kaynağına inilmeli, etki eden faktörler belirlenmeli ve yol haritaları bu şekilde çıkarılmalıdır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda Suriyeli göçmenlerin yaşamış oldukları kültürleşme süreçleri ve diasporik kimlikleri, yaşadıkları problemler /mevcut yaşam koşulları ve bundan sonra gerçekleştirilecek çalışmalara yönelik olarak şu öneriler sunulmuştur:

- 1- *Medyada kültürel yakınlaşma faaliyetleri:* Medya platformlarında kullanılan içerikler Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye uyumlarını hızlandıracak biçimde üretilebilir. Bu durum bir dayatmadan ziyade ortak paydaların keşfi ve medyanın bu yakınlaşma için aracı olarak kullanılmasıyla mümkün hale gelebilir. Sosyal medya platformlarında etkili olan yüksek takipçisi bulunan Suriyeli fenomen kişiler, Türk medyasında olup bitenleri Suriyelilere kendi dillerinde anlatabilirler. Bu tür uygulama ve içeriklerin artması etnik medyada dil ve içeriğin bütünleşmeye destek olabilecektir. Etnik medyanın ilk etapta

diasporik kimliği besleyip içine kapanmaya neden olacağı beklentisi oluşsa da aslında var olan etnik medyanın içeriği genel itibariyle Türk toplumuyla bütünleşmeyi kolaylaştırıcı bir aracıya dönüşebilme potansiyeline sahiptir. Etnik medya ve Suriyeli fenomenlerin içerik üretimleri, kendi kimlikleriyle Türk toplumu içinde yaşamalarına katkı sunabilir.

2- *Kültürel kopmayı engellemeye yönelik ana dil geliştirilmeli:* Suriyelilerin kültürel kimliklerinin devamı için Türkçe ile birlikte Arapça'nın da varlığının devam etmesi Suriyelilerin diasporik kimliği açısından önem taşımaktadır. Suriyeli göçmenlerin 2011 yılından itibaren Türkiye'de yaşamaya başlamaları, geçen uzun sürenin de etkisiyle birinci kuşak Suriyeli göçmenlerin yavaş yavaş Türkçe öğrenmelerine imkân tanımıştır. Ancak Türkiye'de doğup büyüyen ve Türk okullarına devam eden çocukların Türkçeyi ana dillerinden daha iyi kullanmalarına, hatta ana dillerinin gerilemeye başlamasına neden olmaktadır. Oysa göçmenlerin ana dilli hakimiyeti ve ikinci bir dili öğrenme becerilerin gelişmesi açısından oldukça önemlidir (Bialystok. 2016; Dennaoui vd.,2016). Bir çocuğun anadilini bilmesi, toplumda sosyalleşmesine ve bütünleşmesine de katkı sağlamaktadır. Suriyeli çocuklara ana dilleri Arapça'yı devam ettikleri okullarda öğrenme fırsatı sunulduğunda, bu çocukların Türkçeyi öğrenmeleri de kolaylaşabilecektir. Nitekim Bialystok (2006) ve Valian (2015) çalışmalarında anadili öğrenmenin önemine vurgu yapmıştır. Türkçe ve Arapçanın her ikisini de bilmek Suriyeli çocukların bilişsel gelişimindeki etkinliği de yükseltebilir. Genesee (2009) ve Ball (2010) iki dilliliğin yalnızca dil alanı gelişimiyle değil aynı zamanda sözel olmayan diğer bilişsel yetenekler açısından da kıymetli olduğunu vurgulamaktadır.

3- *Mevzuat belirsizliğinin giderilmesi:* Mevzuattaki teorik ve pratik belirsizlikler göçmenlerin pek çok problemle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Suriyeli göçmenlerin istisnai olarak vatandaşlık kazananlar ve ikamet izinliler dışındaki çok büyük bölümünün geçici koruma statüsünde olmaları, gelecek planları konusunda göçmenleri belirsizliğe itmektedir. Birleşmiş Milletler (BMMYK) temel insan haklarını korumak ve mültecilerin güvenli, huzurlu ve onurlu bir biçimde yaşamasını sağlamak amacıyla kalıcı çözümler bulmayı hedeflemektedir. BMMYK mülteciler için üç kalıcı çözüm bulunduğunu ifade etmekte olup, bunlar; gönüllü geri dönüş, yerel entegrasyon

ve yerleřtirmedir³⁵. Mültecilere kalıcı çözüm bulanama sürecinin uzaması veya statülerinin sürüncemede bırakılması, güvenlik başta olmak üzere birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin bu üç kalıcı çözüm yollarının hepsine hala uzak olduğu söylenebilir. Araştırma sürecinde de Suriyeli göçmenlerin problemleri elde edilen bulgular arasında yer almıştır. Yasal düzenlemelerin ve mevzuatın açık ve net olması göçmenlerin gelecek planlarını yapmalarını kolaylaştırmaktadır. Özellikle zorunlu göçlerde, göçmenlerin ev sahibi ülkedeki geleceklerinin belirsizliği, göçmenlerin hayata tutunmalarını ve sosyal hayata dâhil olmalarını zorlaştırmaktadır. Yasal statü belirsizlikleri göçmenleri gelecek beklentisinden yoksun bıraktığı da literatüre yansıyan araştırma sonuçlarından biridir (Demirbaş ve Bekaroğlu, 2013). Bu sebeple statü tanımlarının net olması ve göçmenlerin gelecekte kendilerini nasıl bir yasal statü beklediğini biliyor olmaları oldukça elzemdir.

4- *Göçmenlerin siyasi malzeme olarak kullanılmasının engellenmesi:* Göçmenlerin, özellikle mültecilerin yoğun olduğu hemen her ülkede, bu durum en önemi siyasi argümanlardan biri olmaktadır. Özellikle seçim dönemlerinde düzensiz göç ve göçmenler siyasi partilerin rant elde etmek istediği konuların başında gelmektedir (Bilici ve Yeşildal, 2014). Siyasi partilerin ve aşırı saç söyleme sahip bireylerin göçmen karşıtlığı üzerinden yaptıkları tüm ayrımcılık ve ötekileştirme söylemleri insan olmanın onurunu zedeleyici bir eylemler kapsamında değerlendirilebilir. Oysaki yoğunluğu değişmekle birlikte göç her zaman ve her toplumda olan doğal bir süreçtir. Zorunlu göçlerde ise sürecin en masum tarafından bulunan göçmen bireyler suçlamaların hedefine oturtulmaktadır. Suriye’den göçlerle yükselen göçmen karşıtlığının toplumsal barışı zedelemesi riskine karşı, göçmenlerin ve ev sahibi toplumun birlikte yaşama konusundaki kaygılarının giderilmesi, göçmenlerin onurlu bir biçimde bu toplumda yaşayabileceklerine inanmaları önem arz etmektedir

5- *Toplumsal farkındalık:* Göçmenler ve göç etme nedenleri konusunda toplumun bilinçlendirilmesi, göçmenlerin bütünleşmeleri açısından kıymetlidir (Sezgin ve Yolcu,

³⁵ <https://www.unhcr.org/tr/kalici-cozumler> adresinden 14.06.2023 tarihinde erişilmiştir.

2016). Bu durum göçmenlerin göç ettikleri andan itibaren yaşadığı/yaşama ihtimali olan problemlerinin mümkün olan en kısa sürede çözülmesine imkân sağlayabilir. Yabancılık ve yalnızlık çekmeyen, izole edilmiş veya paralel bir hayat yaşamayan, sosyal sağlıkları güçlü göçmenler göç ettikleri topluma önemli katkılar sağlayan bir potansiyele dönüştürülebilir.

- 6- *Kültürler arası diyalogun güçlendirilmesi:* Bir önceki öneri başlığının uzantısı olarak ev sahibi Türk toplumu ile Suriyeli göçmenlerin birbirlerini daha iyi anlayacakları ve birlikte yaşamalarını kolaylaştıracak ortak sosyal programlar uygulanması önerilebilir. Bu anlamda, göçmenler ve ev sahibi vatandaşlar arasında örgütsel ve bireysel düzeyde karşılıklı anlayışı amaçlayan iletişim faaliyetlerine öncelik verilmeli, damgalama ve ayrımcılığı reddeden hoşgörülü bir tutum gerekmektedir.
- 7- *Sosyo-kültürel faaliyetler ve birliktelik alanları:* Sosyo-kültürel faaliyetler kapsamında hem Türk toplumu hem de Suriyeli göçmenlerin birbirlerini tanıması, ikili ilişkilerini geliştirmesi açısından önemlidir. Bu faaliyetler ve sosyal alanlar özellikle güvensizlik, ötekileştirilme, kaygı, aidiyet problemleri gibi olumsuz özelliklerin de ortadan kaldırılmasına imkân sağlayacaktır. Aynı zamanda uyuma kapı aralayan bu faaliyetler ve alanlar göçün olumsuz izlerinin silinmesine de katkı sunacaktır. Özellikle kadın ve çocukların göçmenler içerisinde nispeten daha dezavantajlı olarak değerlendirilmesi göz önüne alındığında için bu faaliyet ve alanlar kadın ve çocuklarda çok daha olumlu sonuçlar verecektir.
- 8- *İstihdam imkânlarının artırılması ve düzenlemelerin getirilmesi:* Suriyeli göçmenler ilk geldikleri günden bu yana hayatlarını idame ettirmek için –bazen istemeden de olsa- kayıt dışı ve farklı meslekleri icra etmek durumunda kalmışlardır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmadıkları için sigorta primleri de bulunmamaktadır. Bu durum işverenlerin göçmenleri suiistimal etmesine neden olmaktadır. Bu sebeple yapılacak düzenlemelerle Suriyeli göçmenlerin kayıtdışı çalışmalarının önüne geçilmesi, sosyal sigortalıklarının sağlanması ve Türkiye'ye yerleşecek olanlara emeklilik imkânının verilmesi yerinde olacaktır. Şayet göçmenler ülkelerine geri dönmek isterse primlerin iadesi de mümkün olmalıdır.

Ayrıca Suriyeli işçilerin çalıştıkları iş yerleri denetlenerek çalışma koşulları takip edilmelidir. Göçmenler iş imkânlarına daha çok ihtiyacı olan sosyal gruplar olarak görüldüğünden emek sömürüsüne daha fazla maruz kalmaktadırlar. Göç İdaresi Başkanlığı ile İŞKUR'daki ilgili birimlerin ortak çalışmasını kolaylaştırarak işgücü piyasası araştırmalarını daha da geliştirmek, hangi il ve bölgelerde boş kontenjan olduğunu tespit etmek Suriyelilerin yasal istihdamını teşvik edecektir. Aynı zamanda çalışanların sigortalı çalışmasının sağlanması, şirketler arasında işçilik maliyetleri konusunda haksız rekabetin önlenmesine de yardımcı olacaktır.

9- *Çocuk işçiliğinin önlenmesi ve eğitimin teşvik edilmesi:* göçmen ailelerin ekonomik problemlerle karşı karşıya kalması halinde göçmen çocukların çalıştırılması konusu gündeme gelmektedir. İş hayatına atılan çocuklar bir süre sonra eğitim ve iş ikileminden işi seçerek okullarını yarıda bırakmaktadırlar (Soyalp, 2016). Yetişkinlerle aynı koşullarda çalışan çocuklar bu zorlu koşullar karşısında fiziksel, zihinsel ve psiko-sosyal olarak yıpranmaktadırlar. Yalçın (2016) bir araştırmasında yer alan çocukların %70'inin haftanın neredeyse her günü çalıştığını ve sözel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Ekonomik geliri iyi olmayan göçmen ailelerin çocukları çalıştırmaları yaygın bir durum olsa da, çocuk işçiliği kabul edilemez bir gerçekliktir (Kaya ve Kırac, 2016). Bu çalışmada da ailelerin çoğunun gelirleri asgari ücretin altında olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun sonucu olarak bu ailelerde çocuk işçilerin olması son derece muhtemeldir. Bu sebeple çocuklarını çalıştıran ailelerin tespit edilmesi ve bu ailelere destek sağlanarak, çocukların işe değil, eğitim sürecine yönlendirilmeleri gerekmektedir.

Çocukların eğitime devam edememesindeki bir diğer etken ise ailelerin eğitimsiz olmasıdır. Eğitim süreçlerinden uzak olan aileler bazen çocuklarının okuması gerektiğinin farkında bile olmamaktadır. Bu sebeple Suriyeli göçmenlere yönelik eğitime katılım düzeylerini artıracak projelerin uygulanması yerinde olacaktır.

10- *Rehberlik ve danışmanlık hizmetleri:* Hangi nedenle olursa olsun göçmenlere sunulan rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, göçmenlerin göç sonrası refahlarını iyileştirmek ve gelişen ruhsal bozukluklarını belirlemek/gidermek için ihtiyaç duydukları desteği sağlayabilir. Bu alanda çalışan psikiyatrist, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, psikolojik danışman, öğretmen vb. meslek elemanları disiplinler arası iş birliğiyle göçmenlerin

problemlerini belirleyebilir ve problemleri çözüme kavuşturabilir. Özellikle okullarda okul sosyal hizmeti uygulamasıyla birlikte göçmen çocukların gelişimsel özelliklerinin takip edilerek güçlendirme odaklı mesleki çalışmalar bu noktada önemli görülmektedir.

11- *Etnik medyanın Suriyeli göçmenlere erişimde kullanımı:* Son olarak göçmenlerin etnik medya kullanımlarının yoğun olduğu dikkate alınarak, Suriye medyasının Türk toplum ile barış içinde ve onurlu bir biçimde birlikte yaşayacakları bir toplumsal ortamın ortaya konulmasına katkıları artırılmalıdır. Suriyeli göçmenlere Türkçe öğrenme, meslek edinme, sağlık, eğitim ve istihdam gibi haklara erişim gibi temel konularda etnik medya çok önemli bir aracılık rolü üstlenebilir. Gerek Göç İdaresi Başkanlığı, gerek ulusal veya uluslararası sivil toplum kuruluşları etnik medyayı daha fazla projelere dâhil etmelidir.

Bu araştırma, belirlenen örneklem üzerinde medyanın, göçmenlerin diasporik kimlikleri üzerindeki etkisini araştırmış ve araştırma sınırlılıkları dâhilinde örnekleme ilişkin bir fotoğraf çekmiştir. Bu araştırmanın bundan sonra ilgili konularda yapılacak bilimsel çalışmalara kaynaklık etmesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2007) Türk Dış Göçünün Aşamaları, Kökler ve Yollar, Türkiye’de Göç Süreçleri Kitabı İçinde, Derleyenler: Ayhan Kaya, Bahar Şahin, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Abadan Unat, N. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Abadan Unat, N. (2015). Türkiye’nin Son Elli Yıllık Emek Göçü: Yorum, Eleştiri, Öngörü. *Türkiye’nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler*, (Ed., M.Murat Erdoğan ve A. Kaya) içinde, s. 261-276, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Adıbelli, B. (2012). *Emperyalizmin Oyununda İkinci Perde: Arap Baharı ve Suriye*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Adıgüzel, Y. & Ok Sehitoglu, B. (2022). *Uyum Sürecinin Neresindeyiz?* : Palet Yayınları.
- Adıgüzel, Y. (2022). *Göç Sosyolojisi*. 5. Basım, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Aksoy, A. (2007). Göçmenlik Deneyimine Kozmopolit Perspektiften Bakış. Ayhan Kaya ve Bahar Şahin (Ed.) *Kökler ve Yollar: Türkiye’de Göç Süreçleri* içinde (s. 421-443). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aksoy, A., ve Robins, K. (2002). *Banal transnationalism: The Difference That Television Makes*. University of Oxford. Transnational Communities Program Working Paper Series WPTC-02-08.
- Aksoy, İ.U. (2020). *İzleyici Merkezli Kitle İletişim Araştırmalarına Dair Kavramsal ve Kuramsal Bir Derleme*. Uluslararası Politika Akademisi. <http://politikaakademisi.org/2020/03/31/izleyici-merkezli-kitle-iletisim-arastirmalarina-dair-kavramsal-ve-kuramsal-bir-derleme/> adresinden 20.03.2023 tarihinde erişildi.
- Alemdar, K. & Erdoğan, İ. (2002), *Öteki Kuram: Kitle İletişimine Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi*, Ankara: Erk Yayınları.
- Alinia, M. (2007) Diaspora Mekanları: Kürt Kimlikleri, Öteki Olma Deneyimleri ve Aidiyet Politikaları, F. Adsay (Çev.) , İstanbul: Avesta Yayınları

- Al-Rawi, A.& Fahmy, S. (2018). Social Media Use İn The Diaspora: The case of Syrians in Italy. Karim H. Karim, Ahmed Al-Rawi (Ed.) *Diaspora and Media in Europe: Migration, identity, integration* içinde (s. 71-96). Palgrave Macmillan Cham
- Altheide, D. L. & Snow, R. P. (1992). Media Logic and Culture: Reply to Oakes. *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 5 (3), 465-472.
- Alver, F. (2009). Kültürel Çalışmalarda Medya Metinlerinin Okunması Sürecinde İzleyicinin Konumlandırılması. M. Şeker, & N. T. Şeker (Edt.) içinde, *Terör ve Haber Söylemi* (s. 27-60). Konya: Literatürk Yayınevi.
- Amit, C. (2001). *The Picador Book of Modern Indian Literature*, London: PBMIL
- Anderson, B. (1991). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, London: Verso.
- Anderson, B. (2021). *Hayali Cemaatler, Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yansımaları*, İskender Savaşır (Çev.), İstanbul: Metis Yayınları
- Armstrong, J. (1976). Mobilized and Proletarian Diasporas. *American Political Science Review*, 70 (2), 393–408
- Arslan, A. (2003). Türkiye'de Rum Basını, *İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi*, Yıl:2, No:3.
- Ataman, B. (2012). *Kozmopolitan Hayatlar, Diasporik Kimlikler*. İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık.
- Aydın, C. (2017). Göçmenlerin Karşılaştıkları ve Neden Oldukları Bazı Psikolojik Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Analiz, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, s.305-316.
- Aydos, V. ve Duran, M. (2000). Suriye Ülke Etüdü. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları. 2000 (30).
- Ayhan Balık, C. H. (2021). *Suriyeli Gençlerde Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı İlişkisinin Yapısal Eşitlik Modeli Aracılığıyla İncelenmesi*. [Doktora Tezi], İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

- Aziz, A. (2022). Rohingya diaspora online: Mapping the spaces of visibility, resistance and transnational identity on social media. *New Media & Society*. <https://doi.org/10.1177/14614448221132241> pp.1-28
- Bailey, O., Georgiou, M., & Harindranath, R. (2007). *Transnational Lives and The Media: Re-imagining Diasporas*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Balaban Salı, J. ve Mehmed, F. F. (2014), 1989 Bulgaristan Göçmenlerinin Kültürlerarası İletişim Pratikleri: Eskişehir Örneği, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi* , 8 (3), s. 5-34.
- Ball, J. (2011). *Enhancing Learning of Children From Diverse Language Backgrounds: Mother Tongue- Based Bilingual or Multilingual Education in Early Childhood and Early Primary School Years*. Victoria, Canada: Early Childhood Development Intercultural Partnerships. France: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization UNESCO
- Barth, F. (2001) Etnik Gruplar ve Sınırları, A. Kaya & S. Gürkan (Çev.), İstanbul: Bağlam Yayınları
- Başel, H. (2006). İç Göçün Sonuçları ve İşgücüne Etkileri. *Sosyal Politika Konferansları Dergisi*, 0(51), s.287-321. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusskd/issue/893/9979> adresinden alınmıştır.
- Başer, B. (2013). *Diasporada Türk-Kürt Sorunu: Almanya ve İsveç'te İkinci Kuşak Göçmenler*. İletişim Yayınları
- Bauböck, R., (2010) Cold constellations and hot identities: Political theory questions about transnationalism and diaspora, *Diaspora and transnationalism: Concepts, theories and methods* içinde. Bauböck, R., & Faist, T. (Ed.) , Amsterdam University Press, pp.295-321
- Bauböck, R., & Faist, T. (2010). *Diaspora and transnationalism: Concepts, theories and methods*. Amsterdam University Press.
- Baudrillard, J. (2008). *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*. O. Adanır. (Çev.). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

- Bauman, Z. (2015). *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları*. M. Harmancı. (Çev). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2017). *Cemaatler: Güvenli Olmayan Bir Dünyada Güvenlik Arayışı*. N. Soysal. (Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Baumann. G. (1999) *The multicultural riddle: Rethinking national, ethnic and religious identities*. Routledge.
- Bayraklı, E. (2016). *Müslüman Yaşamayan Ülkelerde Bile İslamofobi Var!* SETA. (Erişim Tarihi: 25.05.2023). <https://www.setav.org/musluman-yasamayan-ulkelerde-bile-islamofobi-var/>
- Bekkers, V., Beunders, H., Edwards, A.R., & Moody, R. (2011). New Media, Micromobilization, and Political Agenda Setting: Crossover Effects in Political Mobilization and Media Usage. *The Information Society*, 27, s. 209 - 219.
- Benbanaste, N. (1988). *Örneklerle Türk Musevi Basının Tarihçesi*, İstanbul, Sümül Basımevi.
- Benkler, Y. (2006). *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. New Haven and London: Yale University Press. Social Science Computer Review, 26(2), 259–261.
- Bernstein, G. (2015). *Understanding the Business of Entertainment*. New York: Focal Press.
- Berry, J. W., Power, S., Young, M., & Bujaki, M. (1989). “Acculturation Attitudes in Plural Societies”, *Applied Psychology: An International Review*, 38 (2): 185-206. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1989.tb01208.x>
- Bhabha, H.K. (1994) *The Location of Culture*, New York: Routledge
- Bialystok E. (2018). Bilingual Education For Young Children: Review of The Effects and Consequences. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 21(6), 666–679. <https://doi.org/10.1080/13670050.2016.1203859>
- Bialystok. E. (2006). *Second Language Second-Language Acquisition and Bilingualism at an Early Age and The Impact on Early Cognitive Development*. Encyclopedia on Early Childhood Development, Canada: York University. 1-4. <http://www.child-encyclopedia.com/documents/BialystokANGxp.pdf>.

- Bilgin, N. (1997). *Siyaset ve İnsan*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası*. İzmir: Aşina Yayınları.
- Bilgin, P. (2008). *Diaspora ve Kimlik Politikaları*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bilici, M. ve Yeşildal, M. (2014). Göç ve Ruh Sağlığı, *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, Sayı 31, s. 68-73. <https://www.sdplatform.com/Dergi/801/Goc-ve-ruh-sagligi.aspx>
- Bourse, M. ve Yücel, H. (2017) *Kültürel Çalışmaları Anlamak (Les Cultural Studies)*, Çev: H. Yücel, İstanbul: İletişim Yayınları
- Bozdağ, Ç. (2014a). Policies of media and cultural integration in Germany: From guestworker programmes to a more integrative framework. *Global Media and Communication*, 10(3), 289–301.
- Bozdağ, Ç. (2014) The digital bridge between Turkey and Germany: transnational use of digital media in the Turkish diaspora. In K. Kamp, A. Kaya, E. Keyman and O. Onursal Besgul (eds) *Contemporary Turkey at a Glance*. Springer VS, Wiesbaden, pp.157-172.
- Bozdağ, C., Hepp, A., & Suna, L. (2012). Diasporic Media As The ‘Focus’ of Communicative Networking Among Migrants. *Mediating Cultural Diversity in a Globalized Public Space*, Rigoni, Isabelle/Saitta, EugŽnie. (Ed.), *Mediating Culturaldiversity in a Globalised Public Space*. içinde (s.96-116). Basingstoke: Palgrave Publishing
- Branco, I. (2018). Media and the Receiving Country’s Language: The Integration of Nepalese Immigrants in Portugal. Karim H. Karim, Ahmed Al-Rawi. (Ed.). *Diaspora and Media in Europe: Migration, Identity, and Integration*. içinde (pp.147-164) Ottawa: Palgrave Macmillan.
- Braziel, J. E., & Mannur, A. (2003). Nation, Migration, Globalization: Points of Contention in Diaspora Studies. Braziel, J. E., & Mannur, A. (Ed.) *Theorizing Diaspora: A Reader* içinde (s. 1-22). New Jersey: Wiley-Blackwell
- Brettelli C.B. & Hollifield J. (2000). Migration Theory: Talking across Disciplines. C.B. Brettelli & J. Hollifield (Ed.) *Introduction Migration Theory: Talking Across Disciplines*. içinde (s.1-44), New York: Routledge.

- Brubaker, R. (2006). The 'Diaspora' Diaspora. *Ethnic and Racial Studies*. 28(1), 1-19.
<https://doi.org/10.1080/0141987042000289997>
- Brubaker, R., & Kim, J. (2011). Transborder Membership Politics in Germany and Korea. *European Journal of Sociology*, 52(1), 21-75. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/S0003975611000026>
- Bruneau, M. (2015) Diasporalar, Ulus-ötesi Mekânlar ve Topluluklar, Çev. E. Tazegül, *Diaspora ve Kimlik İçinde*, Yolcu, M.A., s.71-94, Konya: Kömen Yayınları
- Bruneau, M. (2009). Pour une approche de la territorialité dans la migration internationale: les notions de diaspora et de communauté transnationale. G. Cortès & L. Faret.(Ed.), *Les circulations transnationales. Lire les turbulences migratoires contemporaines*, içinde (s. 211-224). Armand Colin. <https://u-paris.hal.science/hal-01695093/document>
- Budak, M. (2016). *Balkanlarda Osmanlı Hoşgörüsü mü Osmanlı Adaleti mi?* T.C. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı Avrasya Etüdleri, 50 (2) , s.35-53.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/avrasya/issue/35350/392475>
- Butler, K.D. (2001). Defining Diaspora, Refining a Discourse. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*.10 (2), 189-219. University of Toronto Press.
doi:10.1353/dsp.2011.0014
- Buzkıran D. & Kutbay, H. (2013). Arap Baharının Türkiye'ye Olan Ekonomik Ve Sosyal Etkileri. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*. 5(1). s. 147-162. ISSN: 1309-8012 (Online)
- Can, Y. (2011), *Göç ve Kent: 1989'dan Günümüze Göç Eden İnsanların Kent Adaptasyonu Diyarbakır Örneği*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Konya.
- Canatan, K. (1990), *Göçmenlerin Kimlik Arayışı*, İstanbul:Endülüs Yayınları
- Castells, S.,M. & Miller, J., M. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketi*, B. U. Bal, İ. Akbulut (Çev), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Castells, S.,M. (2008). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Cilt 2. Kimliğin Gücü*. E. Kılıç (Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

- Cederberg, M. (2012). Migrant Networks and Beyond: Exploring the value of the notion of Social Capital for Making Sense of Ethnic Inequalities. *Acta Sociologica*, 55(1), 59-72. <https://doi.org/10.1177/0001699311427746>
- Chandler, D., & Munday, R. (2018). *Medya ve İletişim Sözlüğü*. B. Taşdemir. (Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Chandler, D., & Munday, R. (2018). *Medya ve İletişim Sözlüğü*. Babacan Taşdemir (Çev.) İstanbul: : İletişim Yayınları.
- Chang, W. H. (1973). *Communication and Acculturation: A Case Study of Korean Ethnic Group in Los Angeles*. Yayınlanmamış doktora tezi. Iowa: The University of Iowa, , UMI Dissertation Information Service. 2007Mass Communication and Society 10(3), s. 319-343. DOI:10.1080/15205430701407330
- Chung, E. A. (2022). The Developmental Migration State in East Asia. *Understanding Global Migration* içinde J. F. Hollifield, N. Foley (Ed.). Stanford: Stanford University Press.
- Ciğerci, N. (2012). Bursa- Kırcaali Hattı: 1989'da Gelen Bulgaristan Göçmenleri Örneği. *Küreselleşme Çağında Göç* içinde, Suna Gülfer İhlamur Öner ve Aslı Şirin Öner (Ed.). İstanbul: İletişim Yayınları. s. 107-134
- Clifford, J. (2015) Diasporalar, (Çev.) M.A. Yolcu (Çev.), *Diaspora ve Kimlik* içinde, Yolcu, M.A. (Ed.) Konya: Kömen Yayınları, s.5-69
- Clifford, J. 1994. Diasporas, *Cultural Anthropology*, 9(3), s.302-338.
- Cohen, A. P. (1999). *Topluluğun Simgesel Kuruluşu*, Mehmet Küçük. (Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Cohen, R. (1988). *The new helots: Migrants in the international division of labour*. Gower Publishing Company, Limited.
- Cohen, R. (1996). Diasporas and the nation-state: from victims to challengers, *International Affairs*, 72 (3), s.507–520, <https://doi.org/10.2307/2625554>
- Cohen, R. (1997). *Global Diasporas: An Introduction*. Seattle: University of Washington Press.
- Cohen, R. (2019 a). *Küresel Diasporalar*, Çev. E. Boz, Ankara: Koyu Siyah
- Cohen, R. (2019). *Diasporas: Changing Meanings and Limits of The Concept*. USA: Wiley.

- Coşkun, R., Altunışık, R. ve Yıldırım, E. (2019). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı. Sakarya Kitabevi, Sakarya.
- Couldry, N., & Hepp, A. (2013). Conceptualizing Mediatization: Contexts, Traditions, Arguments. *Communication Theory*, 23(3), p. 191-202.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (17), s.67-91.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbed/issue/23522/250638>
- Çelikkol, A. O. (2015). *İçimizdeki Komşu Suriye*. İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Çoban, Barış (2007). *Medyanın Milliyetçi Söylemi: Medya, Öteki ve Şiddet*. Uluslararası Medya ve Siyaset Sempozyumunda Sunulan Bildiri, Ege Üniversitesi, 15-17 Kasım, 2007, İzmir.
- Çoban Öztürk, E. (2015). Tarih, Travma ve Kimlik: Ermeni Diasporada Kimlik ve Kimliğin Yeni Nesillere Aktarımı. *Ermeni Araştırmaları*, 52, 141-167.
<https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Erma/Issue/42987/520442>
- Çoban Öztürk, E. Çatışma Çözümleri ve Uzlaşma Süreçlerinde Kimlik: Suriye’de Mezhepsel Kimlikler ve Çatışma Sonrası Suriye. *Ortadoğu Etütleri*. 14 (2022): 49-77
- Dağ, A. E. (2018). Modern Dönem Suriye ve Halep Türkmenleri. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 5 (1). s. 49-72.
- Dağtaş, B. (1999). İngiliz Kültürel Çalışmalarında İdeoloji. *Kurgu*. Sayı 16, s. 335-357
- Dawson B. ve Trapp R. G. (2001). Probability Related Topics For Making Inferences About Data. *Basic&Clinical Biostatistics* içinde B. Dawson, R.G. Trapp (Ed.), 3. Baskı, s. 69-72. McGraw-Hill.
- Dayan, D. (1999) ‘Media and Diasporas’, in J. Gripsrud (Ed.) *Television and Common Knowledge*, s. 18-33. London: Routledge.
- Deacon, D., & Stanyer, J. (2014). Mediatization: Key Concept or Conceptual Bandwagon? *Media, Culture and Society*, 36(7), s. 1032-1044.

- DeMeulenaere, E. (2009). Fluid Identities: Black Students Negotiating the Transformation of Their Academic Identities and School Performances. *International Journal of Critical Pedagogy*, 2(1),s. 30-48.
- Demir, G. (1997). Göç Nedenleri ve Göçenlerin Beklentilerindeki Gerçekleşme Durumu: Bolu İli Kıbrısçık İlçesi Örneği. *Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara: DİE. s.85-94.
- Dennaoui, K., Nicholls, R. J., O'Connor, M., Tarasuik, J., Kvalsvig, A., & Goldfeld, S. (2016). The English Proficiency and Academic Language Skills of Australian Bilingual Children During The Primary School Years. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 18(2), s. 157-165.doi:10.3109/17549507.2015.1060526
- Deringil, S. (2014). *İktidarın Sembolleri ve İdeoloji II. Abdülhamid Dönemi (1876-1909)*, İstanbul: Doğan Kitap,
- Deuze, M. (2006) Participation, Remediation, Bricolage: Considering Principal Components of a Digital Culture, *The Information Society*, 22 (2), pp.63–75
- Doğan, A. (2020). Göçmen Çocuk ve Ergenlerin Uyum Sürecini Etkileyen Risk ve Koruyucu Faktörler. In A. Doğan & D. Y. Kağnıcı (Eds.), *Göçmen Çocuk ve Ergenler Kültürleşme, Uyum ve Eğitim*, ss. 29–50. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Doğan, A. (2009). *Development and Adaptation in Acculturating Youth*. Jacobs Foundation: İsviçre.
- Dufoix, S. (2011). *Diasporalar*. I. Ergüden (Çev.). İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları
- Duran, H. (2011). Adana Protokolü Sonrası Türkiye-Suriye İlişkileri. *Middle East Yearbook/Ortadoğu Yıllığı*.
- Ekşi, A (2002), “Sığınmacı ve Göçmenlerde Psikopatoloji”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13 (3), s. 215-221.
- Emecen, F. M. (2011). *Zamanın İskenderi Şarkın Fatihi; Yavuz Sultan Selim*. İzmir: Yitik Hazine Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2001). Kitle İletişimi Örneğinde Marksist Siyasal Ekonomi Yaklaşımı. *Praksis Sosyal Bilimler Dergisi*.(4). S.276-313

- Erdoğan, M.M. & Kaya, A.(2015). *Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Eren Yılmaz, E. (2022). Türkiye'nin Göç Yönetimi ve Yeni Hukuki Düzenlemeler. *Türkiye'nin Yeni Göçmenleri Suriyeliler Kitabı* içinde. Y. Adıgüzel (Ed.) s. 29-68. Konya: Palet Yayınları.
- Erkazancı, H. (2022). Mohsin Hamid'in Exit West Romanı Işığında Göçmen Yazını ve Çeviri. *Litera: Journal of Language, Literature and Culture Studies*, 32 (1) , ss.139-164. DOI: 10.26650/LITERA2021-925261
- Faist, T.(2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*. A. Z. Gündoğan ve C. Naçar (Çev.). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Faist, T. (2000). *The Volumes and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*. Oxford: Oxford University Press
- Faist, T. (2010). *Diaspora and Transnationalism: What Kind of Dance Partners*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Fanon, F. (2020). *Siyah Deri Beyaz Maskeler = Peau Noire, Masques Blancs = Black Skin, White Masks*. O. Türkay. (Çev.). İstanbul: Metis Kitap
- Ferris, E., & Kirişçi, K. (2016). *The Consequences of Chaos: Syria's Humanitarian Crisis and the Failure to Protect*. London: Brookings Institution Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt1c2cqws>
- Fleras, A. (2010). Ethnomedia and Aboriginal Media in Canada. Cross borders, form buffers, create connections, build bridges, *Media-Migration-Integration: European and North American Perspectives* içinde R. Geißler. & H. Pöttker.(Ed.). s. 143- 179. Transcript Verlag.
- <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783839410325-006/html>
- Fraser, N. (1990) Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy, *Social Text*,No. 25/26 (1990), pp. 56-80
- Gajjala, R., & Mamidipudi, N. (2016). *Cyberculture and diaspora: virtual connectivity and the immigrant experience*. Rowman & Littlefield.

- Geertz, C. (1983), *Local Knowledge*, New York: Basic Book
- Geertz, C.(1973), *The Interpretation of Cultures*, New York: Basic Books.
- Geißler, R. & Pöttker, H. (2006). *Integration durch Massenmedien: Medien und Migration im internationalen. Vergleich*, Bielefeld: Transcript.
- Geißler, R. (2008). "Was ist mediale Integration?" Die Rolle der Medien bei der Eingliederung von MigrantInnen“, *TelevIZIon, Internationales Zentralinstitut für das Jugend- und Bildungsfernsehen (IZI) beim Bayerischen Rundfunk*, 21(1), s:11–16.
- Genesee, F. (2009). Early Childhood Bilingualism: Perils and possibilities. *Journal of Applied Research on Learning*, 2(2), s. 1-21.
- Georgiou, M. (2006). *Diaspora, Identity and the Media: Diasporic Transnationalism and Mediated Spatialities*. Cresskill, NJ: Hampton Press
- Georgiou, M. (2013). Diaspora in the digital era: minorities and media representation. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, 12(4), 80-99.
- Geser, M (2010). 1850-2007 Arasında İstanbul'daki Alman Anaokulu. *Türkiye'ye Uluslararası Göç: Toplumsal Koşullar, Bireysel Yaşamlar içinde* B.Pusch & T. Wilkoszewski.(Ed.). M. Çomak Özbatır.(Çev). İstanbul: Kitap Yayınevi, s. 137-158
- Gillespie, M.(2005). Introduction, *Media Audience* içinde M.Gillespie (Ed.). Berkshire: Open University Press.
- Gilroy, P. (1993) *The Black Atlantic: Modernity and Double Consciousness*, London: Verso
- Girgin, A. (2001). *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, İstanbul, İnkılap Kitapevi.
- Golding, P. & Murdock, G. (1997). Introduction: Communication and Capitalism. *The Political Economy of the Media Volume 1* içinde. P.Golding ve G. Murdock. (Ed.) Cheltenham, UK and Brookfield, US: Edward Elgar Publishing.
- Göka, E. (2006). *Türk Grup Davranışı*. Ankara: Aşina Kitaplar.
- Gökşen, C. (2010), Göç ve Matem, *Halk Kültüründe Göç* Uluslararası Sempozyumu içinde, A. Duymaz.(Ed), s. 381-417, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi
- Grewal, I., & Kaplan, C. (2001). Global identities: Theorizing transnational studies of sexuality. *GLQ: A journal of lesbian and gay studies*, 7(4), 663-679.

- Güllüpinar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4).
- Gülner, B. & Balcı, Ş. (2010). Televizyon İzleme Motivasyonları ve Kültürleşme: Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*,(28), s: 447-483
[.https://dergipark.org.tr/tr/pub/sutad/issue/26258/27661](https://dergipark.org.tr/tr/pub/sutad/issue/26258/27661)
- Güner, Ö. (2016). Kültürlerarası İletişimde Diaspora Kimliği: Almanya'daki Türk Diasporasında Kültür ve Kimlik. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 4(12), s:1-13.
- Günlü, R. (2003). Göç, Kimlik ve Öğrenme: Bilincin Toplumsal Örgütlenmesi. *Mülkiye Dergisi*, 27 (240),s. 269-284.<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mulkiye/issue/240/879>
- Güvenç, B. (2008). *Türk Kimliği: Kültür Tarihinin Kaynakları*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Habermas, J. (2001). *İletişimsel Eylem Kuramı, Cilt II: İşlevselci Aklın Eleştirisi Üzerine*, M, Tüzel, (Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Hafez, K. (2002). *Türkische Mediennutzung in Deutschland: Hemmnis oder Chance der gesellschaftlichen Integration? Eine qualitative Studie im Auftrag des Presse- und Informationsamtes der Bundesregierung*, Hamburg/Berlin: Deutsches Orient-Institut Hamburg.
- Hall, K. & Benn, D. (2000). *Globalisation a Calculus of Inequality: Perspectives from the South*, Ian Randle Publishers, Jamaica.
- Hall, S. (1998). *Kültürel Kimlik ve Diaspora Kimlik*, İ. Sağlamer.(Çev.), Sarmal Yayınevi, İstanbul. s. 173-192.
- Hall, S. (2015). Kültürel Kimlik ve Diaspora, T. G. Sönmez (Çev.), *Diaspora ve Kimlik içinde*, Yolcu, M.A. (Ed.) Konya: Kömen Yayınları, s.133-152
- Hall, S. (2014). Kimliğe İhtiyaç Duyan Kim? F. Mollaer (Ed.), *Kimlik Politikaları: Özdeşlik, Tanınma ve Farklılık*. İstanbul: Doğu-Batı Yayınları, s:277-300
- Hall, S. (2005). *Cultural Identity and Diaspora*. In Theorizing Diaspora: A reader. Malden, Mass: Blackwell.

- Hasebrink, U. & Popp, J. (2006). Media repertoires as a result of selective media use. A conceptual approach to the analysis of patterns of exposure. *Communications* 31 (3), s.369-387.
- Hayır, C. (2016). Avusturya’da Yaşayan Türkiye Kökenli Göçmenlerin Medya Kullanımı Üzerine Bir İnceleme, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (42), s.1-18.
- Heller, M. (1999). Alternative Ideologies of la Francophonie. *Journal of Sociolinguistics*. 3. S. 336 - 359. 10.1111/1467-9481.00082.
- Hepkon, Z. (2006). *İletişim Bilimleri ve Kültürel Çalışmalar: Bir Disiplinin Sınırları Sorularımızın Sınırlarını Kapsayabilecek mi?*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(9), s.19-27
- Hepkon, Z. (2021). Dijital Hikâye Anlatıcılığı: Medyatikleşme ve Dolayımılama Teorileri içinde *İletişim Çalışmalarında Hikâye Anlatıcılığı*, E.Tatlı (Ed.) Ankara: Nobel. s. 193-211
- Hepp, A. (2015). *Medyatikleşen Kültürler*. Ç.Bozdağ- E.Pasos-Devrani(Çev.). 2015. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Hiller, H. H & Franz, T. M. (2004). New ties, old ties and lost ties: the use of the internet in diaspora. *New Media & Society*, 6(6), 731–752. <https://doi.org/10.1177/146144804044327>
- Hjarvard, S. (2011). The mediatization of religion: Theorising religion, media and social change. *Culture and Religion*, 12(02), s:119-135.
- Hjarvard S. (2008). “The Mediatization of Society: A Theory of the Media as Agents of Social and Cultural Change.” *Nordicom Review*, 29 (2): 105-134.
- Hobsbawm, E. J. (2006). *Milletler ve Milliyetçilik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hoffman, P. T. (2015). *Why Did Europe Conquer the World?* Princeton: Princeton University Press.
- Hopkins, L. (2009). Media and Migration: A Review of the Field. *The Australian Journal of Communication*. 36(2). s.35-54

- Hwang, B. & He, Z. (1999). Media and Acculturation Among Chinese Immigrants In The Usa: A Uses And Gratifications Approach. *International Communication Gazete* (61). s. 5-22.
- Isaacs, Harold R. (1975). Basic Group Identity: the Idols of the Tribe. In *Ethnicity: Theory and Experience*. N. Glazer & D. P. Moynihan. (Ed), Cambridge: Harvard University Press, s.29-52.
- Issı, M. (2013). Kürt Basını ve Kürdistan Gazetesi (1898-1902). *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 9 (6),127-147.
- Işık, E. (2018). Hanif Kureishi'nin Varoşların Budası Adlı Eserinde 'Öteki' Kavramı. *Molesto: Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 1 (1) , ss.24-37. DOI: 10.33406/molesto.397305
- Işık, M. (2002), *Kitle İletişim Teorilerine Giriş*, Konya: Eğitim Kitapevi Yayınları.
- İçduygu, A. & Aksel, D.B. (2012) Türkiye’de Düzensiz Göç, Ankara: IOM Yayınları
- İçduygu, A., & Sirkeci, İ. (1999). Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri. *75 Yılda Köylerden Şehirlere içinde İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları*. s. 249-268
- İçduygu, A., Erder, S., & Gençkaya, Ö. (2004). *Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları 1923 2023 Ulus devlet Oluşumundan Ulusötesi Dönüşümlere*. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırma Merkezi.
- İnan, R. (2010), Bir Göç Masalı ve Bir Göç Paradoksu: Berci Kristin Çöp Masalları. *Halk Kültüründe Göç Uluslararası Sempozyumu içinde*, A. Duymaz (Ed) ss. 475-496, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- Jameson, F. (1993) “*Cultural Studies*” in *Social Text* no 34, pp. 17-52., New York: Duke University Press
- Jeffres, L. W. & Hur, K. K.(1980) The Forgotten Media Consumer – The American Ethnic. *Journalism Quarterly* (57). s.10-17
- Jeffres, L. W. (2000). Ethnicity and ethnic media use: A panel study. *Communication research*, 27(4), 496-535.
- Juergens, G. (2015). *Joseph Pulitzer and the New York World*. Princeton: Princeton Legacy Library.

- Karataş, İ. (2020) Arap Baharı ve Sosyal Medya, International Online Conference on Economics and Social Sciences, July 28-29, 2020 Kielce POLAND ss. 122-131
- Karim, K. H., & Al-Rawi, A. (2018). *Diaspora and Media in Europe: Migration, identity, and integration*. Palgrave Macmillan Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-65448-5>
- Karim K. H. (2003). *The media of diaspora*, London: Routledge.
- Karpat, K. H. (2010). *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*.3. Basım. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kastoryano, R. (2007). 'Ulus aşırı Türk Milliyetçiliği: Yurtdışında Yaşayan Türklerin Milliyetçilik Tanımı, *Kökler ve Yollar Türkiye'de Göç Süreçleri* içinde, A. Kaya ve B. Şahin (Ed.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, A. & Kırac, A. (2016). *İstanbul'daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu*, Hayata Destek Derneği. 25 Nisan 2021. <https://www.hayatadestek.org/wp-content/uploads/2019/06/istanbuldaki-suriyeli-multeciler-zarar-gorebilirlik-raporu.pdf> adresinden erişildi.
- Kaya, A. (2000). *Berlin'deki Küçük İstanbul: Diasporada Kimliğin Oluşumu*. İstanbul: Buke Yayınları.
- Kaya, A.& Şahin, B. (2007). Türkiye Göç Araştırmalarında Alternatif Yaklaşımlar. *Kökler ve Yollar Türkiye'de Göç Süreçleri* içinde, A. Kaya ve B. Şahin (Ed.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Kaya, A.(2008). "Fransa-Türkleri: Cumhuriyetçi Entegrasyon Modelinin Eleştirisi", Entegrasyonun Ötesinde: *Türkiye'den Fransa'ya Göç ve Göçmenlik Halleri* içinde, D.Danış, D. Yetiş (Ed.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Keleş, R. (1996), Kentleşme Politikaları, Ankara: İmge Yayınevi
- Kılıç, R. (2011). *Osmanlı Yönetiminde Irak ve Suriye Tarihi Coğrafyası ve XIX. Yüzyılda İdari Yapısı*. İstanbul: İdeal Kültür Yayınları
- Kim, Y. Y. (1991) Communication and Adaptation: The Case of Asian Pacific Refugees in The United States. *Journal of Asian Pacific Communication* .(1), s.191-207.

- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (3) s.169-171. <http://iibfdergi.kafkas.edu.tr/?p=207> (Erişim Tarihi:16.06.2023)
- Koloğlu, O. (1982). *Takvimi Vekayi: Türk basınında 150 yıl: 1831-1981*, Ankara, Çağdaş Gazeteciler Derneği.
- Koloğlu, O. (1985). *Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi*, Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, I, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Korkut, P., ve Kara, R. (2010). Türkiye’de Göç, İltica ve Mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, (467).s.153-162.
- Koyuncu, A. (2011). Levi-Strauss Yapısalcılığı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), s. 253-262. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61803/924607>
- Koyuncu, S. (2020). Amerikan Kara Filminin Alman Yeni Nesnelliği ile İlişkisi Üzerine. *Sekans Sinema Kültürü Dergisi*, (14), s.104-111.
- Köse, M. & Küçük, M. (2015). Oryantalizm ve “Öteki” Algısı . Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD), 1(1), ss.107-127. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/skad/issue/21058/226717>
- Kuşdil, M. E. (2014), Göçün İncelenmesinde Sosyal Psikolojik Bakışın Önemi: Bulgaristan Göçmenleri Örneği, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, (12) 48, s. 149-168.
- Laher, S., F, & Kramer, S. (2019). *Transforming Research Methods in the Social Sciences: Case Studies From South Africa*. Johannesburg: Wits University Press.
- Lee, E.S. (1966) A Theory of Migration, Demography, Vol. 3, No.1, pp. 45-57
- Levitt, P., & Schiller, N. G. (2004). Conceptualizing simultaneity: A transnational social field perspective on society. *International migration review*, 38(3), pp. 1002-1039.
- Lewis, G. J. (1982). *Human Migration a Geographical Perspective*. New York: St. Martin’s Press
- Livingston, Sonia and Lunt, Peter (2014). Mediatization: An Emerging Paradigm for Media and Communication Studies, *Mediatization of Communication Handbooks of Communication Science* içinde K. Lundby (Ed.), s.703-724. Berlin: De Gruyter Mouton,

- Livingstone, Sonia (2009). "On the Mediation of Everything: ICA Presidential Address 2008, *Journal of Communication*, 59 (1). s 1-18.
- Lull, J. (2001). *Medya, Kültür, Siyaset*. N. Güngör (Çev.) Ankara. Vadi Yayınları,
- Luo, L. (2016). *Digital Ethnic Media: Integrating Minorities and Connecting Diversities-Digital Diaspora, Virtual Diaspora Community*. (Master's Degree), Lund University, <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=8872748&fileId=8881906>
- Mangalam, J. J. (1968). *Human Migration: A Guide to Migration Literature in English 1955-1962*. Lexington: The University of Kentucky Press.https://uknowledge.uky.edu/upk_geography/1/
- Marshall, G.(1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, O. Akınhay ve D. Kömürcü (Çev) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaci, A., Pellegrino, A. & Taylor, J.E. (1993) Theories of International Migration: A Review and Appraisal, *Population and Development Review*, 19 (3), s.431-466.
- Mattelart, T. (2017). Ethnic minorities' media experiences: From the transnational to the local: The example of the populations of Maghrebi origin in France. *Journal of Arab & Muslim Media Research*, 10(2), 109-127.
- Matsaganis, M., Matthew, D., Katz, V. & Ball-Rocheach, S. (2011). *Understanding Ethnic Media: Producers, Consumers and Societies*, Los Angeles: Sage,
- Mazzoleni, G., & Schulz, W. (1999). Mediatization of Politics: A Challenge for Democracy? *Political Communication*, 16(3), s. 247-261. Doi:10 1080 10584609919861
- McCarthy, J. (1945). *Ölüm ve Sürgün: Osmanlı Müslümanlarının Etnik Kıyımı:1821-1922*. F. Sarıkaya (Çev). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- McLuhan, M. (1964) *Understanding Media, The extensions of Man*, London: Routledge
- McQuail, D.& Deuze, M. (2020). *McQuail's Media and Mass Communication Theory*. Los Angeles: Sage.

- Meyrowitz, J. (1985). *No Sense of place: The Impact of Electronic Media on Social Behavior*. New York: Oxford University Press.
- Miller, D., & Slater, D. (2020). *The Internet: an ethnographic approach*. Routledge.
- Moon, S. (2003). *Media Consumption Patterns of Korean Immigrants In The U.S. A Study of Korean Immigrants' Media Uses and Gratifications in Chicago's Koreatown*. Yayınlanmamış doktora tezi. Madison: Universtiy of Wisconsin.
- Morley, D. & Robins, K. (1995) *Spaces of Identity: Global Media, Electronic Landscapes and Cultural Boundaries*, New York: Routledge
- Mutluer, N.(2006). "Küçük ve Orta Ölçekli Girişimcilerin Londra Diasporası'nda Modern Türk Kimliği'ni Yeniden İnşası, *Batı Avrupa'da Türk Dış Göç Sürecinin Güncel Boyutları* içinde, B. Doyuran Kartal (Ed.), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları,
- Müller, D. (2005). Die Inhalte der Ethnomedien unter dem Gesichtspunkt der Integration, R. Geißler und H. Pöttker (Hrsg), *Massenmedien und die Integration ethnischer Minderheiten in Deutschland*, Problemaufriss, Forschungsstand, Bibliografie,: Bielefeld: Transcript Verlag, 323-355
- Nahavandi, A. & Malekzadeh A. R. (1988). Acculturation in Mergers and Acquisitions. *Academy of Management Review* .(13), s.79-90.
- Nakanishi, H., Sirkeci, G. ve Cabbarlı, H. (2008). *Sorunlu Bölgelerde Göç*. Ankara: Global Strateji Enstitüsü.
- Ogunyemi, O. (2018). Mediating Identity and Conflict Through Diasporic Media, *Journal of Migration & Culture*, Vol. 9 (1), pp.3-12
- Ojo, S.(2013). *Diaspora Entrepreneurship: A Study of Nigerian Entrepreneurs in London*, (PhD Thesis), London: University of East London
- Orhan, D. (2013). Ortadoğunun Krizi: Arap Baharı ve Demokrasi Geleceği. *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 17-29.
- Orsam. (2012). *Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç*. Ankara: ORSAM Rapor No:123.

- Önder, A. T. (2007), *Türkiye'nin Etnik Yapısı, Halkımızın Kökenleri ve Gerçekler*. Önderler Yayıncılık. Ankara.
- Öner, S. (2009). AB'nin Görsel-İşitsel ve Medya Politikaları ve Kimliğe Olan Etkileri. *Avrupa'da Medya, Kültür, Kimlik* içinde, S. Arslan, V. Aytar, D. Karaosmanoğlu ve S. Kırca Schroeder (Ed.), D. Aslan (Çev.), İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları. s.174-188.
- Özçetin, B. (2018). Medya ve Populizm Bir İş Birliğinin Anatomisi. Panorama Khas. <https://panorama.khas.edu.tr/dosya-medya-ve-populizm-bir-is-birliginin-anatomisi-548> adresinden 23.04.2021 tarihinde erişildi
- Özgüler, V. (2018). Göç ve Uyum Politikaları, *Göç ve Göçmen Sorunları* içinde, V. Özgüler.(Ed). s. 181-198. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Özgür, N. (2012). Modern Türkiye'nin Zorunlu Göçmenleri: Muhacirler, İskanlılar, Mübadiller, İslamlar, Soydaşlar, "G" Grubu, Mülteciler, "Tekne Mültecileri", *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar* İçinde, S. G. İhlamur-Öner ve N. A. Ş. Öner (Ed.), s. 199-216, İstanbul: İletişim.
- Özyiğit Coşkun, F. (2010). *Ottoman Official Discourse and Its Reflections during the Crimean War*, (MA Thesis, Boğaziçi University.
- Papastergiadis, N. (1998). *Dialogues in the Diasporas: Essays and Conversations on Cultural Identity*. London: Rivers Oram Press
- Piore, M. J. (1979). *Birds of Passage: Migrant Labor in Industrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press
- Piper, N.& French, A (2011). Do Women Benefit from Migration An Editorial Introduction. Female Migration Outcomes Human Rights Perspectives içinde. *Diversities*, 13(1), 1-3. https://newdiversities.mmg.mpg.de/?page_id=2078 23.04.2021 tarihinde erişildi
- Portes, A., Guarnizo, L. E., Landolt, P. (1999). The Study of Transnationalism: Pitfalls and Promise of an Emergent Research Field. *Ethnic and Racial Studies* içinde, 22 (2), 217–37.
- Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), s.167- 235.

- Reece, D. & Palmgreen, P. (2000). Coming to America: Need for Acculturation and Media Use Motives Among Indian Sojourners in The US. *International Journal of Intercultural Relations* (24), s. 807-824
- Reis, M. (2004). Theorizing Diaspora: Perspectives on Classical and Contemporary Diaspora. *IOM International Migration*, 42(1), Oxford: UK Published By Blackwell Publishing Ltd. pp. 41-60
- Riggins, S. H. (1992). *Ethnic Minority Media: An International Perspective*, Newbury Park: Sage.
- Safran, W. (1991). Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 1(1), s. 83-99.
- Sağlam, N. (2020). Arşiv Kaynaklarına Göre İstanbul'a Kırım ve Kafkas Göçleri (1858-1864). *Journal of History School*, 13(46), s.1525-1555.
- Sağsen, İ. (2011). Arap Baharı, Türk Dış Politikası ve Dış Algılaması. *Ortadoğu Analiz Dergisi* 3(31-32), s.57-64.
- Said, E. (2014). *Şarkiyatçılık*. B. Ülçer. (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Sassen, S. (1988). *The Mobility of Labor and Capital: A Study in International Investment and Labor Flow*. Cambridge: Cambridge University Press
- Schiller, N. G., Basch, L., & Blanc-Szanton, C. (1992). Towards a definition of transnationalism. Introductory remarks and research questions. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 645, ix–xiv. <https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.1992.tb33482.x>
- Schiller, N.G. Basch, L. Blanc, Cristina S.B. (1995). From Immigrant to Transmigrant: Theorizing Transnational Migration, *Anthropological Quarterly* .(68)1, s. 48-63
- Schulz, W. (2004). Reconstructing Mediatization as an Analytical Concept. *European Journal of Communication*, 19(1), 87–101. <https://doi.org/10.1177/0267323104040696>
- Schulz, W. (2004). Reconstructing Mediatization as an Analytical Concept. *European Journal of Communication*, 19(1), s.87-101.

- Sezgin, A. A. & Yolcu, T. (2016), Göç ile Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci, *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (7) , s. 417-436 . DOI: 10.20304/husbd.14985
- Sheffer, G. (2020). *Diaspora Politikaları*. A.Demirhan (Çev.). GAV Perspektif Yayınları.
- Shills, E. (1957). Primordial, Personal, Sacred and Civil Ties: Some Particular Observations on the Relationships of Sociological Research and Theory, *The British Journal of Sociology*, VIII/2, s. 130-145.
- Simmel, G. (2009). *Bireysellik Ve Kültür*. T. Birkan (Çev.) İstanbul: Metis Yayınları,
- Smith, A (2009). *Milli Kimlik*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Smith, A. D. (2002). *Ulusların Etnik Kökeni*. H. Kendir ve S. Bayramoğlu. (Çev.). Ankara: Dost Kitabevi
- Smith, S. B. (2002). *The Life of William S. Paley: The Legendary Tycoon and His Brilliant Circle*. New York: Random House.
- Sofuoğlu, E. (2012). Osmanlı Devleti'nin Suriye Vilayetini Islah Teşebbüsleri. *History Studies International Journal of History*, s.361-364.
- Soyalp, İ. O. (2016). *Suriye'den Gelen Göç ve Çocukların Mevcut Durumu''Türkiye'de Çocuk İşçiliği Sorunu: Suriye'den Gelen Mülteciler Sonrası Mevcut Durum ve Çözüm Önerileri* Konferans Raporu, Hayata Destek Derneği ve Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, s. 11-14.
- Stark, O. (1991). *The Migration of Labor*. Cambridge: Basil Blackwell
- Stouffer, S. A. (1940). Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance. *American Sociological Review*, 5(6), s. 845-867.
- Sulocevizci, T. (2017). *Suriye Türkmenlerinin Rejim ve Muhalefet İle İlişkileri (1918- 2017)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sunata, U. (2012). *Diasporik Kimliğiniz, Lütfen: ABD'deki Çin Diasporası, Küreselleşme Çağında Göç-Kavramlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Südaş, İ. ve Mutluer M. (2010). Daha İyi Bir Hayata Doğru: “Yaşam Biçimi Göçü”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 19 (1), s. 31-47.
- Sürgevil, O, (2008). Farklılık Kavramına ve Farklılıkların Yönetimine Temel Oluşturan Sosyopsikolojik Kuramlar ve Yaklaşımlar. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11) 20, s.111-124. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunsobed/issue/50241/648155>
- Şahin, C. (2001), *Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme*, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, (21), 2, s.57-67. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gefad/issue/6768/91073>
- Şahin, N. (2006). XIX. Yüzyıl Sonrasında Anadolu’ya Yapılan Göç Hareketleri ve Anadolu Coğrafyasındaki Sosyo-Kültürel Etkileri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (VII) 1. s.63-82
- Şakacı, K. ve Özkaya, S. (2021). 1934 Tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu ve Basındaki Yansımaları. Giresun Üniversitesi, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7 (2) , s. 249-268. DOI: 10.46849/guibd.911872
- Şen, A. F. (2018) Medyatikleşme Üzerine Kuramsal Bir Tartışma, *E Kurgu, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, Cilt 26, Sayı:1, s. 55-65
- Şentürk Kara, D. E. (2013). Medya Aracılığıyla Kültürlerarası Entegrasyon: Almanya Örneği. Almanya’da Yaşayan Türklerin Medya Sektöründe Görev Almasının Kültürlerarası Entegrasyona Etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2 (1), 1-25. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/e-gifder/issue/7470/98361>
- Ramadan, T. (1999) *To be a European Muslim, a Study of Islamic Sources in The European Context*, London: The Islamic Foundation
- TDK. (t.y.) Göç, <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK. (t.y.). Kimlik, <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK. (t.y.). Öteki, <https://sozluk.gov.tr/>
- Tekin, U. (2007). Avrupa’ya göç ve Türkiye. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 37, s. 43-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusiyasal/issue/599/6040>

- Timmermans, M. (2018). Media Use by Syrians in Sweden: Media Consumption, Identity and Integration. K. K. Karim, & A. Rawi, (Ed.). *Diaspora and Media in Europe: Migration, Identity and Integration*. Ottawa: Palgrave Macmillan.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'tan Hodinglere Türk Basın Tarihi*, 2. bs, İstanbul, Remzi Kitapevi,
- Touraine, A. (2017). *Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımızla Birlikte Yaşayabilecek Miyiz?* O. Kunal (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Touraine, A. (2018). *Modernliğin Eleştirisi*. H. Uğur. (Çev.)İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Tötölyan, K. (1996). Rethinking diaspora (s): Stateless power in the transnational moment. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 5 (1), 3–36.
- Tötölyan, K. (1991). The Nation-state and its others: In Lieu of A Preface. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 1(1), s.3-7.
- Tsagarousianou, R.(2007). *Diasporic Cultures and Globalization*. Maastricht: Shaker,
- Tuzcu, A. ve Bademli, K. (2014). Göçün Psikososyal Boyutu, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Sayı 6 (1), s. 56-66.
- Türker, D. ve Yıldız, A. (2015)-,Göçmenlerde Sosyo- psikolojik Entegrasyon Analizi, *Göç ve Uyum* içinde B. D. Şeker, İ. Sirkeci ve M. M. Yüceşahin.(Ed), (s. 23-31), London: Transnational Press.
- Türker, O. (2003). Cumhuriyet Döneminde İstanbul'un Rum Basını. *Tarih ve Toplum Dergisi*, No:235.
- Ünal, S. (2014), Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: "Öteki" Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi, *ZFWT*, (6) 3, s. 65-89.
- Valdez, Z. (2002). *Ethnic Entrepreneurship: Ethnicity and the Economy in Enterprise*, Working Paper 63.
- Valian. V. (2015). Bilingualism and Cognition. *Bilingualism: Language and Cognition*, 18(1), s. 3-24.

- van de Vijver, F. J.R., & Phalet, K. (2004). Assessment in Multicultural Groups: The Role of Acculturation. *Applied Psychology: An International Review*, 53(2). S.215–236. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2004.00169.x>
- Vertovec, S. (1997). Three Meanings of “Diaspora”, Exemplified among South Asian Religions, *Diaspora*, 6 (3), s. 277-299.
- Wahlbeck, Ö. (2002). The Concept of Diaspora as an Analytical Tool in the Study of Refugee Communities. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 28(2),s. 221-238.
- Wang, Y. (2006). *Internet Use among Students and Its Implication for Cross-Cultural Adaptation*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ohio: Kent State University, 2006, UMI Dissertation Information Service.
- Weber-Menges, Sonja (2005). Die Entwicklung ethnischer Medienkulturen. Ein Vorschlag zur Periodisierung, R. Geißler & H. Pöttker (Ed.), *Massenmedien und die Integration ethnischer Minderheiten in Deutschland, Problemaufriss, Forschungsstand, Bibliografie*, Bielefeld: Transcript Verlag, s.241-322.
- Wimmer, A. and Glick Schiller, N. (2002) Methodological nationalism and beyond. Nation-state building, migration and the social sciences. *Global Networks*, 2, 301-334. <http://dx.doi.org/10.1111/1471-0374.00043>
- Yalçın, S. (2016). *Hatay ve Urfa’da yaşayan Suriyeli çocukların eğitim ve çalışma durumları, Türkiye’de Çocuk İşçiliği Sorunu: Suriye’den gelen mülteciler sonrası mevcut durum ve çözüm önerileri Konferans Raporu*, Hayata Destek Derneği ve Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, s. 31-34
- Yaldız, F. (2019). A Critical Approach to the Term Turkish Diaspora: Is there ‘the’ Turkish Diaspora? *Bilig*, Türk Konseyi'nin 10. Yılı Özel Sayısı, s.53-80. DOI: 10.12995/bilig.9103
- Yurdigül, A., Ünal, U. & Güven, A. (2019). Ahıska Türkleri’nin Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Kültürel Etkileşim Süreci Üzerine Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23 (1), 419-437 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/43928/538498>

Zentrum für Türkeistudien (2001). Mediales Ghetto bei türkischen Migranten? *ZfT Aktuell* No 86. Ess

Zmud, J. P. (1992). *Ethnic Identity, Language, and Mass Communication: An Empirical Investigation of Assimilation Among United States Hispanics*. Yayınlanmamış doktora tezi. Los Angeles: University of Southern California, 1992, UMI Dissertation Information Service.

İNTERNET KAYNAKLARI

AFAD (2013) *Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar*,
[https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/25336/xfiles/1a-Turkiye deki Suriyeli Siginmacilar 2013 1.pdf](https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/25336/xfiles/1a-Turkiye%20deki%20Suriyeli%20Siginmacilar%202013%201.pdf)

Arap Gazetecileri Evi Derneği. (2018). *Hakkımızda*.
<https://www.tamdermedya.org/sayfa/hakkimizda> adresinden 19.06.2020 tarihinde erişilmiştir.

Asi, A.W. (2021) *Suriye Muhalefet Hareketinde Sosyal Medya 2011-2021*, 21 Mayıs 2023 tarihinde bağlandı. <https://jusoor.co/storage/posts/old-pdf/1387.pdf>

BBC. (2023). *Syria Media Guide*. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703914> adresinden 19.04.2023 tarihinde erişilmiştir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2016). *Syria Regional Refugee Response* <https://data.unhcr.org/en/situations/syria> adresinden 20.05.2020 tarihinde erişilmiştir.

Geçici Koruma. (2023). *Geçici Koruma*. Retrieved from
<https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/Gecici-Koruma.pdf> adresinden 12.03.2023 tarihinde erişilmiştir.

GİB (2023). *Türkiye ve Göç*.
https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Kitapciklar/ogrenci_bilgi.pdf adresinden 19.02.2020 tarihinde erişilmiştir.

Göç İdaresi Ofisi. (2015). *Geçici Korumamız Altındaki Suriyeliler*.
<https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler> adresinden 11.02.2020 tarihinde erişilmiştir.

- Göç İdaresi Ofisi. (2020). *İkamet Genel Bilgiler*. <https://www.goc.gov.tr/ikamet-genel-bilgiler> adresinden 19.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Göç İdaresi Ofisi. (2023). *İkamet İzinleri*. <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> adresinden 19.06.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Göç İdaresi. (2023). *Genel Müdürlüğü Verileri*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma563> adresinden 20.05.2023 tarihinde erişilmiştir.
- IOM. (2013). *Uluslararası Göç Hukuku, Göç Terimleri Sözlüğü*. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf adresinden 11.02.2020 tarihinde erişilmiştir.
- IOM. (2022). *World Migration Report* <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022> adresinden 12.02.2023 tarihinde erişilmiştir.
- İçişleri Bakanlığı. (2022). *Bakanımız Sn. Süleyman Soylu, CNN Türk Canlı Yayınında Gündeme İlişkin Soruları Yanıtladı*. <https://www.icisleri.gov.tr/bakanimiz-sn-suleyman-soylu-cnn-turk-canli-yayininda-gundeme-iliskin-sorulari-yanitladi> adresinden 03.04.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Karakaşlı, K. (2011). *Satır aralarında Ermeniler*. <http://www.bolsohays.com/yazar-27/gazetelerin-satiraralarinda-ermeniler.html> adresinden 24.03.2022 tarihinde erişildi.
- Mevzuat. (2023). *Mevzuat*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5901.pdf> adresinden 19.02.2023 tarihinde erişilmiştir.
- MFA (2023) T.C. Dışişleri Bakanlığı, Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşları, https://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa adresinden 14.06.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Sözlük. (2020). *Türk Dil Kurumu*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 19.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. <http://www.tccb.gov.tr/konukdevletbaskanlari/255/49231/suriye.html> adresinden 03.03.2023 tarihinde erişilmiştir.
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2019). *Geçici koruma*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden 19.06.2020 tarihinde erişilmiştir.

T.C. Resmî gazete. (1934). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2733.pdf> adresinden 11.03.2023 tarihinde erişilmiştir.

TÜİK. (2021). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2021-45568> adresinden 19.06.2022 tarihinde erişilmiştir.

UN, *International Migration Report 2015*. (2016). http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf adresinden 16.06.2023 tarihinde erişilmiştir.

UNICEF (21 Şubat 2023). *Mother tongue*. <https://www.unicef.org/vietnam/stories/mother-tongue> adresinden 11.06.2023 tarihinde erişilmiştir.

Yeni Şafak, (15.04.2018) *İçimizdeki Araplara Türkçe Frekans*, <https://www.yenisafak.com/hayat/icimizdeki-araplaraturkce-frekans-3224926> adresinden 15.06.2023 tarihinde erişilmiştir.

Yeni Şafak, (29.10.2017) *Arap Basını Türkiye’de Nefes Aldı*. <https://www.yenisafak.com/hayat/arap-basiniturkiyedenefes-aldi-2805951> adresinden 20.06.2023 tarihinde erişilmiştir.

EKLER

EK 1 - TÜRKÇE ANKET FORMU

BİLGİLENDİRME ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Prof. Dr. Zeliha HEPKON danışmanlığında İstanbul Ticaret Üniversitesi, İletişim Bilimi ve İnternet Enstitüsü, Medya ve İletişim Çalışmaları Doktora programı öğrencisi Oya Hacer ADIGÜZEL tarafından yürütülen bir doktora tezi çalışmasıdır.

Çalışmanın amacı, **Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Diasporik Kimliklerinin Oluşumunda Etnik Medyanın Rolü** başlıklı çalışmada Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin medya kullanım pratikleri ve medya seçimleriyle içinde yaşadıkları toplumda var olma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma sırasında sizden alınan bilgiler grup halinde değerlendirileceğinden, sizden kimlik belirleyici bilgiler istenmeyecektir. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Bu anlamda, araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için soruların samimi bir şekilde doldurulması ve boş bırakılmaması oldukça önemlidir. Anket genel olarak kişisel rahatsızlık teşkil edecek soruları içermemektedir. Ancak araştırma sırasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz, katılımınızı sonlandırabilirsiniz. Çalışma sırasında sizden istenilen, verilen İstanbul’daki Suriyeli Göçmenler Medya Araştırması Anket Formunda boş madde bırakmamaya özen göstererek samimi bir şekilde doldurmanızdır. Çalışmaya katılım yaklaşık 15 (onbeş) dakika sürecektir. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için E posta: [REDACTED] ulaşabilirsiniz. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman katılımımı sonlandırabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanımını kabul ediyorum.

Evet () Hayır () Araştırmacı: Oya Hacer Adıgüzel

DEMOGRAFİK SORULAR

Anketin Yapıldığı İlçe (.....)

1. Cinsiyet (.....)

2. Yaşınız

3. Türkiye’de hangi statüde bulunuyorsunuz?

() Geçici Koruma,

() İkamet (çalışma izni, öğrenci izni vb)

() TC vatandaşı

() Diğer

4. Şu anki medeni haliniz nedir?

() Evli

() Bekar

() Eşini kaybetmiş

() Boşanmış

() Diğer

5. Varsa çocuk sayınız

6. Mesleğiniz

7. Şu an ne iş yapıyorsunuz?

8. Hanede kaç kişi yaşıyor?

9. Hanenizin toplam aylık geliri ne kadardır? ...

10. Türkiye'ye gelmeden önce yaşamınızın büyük bölümünü nerede geçirdiniz?

() Köyde / Kasabada

() İlçede

() Şehirde

11. Eğitim Düzeyiniz

() Okuryazar değilim

() Okuryazarım fakat okula gitmedim

() İlkokul mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lise mezunu

() İki yıllık ön lisans mezunu

() Üniversite mezunu

() Yüksek lisans/doktora mezunu

12. Nasıl bir evde yaşıyorsunuz?

() Müstakil ev

() Gecekondu

() Apartman dairesi

() Güvenlikli Site

() Diğer ...

13. Kaç yıldır Türkiye'de yaşıyorsunuz? ...

14. Ailenizden (1. Derece-Anne, baba, kardeş, çocuk) şu anda Suriye'de kalanlar var mı?

() Evet () Hayır

15. Çocuklarınızı (gelecekte) nerede yetiştirmek istersiniz?

() Türkiye

- ☐ Suriye
- ☐ Başka Arap ülkesi
- ☐ Avrupa
- ☐ Diğer

16. Kimliğinizden dolayı ayrımcılığa uğradığınızı düşünüyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Fikrim yok

17. Türkçe bilme düzeyinizi puanlayınız. (1 en az, 10 en fazla)

- Konuşma ☐
- Yazma ☐
- Okuma ☐
- Anlama ☐

18. Ana diliniz nedir?

19. Ana dil bilme düzeyinizi planlayınız. (1 en az, 10 en fazla)

- Konuşma ☐
- Yazma ☐
- Okuma ☐
- Anlama ☐

20. Kendinizi kimlik olarak nasıl tanımlarsınız?

- ☐ Suriyeli Arap Sünni
- ☐ Suriyeli Türkmen Şii
- ☐ Suriyeli Türkmen Sünni
- ☐ Suriyeli Arap Alevi
- ☐ Suriyeli Arap Hristiyan
- ☐ Suriyeli Arap Şii
- ☐ Suriyeli Kürt Şii
- ☐ Suriyeli Kürt Sünni
- ☐ Diğer

MEDYA KULLANIMI SORULARI

21. Günde ortalama kaç saat televizyon izlersiniz? ...

22. Televizyonu çoğunlukla hangi yöntemle izlersiniz? (Tek seçenek)

- ☐ Uydu- Çanak
☐ Kablolu Yayın
☐ Dijital / İnternet üzerinden
☐ Cep Telefonu, Tablet veya Bilgisayar
☐ Diğer ...

23. En çok hangi TV kanalını izlersiniz? Tek seçenek)

- ☐ Türk televizyonları
☐ Suriye televizyonları
☐ Diğer (Suriye harici) Arapça yayın yapan televizyonlar
☐ Diğer dillerde yayın yapan televizyonlar
☐ Diğer

24. En çok izlediğiniz Arapça TV kanalı hangisidir? (Tek seçenek)

- ☐ Orinent TV
☐ Syria TV
☐ El Jazeera
☐ TRT Arabic
☐ Diğer ...

25. Aşağıdaki program türlerini GENELLİKLE hangi televizyon kanallarından izlersiniz? (Sadece tek seçenek işaretlenmeli)

Program Türü	Türk	Suriye	Diğer Arapça	Diğer Dilde Yayın	İzlemem
Haber					
Açık oturum/ Tartışma					
Dizi					
Dini Programlar					
Film /Sinema					
Müzik					
Eğlence ve Magazin					
Kültür Sanat					
Spor					
Belgesel					
Eğitim					
Çizgi Film					

26. Günde ortalama kaç saat radyo dinlersiniz? ...

27. Radyoyu hangi yöntemle dinlersiniz? Tek seçenek)

- ☐ () TV veya radyo cihazı ile
- ☐ () Araç radyosundan
- ☐ () Cep telefonu, tablet veya bilgisayar
- ☐ () Diğer ...

28. En fazla hangi radyo kanallarını tercih edersiniz? Tek seçenek)

- ☐ () Türk radyoları
- ☐ () Suriye radyoları
- ☐ () Diğer (Suriye harici) Arapça yayın yapan radyolar
- ☐ () Diğer dillerde yayın yapan radyolar
- ☐ () Diğer ...

29. En çok dinlediğiniz radyo hangisidir? (Tek seçenek)

- ☐ () Misk Radyosu
- ☐ () Rozana Radyosu
- ☐ () Nasaem Radyosu
- ☐ () Vatan Radyosu
- ☐ () Orient Radyosu
- ☐ () Diğer

30. Hangi haberleri takip ediyorsunuz? (Tek seçenek)

- ☐ () Türkiye'deki gündemle ilgili haberleri takip ediyorum
- ☐ () Suriye'deki gündemle ilgili haberleri takip ediyorum
- ☐ () Dünya gündemiyle ilgili haberleri takip ediyorum
- ☐ () Hem Suriye hem de Türkiye'deki gündemle ilgili haberleri takip ediyorum
- ☐ () Haber takip etmiyorum
- ☐ () Diğer.....

31. Haberleri nereden takip ediyorsunuz? Tek seçenek)

- ☐ () Televizyon
- ☐ () Radyo
- ☐ () Gazete
- ☐ () Dijital / internet haber siteleri
- ☐ () Sosyal medya
- ☐ () WhatsApp Grupları

- ☐ Influencer
- ☐ Diğer.....

32. İnternet kullanıyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Evet ise (33, 34 ve 35. Sorulara geçiniz)

33. İnternete nasıl bağlanıyorsunuz? (Tek seçenek)

- ☐ Cep telefonu
- ☐ Tablet
- ☐ Bilgisayar
- ☐ Diğer ...

34. İnternet kullanımınızdaki ilk amacınız nedir?(Tek seçenek)

- ☐ İletişim (Konuşma, görüşme)
- ☐ Haberler / Haber siteleri
- ☐ İş amaçlı
- ☐ Eğitim
- ☐ Eğlence (Müzik ve Video)
- ☐ Alışveriş
- ☐ Sosyal Medya
- ☐ Diğer ...

35. En sık ziyaret ettiğiniz web sitesi hangisidir? (Tek seçenek)

- ☐ Syria.tv
- ☐ Orient-news.com
- ☐ Enabbaladi.net
- ☐ Zamanalwasl.net
- ☐ Diğer.....

36. Diğer Suriyeliler ve akrabalarınızla nasıl iletişim kuruyorsunuz?(Tek seçenek)

- ☐ Telefonla konuşarak
- ☐ WhatsApp gibi uygulamalar ile
- ☐ Yüzyüze görüşme ile
- ☐ Mail (elektronik posta)
- ☐ Diğer.....

37. En sık kullandığınız mesajlaşma uygulaması hangisidir?(Tek seçenek)

- ☐ WhatsApp
- ☐ Facebook Messenger

- ☐ Signal
- ☐ Imeo
- ☐ Telegram
- ☐ Bip
- ☐ Sms
- ☐ Diğer.....

38. Sosyal medyada kaç saat geçiriyorsunuz?

(Sosyal medya kullanıyorsa 39.,40.,41. Sorulara geçilmeli)

39. Sosyal medya en sık kullanım amacınız nedir? (Tek seçenek)

- ☐ İletişim (Konuşma, görüşme)
- ☐ Haber takibi
- ☐ İş amaçlı
- ☐ Eğitim
- ☐ Eğlence (Müzik ve Video)
- ☐ Alışveriş
- ☐ Diğer

40. En sık kullandığınız sosyal medya uygulaması hangisidir? (Tek seçenek)

- ☐ Facebook
- ☐ Instagram
- ☐ Twitter
- ☐ Youtube
- ☐ Tik Tok
- ☐ Diğer.....

41. Sosyal medya kullanımında en sık yaptığınız paylaşım türü nedir? (Tek seçenek)

- ☐ Fotoğraf
- ☐ Video
- ☐ Müzik
- ☐ Anlık Bildirim
- ☐ Haber / Metin
- ☐ Diğer

Aşağıdaki cümleleri okuduktan sonra size en uygun olan cevabı işaretlemisiniz?	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Benim için, Türkçe'yi Arapça'dan daha iyi konuşmak daha önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Benim için, Arapça'yı Türkçe'den daha iyi konuşmak daha önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Benim için, Türkçe ve Arapça'nın her ikisini de iyi konuşmak önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Türkçe'yi de Arapça'yı da iyi konuşmak benim için önemli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Sadece Türk arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Sadece Suriyeli arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Hem Türk hem de Suriyeli arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Arkadaşlarımın Türk ya da Suriyeli olması benim için önemli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Sadece Türkçe televizyon programlarını izlemeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Sadece Arapça televizyon programlarını izlemeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Hem Türkçe hem de Arapça televizyon programlarını izlemeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
12. İzlediğim televizyon programlarının Türkçe ya da Arapça olması benim için önemli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Sadece Türkçe müzik dinlemeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Sadece Arapça müzik dinlemeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Hem Türkçe hem de Arapça müzik dinlemeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Dinlediğim müziğin Türkçe ya da Arapça olması benim için önemli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Boş zamanlarımı sadece Türk arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Boş zamanlarımı sadece Suriyeli arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Boş zamanlarımı hem Türk hem de Suriyeli arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Boş zamanlarımı Türk ya da Suriyeli arkadaşlarımla geçirmek benim için önemli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐

EK 2 - ARAPÇA ANKET FORMU

استمارة المواقفة المسيقة عزيزي المشارك/ عزيزتي المشاركة، هذه الدراسة هي عبارة عن أطروحة دكتوراه، تحت إشراف زليخة هايكون، تجرّها الطالبة أوبا هاجر أدنيكوزال. طالبة دكتوراه في قسم الدراسات الإعلامية والميديا التابع لمعهد علوم الاتصال والانترنت، في جامعة استانبول التجارية. الهدف من الإطروحة، هو دراسة دور الإعلام في تشكل الهوية العرقية للمهاجرين السوريين في تركيا، وكذلك التعرف على كيفية ممارسة واستخدام المهاجرين السوريين لوسائل الإعلام في تركيا. لذلك تهدف الإطروحة إلى دراسة العلاقة بين اختياراتهم الإعلامية وطريقة وجودهم في المجتمع الذي يعيشون فيه. مشاركتك في هذا البحث ستكون تطوعية بشكل كامل، وبما أن جميع المعلومات الواردة منك أثناء البحث سيتم تقييمها مع إجابات مشاركين آخرين، فلن نطلب منك معلومات تخص هويتك، وسيتم الحفاظ على سرية إجاباتك وستستخدم من قبل الباحث بغرض الدراسات العلمية فقط. بناءً على ذلك، يرجى الإجابة على الأسئلة بصدق وعدم تركها فارغة بحيث يمكن الحصول على معلومات واقعية فيما يتعلق بالنتائج. ومن المهم الإشارة إلى أن الإجابة بشكل عام لا يتضمن أي أسئلة قد تسيب إزعاجاً شخصياً. ومع ذلك، إذا شعرت بعدم الارتياح لأي سبب من الأسباب أثناء الإجابة، يمكنك إنهاء مشاركتك. المطلوب منك، هو ملء استبيان البحث عن وسائل الإعلام للمهاجرين السوريين في استانبول بكل صدق، مع العرض على عدم ترك أي أسئلة بدون إجابة، وستستغرق المشاركة في الدراسة حوالي 15 خمسة عشر دقيقة. وللمزيد من المعلومات حول الدراسة، يمكنك التواصل عبر البريد الإلكتروني: [REDACTED] ولكم جزيل الشكر على المشاركة. أشارك في هذه الدراسة طوعاً بشكل كامل، وعلى علم بأنه يمكنني إنهاء مشاركتي في أي وقت أريد. وأقبل أن يتم الاستفادة من المعلومات التي أقدمها للاستخدام العلمي. موافق () ، غير موافق () اسم الباحثة ولقبها أوبا هاجر أدنيكوزال أسئلة ديمغرافية - المنطقة التي تم إجراء الاستبيان فيها (.....) 1. الجنس (.....) 2. العمر	3. ما هو وضعك في تركيا؟ (حماية مؤقتة ، إقامة ، مواطن تركي ، -) 4. ما هي حالتك الاجتماعية الحالية؟ () متزوج () أعزب () فقد زوجته () مطلقة () آخر 5. عدد الأطفال ، إن وجد 6. مهنتكم 7. المهنة التي تقومون بها حالياً؟ 8. كم شخص يعمل من أسرته؟ 9. ما هو إجمالي الدخل المادي الشهري لأسرتكم؟ 10. أين قضيت معظم حياتك قبل مجيئك إلى تركيا؟ () في القرية () في البلدة () في المدينة 11. مستوى التعليم الخاص بك () أنا أمي لا أجد القراءة ولا الكتابة () أنا متعلم لكنني لم أذهب إلى المدرسة () خريج المدرسة الابتدائية () خريج المدرسة الإعدادية () خريج المدرسة الثانوية () خريج معهد متوسط لمدة عامين () متخرج من الجامعة () ماجستير / دكتوراه 12. ما نوع المنزل الذي تعيش فيه؟ () بنت مستقل () العشوائيات () شقة () موقع آمن () آخر ...
---	---

28. ما هي قنوات الراديو التي تفضلها أكثر؟ (حدد حسب الاستماع.)
- () الإذاعات التركية
- () الإذاعات السورية
- () إذاعات ربية أخرى (باستثناء سوريا)
- () البث الإذاعي بلغات أخرى
- () آخر ...
29. ما هي أسماء قنوات الراديو التي تستمع إليها أكثر من غيرها؟
- (1) مسك
- (2) روزنة
- (3) نسائم
- (4) وطن
- (5) آخر
30. ما هي الأخبار التي تتابعها؟
- () أتابع الأخبار حول المسجديات الحاصلة في تركيا
- () أتابع الأخبار حول المستجديات الحاصلة في سوريا
- () أتابع الأخبار حول المستجديات الحاصلة في العالم
- () أتابع الأخبار حول المستجديات الحاصلة في كل من سوريا وتركيا.
- () أنا لا أتابع الأخبار
- () آخر
31. أين تتابع الأخبار؟
- () التلفزيون
- () متياع
- () جريدة
- () مواقع إخبارية رقمية / إنترنت
- () التواصل الاجتماعي
- () مجموعات Whatsapp
- () يوتيوب
- () آخر
32. هل تستخدم الإنترنت؟
- () آخر ...
- آخر
- استخدام وسائل الإعلام
21. كم ساعة في المتوسط تشاهد التلفزيون يوميًا؟ ...
22. أي طريقة تشاهد التلفاز؟ (يجب أن يكون الخيار الوحيد)
- () أقمار صناعية
- () كابل
- () رقمي / عبر الإنترنت
- () الهاتف المحمول أو الكمبيوتر اللوحي أو الكمبيوتر
- () آخر ...
23. ما هي القنوات التلفزيونية التي تفضلها أكثر؟ (حدد حسب المشاهدة)
- () تلفزيونات تركية
- () القنوات الفضائية السورية
- () أجهزة التلفزيون الأخرى (غير السورية) التي تبث باللغة العربية
- () تبث التلفزيونات بلغات أخرى
- () آخر
24. ما هي أسماء القنوات التلفزيونية التي تشاهدها أكثر من غيرها؟
- (1) اورينت
- (2) سوريا
- (3) الجزيرة
- (4) تي ري تي اراييك
- (5) آخر
25. بشكل عام ما هي القنوات التلفزيونية التي تشاهدها أنواع البرامج التالية؟
26. كم ساعة في اليوم تستمع إلى الراديو بشكل متوسط؟ ...
27. كيف تستمع إلى الراديو؟
- () بجهاز تلفزيون أو راديو
- () من راديو السيارة
- () الهاتف المحمول أو الكمبيوتر اللوحي أو الكمبيوتر
- () آخر ...

37. ما هي تطبيقات المراسلة الفورية التي تستخدمها؟	() أجل
WhatsApp ()	() لا
0 تلغرام	في حال كانت الإجابة نعم،
() الإشارة	33. من أي جهاز تتصل بالإنترنت؟ (يمكنك تحديد أكثر من خيار.)
() سيغنال	() هاتف محمول
0 مسنجر	() أيباد
() رسالة قصيرة	() الحاسوب
() آخر.....	() آخر...
38. كم ساعة تقضون على وسائل التواصل الاجتماعي؟.....	34. ما هو هدفك الأساسي من استخدام الإنترنت؟
39. ما هي أغراض استخدامك لوسائل التواصل الاجتماعي؟ (حدد حسب معدل الاستخدام)	() التواصل (التحدث ، المقابلات)
() التواصل (التحدث ، المقابلات)	() مواقع الأخبار / الأخبار
() تتبع الأخبار	() لأغراض تجارية
() لأغراض تجارية	() التعليم
() التعليم	() الترفيه (الموسيقى والفيديو)
() الترفيه (الموسيقى والفيديو)	() التسوق
() التسوق	() التواصل الاجتماعي
() آخر	() آخر...
40. فما هي تطبيقات الوسائط الاجتماعية التي تستخدمها؟ (حدد حسب معدل الاستخدام)	35. ما هي المواقع التي تزورها في أغلب الأحيان؟
() الفيسبوك	(1) موقع سوريا
0 انستغرام	(2) موقع أورينت
() تويتر	(3) موقع عنب بلدي
() موقع يوتيوب	(4) زمان الوصل
() تيك توك	(5) آخر
() آخر.....	36. كيف تتواصل مع السوريين والأقارب الآخرين؟
41. ما هي أكثر أنواع المشاركات شيوعاً التي تستخدمها في وسائل التواصل الاجتماعي؟	() التحدث في الهاتف
0 صورة () أخبار / نص () بث مباشر	() من خلال تطبيقات مثل WhatsApp
() فيدي () موسيقى () آخر.....	() عن طريق المكالبة وجهاً لوجه
	() البريد الإلكتروني
	() آخر.....

بعد قراءة الجمل التالية الرجاء اختيار الإجابة التي تناسبكم	غير موافق بشدة	غير موافق	غير متأكد	موافق	موافق بشدة
1. بالنسبة لي التحدث باللغة التركية بشكل أفضل أهم من إتقاني للغة العربية.					
2. بالنسبة لي التحدث باللغة العربية بشكل أفضل أهم من إتقاني للغة التركية.					
3. أن أتحدث بكلا اللغتين العربية والتركية بشكل جيد هو أمر مهم بالنسبة لي.					
4. أن أتحدث بكلا اللغتين العربية أو التركية بشكل جيد هو أمر غير مهم بالنسبة لي.					
5. أفضل أن يكون لي أصدقاء أتراك					
6. أفضل أن يكون لي أصدقاء سوريين					
7. أفضل أن يكون لي أصدقاء أتراك وسوريين					
8. الأمر بالنسبة لي سواء اذا ما كان أصدقائي من الأتراك أو من السوريين					
9. أفضل مشاهدة البرامج التلفزيونية باللغة التركية فقط					
10. أفضل مشاهدة البرامج التلفزيونية باللغة العربية فقط					
11. أفضل مشاهدة البرامج التلفزيونية باللغتين التركية والعربية					
12. الأمر لي سواء اذا كانت البرامج التلفزيونية التي أشاهدها باللغة العربية أو بالتركية					
13. أفضل الاستماع إلى الأغاني التركية فقط					
14. أفضل الاستماع إلى الأغاني العربية فقط					
15. أفضل الاستماع إلى الأغاني التركية والعربية					
16. الأمر لي سواء اذا كانت الأغاني التي اسمعها تركية أو عربية					
17. أفضل قضاء أوقات فراغي مع أصدقائي الأتراك فقط					
18. أفضل قضاء أوقات فراغي مع أصدقائي السوريين فقط					
19. أفضل قضاء أوقات فراغي مع أصدقائي الأتراك والسوريين					
20. الأمر لي سواء اذا قضيت أوقات فراغي مع أصدقائي الأتراك أو مع أصدقائي السوريين					

EK 3 - YARI YAPILANDIRILMIŞ MÜLAKAT SORULARI

1. Bize kendinizden bahseder misiniz? (Yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, hukuki statüsü vb gibi demografik bilgiler vermesi beklenir)
2. Genel bir Suriyeli kimliğinden bahsedilebilir mi, şehirlerine veya bölgelerine göre fark var mıdır?
3. Gelecek hayaliniz nedir? Kendinizin ve varsa çocuklarınızın geleceğini nerede görüyorsunuz?
4. Suriye’de kalan yakın akrabalarınızla hangi kanallarla iletişim kuruyorsunuz?
5. Hangi ülke (Suriye/Türkiye) gündemi daha fazla ilginizi çekiyor? Neden?
6. Gündemi takip etmek için hangi medya araçlarını tercih ediyorsunuz? Neden?
7. Youtube, instagram, facebook gibi sosyal medya platformlarında kimleri / hangi hesapları takip ediyorsunuz? Takip nedeniniz nedir?
8. Yakın çevrenizdeki çocuklar, gençler, kadınlar hangi dildeki hangi medyayı neden takip ediyorlar?
9. Göçle birlikte hayatınızda neler değişti ve etnik medya kullanımıyla ilişkisi nedir?
10. Neden Etnik medya (suriye medyası) takip ediyorsunuz?

Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı?

EK 4 - KÜLTÜRLEŞME ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

doktora tezi için yardım talebi

Gelen Kutusu x

6 ileti dizisinden 3.

24 Kas 2021 20:45

Merhaba ,

İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Çalışmaları Bölümünde doktora öğrencisiyim. Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Diasporik Kimliklerinin Oluşumunda Etnik Medyanın Rolü başlıklı çalışmada Suriyeli Göçmenlerin Medya Kullanım Pratikleri konusunda tez çalışması yürütmekteyim. Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin medya kullanım pratikleri ve medya seçimleriyle içinde yaşadıkları toplumda var olma biçimleri ortaya koymaya çalışacağım.

Bu bağlamda sizin "Suriyeli Göçmen Ergenlerin Dayanıklılık Özelliklerinin İncelenmesi " yüksek lisans tezinizde yer alan "Kültürleşme" ölçeğinden ben de faydalanmak istiyorum.

Kültürleşme Ölçeğini, türkçe literatüre kimin uyarladığı hususunda bilgiye ihtiyacım var. Yardımcı olursanız çok sevinirim. Çalışmalarınızda kolaylıklar ve başarılar dilerim. Saygılarımla

25 Kas 2021 14:02

Information: Oya Harabi Harimi,

Bana Kültürleşme Ölçeğinin uyarlama çalışmasına dair isim sormuşsunuz, ölçeğin uyarlama çalışmasını **Doğan** (2009) olarak kaynakçada belirtmiştim. Siz de [redacted] an'a mal olarak ölçek kullanımı için izin istemişsiniz. Kendisi benim doktora tez danışmanım, az önce onunla görüştüm. Ölçeği benim tezimin kaynakçasında belirttim araştırmamı raporunu referans göstererek tezizinde kullanılabileceğini belirtmemi istedi. Ben ölçeğin maddelerini yüksek lisans tezimin ekler kısmında belirtmiştim, ölçeğin maddeleri sizde var mı? Eğer ölçek maddelerine ulaşamıyorsanız onları da iletebilirim.

Tezinde kolaylıklar dilerim. İyi çalışmalar.

EK 5 -ETİK KURUL RAPORU

HİZMETE ÖZEL

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Tarih: 14/12/2021
Sayı: E-65836846-044-233143

0000233143

Sayı : E-65836846-044-233143
Konu : Etik Onayı

14.12.2021

Sayın Oya Hacer ADIGÜZEL

İlgi : 29.11.2021 tarihli dilekçeniz.

İlgi yazınız ile "Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Diasporik Kimliklerinin Oluşumunda Etnik Medyanın Rolü" isimli çalışmanın anket sorularına Etik Kurul onayı talep edilmektedir.

Adı geçen ve ekte yer alan anket soruları, Üniversitemiz Etik Kurulunca incelenerek etik tanım, değer ve ilkelere aykırı bir düzenleme tespit edilmediği, önerilen anket sorularının etik kurallara uygun olduğu ve etik onayının verildiği ifade edilmiştir.

Konuya ilişkin bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Elçin AYKAÇ ALP
Rektör Yardımcısı V.

Ek: Etik Onaylı Anket Soruları

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: DA9712E1-39DE-480B-881C-39098B1AC4F5
Adres: Örnektepe Mah. İmrahor Cad. No: 88/2 Beyoğlu/İstanbul
Telefon No: 444 04 13 / 4580 - 4581 Faks No: 0212 320 70 11
E-Posta: boz@ticaret.edu.tr İnternet Adresi: www.ticaret.edu.tr
KEP Adresi: ticaretuniversitesi@hs02.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi: <http://e-belge.ticaret.edu.tr>

Ayrıntılı Bilgi İçin: Bahadır ÖZ
Görevli B
Telefon No: 444 0 413 - 4580

EK 6 – ÖLÇEK TANITICI BİLGİLERİ

	N	Ortalama	Std. Sapma	Çarpıklık		Basıklık	
	İstatistik	İstatistik	İstatistik	İstatistik	Std. Hata	İstatistik	Std. Hata
Kültürleşme ölçeği	345	53,6232	11,93429	,091	,131	1,125	,262
Asimilasyon alt boyutu	342	9,9503	4,08206	,886	,132	1,093	,263
Ayrılma alt boyutu	345	11,3333	3,99006	,689	,131	,339	,262
Bütünleşme alt boyutu	342	20,5146	4,13887	-1,348	,132	2,295	,263
Marjinalleşme alt boyutu	344	12,1250	5,84484	,064	,131	-1,343	,262
Valid N (listwise)	341						

EK 7 – ÖLÇEK MADDE YÜKLERİ

Madde Bilgileri				
	Madde silinirse ölçek ortalaması	Madde silinirse ölçek varyansı	Düzeltilmiş madde toplam korelasyonu	Madde Silinirs Cronbach Alpha Değeri
Benim için, Türkçe'yi Arapça'dan daha iyi konuşmak daha önemlidir.	51,7729	110,322	,424	,819
Benim için, Arapça'yı Türkçe'den daha iyi konuşmak daha önemlidir.	50,8297	120,376	-,024	,840
Benim için, Türkçe ve Arapça'nın her ikisini de iyi konuşmak önemlidir.	49,9811	119,715	,022	,835
Türkçe'yi de Arapça'yı da iyi konuşmak benim için önemli değildir.	52,4606	111,218	,457	,818
Sadece Türk arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.	52,2050	106,822	,601	,811
Sadece Suriyeli arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.	52,0883	107,720	,500	,815
Hem Türk hem de Suriyeli arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.	49,8265	122,872	-,127	,841
Arkadaşlarımın Türk ya da Suriyeli olması benim için önemli değildir.	51,5426	97,933	,707	,801
Sadece Türkçe televizyon programlarını izlemeyi tercih ediyorum.	52,1420	106,394	,601	,810
Sadece Arapça televizyon programlarını izlemeyi tercih ediyorum.	52,0757	107,463	,547	,813
Hem Türkçe hem de Arapça televizyon programlarını izlemeyi tercih ediyorum.	49,9464	124,146	-,184	,844
İzlediğim televizyon programlarının Türkçe ya da Arapça olması benim için önemli değildir.	51,5079	98,055	,725	,800
Sadece Türkçe müzik dinlemeyi tercih ediyorum.	52,1893	107,293	,586	,812
Sadece Arapça müzik dinlemeyi tercih ediyorum.	52,1356	106,118	,622	,810
Hem Türkçe hem de Arapça müzik dinlemeyi tercih ediyorum.	50,0820	124,892	-,206	,847
Dinlediğim müziğin Türkçe ya da Arapça olması benim için önemli değildir.	51,5363	97,718	,740	,799
Boş zamanlarımı sadece Türk arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ediyorum.	52,2808	107,658	,672	,810
Boş zamanlarımı sadece Suriyeli arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ediyorum.	52,1293	107,132	,591	,811
Boş zamanlarımı hem Türk hem de Suriyeli arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ediyorum.	49,9054	124,238	-,192	,843
Boş zamanlarımı Türk ya da Suriyeli arkadaşlarımla geçirmek benim için önemli değildir.	51,5205	97,396	,737	,799